

NARODNI KOLEDAR

in

letopis

Matice slovenske

za leto

1867.

Izdala in založila

Matica slovenska v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnil Jožef Blaznik.

1866.

Koledarski del.

D 142

Č 661

E 5603948

Godovni in zvezdoznanski koledar.

Časovna štetev 1867. leta.

Leto 1867. je navadno leto, ima 365 dni ali 52 tednov in 1 dan; začenja se v torek, in končava se v torek.

5867.	leto	po	stvarjenji	sveta,	po	navadni	štetvi,
7374.	"	"	"	"	po	grški	štetvi,
6580.	"	"	"	"	po	julijanski	dobi.

Letni časi 1867. leta.

Pomlad se začenja	21. marca.	Jesen se začenja	23. septembra.
Poletje "	" 21. junija.	Zima "	" 22. decembra.

Godovna štetev 1867. leta

Zlato število ali lunski krog		6
Epakta ali lunsko kazalo		XXV
Solnčni krog ali nedeljska doba		28
Nedeljska črka		F
Rimsko število		10

Začetek 1867. leta.

Občno in vladno leto se začenja na novega leta dan, 1. januarja.
Cerkveno leto se začenja v 1. adventno nedeljo, 1. decembra.

Premakljivi in drugi godovi 1867. leta.

1. predpepelnična nedelja		17. febr.	Binkošti ali duhovo		9. jun.
Pepelnica		6. marc.	Sveto rešnje Telo (Telovo)		20. jun.
Cvetna nedelja		14. apr.	Nedelj po binkošti		XXIV.
Velikanoč ali vuzem		21. apr.	1. adventna nedelja		1. dec.
Vnebohod Gospodov		30. maj.	Božič v sredo		25. dec.

Kvatrni in drugi posti.

Štirdesetdanski post je od pepelnice do vélike sobote od 6. marca do 20. aprila. Kvatrni posti so po pepelnici, po binkošti, po Križevem, po sv. Lucii.
Adventni in drugi posti so zaznamovani s križem †

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajanje ženitve je prepovedano od prve adventne nedelje do razglasenja Gospodovega, od 1. decembra do 6. januarja in od pepelnice do bele nedelje, od 6. marca do 28. aprila.

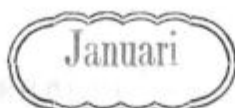
Državni prepovedani časi.

Igre v glediščih so prepovedane: v pepelnico, postni šmaren, veliki teden, velikonočno in binkoštno nedeljo, v s. Telesa dan, mali šmaren, vseh svetnikov dan, vse tri dni pred božičem, in v božični dan.

Plesi in bali so prepovedani: adventni in božični čas do sv. treh kraljev, postni čas, velikonočni teden, kvatrne in druge zapovedane poste, o petkih in sobotah, in o godovih deželnih priporočnikov.

Sodnja opravila praznujejo: od božiča do s. treh kraljev godu, od cvetne nedelje do velikonočnega ponedeljka, v osmini s. Telesa, vsako nedeljo do veliko-nočnega ponedeljka, v osmini s. Telesa, vsako nedeljo in zapovedan praznik.

Prosinec, slovensko.
Siećanj, hrvaško-srbsko.
Leden, česko.

ima 31 dni.

Styczen, poljsko.
Januar, rusko.
СѢЧЕНЬ, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Torek	Novo leto. Obrezovanje Gosp.
2 Sreda	Makari (Blagoje) opat.
3 Četrtek	Genovefa dev., Florenci škof.
4 Petek	Tit škof, Dofroza vid.
5 Sobota	Telesfor p. m., Simeon Stolp. op.

Modri pridejo novega kralja molit. Mat. 2.

6 Nedelja	F	Razglašenje Gosp., III kralji.
7 Ponedeljek		Lucijan (Svetozar).
8 Torek		Erhard šk., Severin opat.
9 Sreda		Julijan m., Marcellin šk.
10 Četrtek		Agaton pap., Vilelm šk.
11 Petek		Higin p. m., Pavlin šk.
12 Sobota		Cesarija dev., Tacijana muč.

Jezus 12 let star gre v tempelj. Luk. 2.

13 Nedelja	F	1. ned. po razgl. Osm. razgl.
14 Ponedeljek		Hilari šk. uč., Feliks (Srečko) sp.
15 Torek		Pavel pušč., Maver op.
16 Sreda		Marcel p. m., Ticijan šk.
17 Četrtek		Anton pušč., Sulpici šk.
18 Petek		Stol Petra ap. v R., Priska d. m.
19 Sobota		Kanut kr. m., Henrik šk. m.

Jezus na ženitnini v Kani. Jan. 2.

20 Nedelja	F	2. ned. po razgl. S. Ime Jezus.
21 "		Fabijan in Sebastijan muč.
22 Ponedeljek		Neža dev., Majnard opat.
23 Torek		Vincenci (Vinko) in Anastazi m.
24 Sreda		Poroka Marije D., Rajmund op.
25 Četrtek		Timotej šk. m., Babila šk. m.
26 Petek		Spreob. Pavla ap., Ananija m.
27 Sobota		Polikarp šk. m., Pavla v.

Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. Mat. 8.

27 Nedelja	F	3. ned. po razgl. Janez Zlat. šk.
28 Ponedeljek		Julijan šk., Marjeta kr. dev.
29 Torek		Franc Sal. šk., Julijan sp.
30 Sreda		Martina (Davorka) d. m., Feliks p.
31 Četrtek		Peter Nol. sp., Prenes. Marka ev.

Posebni spomini.

1. je cesar Jožef II. razglasil nov državljansk zakonik 1786. l.
2. potrdi cesar Franc Jožef I. ustrojna pravila jugoslovanske akademije v Zagrebu 1866 l.
4. je Valentin Vodnik začel izdajati „Novice ljubljanske“ 1797 l., ki so nehale l. 1800.
5. je bil sv. Metodi v Rimu posvečen za škofa moravskega in panonskega 869 l.
6. umrje Jožef Dobrovsky, prvak slovanskega jezikoslovstva v Pragi 1829 l.
8. je umrl Valentin Vodnik, buditelj slovenskega slovstva v Ljubljani 1819 l.
13. Poljsko se prvič razdeluje med Avstrijo, Rusijo in Prusijo 1773 l.
14. se je moral vsak Ljubljančan oborožiti, ker se je Turk mestu bližal 1704. l.
15. Ivan veliki, ruski vojvoda, si prisvoji Novgorod, in ufrdi svoje gospostvo 1478. l.
17. umrje rimski cesar Teodozi I., razdeli se rimsko cesarstvo 395. l.
19. so Kranjci Štajercem na pomoč hiteli zoper Turka 1704. l.
24. Češki vojvoda Borivoj je krščen v Velehradu 874 l.
25. je velik potres na Slovenskem, udere se del Dobruča, razruši se mnogo gradov 1348 l.
26. Pomirje v Karlovcu reši del Hrvatov in Srbov iz turške oblasti.

Svečan, slovensko.

Veljača, hrvaško-srbsko.

Unor, česko.

ima 28 dni.

Luty, poljsko.

Februar, rusko.

Лютый, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Petek	Ignaci (Ognjeslav) šk. m.
2 Sobota	Svečnica. Darovanje Gosp.

Jezus pomiri vihar na morji. Mat. 8.

3 Nedelja	1. ned. po razgl. Blaž šk.
4 Ponedeljek	Andrej Kors. šk., Evtihi m.
5 Torek	Agata (Jagata) d. m., Japonski muč.
6 Sreda	Rotija (Dora) d. m., Amand šk.
7 Četrtek	Romuald op., Rihard kr.
8 Petek	Janez Mat. sp., Juvenci šk.
9 Sobota	Pavlin šk., Apolonija d. m.

Prilika o pšenici in luliki. Mat. 13.

10 Nedelja	5. ned. po razgl. Školastika d.
11 Ponedeljek	Dezideri (Želko) šk., Adolf šk.
12 Torek	Valentin (Zdravko) šk., Evlalija d.
13 Sreda	Katarina Rič. d., Evstohija d.
14 Četrtek	Valentin (Zdravko) m., Zoil sp.
15 Petek	Favstin in Jovita muč.
16 Sobota	Julijana (Ljubuslava) d. m.

Prilika o delavcih v vinogradu. Mat. 20.

17 Nedelja	1. Predp. n. Krizancijan m.
18 Ponedeljek	Simeon šk., Flavijan (Plavko) šk.
19 Torek	Konrad ask., Viktor m.
20 Sreda	Eleuteri šk., Evheri šk.
21 Četrtek	Maksimilijan šk., Eleonora kr.
22 Petek	Stol Petra ap. v Ant., Papija šk.
23 Sobota	Peter Dam. šk., Margarita Kort.

Prilika o sejavcu in semenu. Luk. 8.

24 Nedelja	2. Predp. n. Matiju ap.
25 Ponedeljek	Sigefrid (Zmagomir) šk.
26 Torek	Aleksander šk. m., Polikarp šk.
27 Sreda	Leander šk., Baldomir sp.
28 Četrtek	Makari m., Roman op.

Posebni spomini.

1. je umrl Jak. pl. Schellenburg, veliki dobrotnik Kranjski 1715 l.
2. Cesar Friderik IV. popravi grb kranjske dežele 1440 l.
3. se rodi Val. Vodnik v Šiški nad Ljubljano 1758 l.
4. je cesar Franc Jožef I. potrdil Matico slovensko s sedežem v Ljubljani 1864. l.
4. se začne husitska vojska na Českem 1419. l.
8. umrje Peter Veliki, slavni ruski car 1725 l.
8. umrje France Prešeren, slovenski pesnik v Kranji 1849. l.
9. pomenek deželnih odborikov v Ljubnem dá pospeh novi veri na Slovenskem 1578. l.
10. umrje Tomaž Kren, Ljubljanski škof 1630 l.
14. umrje s. Ciril, slovanski apostelj v Rimu 869. l.
14. Jagelo, litevski vojvoda, je krščen in kralj poljski 1386. l.
15. umrje Tomaž Dolinar, dr. pravoslovja na Dunaji 1839. l.
21. je Trst po odkupljenji začel biti samosvojno mesto 1236. l.
23. Ferdinand I. je za kralja kronan v Prazi, česke dežele se soedinijo z Avstrijo 1527. l.
24. Peter Veliki, ruski car, da novo vstavo za rusko cerkev 1721. l.

Sušec, slovensko.

Ožujak, hrvaško-srbsko.

Brezen, česko.

ima 31 dni.

Marzec, poljsko.

Mart, rusko.

Мартъ, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Petek	Albin (Belan) šk., Leon muč.
2 Sobota	Jovin m., Simplici pap.

Jezus ozdravi slepega poleg pota. Luk. 18.

3 Nedelja	F	3. Predp. n. Kunigunda ces.
4 Ponedeljek		Kažimir sp., Luci muč.
5 Torek		Friderik (Miroslav) op., (Pust).
6 Sreda	†	Popelnica, Katarina Bol. d.
7 Četrtek		Tomaž Akv. uč., Perpetva m.
8 Petek		Trnj. krona G., Janez od B. sp.
9 Sobota		Ciril in Metodi, Frančiška v.

Jezus se posti 40 dni ter je skušan. Mat. 4.

10 Nedelja	F	1. ned. v postu. 40 Mučencev.
11 Ponedeljek		Herakli m., Zosim m.
12 Torek		Gregor p. uč., Maksimilijan m.
13 Sreda	†	Kvatri. Nicefor šk.
14 Četrtek		Matilda kr., Afrodizi m.
15 Petek	†	Sulica in žebli G., Longin m.
16 Sobota	†	Hilari šk. m., Evgenija m.

Jezus se spremeni na gori. Mat. 17.

17 Nedelja	F	2. kvat. ned. v postu. Jedert d.
18 Ponedeljek		Edvard (Slavoljub) kr., Aleks. šk.
19 Torek		Jožef (Josip) žen. Marije D.
20 Sreda		Feliks (Srečko) m., Arhip m.
21 Četrtek		Benedikt op., Serapijon šk.
22 Petek		Tančica Gosp., Epafrodit šk.
23 Sobota		Turibi šk., Viktorijan m.

Jezus izžene hudiča iz mutes. Luk. 11.

24 Nedelja	F	3. n. v postu. Gabriel (Gavro) arh.
25 Ponedeljek		Oznanjenje Marije Dev.
26 Torek		Teodor (Božidar) šk. m., Kastul m.
27 Sreda		Rupert šk., Tilet m. (Sredpost).
28 Četrtek		Ksist III. p., Guntram kr.
29 Petek		Pet ran Gosp., Jona muč.
30 Sobota		Janez Klim. op., Kvirin m.

Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6.

31 Nedelja	F	4. ned. v postu. Amos pr.
------------	---	---------------------------

Posebni spomini.

- Aleksander II. nastopi rusko carstvo 1856. l.
- je bil ukaz oklican, da vsak deseti mož na Kranjskem mora na vojsko zoper Turka 1706. l.
- umrje Marko Grbec, slaven zdravitelj v Ljubljani 1718. l.
- so škofije na Slovenskem ponovno omejene 1787. l.
- umrje Blaž Kumerdej, slovenski slovničar 1805. l.
- je v Rimu umorjen Juli Cesar, ki je Rimljanom pot odprl čez planine v slovensko zemljo, 44. l. pr. Kr.
- Cesar Karol V. se pogodi s kraljem Ferdinandom zastran slovenske zemlje 1522. l.
- soedini se grška cerkev z rimsko v Florenci, tudi del Slovanov se soedini z Rimom 1439. l.
- hud potres na Slovenskem razruši mnogo gradov 1511. l.
- umrje Žiga bar. Herberstein, cesarski poslanec na Ruskem in pisatelj ruskih reči, 1566. l.
- se France Hladnik, slaven rastlinoznanec, rodi v Idrii 1773. l.
- umrje Friderik, poslednji grof Ortenburski, v Radolici 1421. l.

Mali traven, slovensko.
Travanj, hrvaško-srbsko.
Duben, česko.

ima 30 dni.

Kwiecien, poljsko.
Aprel, rusko.
Свѣтънь, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Ponedeljek	Valerik op., Hugon (Ugoje) šk.
2 Torek	Franc (Franjo) P. sp., Marija Eg.
3 Sreda	Abundi šk., Rihard (Žarkoljub) šk.
4 Četrtek	Isidor šk. uč., Zosim op.
5 Petek	Sv. kri G., Vincenci F. (Vinko) sp.
6 Sobota	Ksist p. m., Celestin p.

Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8.

7 Nedelja	P Tiha ned. Epifani šk.
8 Ponedeljek	Edezi m., Albert šk.
9 Torek	Marija Kleof, Hugon šk.
10 Sreda	Ecehiel pr., Apoloni m.
11 Četrtek	Leon (Lev) p. uč., Domnijen šk. m.
12 Petek	VII žalosti M. D., Zenon šk. m.
13 Sobota	Hermenegild kr. m., Urs. šk.

Jezus častito jezdi v Jeruzalem. Mat. 21.

14 Nedelja	P Ovetna ned. Lambert šk.
15 Ponedeljek	Veliki pon., Helena (Jelena) ces.
16 Torek	Veliki tor., Turibi šk.
17 Sreda	Velika sr., Anicet, Rudolf.
18 Četrtek	Velika čet., Erik kr. sp.
19 Petek	Veliki pet., Leon IX., Ema.
20 Sobota	Velika sob., Justin, Sulpici m.

Jezus častito vstane iz groba. Mark. 16.

21 Nedelja	P Velika npč. Vstajenje Gospod.
"	Anselm (Zeljino) šk. uč., Simson šk.
22 Ponedeljek	Velikonočni ponedeljek.
23 Torek	Velikon. tor., Juri m. (sploh).
"	Adalbert (Vojteh) šk. m., Arnulf m.
24 Sreda	Juri m. (kr. Og.), Fidel Sigm. m.
25 Četrtek	Veliko Križovo. Marko ev.
26 Petek	Marija d. sveta, Klet p. m.
27 Sobota	Bela sob., Peregrin Lac. sp.

Jezus se prikaže zbranim učencem. Jan. 20.

28 Nedelja	P Bela ned. Vital muč.
29 Ponedeljek	Peter muč., Robert op.
30 Torek	Katarina Sen. d., Sofija d. m.

Posebni spomini.

4. Avstrijski vojvodi dobijo prvo posestvo na Kranjskem pri Dobravi (Gutenwerd), 1229. l.
4. umrje Henrik, poslednji vojvoda koroški, Korotan gre avstrijskim vojvodom v last 1335. l.
5. so v Ljubljani staro hišo mestne gosposke podrli 1717. l.
6. umrje s. Metodi slovanški apostelj v Velehradu 885. l.
10. umrje Mihael Stojan, celjski opat in slovenski pisatelj 1863. l.
11. se rodi Juri Japel, slovenski slovničar 1747. l.
12. umrje Leonard, goriški knez, goriška knezija se združi z avstrijskimi deželami l. 1500.
14. nadvojvoda Karol vstavi vseučilišče v Gradcu 1586. l.
16. Mongoli zmagaajo na reki Kalki, in dolgo tarejo rusko ljudstvo 1223. l.
19. cesar Karol VI. odloči zvezo avstrijskih dežel s pragmatično sankcijo 1713. l.
23. se rodi Juri Vega, slaven računovodca v Moravčah na Kranjskem 1754. l.
23. umrje s. Adalbert, praški škof, apostelj Poljakom in Prusom 997. l.

Veliki traven, slovensko.

Svibanj, hrvaško-srbsko.

Kweten, česko.

ima 31 dni.

Maj, poljsko.

Maj, rusko.

Травень, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Sreda	Filip in Jakob apost.
2 Četrtek	Atanazi šk., Sigismund (Žiga) kr.
3 Petek	Najd. s. križa, Aleksander p.
4 Sobota	Florijan (Cvetko) m., Monika v.

Jezus se imenuje dobrega pastirja. Jan. 10.

5 Nedelja	F 2. ned. po vel. Pij V., Gothard
6 Ponedeljek	Janez ap. pred lat. vrati.
7 Torek	Štanislav šk. m., Avgust (Gustav).
8 Sreda	Prikazen Mihaela arh.
9 Četrtek	Gregor Naz. šk. uč., Beat sp.
10 Petek	Antonin šk., Izidor, Job
11 Sobota	Mamert šk., Gandolf sp.

Jezus napoveduje svoj odhod. Jan. 16.

12 Nedelja	F 3. ned. po v. Prip. Jožefa žen. M.
13 Ponedeljek	Servaci šk., Dragomir.
14 Torek	Bonifaci m., Viktor m.
15 Sreda	Torkvat šk. m., Dimpna d. m.
16 Četrtek	Janez Nep. m., Ubald šk.
17 Petek	Paškal sp., Maksima d.
18 Sobota	Venanci m., Feliks (Srečko) šk.

Jezus učencem obeta s. Duha. Jan. 16.

19 Nedelja	F 4. n. po vel. Peter Cel. (Neboslov).
20 Ponedeljek	Bernardin sp., Bazila d. m.
21 Torek	Feliks (Srečko) K. sp., Valent šk.
22 Sreda	Helena d., Julija d. m.
23 Četrtek	Jeremija pr., Evzebi šk.
24 Petek	Marija D. pom., Joana v.
25 Sobota	Gregor VII. p., Urban p. m.

Jezus uči, kako moč ima molitev. Jan. 16.

26 Nedelja	F 5. ned. po v. Filip Ner. sp.
27 Ponedeljek	Križovo, Magdalena Pac. d.
28 Torek	Emili m., German šk.
29 Sreda	Maksim šk. m., Teodozija m.
30 Četrtek	Vnebohod Gospodov.
"	Feliks (Srečko) p. m.
31 Petek	Kanci, Kancijan in tov. m.

Posebni spomini.

- se razdeli poljska zemlja na dunajskem shodu med Avstrijo, Rusijo in Prusijo 1815 l.
- umrje ces. Oton I., ki je bil polabske Slované z Nemčijo združil in pokristijanal 973. l.
- Juri Dolgoruki vzame mesto Kijev, zveka rusko vojvodstvo 1169. l.
- Cesar Henrik IV. da Fur-lanijo, Istrijo in Kranjsko akvilejskim patriarhom v last 1093 l.
- Ces. Karol vel. Dravo postavi za mejnik med akvilejsko in solnograško cerkvijo na Slovenskem 811. l.
- umrje s. Andronik, učence s. Petra, prvi panonski škof v Sremu 65. l.
- umrje bar. Jozip Jelačić, ban hrvaški 1859. l.
- prestavi papež Pij IX. labodsko škofijo v Maribor 1857. l.
- sta prva goriška kneza Majnard in Engelbert 1122. l.
- umrje Stanko Vraz, jugoslovanski pesnik 1848. l.
- se rodi Vajkard Valvazor, slavni kranjski zgodovinar 1641. l.
- se sklene mir v Parizu, po katerem del slovenske in hrvaške zemlje pride zopet k Avstriji 1814 l.

Rožnik, slovensko.
Lipanj, hrvaško-srbsko.
Červen, česko.

ima 30 dni.

Czerwiec, poljsko.
Junij, rusko.
Червень, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Sobota	Nikomed m., Pamfil m.
Jezus govori o pričevanji sv. Duha. Jan. 15.	
2 Nedelja	F 6. ned. po v. Erazem, Emilija.
3 Ponedeljek	Cecili sp., Klotilda kr.
4 Torek	Kvirin šk. m., Marcijan m.
5 Sreda	Bonifaci (Dobromil) šk. m.
6 Četrtek	Norbert šk., Bertrand šk.
7 Petek	Pavel šk., Robert op.
8 Sobota	† Binkoštna s., Medard, Vilem.

Jezus govori o sv. Duhu in o ljubezni. Jan. 11.

9 Nedelja	F Binkošti. Prihod sv. Duha.
10 " "	Primaž (Primo) in Felician m.
11 Ponedeljek	Binkoštni pon. Marjeta kr.
12 Torek	Binkoštni tor. Barnaba ap.
13 Sreda	† Kvatri. Janez Fak. sp.
14 Četrtek	Anton Pad. sp., Akvilina d. m.
15 Petek	† Bazili šk. uč., Dragojla.
16 Sobota	† Vid, Modest in tov. m.

Jezus uči usmiljenje in dobrotljivost Luk. 6.

16 Nedelja	F 1. kvat. n. po bink. Sv. Trojica.
17 Ponedeljek	Cirijaka in Muska, Rajner.
18 Torek	Marka in Marcelijan.
19 Sreda	Julijana F. d., Gervazi, Nazari.
20 Četrtek	Sv. rešnje Telo. (Telovo).
21 Petek	Alojzi (Vekoslav) sp., Alban m.
22 Sobota	Ahaci in tov. m., Niceta šk.

Prilika o veliki večerji. Luk. 14.

23 Nedelja	F 2. ned. po bink. Radoslav.
24 Ponedeljek	Rojstvo Janeza kr.
25 Torek	Vilem op., Prosper sp.
26 Sreda	Janez in Pavel m., Rudolf.
27 Četrtek	Vladislav kr., Hema v.
28 Petek	† Leon III., Velebit.
29 Sobota	Peter in Pavel ap.

Prilika o zgubljeni ovc. Luk. 15.

30 Nedelja	F 3. n. po bink. Spom. Pavla ap.
------------	----------------------------------

Posebni spomini.

- Otokar II., česki kralj, prisili ogerskega kralja Štefana, da mu da Štajersko, Kranjsko in Koroško 1272. l.
- nadvojvoda Rudolf IV. se pogodi s knezom Albertom II. za Metliko in Istro 1364. l.
- Janez VIII. papež sprejme z listom Branimira, hrvaškega kralja v družbo rimske cerkve 879. l.
- grozoviti hunski knez Atila razdene Akvilejo 451. l.
- umrje Godešalk, krščanski knez polabskih Slovanov 1066. l.
- se rodi France Palacký, slavni česki zgodovinar 1798. l.
- Andrej Turjaški zmaga Turke pri Sisku 1593. l.
- je Turk v Gradec pridrl 1532. l.
- umrje Pavel Šafarik, slavni slovansk zgodovinar v Pragi 1861. l.
- umrje kralj Vladislav, ki je Hrvatijo in Dalmacijo združil z Ogerskim, 1093. l.
- umrje Primaž Trubar, prvi pisatelj slovenskega jezika 1586. l.
- obsede česki kralj Otokar Ljubljano, pa kmalu odlazi 1270. l.

Mali serpan, slovensko.
Srpanj, hrvaško-srbsko.
Červenec, česko.

ima 31 dni.

Lipiec, poljsko.
Julij, rusko.
Июль, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Ponedeljek	Aron duh., Teobald sp.
2 Torek	Obiskanje M. D., Oton šk.
3 Sreda	Branislav, Trifon muč.
4 Četrtek	Ulrik šk., Prokopi, Teodor.
5 Petek	Ciril in Metodi šk., Zoa.
6 Sobota	Izaja pr., Goar sp.

Jezus da učencem velik ribji vlak. Luk. 15.

7 Nedelja	F	4. n. po b. S. Kri Gosp. Vilibaldo.
8 Ponedeljek		Elizabeta (Jelišava) kr., Kilijan šk.
9 Torek		Zenon m., Veronika Jul. d.
10 Sreda		VII. bratov m., Amalija (Ljubica) d.
11 Četrtek		Pij p. m., Predg. Moh. šk.
12 Petek		Mohor in Fortunat šk.
13 Sobota		Janez Gvalb. sp., Marjeta d. m.
		Anaklet p. m., Ernest m.

Jezus svari o farizejski pravičnosti. Mat. 5.

14 Nedelja	F	5. n. po b. Bonavent. (Dobroslov).
15 Ponedeljek		Razdelitev ap., Henrik, Vladimir.
16 Torek		Marija D. Karm., Favstin.
17 Sreda		Aleš sp., Marina dev.
18 Četrtek		Kamil L. sp., Friderik (Miroslav).
19 Petek		Herman sp., Simah pap.
20 Sobota		Hieronim E. sp., Elija, Marjeta.

Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8.

21 Nedelja	F	6. ned. po b. Daniel, Olga.
22 Ponedeljek		M. Magdalena, Sintiha v.
23 Torek		Apolinar šk., Libori šk.
24 Sreda		Arnulf muč., Kristina d. m.
25 Četrtek		Jakob apost., Krištof m.
26 Petek		Ana, mati M. D., Pastor.
27 Sobota		Pantaleon m., VII. spečih m.

Jezus svari o lažnjivih prerokih. Mat. 7.

28 Nedelja	F	7. ned. po b. Viktor p. m.
29 Ponedeljek		Marta d., Olav, Vilhelm.
30 Torek		Abdon m., Julita m.
31 Sreda		Ignaci (Ognjeslav) L. sp., Helena v.

Posebni spomini.

- Krajina, Slovenska stran, Metlika, Pivka in Kras se na Ljubljanskem zboru soedinijo v eno deželo 1374. l.
- so začele „Novice“ pod vrednikom dr. J. Bleiweisom izhajati 1843. l.
- Akvilejski patriarhat se razdeli v goriško in videmsko nadškofijo 1751. l.
- Črni Juri oznani slobodo srske zemlje 1808. l.
- se je rodila Josipina Turnogradska - Tomanova, prva pisateljica slovenska 1833. l.
- smrt prestane sv. Mohor, prvi škof akvilejski 67. l.
- umrje A. Linhart, kranjski zgodovinar 1795. l.
- se rodi Fr. Metelko, slovenski slovničar 1789. l.
- Grška cerkev se loči od rimske; ta ločitev zadene tudi del slovanskih narodov 1054. l.
- Škočje na Kranjskem in Primorskem se vnovič razumijo 1830. l.
- se mir sklene med Avstrijo in Turčijo v Passarovicu; Srbsko in Banat pride k Avstriji 1718. l.
- Umrje ces. Ferdinand I. Notranje-avstrijsko deželo dobijo skupno vlado pod nadvojvodom Karolom 1564. l.
- je bil bavarski vojvoda Tuto v krvavi bitki po Slovincih zmagani in iz Kranjskega in Koroškega zapojen 595 l.

Veliki srpan, slovensko.
Kolovoz, hrvaško-srbsko.
Srpen, česko.

ima 31 dni.

Sierpien, poljsko.
August, rusko.
Серпень, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Četrtek	Verige Petra ap., Mak. bratje.
2 Petek	Alfons Lig. šk. (Poreijunkula).
3 Sobota	Najd. Štefana m., Lidija v.

Prilika o krivičnem lišniku. Luk. 16.

4 Nedelja	F	8. ned. po bink. Dominik sp.
5 Ponedeljek		Marija D. Snežn., Ozvald sp.
6 Torek		Spremenitev Gosp., Ksist II. p. m.
7 Sreda		Kajetan sp., Donat šk. m.
8 Četrtek		Cirijak. Larg in Smaragd m.
9 Petek		Roman m., Ratibor, Domicijan šk.
10 Sobota		Lavrenc (Lovre) m., Asterija d. m.

Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luk. 19.

11 Nedelja	F	9. ned. po b. Filomena d. m.
12 Ponedeljek		Klara d., Hilarija m.
13 Torek		Kasijan šk. m., Svatoopluk
14 Sreda	†	Evzebi m., Atanazija op.
15 Četrtek		V. Šmaren, Vnebovzetje M. D.
16 Petek		Rok sp., Hiacint sp.
17 Sobota		Miron, Mama m., Anastazi šk.

Prilika o farizeji in colnarji. Luk. 18.

18 Nedelja	F	10. n. po b. Joahim oče M. D.
19 Ponedeljek		Agapit m., Helena (Jelina) ces.
20 Torek		Ludovik (Ljudevit), Pol. šk.
21 Sreda		Bernard op. uč., Štefan kr.
22 Četrtek		Joana, Franc v., Donat m.
23 Petek		Timotej m., Hipolit šk. m.
24 Sobota		Filip B. sp., Bogovoljka, Sidoni.
		Jernej ap., Prolemej šk. m.

Jezus ozdravi gluhomutca. Mark. 7.

25 Nedelja	F	11. n. po b. Ludovik (Ljudevit) kr.
26 Ponedeljek		Zefirin p. m., Peter Ak. sp.
27 Torek		Jožef (Jozip) Kal. sp., Ruf šk. m.
28 Sreda		Avguštin šk. uč., Pelagi m.
29 Četrtek		Obgl. Janeza k., Sabina m.
30 Petek		Roza (Ružica) d., Hermet m.
31 Sobota		Rajmund N. sp., Amat šk.

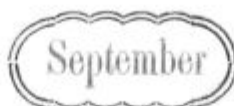
Posebni spomini.

- Vasilej ruski vel. vojvoda vzame Poljakom Smolensk 1514. l.
- Kranjsko, Koroško in Primorsko se imenuje ilirsko kraljestvo 1816. l.
- kralj Lotar II. podari Trst škofu Janezu v last 948. l.
- Franc I. vstavi avstrijsko cesarstvo 1804. l.
- umrje Jernej Kopitar, slavni slovanski jezikoslovec 1844. l.
- so Magjari strašno požigali in morili na Štajerskem 1480. l.
- Štajersko pride avstrijskemu vojvodu Leopoldu V. v last 1186. l.
- so vse židove (jude) zapodili iz Štajerskega 1436. l.
- kraljevič Pipin zmaga Avare, reši slovensko zemljo njihove grozovitosti 791. l.
- inženir Nagel prvi pride vrh Triglava 1778. l.
- je bil česki kralj Otokar, gospodar slovenskih dežel, na Marskem polju v vi umorjen 1278. l.
- Turki zmagajo pri Močaču, Ogersko in del južnih Slovanov jim pride v oblast 1526. l.
- umrje Juri Dalmatin slovenski pisatelj 1589. l.

Kimovec, slovensko.

Rujan, hrvaško-srbsk.

Zari, česko.

ima 30 dni.

Wrezien, poljsko.

Septembr, rusko.

Bepecenb, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
-------	-------------------------------

Prilika o usmiljenem Samarijanu. Luk. 10.

1	Nedelja	F	12. ned. po b. Angeli varhi. Egidi op., Avgust (Gustav).
2	Ponedeljek		Štefan kr., Maksima d.
3	Torek		Evfemija in tov. dev. m.
4	Sreda		Rozalija d., Mojzes pr.
5	Četrtek		Lavrenci (Lovro) J. šk., Viktorin.
6	Petek		Hermogen in Fortunat m.
7	Sobota		Anastazi m., Regina d. m.

Jezus ozdravi deset gobovih. Luk. 17.

8	Nedelja	F	13. n. po b. M. Šmarcn (Mala G.)
9	Ponedeljek		Gorgoni m., Korbinijan šk.
10	Torek		Nikolaj T. sp., Pulherija ces.
11	Sreda		Prot in Hiacint m.
12	Četrtek		Pelagi m., Erentruda d.
13	Petek		Amat (Ljubivoj) šk., Makrobi m.
14	Sobota		Povikš. s. Križa, Notburga d.

Jezus razlaga Božjo previdnost. Mat. 6.

15	Nedelja	F	14. ned. po b. Imč Marije D.
16	Ponedeljek		Korneli (Drenko) p. m., Ciprijan.
17	Torek		Vtis ran Frančiška (Franja) S.
18	Sreda	†	Kvatri. Jožef Kup. sp.
19	Četrtek		Januari šk. m., Marija C. d.
20	Petek	†	Evstahi m., Suzana d. m.
21	Sobota	†	Matevž ap. (Matej), Jona pr.

Jezus obudi mladenča v Najmu. Luk. 7.

22	Nedelja	F	15. kvat. n. po b. VII. žalost M. D.
23	Ponedeljek		Lín p. m., Tekla d. m.
24	Torek		Marija D. rešenja jetn.
25	Sreda		Kleofa sp., Avrelia m.
26	Četrtek		Evzebi (Radoslav) šk., Justina d.
27	Petek		Kozma in Damijan m.
28	Sobota		Venceslav v. m., Evstohija d.

Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14.

29	Nedelja	F	16. n. po bink. Mihael arh.
30	Ponedeljek		Jeronim uč., Sofija m.

Posebni spomini.

2. umrje Matija Vrtovec, slovenski pisatelj 1851. l.
3. po zmagi pri Akcii je Avgust, cesar rimski; ki si po tem prisvoji staroslovenske Panonce in Noričane 31. l.
12. Janez Sobieski poljski kralj zmaga Turke pred Dunajem 1683. l.
13. so Kranjski stanovi cesarju Leopoldu v Ljubljani zvestobo prisegli 1660. l.
- krog 15. umrje Valvazor, kranjski zgodovinar 1693. l.
15. Rusi zažgejo Moskovu, Francozom se pokaže pot iz Ruskega nazaj 1812. l.
22. Herbart Turjaški pade pred Turki pri Bihači 1575. l.
24. umrje škof Anton Slomšek v Mariboru 1862. l.
26. Juri Vega, slavni računovodca je mrtev najden 1802. l.
26. so Benečanje cesarju Ferdinandu II. o pomirji velik del Goriškega nazaj dali 1617. l.
29. je kralj Arnulf karantanskemu vojvodu Valhunu Krško na Kranjskem podaril 895. l.
30. Trst se vda avstrijskim vojvodom v last 1382. l.

Kozoprsk, slovensko.
Listopad, hrvaško-srbsko.
Rijen, česko.

Pazdiernik, poljsko.
Oktober, rusko.
Жолтень, malorusko.

ima 31 dni.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1 Torek	Remigi šk., Areta m.
2 Sreda	Angeli v. (sploh), Teofil (Bogoljub).
3 Četrtek	Kandid m., Evald m.
4 Petek	Frančišek (Franjo) Ser. sp.
5 Sobota	Placid in tov. m., Gala v.

Jezus uči največi zapovedi. Mat. 22.

6 Nedelja	F 17. ned. po b. Marija D. s. Roz.
7 Ponedeljek	Brunon op., Fida muč.
8 Torek	Marko p., Sergi in Bah m.
9 Sreda	Birgita v., Simeon sp.
10 Četrtek	Dionizi šk. m., Abraham oč.
11 Petek	Franc. Borg. sp., Gereon m.
12 Sobota	Justina d., Nikazi šk.
	Maksimilijan šk. m., Domnina.

Jezus ozdravi mertvoudnega. Mat. 9.

13 Nedelja	F 18. ned. po b. Edvard kr.
14 Ponedeljek	Kalist p. m., Fortunata d. m.
15 Torek	Terezija d., Avrelija m.
16 Sreda	Gal op., Martinijan šk.
17 Četrtek	Hedviga (Jadviga) kr., Viktor šk.
18 Petek	Luka ev., Asklepijad šk. m.
19 Sobota	Peter Alk. sp., Etbin op.

Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22.

20 Nedelja	F 19. n. po b. Posveč. vseh cerkev.
21 Ponedeljek	Uršula d. m., Hilarijon op.
22 Torek	Kordula d. m.
23 Sreda	Janez (Ivan) Kap. sp., Severin.
24 Četrtek	Rafael arh., Evergist šk. m.
25 Petek	Krišpin in Krišpinijan m.
26 Sobota	Evarist p. m., Demetri m.

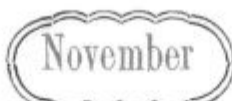
Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4.

27 Nedelja	F 20. n. po b. Osmina posv. cerkv.
28 Ponedeljek	Simon in Juda sp.
29 Torek	Hiacint m., Narcis šk.
30 Sreda	Marcel m., Teonest šk. m.
31 Četrtek	† Wolfgang (Volkovoj) šk.

Posebni spomini.

- Ljubljanski grad se vdá Avstrijanom, Francozi gredo iz Ljubljane 1813. l.
- Turki so prvokrat na Slovenskem, pred Metliko, 1408. l.
- umrje Juri Japel, slovenski slovničar 1807. l.
- je car Leopold I. postavil dal zoper potratno obleko.
- se pomirje sklene na Dunaji, velik del Slovenskega in Hrvaškega dojde Francozom v posest 1809. l.
- umrje Ludovik Schönlleben, kranjski zgodovinar 1681. l.
- cesar Oton zmaga in nemški oblasti podvrže polabske Slované 955. l.
- Bitva na Kosovem polji, Bosna pride v turško oblast 1448. l.
- da cesar Franc Jožef I. Avstriji vstavno diplomu 1860. l.
- Tretja delitev poljske dežele, konec poljskega kraljestva 1795. l.
- umrje koroški vojvoda Ulrik III., postavi Otokarja II. českega za dediča svojih dežel 1269. l.
- Tržaški grad se udá Avstrijanom, Francozi gredo iz slovenske zemlje 1813. l.

Listopad, slovensko.
Studení, hrvaško-srbsko.
Listopad, česko.

ima 30 dni.

Listopad, poljsko.
Novembr, rusko.
Листопадъ, malorusko.

Dnevi	Godovi in nedeljsko evangelje
1. Petek	God vsch svetnikov.
2. Sobota	Spomin vseh vernih mrtvih.
„	Just m., Viktorin šk. m.

Prilika o kraljevem računu. Mat. 18.

3. Nedelja	F	21. ned. po bink. Zahvalnica.
4. Ponedeljek		Karol (Dragotin) Bor. šk.
5. Torek		Caharija duh., Emerik (Mirko).
6. Sreda		Lenart sp., Sever šk. m.
7. Četrtek		Prosdociu šk., Engelbert šk.
8. Petek		Godefrid (Bogomir) sp.
9. Sobota		Posv. cerk. Zvel. Teodor (Božidar).

Nauk, dati cesarju in Bogu svoje. Mat. 20.

10. Nedelja	F	22. ned. po b. Andrej Avel. sp.
11. Ponedeljek		Martin (Davorin) šk., Mena m.
12. Torek		Martin (Davorin) p. m., Avreli šk.
13. Sreda		Didak sp., Brici, Homobon.
14. Četrtek		Serapijon m., Klementin m.
15. Petek		Leopold (Lavoslav) vojv., Jedrt d.
16. Sobota		Rufin m., Otmar op.

Jezus obudi Jajirovo hčer. Mat. 9.

17. Nedelja	F	23. ned. po b. Prip. Marije D.
„		Gregor čud. šk., Evfemija d. m.
18. Ponedeljek		Posv. cerkve apost. Roman.
19. Torek		Elizabeta (Jelisava) kr., Poncijan.
20. Sreda		Feliks (Srečko) Val. sp., Simplicij.
21. Četrtek		Darovanje Marije D.
22. Petek		Cecilija d. m., Maver m.
23. Sobota		Klemen (Milivoj) p. m., Felicita.

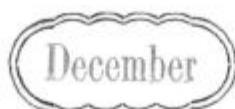
Govor o razdjanji Jeruzalema in o sodbi. Mat. 24.

24. Nedelja	F	24. n. po b. Janez (Ivan) od Kr. sp.
25. Ponedeljek		Katarina d. m., Jukunda d.
26. Torek		Peter šk. m., Teodor šk.
27. Sreda		Valerijan šk., Virgili šk.
28. Četrtek		Sosten m., Eberhard šk.
29. Petek		Saturnin m., Filomen m.
30. Sobota		Andrej apost. Kastal m.

Posebni spomini.

2. se začne odprava nove vere na Kranjskem po povelji Ferdinanda II. 1598. l.
2. se začne Ljubljanska gimnazija 1595. l.
4. Ferdinand I. je za ogerskega kralja kronan, s tem mu dojde tudi hrvaško kraljestvo 1526. l.
9. Ulrik, poslednji celjski grof, je umorjen v Belemgradu 1456. l.
10. je nesrečna bitva kralja Vladislava III. pri Varni, Bulgarsko ostane v turški oblasti 1444. l.
11. Kočevje dobi ime vojvodstva 1791. l.
22. kralj Otokar II. se proti ces. Rudolfu I. odpove posesti Avstrijskega s Slovenskim vred 1276. l.
23. je rojen bar. Žiga Cojz, blagi podpiratelj slovenskega slovstva 1747. l.
25. umrje France Hladnik, rastlinoslovec v Ljubljani 1844. l.
25. se odpre Gruberjev kanal v Ljubljani 1780. l.
26. so škofje na Koroškem in Štajerskem v novič omejene 1857. l.
28. dobi grof Friderik Ortenburski od cesarja Maksimilijana I. povelje, da 300 nemških rodovin naseli na Kranjskem; njih nasledniki so današnji Kočevarji 1509. l.
30. Konec husitske vojske na Českem 1433. l.

Gruden, slovensko.
Prosinae, hrvaško-srbsko.
Prosinec, česko.

ima 31 dni.

Grudzien, poljsko.
Decembr, rusko.
Грудень, malorusko.

Dnevi **Godovi in nedeljsko evangelje**

Prerokovanje o poslednji sodbi. Luk. 21.

1	Nedelja	F	1. ned. v adv. Eligi šk.
2	Ponedeljek		Kromaci šk., Stražimir.
3	Torek		Franc (Franjo) Ks. sp., Luci kr.
4	Sreda	†	Peter Kriz. šk., Barbara d. m.
5	Četrtek		Saba (Savo) op., Krispina m.
6	Petek	†	Nikolaj šk., Apolinar m.
7	Sobota	†	Ambrož šk. uč., Pregod. Spoč.

Janez Krstnik v ječi. Mat. 11.

8	Nedelja	F	2. n. v adv. Spočetje Marije D.
9	Ponedeljek		Sir šk., Valerija d. m.
10	Torek		Melhidaj p. m., Evalija d. m.
11	Sreda	†	Damaz p., Trazon m.
12	Četrtek		Sinezi m., Kolumb sp.
13	Petek	†	Lucija d. m., Otilija, Jodok.
14	Sobota	†	Špiridijon šk., Heron m.

Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1.

15	Nedelja	F	3. ned. v adv. Kristijana d.
16	Ponedeljek		Evzebi šk., Albina d. m.
17	Torek		Lazar šk., Frank op.
18	Sreda	†	Kvatri. Gracijan šk., Avksenci.
19	Četrtek		Nemezi m., Favsta (Dobroslava).
20	Petek	†	Liberat m., Janez Mar. sp.
21	Sobota	†	Tomaž ap., Anastazi šk. m.

Janez K. je poklican v prerokovanje. Luk. 3.

22	Nedelja	F	4. kv. n. v adv. Flavijan m.
23	Ponedeljek		Viktorija (Vlasta) d. m., Servul.
24	Torek		Adam in Eva, Adela d.
25	Sreda		Božič. Rojstvo Gospodovo.
26	Četrtek		S. Štefan p. m., Arhelaj šk.
27	Petek		S. Janez ap. ev., Fabijola v.
28	Sobota		Nedolžni otr., Teodor op.

Simeon in Ana oznanujeta Gospoda. Luk. 2.

29	Nedelja	F	Ned. pred n. let. Tomaž šk.
30	Ponedeljek		Nicefor m., Evgeni šk.
31	Torek		Silvester p., Pavlina muč.

Posebni spomini.

2. se rodi ruski jezikoslovec Mihael Karamsin 1763. l.
3. je bil na korist slovenskim deželam mir na 20 let s Turki sklenjen.
6. cesar Friderik IV. vstavi Ljubljansko škofijo 1461. l.
7. je cesar Napoleon naložil ilirskim deželam 100 milijonov frankov silnega davka 1805. l.
12. se rodi Tomaž Dolinar, pravoslovec 1760. l.
15. Srbsko se oslobodi pod knezom Milošem Obrenovićem 1815. l.
16. so bile v Ljubljani prve bukve natisnjene 1575. l.
17. je Štajersko po dedšini k Avstriji prišlo 1168. l.
22. se je grozna živinska kuga na Kranjskem pričela 1529. l.
25. Cesar Karol IV. razglasi v Prazi zlato bulo 1356. l.
27. Slovenska zemlja z Avstrijo je po ces. Rudolfu I. dana v last habsburški rodovini 1282. l.
27. umrje France Metelko, slovenski jezikoslovec 1861. l.
28. so bili Turki na Koroškem hudo tepeni 1478. l.

Deželnih priporočnikov ali patronov godovi.

S. Ciril in Metodi slovenska aposteljna na Moravskem, Štajerskem, Ogerskem in Hrvaškem, 9. marca in 5. julija.	S. Mohor in Fortunat na Kranjskem, Štajerskem, Goriškem in Furlanskem, 12. julija.
S. Jožef na Kranjskem, Štajerskem, Ko- roškem, Primorskem in Tiroljskem, 19. marca.	S. Elija na Hrvaškem, 20. julija.
S. Rupert na Solnograškem, 27. marca.	S. Štefan kralj na Ogerskem, 20. avg.
S. Stanislav na Gališkem, 7. maja.	S. Egidi na Koroškem, 1. septembra.
S. Janez Nep. na Českem, 16. maja.	S. Venceslav na Českem, 28. septembra.
S. Janez K. na Slavonskem, 24. junija.	S. Mihael na Gališkem, 29. septembra.
S. Ladislav na Erdeljskem, 27. junija.	S. Jadviga na Šleskem, 15. oktobra.
	S. Just na Tržaškem, 2. novembra.
	S. Leopold na Avstrijskem, 15. nov.
	S. Špiridion na Dalmaškem, 14. dec.

Solnce in planeti.

☉ Solnce ima premernik za 192.600 milj, njegova pot kaže v nezmerno nebesne
daljave. Krog solnca se premikajo planeti in tudi kometi.

☿ Merkur (Dobroboğ) ima premernik za 670 milj, obhod za 87 dni 23 ur	
♀ Venera (Živa) " " " 1666 " " " 222 " 16 "	
♁ Zemlja naša " " " 1719 " " " 365 d. 5 u. 48 m.	
♂ Mart (Davor) " " " 938 " " " 1 leto 321 dni	
♃ Jupiter (Perun) " " " 20004 " " " 11 let 314 dni	
♄ Saturn (Sitivrat) " " " 17214 " " " 29 let 166 dni	
♅ Uran (Nebeščan) " " " 8226 " " " 84 let 5 dni	
♆ Neptun (Vođan) " " " 7653 " " " 164 let 225 dni	

Malih planetov je doslej znanih 87, in sicer med Martom in Jupitrom;
prvi med njimi so: Cerera, Palada, Junona, Vesta; poslednji: Tisba.

Stranskih planetov ali lun je 18; zemlja ima 1 luno, Jupiter 4,
Saturn razun svetlega kroga 8 lun, Uran 4, in Neptun 1 luno.

☾ Luna ima premernik za 469 milj, obhod za 27 dni 7 ur 43 m.

☼ Mlaj | ☾ Prvi krajec | ☿ Ščip | ☾ Zadnji krajec.

Dvanajstera nebeška znamenja.

V krogu dvanajstih nebeških znamenj ali zvezdišč se vidi solnce s planeti
vred premikati. So pa sledeča:

Oven	Rak	Téhtnica	Kozel
Junec	Lev	Škorpifjon	Vodnár
Dvojčki	Devica	Strelec	Ribe

Pomraki 1867. leta.

Solnce mrkne dvakrat: 6. marca in 29. avgusta, prvič pri nas vidno.
Luna mrkne tudi dvakrat: 20. marca in 14. septembra, zadnič pri nas vidno.

Januari.

Dan	Solnce izhaja ob			Solnce zahaja ob			Ura je o pravem poldnevi			Druge prikazni na nebu
	u.	m.		u.	m.		u.	m.		
1	7	44		4	23	12	4			Solnčen stan.
2	7	44		4	24	12	4			Solnce je v dan pred 1. jan. zemlji najbliže ob 1 u. 16 m.
3	7	44		4	25	12	5			Dan raste med 1. in 31. jan. od 8 u. 39 m. do 9 u. 36 m.
4	7	44		4	26	12	5			Solnce stopi iz znamnja div. kozla v znamenje vodnarja 20. jan. ob 12 u. 16 m. opoldne.
5	7	44		4	27	12	5			
6	7	44		4	28	12	6			
7	7	43		4	29	12	6			
8	7	43		4	31	12	7			
9	7	42		4	32	12	7			Lunin stan.
10	7	41		4	33	12	8			Luna je 1. jan. v zn. škorpijona, stopi 4. v zn. kozla, 12. v zn. ovna, 18. v zn. raka, 24. v zn. tehtnice.
11	7	41		4	34	12	8			Luna je 2. jan. najdalje od zemlje, 18. najbliže njé, 30. najdalje od njé.
12	7	40		4	35	12	8			☾ mlaj je 6. jan. ob 1 u. 27 m. zjutraj.
13	7	40		4	37	12	9			☾ prvi krajec je 13. jan. ob 5 u. 31 m. zvečer.
14	7	39		4	38	12	9			☾ ščip je 20. jan. ob 8 u. 33 m. zjutraj.
15	7	39		4	39	12	9			☾ zadnji krajec je 27. jan. ob 3 u. 45 m. zvečer.
16	7	38		4	40	12	10			
17	7	38		4	42	12	10			
18	7	37		4	43	12	10			
19	7	37		4	45	12	11			Planeten stan.
20	7	36		4	46	12	11			Merkur je 1. jan. v zn. strelca, stopi 9. v zn. kozla; se vidi nekoliko pred zorom, je 20. naj bliže solnea.
21	7	35		4	47	12	11			Venera je v zn. strelca, sveti po 5 u. zjutraj kot zornica, ima 31. jan. naj večo bliščobo, je 2. in 31. tik lune.
22	7	35		4	49	12	12			Mart je v zn. raka, vidi se celo noč na nebu, in je 10. jan. od solnea nasproti.
23	7	34		4	50	12	12			Jupiter je v zn. vodnarja, se kaže zvečer do 6. u. v zahodu.
24	7	33		4	52	12	12			Saturn je v zn. škorpijona, se vidi popolnoči v izhodu.
25	7	32		4	53	12	12			Uran je v zn. raka, kaže se do polnoči v zahodu.
26	7	31		4	55	12	13			Neptun je v zn. ovna celo leto.
27	7	30		4	56	12	13			
28	7	29		4	57	12	13			
29	7	28		4	59	12	13			
30	7	27	5	0	12	13				
31	7	25	5	1	12	13				

Februari.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	7	24	5	3	12	13	Solnčen stan.
2	7	23	5	5	12	14	
3	7	22	5	6	12	14	
4	7	21	5	8	12	14	Dan raste med 1. in 28. febr. od 9 u. 39 m.
5	7	19	5	9	12	14	do 11 u. 3 m.
6	7	18	5	11	12	14	Solnce stopi v zn. rib 19. febr. ob 2 u. 48 m.
7	7	16	5	12	12	14	zjutraj.
8	7	15	5	14	12	14	Lunin stan.
9	7	13	5	15	12	14	
10	7	12	5	17	12	14	
11	7	10	5	18	12	14	Luna stopi 1. febr. v zn. kozla, 8. v zn. ovna,
12	7	9	5	20	12	14	14. v zn. raka, 21. v zn. tehtnice, 28. v zn.
13	7	7	5	21	12	14	kozla.
14	7	6	5	23	12	14	Luna je 14. febr. najbliže zemlje, 27. najdalje
15	7	4	5	24	12	14	od njé.
16	7	3	5	26	12	14	☿ mlaaj je 4. febr. ob 7 u. 13 m. zvečer.
17	7	1	5	27	12	14	☾ prvi kraec je 12. febr. ob 2 u. 37 m. zjutraj.
18	7	0	5	29	12	14	☾ ščip je 18. febr. ob 8 u. 38 m. zvečer.
19	6	58	5	30	12	14	☾ zadnji kraec je 26. febr. ob 12 u. 29 m.
20	6	56	5	31	12	13	opoldne.
21	6	54	5	32	12	13	Planeten stan.
22	6	53	5	34	12	13	
23	6	51	5	35	12	13	
24	6	50	5	37	12	13	Merkur je 1. febr. v zn. vodnarja, stopi 14. v
25	6	48	5	38	12	13	zn. rib; je 11. pri solneu zgoraj, in se ne
26	6	46	5	40	12	13	da videti.
27	6	44	5	41	12	12	Venera je 1. febr. v zn. strelca, stopi 4. v
28	6	42	5	42	12	12	zn. kozla, se kaže po 5 u. zjutraj kot zornica.
							Mart je v zn. raka, se vidi celo noč do 5 u.
							zjutraj na nebu.
							Jupiter je v zn. vodnarja, je 3. febr. pri
							solneu, in se ne da videti.
							Saturn je v zn. škorpijona, je 12. febr. na
							četrtno od solnea, se kaže po 1 u. popoldni
							na nebu.
							Ura je v zn. raka, se vidi proti 4 u. zjutraj
							v izhodu.

Marci.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	6	41	5	44	12	12	Solnčen stan.
2	6	39	5	45	12	12	Dan raste med 1. in 31. marcem od 11 u. 3 m. do 12 u. 41 m.
3	6	37	5	47	12	12	Noč in dan sta 19. marca enako dolga, po 12 ur.
4	6	35	5	48	12	11	Solnce stopi v znamenje ovna 21. marca ob 2 u. 36 m. zjutraj.
5	6	33	5	49	12	11	Pomlad se začne.
6	6	31	5	51	12	11	Solnce mrkne 6. marca med 8 u. 2 m. zjutraj in 1 u. 3 m. popoldne sploh na zemlji, vidoma v Evropi, zahodni Azii in severni Afriki; in sicer od Italije do južne Rusije celoma, pri nas le deloma (11 pavec), med 9 u. 16 m. in 12 u. 1 m. o poldne.
7	6	30	5	53	12	11	Lunin stan.
8	6	28	5	54	12	11	Luna stopi 7. marca v zn. ovna, 13. v zn. raka, 20. v zn. tehtnice, 27. v zn. kozla.
9	6	26	5	55	12	10	Luna je 12. marca o polnoči najbliže zemlje, 27. najdalje od njé.
10	6	24	5	56	12	10	☿ mlaj je 6. marca ob 10 u. 35 m. zjutraj.
11	6	23	5	58	12	10	☾ prvi krajec je 13. marca ob 9 u. 44 m. zjutraj.
12	6	21	6	0	12	10	☿ ščip je 20. marca ob 9 u. 52 m. zjutraj.
13	6	19	6	1	12	9	☾ zadnji krajec je 28. marca ob 8 u. 43 m. zjutr.
14	6	17	6	2	12	9	Luna mrkne 20. marca med 8 u. 13 m. in 11 u. 19 m. predpoldnem vidoma le v Ameriki in Avstralii, pri nas nevidoma.
15	6	15	6	3	12	9	Planeten stan.
16	6	13	6	4	12	8	Merkur je v zn. ovna, je 5. najdalje od solnca, 11. pri solncu zdolaj, in se ne da videti.
17	6	11	6	6	12	8	Venera je 1. marca v zn. kozla, stopi 5. v zn. vodnarja, sveti po 5 u. zjutraj kot zornica, je 31. tik Jupitra.
18	6	9	6	7	12	8	Mart je v zn. raka, se vidi do 4 u. zjutraj na nebu.
19	6	7	6	8	12	7	Jupiter je v zn. vodnarja, in se ne da videti.
20	6	5	6	10	12	7	Saturn je v zn. škorpijona, se kaže popolnoči na nebu.
21	6	3	6	12	12	7	Uran je v zn. raka, je 25. marca na četrtno od solnca, se vidi po 4 u. zjutraj v izhodu.
22	6	1	6	13	12	7	
23	5	59	6	14	12	6	
24	5	57	6	16	12	6	
25	5	55	6	17	12	6	
26	5	53	6	18	12	5	
27	5	51	6	19	12	5	
28	5	49	6	21	12	5	
29	5	47	6	22	12	4	
30	5	45	6	23	12	4	
31	5	43	6	24	12	4	

April.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	5	42	6	26	12	3	Solnečen stan. Dan raste med 1. in 31. aprilom od 12 u. 41 m. do 14 u. 12 m. Solnce stopi v znamenje junca 20. aprila ob 2 u. 12 m. popoldne.
2	5	40	6	27	12	3	
3	5	38	6	28	12	3	
4	5	36	6	29	12	3	
5	5	34	6	30	12	2	
6	5	33	6	32	12	2	
7	5	31	6	33	12	2	
8	5	29	6	34	12	1	
9	5	28	6	35	12	1	Lunin stan. Luna stopi 3. apr. v zn. ovna, 10. v zn. raka, 17. v zn. tehtnice, 24. v zn. kozla. Luna je 8. apr. najbliže zemlje, 23. najdalje od nje. mlaj je 4. apr. ob 11 u. 1 m. zvečer. prvi krajec je 11. apr. ob 4 u. 6 m. zvečer. ščip je 19. apr. ob 12 u. 3 m. opolnoči. zadnji krajec je 27. apr. ob 2 u. 58 m. zjutraj.
10	5	26	6	37	12	1	
11	5	24	6	38	12	1	
12	5	22	6	39	12	0	
13	5	20	6	40	12	0	
14	5	19	6	42	12	0	
15	5	17	6	43	12	0	
16	5	16	6	45	12	0	
17	5	14	6	46	12	0	
18	5	12	6	47	12	0	
19	5	10	6	49	11	59	Planeten stan. Merkur je 1. apr. v zn. rib, stopi 13. v zn. ovna, je 18. najbliže solнца, in se ne da videti. Venera je 1. apr. v zn. rib, stopi 28. v zn. ovna, sveti po 4 u. zjutraj kot zornica. Mart je 1. apr. v zn. raka, stopi 20. v zn. leva, se vidi do 4 u. zjutraj na nebu; je 16. na četrtno od solнца, je 18. najdalje od solнца. Jupiter je v zn. rib, in se kaže po 3 u. zjutraj v izhodu. Saturn je v zn. škorpionja, in se vidi celo noč na nebu. Uran je v zn. raka, in se kaže do polnoči v zahodu.
20	5	9	6	50	11	59	
21	5	7	6	51	11	59	
22	5	6	6	53	11	59	
23	5	4	6	54	11	59	
24	5	2	6	55	11	58	
25	5	0	6	56	11	58	
26	4	59	6	58	11	58	
27	4	57	6	59	11	58	
28	4	56	7	1	11	58	
29	4	54	7	2	11	58	
30	4	52	7	3	11	57	

Maj.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	4	50	7	4	11	57	Solneen stan. Dan raste med 1. in 31. majem od 14 u. 12 m. do 15 u. 24 m. Solnce stopi v znamenje dvojčkov 21. maja ob 2 u. 10 m. popoldne.
2	4	49	7	6	11	57	
3	4	47	7	7	11	57	
4	4	46	7	9	11	57	Lunin stan. Luna stopi 1. maja v zn. ovna, 7. v zn. raka, 14. v zn. tehtnice, 21. v zn. kozla, 28. v zn. ovna. Luna je 5. maja najbliže zemlje, 21. najdalje od njé. ☾ mlaj je 4. maja ob 8 u. 37 m. zvečer. ☾ prvi krajec je 10. maja ob 11 u. 2 m. o polnoči. ☾ ščip je 18. maja ob 2 u. 50 m. zjutraj. ☾ zadnji krajec je 26. maja ob 6 u. 19 m. zvečer.
5	4	44	7	10	11	57	
6	4	43	7	12	11	57	
7	4	41	7	13	11	57	Planeten stan. Merkur je 1. maja v zn. ovna, stopi 12. v znamnje junca; je 31. pri solncu zgoraj, in se ne da videti. Venera je v zn. rib; stopi 28. maja v zn. ovna, sveti po 3 u. zjutraj kot zornica, je 3. najdalje od solnea. Mart je v zn. leva, se kaže po 4 u. zjutraj v izhodu. Jupiter je v zn. rib, se vidi po 2 u. zjutraj v izhodu, je 27. maja na četrtno od solnea. Saturn je v zn. škorpijona, se vidi celo noč na nebu, je 12. maja nasproti od solnea. Uran je v zn. raka, se vidi do polnoči v zahodu.
8	4	40	7	14	11	57	
9	4	39	7	15	11	57	
10	4	38	7	17	11	57	
11	4	37	7	18	11	57	
12	4	36	7	19	11	57	
13	4	34	7	20	11	57	
14	4	33	7	21	11	57	
15	4	32	7	22	11	57	
16	4	31	7	24	11	57	
17	4	30	7	25	11	57	
18	4	29	7	26	11	57	
19	4	27	7	27	11	57	
20	4	26	7	28	11	57	
21	4	25	7	29	11	57	
22	4	24	7	30	11	57	
23	4	23	7	31	11	57	
24	4	22	7	32	11	57	
25	4	21	7	33	11	57	
26	4	20	7	34	11	57	
27	4	19	7	35	11	57	
28	4	18	7	36	11	57	
29	4	17	7	37	11	57	
30	4	17	7	39	11	58	
31	4	16	7	40	11	58	

Juni.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	4	15	7	40	11	58	Solnčen stan. Dan raste med 1. in 21. junijem od 15 u. 24 m. do 15 u. 42 m., po tem se skrajša do 15 u. 37 m. Dan je 21. junija najdaljši, 15 u. 42 m. Solnce stopi v znamenje raka 21. junija ob 11 u. 9 m. zvečer. Poletje se začne.
2	4	15	7	41	11	58	
3	4	14	7	42	11	58	
4	4	14	7	43	11	58	
5	4	14	7	44	11	59	
6	4	14	7	45	11	59	
7	4	13	7	45	11	59	
8	4	13	7	46	11	59	
9	4	12	7	46	11	59	
10	4	12	2	47	11	59	Lunin stan. Luna stopi 3. jun. v zn. raka, 11. v zn. tehtnice, 17. v zn. kozla, 25. v zn. ovna. Luna je 3. jun. najbliže zemlje, 17. najdalje od nje. ☉ mlaj je 2. jun. ob 4 u. 11 m. zvečer. ☾ prvi krajec je 9. jun. ob 7 u. 35 m. zjutraj. ☾ ščip je 17. junija ob 5 u. 52 m. zjutraj. ☾ zadnji krajec je 25. jun. ob 6 u. 25 m. zjutraj.
11	4	11	7	47	12	0	
12	4	11	7	48	12	0	
13	4	11	7	49	12	0	
14	4	10	7	49	12	0	
15	4	10	7	49	12	0	
16	4	10	7	50	12	0	
17	4	10	7	50	12	0	
18	4	10	7	51	12	0	
19	4	10	7	51	12	1	
20	4	10	7	51	12	1	Planeten stan. Merkur je 1. jun. v zn. dvojčkov, stopi 10. v zn. raka, se vidi do 9 u. v zahodu, je 1. najbliže solnea, in 14. pri Uranu. Venera je 1. jun. v zn. junca, stopi 19. v zn. dvojčkov, sveti po 2 u. zjutraj kot zornica. Mart je v zn. leva, stopi 17. jun. v zn. device, se kaže do 11 u. zvečer v zahodu. Jupiter je v zn. rib, se vidi po polnoči v izhodu. Saturn je v zn. škorpijona, se vidi do 2 u. zjutraj na nebu. Uran je v zn. raka, se kaže do 10 u. zvečer v zahodu.
21	4	10	7	52	12	1	
22	4	11	7	52	12	1	
23	4	11	7	52	12	1	
24	4	12	7	52	12	2	
25	4	12	7	52	12	2	
26	4	13	7	52	12	2	
27	4	13	7	52	12	2	
28	4	14	7	52	12	2	
29	4	14	7	52	12	3	
30	4	15	7	52	12	3	

Juli.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	4	15	7	51	12	3	Solnčen stan.
2	4	16	7	51	12	3	Solnce je najdalje od zemlje 2. julija ob 10 u.
3	4	17	7	51	12	4	15. m. zvečer.
4	4	18	7	51	12	4	Dan se krajša med 1. in 31. jul. od 15 u. 37
5	4	18	7	50	12	4	m. do 14 u. 44 m.
6	4	19	7	49	12	4	Solnce stopi v znamenje leva 23. jul. ob 10 u.
7	4	19	7	48	12	4	18 m. zjutraj.
8	4	20	7	48	12	4	Solnce 24. jul. izhaja s Sirijem vred v zn. Vel.
9	4	21	7	48	12	5	psa; začnejo se pasji dnevi.
10	4	22	7	48	12	5	
11	4	23	7	47	12	5	Lunin stan.
12	4	24	7	47	12	5	Luna stopi 1. jul. v zn. raka, 8. v zn. tehtnice,
13	4	24	7	46	12	5	14. v zn. kozla, 22. v zn. ovna, 28. v zn. raka.
14	4	25	7	45	12	5	Luna je 1. jul. najbliže zemlje, 14. najdalje
15	4	26	7	44	12	5	od nje, 30. najbliže nje.
16	4	27	7	43	12	5	☾ mlaj je 1. jul. ob 10 u. 46 m. zvečer.
17	4	28	7	42	12	5	☾ prvi krajec je 8. jul. ob 6 u. 28 m. zvečer.
18	4	29	7	41	12	5	☾ ščip je 16. jul. ob 8 u. 53 m. zvečer.
19	4	30	7	40	12	6	☾ zadnji krajec je 24. jul. ob 3 u. 30 m. zvečer.
20	4	31	7	39	12	6	☾ mlaj je 31. jul. ob 5 u. 41 m. zjutraj.
21	4	32	7	38	12	6	
22	4	33	7	37	12	6	Planeten stan.
23	4	34	7	36	12	6	Merkur je v zn. leva, se vidi do 9 u. zvečer
24	4	35	7	35	12	6	v zahodu, je 15. jul. naj dalje od solnca.
25	4	36	7	34	12	6	Venera je 1. jul. v zn. dvojčkov, stopi 12.
26	4	38	7	33	12	6	v zn. raka, sveti po 2. u. zjutraj kot zornica,
27	4	39	7	32	12	6	je 21. tik Urana.
28	4	40	7	31	12	6	Mart je v zn. device, se vidi do 10 u. zvečer
29	4	42	7	30	12	6	v zahodu.
30	4	43	7	29	12	6	Jupiter je v zn. rib, se kaže po 10 u. zvečer
31	4	44	7	28	12	6	na nebu.
							Saturn je v zn. škorpijona, se vidi do polnoči
							v zahodu.
							Uran je v zn. raka, se kaže po 3. u. zjutraj
							v izhodu.

Avgust.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	4	46	7	27	12	6	Solnčen stan.
2	4	47	7	26	12	6	Dan se krajša med 1. in 31. avg. od 14 u. 44 m. do 13 u. 16. m.
3	4	48	7	25	12	6	Solnce stopi v znamenje device 23. avg. ob 4 u. 26 m. zvečer.
4	4	49	7	23	12	5	Solnce mrkne 29. avg. med 11 u. 53 m. pred-poldnem in 4 u. 25 m. zvečer sploh na zemlji, vidoma le v južni Afriki in Ameriki, in tukaj sicer celoma.
5	4	50	7	22	12	5	
6	4	51	7	21	12	5	Lunin stan.
7	4	52	7	19	12	5	Luna stopi 3. avg. v zn. tehtnice, 11. v zn. kozla, 18. v zn. ovna, 25. v zn. raka, 31. v zn. tehtnice.
8	4	53	7	17	12	5	Luna je 11. avg. najdalje od zemlje 30. najbliže njé.
9	4	54	7	16	12	5	☾ prvi krajec je 7. avg. ob 8 u. 6 m. zjutraj.
10	4	56	7	15	12	5	☾ ščip je 15. avg. ob 11 u. 35 m. zjutraj.
11	4	57	7	13	12	5	☾ zadnji krajec je 20. avg. ob 10 u. 19 m. zvečer.
12	4	58	7	11	12	4	☾ mlaj je 29. avg. ob 2 u. 2 m. zvečer.
13	4	59	7	10	12	4	
14	5	0	7	8	12	4	Planeten stan.
15	5	2	7	7	12	4	Merkur je v zn. leva, je 3. avg. pri solncu zdolaj, 28. najbliže solнца, in se ne da videti.
16	5	3	7	5	12	4	Venera je 1. avg. v zn. raka, stopi 5. v zn. leva, sveti po 3 u. zjutraj kot danica, je 24. najbliže solнца.
17	5	4	7	3	12	3	Mart je 1. avg. v zn. device, stopi 10. v zn. tehtnice, in se ne da videti.
18	5	5	7	1	12	3	Jupiter je v zn. rib, in 26. avg. nasproti od solнца, se kaže celo noč na nebu.
19	5	7	7	0	12	3	Saturn je v zn. škorpijona, je 10. avg. na četrtino od solнца, se vidi do 10 u. zvečer v zahodu.
20	5	8	6	58	12	3	Uran je v zn. raka, in se kaže po polnoči v izhodu.
21	5	10	6	57	12	3	
22	5	11	6	55	12	2	
23	5	12	6	53	12	2	
24	5	13	6	51	12	2	
25	5	15	6	49	12	2	
26	5	16	6	47	12	1	
27	5	17	6	45	12	1	
28	5	19	6	44	12	1	
29	5	20	6	42	12	0	
30	5	21	6	40	12	0	
31	5	22	6	38	12	0	

September.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o praven poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	5	23	6	36	12	0	Solnčen stan.
2	5	24	6	34	12	0	Dan se krajša med 1. in 30. sept. od 13 u.
3	5	26	6	33	12	0	16 m. do 11 u. 41 m.
4	5	27	6	31	11	59	Noč in dan sta 24. sept. enako dolga, po 12 ur.
5	5	28	6	29	11	59	Solnce stopi v znamenje tehtnice 23. sept. ob
6	5	29	6	27	11	59	1 u. 32 m. popoldne.
7	5	31	6	25	11	58	Jesen se začne.
8	5	32	6	23	11	58	Lunin stan.
9	5	34	6	22	11	58	Luna stopi 7. sept. v zn. kozla, 14. v zn. ovna,
10	5	35	6	20	11	57	21. v zn. raka, 27. v zn. tehtnice.
11	5	36	6	18	11	57	Luna je 7. sept. najdalje od zemlje, 23. naj-
12	5	37	6	16	11	56	bliže njé.
13	5	38	6	14	11	56	☾ prvi krajec je 6. sept. ob 12 u. 28 m. popolnoči.
14	5	40	6	13	11	56	☾ ščip je 14. sept. ob 1 u. 30 m. zjutraj.
15	5	41	6	11	11	56	☾ zadnji krajec je 21. sept. ob 4 u. 6 m. zjutraj.
16	5	42	6	9	11	55	☾ mlaj je 28. sept. ob 12 u. 40 m. popolnoči.
17	5	43	6	7	11	55	Luna mrkne 13. in 14. sept. med 11 u. 55 m.
18	5	44	6	5	11	55	opolnoči in 2 u. 53 m. zjutraj deloma (8.4
19	5	45	6	3	11	54	pave. v severji), vidoma v Evropi in Afriki,
20	5	47	6	1	11	54	večidel tudi v Ameriki.
21	5	48	5	59	11	53	Planeten stan.
22	5	49	5	57	11	53	Merkur je v zn. leva, je 15. sept. pri solncu
23	5	51	5	55	11	53	zgoraj, in se ne da videti.
24	5	52	5	53	11	52	Venera je v zn. device, stopi 23. sept. v zn.
25	5	53	5	51	11	52	tehtnice; se vidi po 4 u. zjutraj kot danica,
26	5	54	5	49	11	52	je 25. pri solncu zgoraj.
27	5	55	5	47	11	51	Mart je v zn. tehtnice, stopi 29. sept. v zn.
28	5	57	5	45	11	51	škorpijona, se vidi po 4 u. zjutraj v izhodu.
29	5	59	5	43	11	51	Jupiter je v zn. rib, se kaže do 3 u. zjutraj
30	6	0	5	41	11	50	na nebu.
							Saturn je v zn. škorpijona, se vidi do 9 u.
							zvečer v zahodu.
							Uran je v zn. raka, se kaže po 11 u. zvečer
							na nebu.

Oktober.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	6	1	5	39	11	50	Solnčni stan. Dan se krajša med 1. in 31. okt. od 11 u. 41 m. do 10 u. 5 m. Solnce stopi v znamenje škorpijona 23. okt. ob 9 u. 20 m. zvečer.
2	6	2	5	37	11	50	
3	6	3	5	35	11	49	
4	6	5	5	34	11	49	Lunin stan. Luna stopi v 4. okt. v zn. kozla, 12. v zn. ovna, 18. v zn. raka, 25. v zn. tehtnice. Zemlja je 5. okt. najdalje od zemlje, 18. najbliže njé. ☾ prvi krajec je 5. okt. ob 7 u. 15 m. zvečer. ☾ ščip je 13. okt. ob 2 u. 21 m. zvečer. ☾ zadnji krajec je 20. okt. ob 10 u. 14 m. zjutraj. ☾ mlaj je 27. okt. ob 2 u. 1 m. zvečer.
5	6	6	5	32	11	49	
6	6	7	5	30	11	49	
7	6	8	5	28	11	48	
8	6	10	5	26	11	48	
9	6	11	5	24	11	48	
10	6	12	5	22	11	47	
11	6	13	5	20	11	47	
12	6	15	5	18	11	47	
13	6	16	5	16	11	47	
14	6	17	5	14	11	46	Planeten stan. Merkur je 1. okt. v zn. tehtnice, stopi 9. v zn. škorpijona, je 11. najdalje od solnca, se ne da videti. Venera je 1. okt. v zn. tehtnice, stopi 19. v zn. škorpijona, in se ne da videti. Mart je v zn. škorpijona, in se ne da videti. Jupiter je v zn. rib, se kaže do 2 u. popoldne, je 26. okt. pri Saturnu. Saturn je v zn. škorpijona, se vidi do 6 u. zvečer v zahodu. Uran je v zn. raka, se kaže po 9 u. zvečer do jutra na nebu, je 6. okt. na četrtino od solnca.
15	6	18	5	12	11	46	
16	6	20	5	10	11	46	
17	6	21	5	9	11	46	
18	6	23	5	8	11	46	
19	6	24	5	6	11	45	
20	6	26	5	4	11	45	
21	6	27	5	2	11	45	
22	6	28	5	0	11	45	
23	6	29	4	58	11	45	
24	6	30	4	56	11	45	
25	6	31	4	55	11	45	
26	6	33	4	53	11	44	
27	6	35	4	52	11	44	
28	6	37	4	51	11	44	
29	6	39	4	50	11	44	
30	6	40	4	48	11	44	
31	6	42	4	47	11	44	

November.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o praven poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	6	43	4	45	11	44	Solnčen stan. Dan se krajša med 1. in 30. nov. od 10 u. 5 m. do 8 u. 53 m. Solnce stopi v znamenje strelca 22. nov. ob 6 u. 27 m. zvečer.
2	6	45	4	44	11	44	
3	6	46	4	42	11	44	
4	6	47	4	40	11	44	Lunin stan. Luna stopi 1. nov. v zn. kozla, 8. v zn. ovna, 14. v zn. raka, 21. v zn. tehtnice, 28. v zn. kozla. Luna je 2. nov. najdalje od zemlje, 14. najbliže njé, 30. naj dalje od njé. ☾ prvi krajec je 4. nov. ob 3 u. 25 m. zvečer. ☾ ščip je 12. nov. ob 2 u. 7 m. zjutraj. ☾ zadnji krajec je 18. nov. ob 6 u. 3 m. zvečer. ☾ mlaj je 26 nov. ob 6 u. 8 m. zjutraj.
5	6	49	4	39	11	44	
6	6	50	4	37	11	44	
7	6	52	4	36	11	44	Planeten stan. Merkur je 1. nov. v zn. škorpijona, stopi 2. zn. strelca, se da do 5. u. zvečer razločiti, je 15. tik Venere, 16. tik Marta, 23. tik Saturna, 22. pri solncu zdolaj, in 24. najbliže solncea. Venera je 1. nov. v zn. škorpijona, stopi 13. v zn. strelca; se kaže do 5 u. zvečer v zahodu, je 7. pri Saturnu, 15. tik Marta. Mart je 1. v zn. škorpijona, stopi 10. v zn. strelca, se vidi do 5 u. zvečer v zahodu. Jupiter je v zn. rib, se kaže do 11 u. zvečer v zahodu, je 21. nov. na četrtno od solncea. Saturn je v zn. škorpijona, se vidi do 5. u. zvečer v zahodu, je 19. pri solncu. Uran je v zn. raka, se kaže od 7 u. zvečer do jutra na nebu.
8	6	53	4	35	11	44	
9	6	54	4	34	11	44	
10	6	56	4	33	11	45	
11	6	58	4	32	11	45	
12	6	59	4	31	11	45	
13	7	0	4	29	11	45	
14	7	1	4	28	11	45	
15	7	3	4	27	11	45	
16	7	4	4	26	11	45	
17	7	6	4	26	11	46	
18	7	8	4	25	11	46	
19	7	9	4	24	11	46	
20	7	10	4	23	11	46	
21	7	11	4	22	11	47	
22	7	12	4	21	11	47	
23	7	13	4	20	11	47	
24	7	14	4	19	11	47	
25	7	15	4	18	11	48	
26	7	16	4	17	11	48	
27	7	17	4	17	11	48	
28	7	19	4	17	11	49	
29	7	21	4	16	11	49	
30	7	22	4	15	11	49	

December.

Dan	Solnce izhaja ob		Solnce zahaja ob		Ura je o pravem poldnevi		Druge prikazni na nebu
	u.	m.	u.	m.	u.	m.	
1	7	23	4	15	11	50	Solnčen stan.
2	7	24	4	14	11	50	
3	7	25	4	14	11	50	
4	7	27	4	13	11	51	Dan se krajša med 1. in 21. dec. od 8 u. 53 m. do 8 u. 34 m., po tem do 31. raste do 8 u. 38 m.
5	7	29	4	13	11	51	Dan je 21. dec. najkrajši, 8 u. 34 m.
6	7	30	4	13	11	52	Solnce stopi v znamenje div. kozla, 22. dec. ob 7 u. 36 m. zjutraj.
7	7	31	4	13	11	52	Zima se začne.
8	7	32	4	13	11	53	
9	7	33	4	13	11	53	
10	7	34	4	13	11	54	Lunin stan.
11	7	35	4	13	11	54	
12	7	35	4	13	11	54	
13	7	36	4	13	11	55	Luna stopi 5. dec. v zn. ovna, 12. v zn. raka, 18. v zn. tehtnice, 25. v zn. kozla.
14	7	37	4	13	11	55	Luna je 12. dec. najbliže zemlje, 27. najdalje od nje.
15	7	37	4	13	11	56	☾ prvi krajec je 4. dec. ob 11. u. 18. m. zjutraj.
16	7	38	4	14	11	56	☾ ščip je 11. dec. ob 1 u. 7 m. zvečer.
17	7	39	4	14	11	57	☾ zadnji krajec je 18. dec. ob 4 u. 31 m. zjutraj.
18	7	39	4	14	11	57	☾ mlaj je 26. dec. ob 12 u. 36 m. popolnoči.
19	7	40	4	15	11	58	Planeten stan.
20	7	41	4	15	11	58	
21	7	42	4	16	11	59	
22	7	42	4	16	11	59	Merkur je 1. dec. v zn. škorpijona, stopi 14. v zn. strelca; se da po 6 u. zjutraj videti, je 12. tik Saturna.
23	7	43	4	17	12	0	Venera je 1. dec. v zn. strelca, stopi 5. v zn. kozla; sveti do 5 u. zvečer kot večernica, je 14. najdalje od solnca.
24	7	43	4	18	12	0	Mart je v zn. strelca, stopi 18. dec. v zn. kozla, in se ne da videti.
25	7	43	4	18	12	0	Jupiter je v zn. rib, se kaže do 10 u. zvečer v zahodu, je 30. dec. tik lune.
26	7	43	4	19	12	1	Saturn je v zn. škorpijona, se vidi po 5 u. zjutraj v izhodu.
27	7	43	4	19	12	1	Uran je v zn. raka, se kaže celo noč na nebu.
28	7	43	4	19	12	1	
29	7	44	4	20	12	2	
30	7	44	4	21	12	2	
31	7	44	4	22	12	3	

Zgodovinski in zemljepisni koledar.

Štétev posvetnih in cerkvenih zgodeb.

V 1867. letu se šteje:

5867. leto,	kar je Bog svet ustvaril	4000 l. pr. Kr.
4211. „	kar je bil vesoljni potop	1656 „ po stv.
3784. „	kar je bil Abraham poklican	2083 „ „
2867. „	kar je Salomon sezidal jeruzalemski tempelj	3000 „ „
2620. „	kar je bilo sezidano Rimsko mesto . . .	753 „ pr. Kr.
2473. „	kar so šli Judje v babilonsko sužnjost . .	606 „ „
2403. „	kar je Cir povzdignil perzijansko kraljestvo	736 „ „
2198. „	kar je Aleksander povzdignil macedonsko kraljestvo	331 „ „
2048. „	kar je Akvileja začela biti rimsko selišče .	181 „ „
1912. „	kar je Juli Cesar poravnal koledar . . .	45 „ „
1897. „	kar je Avgust postal rimsk cesar	30 „ „
1884. „	kar je vsa slovenska zemlja prišla v rimsko oblast	13 „ „
1867. „	kar je bil rojen Jezus Kristus	1 „ po Kr.
1834. „	kar je Kristus umrl	33 „ „
1804. „	kar je sv. Marko krščansko vero oznanjeval v Akvileji	63 „ „
1796. „	kar je bil Jeruzalem razdél cesar Tit . .	71 „ „
1554. „	kar je krščanska cerkev mir dobila po cesarji Konštantinu	313 „ „
1472. „	kar je bilo rimsko cesarstvo razdeljeno v dvoje	395 „ „
1415. „	kar je grozovitni Atila razdél Akvilejo . .	452 „ „
1391. „	kar je razpadlo zahod. rimsko cesarstvo . .	476 „ „
1275. „	kar so novi rodovi prišli v slovensko zemljo	592 „ „
1079. „	kar je slovenska zemlja prišla Frankom v oblast	788 „ „
1068. „	kar sta sv. Pavlin, akvilejski patrijarh, in Arn, solnograšk nadškof, Slovence vere učila . .	798 „ „
1067. „	kar je Karol véliki postal rimski cesar . .	800 „ „
1004. „	kar sta ss. Ciril in Metod prišla, Slovence vere učít	863 „ „
905. „	kar je rimska cesarska krona prišla na Nemce	962 „ „
813. „	kar se je grška ali izhodnja cerkev odcepila od rimske	1054 „ „

771. leto,	kar so se začele križanske vojne	1096 l. po Kr.	
627. „	kar je bil iznajden papir iz cunj	1240 „	„
585. „	kar so habsburški knezi prejeli Avstrijo s Slovenskim vred	1282 „	„
525. „	kar se smodnik rabi v Evropi	1342 „	„
502. „	kar je na Dunaji vseučilišče ustanovljeno	1365 „	„
427. „	kar je bilo tiskanje bukev iznajdeno	1440 „	„
420. „	kar je bil prvi koledar natisnjen	1447 „	„
413. „	kar so si Turki prisvojili Carjigrad	1454 „	„
375. „	kar je Krištof Kolumb našel Ameriko	1492 „	„
350. „	kar je Martin Luter začel vero prenarejati	1517 „	„
308. „	kar je bil tabak prinesen v Evropo	1659 „	„
304. „	kar je bil končan tridentski zbor	1563 „	„
285. „	kar je papež Gregor XIII. koledar popravil	1582 „	„
283. „	kar je bil korún prinesen v Evropo	1584 „	„
252. „	kar je bila kava prinesena v Evropo	1615 „	„
168. „	kar je bila prva mašina na sopari narejena	1699 „	„
127. „	kar vlada habsburško-lotarin. hiša v Avstrii	1740 „	„
85. „	kar je cesar Jožef II. kmetijski stan zlagšal	1782 „	„
78. „	kar se je začela francoska prekucija	1789 „	„
63. „	kar je Franc I. avstrijske dežele povzdignil za cesarstvo	1804 „	„
58. do 53. l.,	kar je bil del slovenske zemlje v francoski oblasti	1809 l. do	1813 „
52. leto,	kar je bil konec francoske vojne	1815 „	„
34. „	kar je bil narejen prvi električni telegraf	1833 „	„
23. „	kar so začele „Novice“ izhajati	1843 „	„
21. „	kar je prišel papež Pij IX. na sv. Petra stol	1846 „	„
19. „	kar je Franc Jožef prevzel avstrijsko cesarstvo	1848 „	„

Pregled vse zemlje.

Površje vse zemlje meri 9,280.000, suhi svet samo 2,434.000 zemljepisnih □ milj; vseh ljudi na zemlji je do 1288 milijonov.

Pet delov sveta.

<i>Evropa</i> z Uralskim in Kavkazkim	183.500 □m.	275 mil. ljudi.
<i>Azija</i> z indijskimi otoki	793.900 „	720 „ „
<i>Afrika</i> z otoki vred	543.500 „	200 „ „
<i>Amerika</i> severna in južna	751.100 „	89 „ „
<i>Avstralija</i> z oceanskimi otoki	162.600 „	4 „ „

Evropejske države.

Avstrija, z 11.300 □ m. 33,500.000 ljudi, in 19 kronovinami; cesar **Franz Jožef I.**, stolno mesto Dunaj s 550.241 ljudmi.

- Prusija*, s 6300 □ m. 23,500.000 lj. in 12 krajinami; kralj Vilhelm I., stl. mesto Berlin s 607.000 lj.
- Nemške države*, brez avstrijskega in pruskega, s 4700 □ m. s 13,616.000 lj., obsegajo 3 kraljestva: Bavarsko, Virtemberško in Sasko, — in 6 velicih vojvodstev: Badensko, Hesensko-Darmštatsko, Oldenburško, dve Meklenburški in Vajmarsko; — in 8 vojvodstev.
- Švajcarsko*, s 730 □ m. 2,390.000 lj. in 22 kantoni; zvezna država z zveznim zborom, prvosednik J. Schenk, stl. mesto Bern z 28.000 lj.
- Italija*, s 5141 □ m. 25,595.400 lj., obsega: Sardinsko, Lombardsko-Beneško, Parmsko, Modensko, Romansko in Marke, Toškansko, Neapoljsko in Sicilijo: kralj Viktor Emanuel II., stl. mesto Florenca s 205.000 lj.
- Rimsko*, sama rimska okolica s 197 □ m. 628.000 lj. in 5 delegacijami, papež Pij IX., stl. mesto Rim 210.701 lj.
- Francozsko*, z 9894 □ m. 36,616.000 lj., in 89 oddelki; cesar Napoleon III., stolno mesto Pariz z 1,960.000 lj.
- Špansko*, z 9064 □ m. 13,960.000 lj., in 49 krajinami; kraljica Izabela II., stl. mesto Madrid s 166.950 lj.
- Portugalsko*, z 1739 □ m. 3,470.000 lj., in 17 krajinami; kralj Lujiz I., stl. mesto Lisabon z 260.000 lj.
- Angleško* s Škotskim in Irskim, s 5740 □ m. 28,926.000 lj., in 117 kneževinami; kraljica Viktorija, stl. mesto London s 3,054.000 lj.
- Nizozemsko*, s 671 □ m. 3,240.000 lj. in 11 krajinami; kralj Vilhelm III., stolno mesto Amsterdam z 225.000 lj.
- Belgija*, s 536 □ m. 4,550.000 lj., in 9 krajinami; kralj Leopold I., stl. mesto Brusel z 246.410 lj.
- Dansko*, z 2606 □ m. 1,600.000 lj.; kralj Kristijan IX., stl. mesto Kodanj z 143.590 lj.
- Švedsko* z Norveškim, s 14.154 □ m. 4,810.000 lj. in 41 krajinami; kralj Karol XV., stl. mesto Štokholm s 93.070 lj.
- Rusija*, s 97.869 □ m. 58,470.000 lj. in 49 gubernijami; car Aleksander II., stl. mesto St. Petersburg s 546.004 lj. in Moskva z 373.800 lj.; zraven
- Poljsko*, z 2331 □ m. 4,812.000 lj., in 5 gubernijami; poglavar veliki knez Konstantin, glavno mesto Varšava s 157.871 lj.
- Turčija*, z 9980 □ m. 16,100.000 lj., 12 krajinami in 4 posebnimi kneževinami: Srbsko, Vlaško, Moldavsko in Črno goro; sultan Abdul Aziz, stl. mesto Carigrad z 900.000 lj.
- Grško* z Jonskimi otoki, z 945 □ m. 1,640.000 lj.; kralj Juri I., stl. mesto Atene z 31.100 lj.

Druge večje države.

- Azijska Rusija*, z 275.500 □ m. 5,330.000 lj., 4 gubernijami in 4 posebnimi krajinami.
- Azijska Turčija*, z 31.600 □ m. 16,000.000 lj., in 18 krajinami; vmes sv. dežela, in mesto Jeruzalem s 30.000 lj.
- Perzija*, s 26.500 □ m. 11,500.000 lj.; šah Naseredin, stl. mesto Teheran s 130.000 lj.

Afgansko kraljestvo; Birnamsko in Anamsko, cesarstvi.
Angleška Indija, s 67.200 □ m. 163,400.000 lj., in 5 prvosedstvi;
 poglavar K. Elgin, gl. mesto Kalkuta s 600.000 lj.
Nizozemska Indija, z 28.920 □ m. 16.500.000 lj., gl. mesto Batavija
 z 118.000 lj.
Kina ali Kitaj, z 210.600 □ m. 375,000.000 lj., 18 krajinami in 5
 podložnimi deželami; cesar Ki-tsi-ang, stolno mesto Pekin z 1,300.000 lj.
Japansko, s 7.500 □ m. 37,000.000 lj., in 10 krajinami; cesar Tikun,
 stolno mesto Jedo z 1,300.000 lj.
Africanska Turčija, s 44.500 □ m. 4,800.000 lj. in 5 krajinami, vmes
 Egipt, kralj namestnik Abbas paša, stl. mesto Kahira z 250.000 lj.
Marokansko, z 10.500 □ m. 6,500.000 lj.; cesar Sidi Muhamed, stl.
 mesto Maroko s 70.000 lj.
Angleška Amerika, s 158.370 □ m. 3,760.000 lj. in 20 krajinami.
Severno-amerikanske zedinjene države, s 156.000 □ m. 27,100.000 lj.,
 31 državami in 11 okraji; prvosednik F. Johnston; središče je mesto
 Vašington s 40.000 lj.
Mehikanske države, s 40.300 □ m. 7,500.000 lj. in 24 oddelki; cesar
 Maksimilijan I., stl. mesto Mehiko s 170.000 lj.
Brazilijska, s 147.000 □ m. 6,100.000 lj. in 20 krajinami; cesar Pedro II.,
 stl. mesto Rio Janeiro z 266.460 lj.
Srednje-amerikanske, Kolumbske, Peruanske in Argentinske države,
 zgolj ljudovlade.

Število raznih vernikov na zemlji.

Katoličanov	173 mil.	Judov	5 mil.
Izhodnjih kristjanov	80 „	Muhamedanov	160 „
Protestantov	83 „	Raznih malikovalcev	787 „

Katoliške cerkve pregled.

Njihova svetost rimski papež.

Pij IX. (Janez Marija grof Mastai-Feretti), rojen 13. maja 1792. l. v
 Sinigalii na Rimskem, za papeža izvoljen 16. jun. 1846. l.; po vrsti
 od sv. Petra je 258. papež.

Kardinali in viši papeževi opravniki.

Sveti kardinalski zbor, 70 kardinalov; vmež 6 škofov, 50 mašnikov,
 14 dijakonov.

Veliki penitencijar, vel. izpovednik: kard. A. Marija de Cagiano.

Papeževi poslanci, v Avstrii Marijan Falcinelli, Atenski nadškof.

Vse cerkve nadškofje in škofje.

Vsa katoliška cerkev ima 157 patrijarhov in nadškofov, 789 škofov in apostoljskih vikarjev, in nad 173 milijonov duš; in sičér ima:

Evropa . . .	106	nadšk.	522	škof. in ap. vikarj.	147,000.000	duš.
Azija . . .	15	"	106	"	7,000.000	"
Afrika . . .	—	"	26	"	2,200.000	"
Amerika . . .	20	"	112	"	43,000.000	"
Avstralija . . .	1	"	21	"	350.000	"

V Avstrii je 16 nadškofov, 58 škofov in 28,325.000 katoličanov.

Avstrijskega cesarstva pregled.

Njihovo cesarsko kraljevo apostoljsko Veličanstvo

Franc Jožef Prvi,

cesar avstrijsk, kralj ogersk in češk, benešk, dalmatinsk, hrvašk, slavonsk, gališk, vladimirov in ilirsk; nadvojvoda avstrijsk; vojvoda štajersk, korošk, kranjsk, friulsk; poknežen grof gorišk in gradiškansk, mejen grof istrijansk; Tržaškega mesta in Slovenske meje gospod i. t. d.

Avstrijske cesarske hiše rodopis.

Cesar Franc Jožef Prvi (Karol), rojen na Dunaji 18. avg. 1830. leta, prevzel cesarstvo 2. decembra 1848. l.

Cesarica Elizabeta (Evgenija Amalija), Maksimilijana Jožefa, vojvode bavarskega hči, rojena v Posenhofenu 24. decembra 1837. l., poročena 24. aprila 1854. l. na Dunaji.

Cesarjevič naslednik: Rudolf (Franc Karol Jožef), roj. 21. avg. 1858. l.
Cesaričina: Gizela (Lujiza Marija), rojena 12. julija 1856 l.

Njih cesarskega Veličanstva bratje.

Nadvojvode: 1. Ferdinand Maksimilijan (Jožef Marija), rojen 6. jul. 1833. l., zdaj cesar Mehikansk, poročen 27. julija 1857. l. s Šarloto (Amalijo Avgusto), kraljičino belžko, rojena 7. jun. 1840. l.

2. Karol Ludovik, (Jožef Marija), tirolsk poglavar, rojen 30. jul. 1833. l.

3. Ludovik Viktor (Jožef Anton), rojen 15. maja 1842. l.

Njih cesarskega Veličanstva roditelja.

Franc Karol, avstrijsk nadvojvoda, rojen 7. dec. 1802. l., in Zofija (Friderika Doroteja), bavarska kraljičina, rojena 27. jan. 1805. l. poročena 4. nov. 1824. l.

Očetovi bratje in sestre.

1. Ferdinand Prvi (Karol Leopold), rojen 19. apr. 1793. l., poročen 12. febr. 1831. l. z Marijo Ano (Karolino Pijo), sardinsko kraljičino, rojeno 19. sept. 1803. l.; cesarstvo prevzel 2. marca 1835. l., odpovedal se mu 2. dec. 1848. l.

2. Marija Klementina, rojena 1. marca 1798. l., poročena 28. jul. 1816. l. z Leopoldom, sicilijanskim ali neapoljskim kraljičem, rojenim 2. jul. 1790. l., vdova od 10. marca 1851. l.

Njih cesarskega Veličanstva praroditelji.

Franc Prvi, (Jožef Karol), cesarja Leopolda II. sin, rojen 12. febr. 1768. l., cesar 1. marca 1792. l., umrl 2. marca 1835. l.; in Marija Terezija (Karolina Jožefa), sicilijanska kraljičina, rojena 6. jun. 1772. l., druga soproga, poročena 15. avg. 1790. l., umrla 13. apr. 1807. l.

Cesarica udova: Karolina Avgusta, bavarska kraljičina, rojena 8. febr. 1792. l., poroč. 29. okt. 1816. l., vdova od 2. marca 1835. l.

Praočetovi bratje in sestre.

I. Ferdinand (Jožef Janez K.), toškansk véliki vojvoda, rojen 9. maja 1769. l., umrl 18. jun. 1824. l. — Sin: Leopold II. (Janez Jožef), toškansk véliki vojvoda, rojen 3. okt. 1797. l., poročen 7. junija 1833. l. z Marijo Antonijo, sicilijansko kraljičino, rojeno 19. dec. 1814. l. — Otroci: a) Avgusta, rojena 1. apr. 1825. l., poročena 15. apr. 1844 l., z Leopoldom, bavarskim kraljičem, rojenim 12. marca 1821. l. b) Marija Izabela, rojena 21. maja 1834. l., poročena 10. aprila 1850. l. s. Frančiškom di Paolo, sicilijanskem kraljičem, rojenim 13. avg. 1827. l. c) Ferdinand IV., toškansk nadvojvoda, rojen 10. jun. 1835. l., poročen 24. nov. 1856. l. z Marijo Ano, sasko kraljičino, rojeno 4. jan. 1836. l. č) Karol, rojen 30. apr. 1839. l. d) Marija Lujiza, rojena 31. okt. 1845. l. e) Ludovik, rojen 4. avg. 1847. l. f) Janez Nepomučan, rojen 25. nov. 1852. l.

II. Karol (Ludovik Janez), viši vojašk poveljnik, rojen 3. sept. 1771. l., umrl 30. apr. 1847. l. — Otroci: 1. Marija Terezija, rojena 31. jul. 1816. l., poročena 9. jan. 1837. l. s Ferdinandom II., neapoljskim kraljem, rojenim 12. jan. 1810. l. — 2. Albert, poveljnik vojski, rojen 3. avg. 1817. l., poročen 1. maja 1844. l. s Hildegardo, bavarsko kraljičino, rojeno 10. jun. 1825. l. — Otroci: a) Marija Terezija, rojena 15. jul. 1845. l. b) Matilda, rojena 25. jan. 1849 l. — 3. Karol Ferdinand, rojen 20. jul. 1818. l., poročen 18. apr. 1854. l. z Elizabeto nadvojvodic, rojeno 17. jan. 1831. l. — Otroci: a) Friderik, rojen 4. jun. 1856. l. b) Marija, rojena 21. jul. 1858. l. c) Karol, rojen 5. sept. 1860. l. — 4. Marija Karolina, rojena 10. sept. 1825. l., poročena z Rajnerjem, nadvojvodom, rojenim 11. jan. 1827. l. 5. Vilelm, viši poveljnik vojski, rojen 21. apr. 1827. l.

III. Jožef (Anton Janez), ogersk poglavar, rojen 9. marca 1776. l., umrl 13. jan. 1847. l. — Otroci: 1. Štefan, rojen 14. sept. 1817. l. —

2. Elizabeta, rojena 17. jan. 1831. l., drugič poročena 18. apr. 1854. l. s Karolom Ferdinandom, nadvojvodom, rojenim 20. jul. 1818. l. — 3. Jožef, rojen 2. Marca 1833. l. — 4. Marija, rojena 23. avg. 1836. l., poročena 22. avg. 1853. l. z Leopoldom, belžkim kraljičem, rojenim 9. apr. 1835. l.

IV. Janez Krstnik (Jožef Fabijan), rojen 20. jan. 1782. l., umrl 11. maja 1859. l.; poročen 3. sept. 1823. l. z Ano, Meransko grofinjo, rojeno 26. jul. 1803. l. Sin: Franc Janez, rojen 11. marca 1839. l., poročen z Terezijo, Lambergovno grofinjo 8. jul. 1862. l.

V. Rajner (Jožef Janez), lombardsko-benešk poglavar, rojen 30. sept. 1783. l., umrl 16. jan. 1853. l. — Otroci: 1. Leopold, rojen 6. jul. 1823. l. — 2. Ernest, rojen 8. avg. 1824. l. — 3. Sigmund, rojen 7. jan. 1826. l. — 4. Rajner, rojen 11. jan. 1827. l., poročen 21. febr. 1852. l. z Marijo Karolino, nadvojvodico, rojeno 10. sept. 1825. l. — 5. Henrik, rojen 9. maja 1828. l.

VI. Ludovik (Jožef Anton), rojen 13. dec. 1784. l., vojašk viši poveljnik, umrl 21. dec. 1864. l.

Viša vladna opravništva.

Sedež na Dunaji.

Ministerski posvet: z ministri vnénjih oprav in cesarske hiše, državnih zadev, pravosodja, denarstva, trgovstva in vojaških zadev.

Vsega cesarstva deželna razdelitev.

Deželna poglavarstva in kronovine.

Dolénja Avstrija, s 344 ☐ m. 1,697.130 lj.; gl. mesto Dunaj 550.241 lj.

Gorénja Avstrija, z 208 ☐ m. 716.904 lj.; gl. mesto Linc s 28.896 lj.

Šolnograško, s 124 ☐ m. 148.025 lj.; gl. mesto Solni grad s 17.239 lj.

Štajersko, s 390 ☐ m. 1,070.747 lj.; gl. mesto Gradec s 66.022 lj.

Koroško, s 180 ☐ m. 332.593 lj.; gl. mesto Celovec s 13.478 lj.

Primorje, s 138 ☐ m. 539.423 lj.; gl. mesto Trst s 64.096 lj.

Kranjsko, s 173 ☐ m. 457.328 lj.; gl. mesto Ljubljana z 20.958 lj.

Tirolsko, s 500 ☐ m. 876.263 lj.; gl. mesto Innsbruck s 14.266 lj.

Česko, z 902 ☐ m. 4,720.313 lj. in 13 okrogi; glavno mesto Praga s 142.811 lj.

Moravsko, s 386 ☐ m. 1,878.806 lj.; gl. mesto Brno z 59.906 lj.

Slezko, z 89 ☐ m. 478.497 lj.; gl. mesto Opava s 13.883 lj.

Galicija, Vladimirska in Krakov, s 1350 ☐ m. 4,612.116 lj. in 17 okrogi; gl. mesti Levov s 70.384 lj., in Krakov s 40.086 lj.

Bukovina, s 181 ☐ m. 462.242 lj.; gl. mesto Črnovice s 26.345 lj.

Ogersko, s 3120 ☐ m. 7,146.982 lj., 42 županijami in 1 okrajem; gl. mesti Buda 55.240 lj., in Pešt s 131.705 lj.

Erdeljsko, s 1054 ☐ m. 2,180.982 lj., in 10 okrogi; gl. mesto Sibinj z 18.588 lj.

Srbsko in Banat, s 521 □ m. 1,532.251 lj., in 5 okrogi; gl. mesto Temešvar z 22.507 lj.

Hrvaško in Slavonsko, s 307 □ m. 865.403 lj., in 7 županijami; gl. mesto Zagreb s 16.657 lj.

Dalmacija, z 222 □ m. 415.632 lj., in 4 okrogi; gl. mesto Zader s 7797 lj.

Vojaška meja, z dvema poveljstvoma:

a) *Hrvaško-slavonsko*, s 339 □ m. 695.104 lj., in 10 regimentnimi okraji;

b) *Srbsko-banaško*, z 244 □ m. 371.168 lj., in 4 regimentnimi okraji.

Število stanovalcev po narodih.

Vseh stanovalcev brez vojaštva je skupaj 32,168.752, in sicer:

Nemcev	8,044.000	Rumunov	2,339.000
Slovanov	15.177.000	Druzi narodov	1,199.000
Madjarov	4,989.000	Italijanov	420.752

Slovencev je 1,211.290, in sicer:

Na Kranjskem	432.890, v 30 okrajih z Ljubljano vred;
„ Štajerskem	380.300, v 23 okrajih;
„ Koroškem	120.000, v 11 okrajih;
„ Primorskem	226.100, v 13 okrajih, in v Tržaškem obmestji;
„ Ogerskem	49.250, v 2 okrajih Železne, in v 1 okraji Zaladske županije;
„ Beneškem	30.450, v 4 okrajih Videmske krajine.

Vojaštvo vsega cesarstva.

Vojna in krdelna poveljstva.

Glavno poveljstvo severne in južne vojne: višji poveljnik nadv. Albert;
10 kardelnih poveljstev za pehoto, 1 kardelno poveljstvo za konjico.

Vojaške čete.

Pehota: rednih pešcev 80 regimentov; graničarjev 14 regimentov in 1 batalijon, lovcev 1 regiment in 37 batalijonov.

Konjica: kirasirjev 12, dragoncev 2, huzarjev 14, ulancev 13 regimentov.

Topništvo: topnikov 10 poljnih, 2 rezervina in 1 primorsk regiment, raketnikov 1 regiment.

Posebne čete: ženijcev 2 regimenta, pjonirjev 6 batalijonov, vozniška četa, zdravilska četa, umetniška krdela, žrebčarstvo, žandarmov 10 regimentov.

Pomorstvo.

Više pomorsko poveljstvo; poveljnik A. vit. Tegetthof.

Pomorske čete: pomorskih pešcev 1 regiment; topniki, brodarji, mašinarji.

Vojne ladije na morji: 1 linijsna ladija, Cesar; 7 oklopnih fregat, 5 parnih in 1 jadrovna fregata; 2 parni in 2 jadrovni korveti; plavna baterija: ognjebljuvec; 23 drugih parnih in 6 jadrovnih ladij.

Vojne ladije na jezerih: 21 parnih in 3 brodovne ladije.

Število vojakov.

Nemcev	183.500	Italijanov	??
Slovanov	277.800	Rumunov	40.500
Madjarov	87.700	Druzi	10.800

Slovenski vojaki so: v 7., 17., 22., 26., 47. in 48. regimentu pešcev; v 7., 8., 9., 19. in 20. batalijonu lovcev; v 5. in 10. regimentu kirazirjev, v 5. in 7. huzarjev, in v 6. vlancev; v 6. poljnem in v primorskem regimentu topnikov, v 1. in 2. regimentu ženijcev; v 2. in 10. regimentu žandarmov, v pomorskih in drugih četah.

Cerkvena razdelitev in učilne naprave.

Katoliške cerkvene okrajine.

Dunajska, za dolénjo in gorénjo Avstrijo; 1 nadškof, 2 škofa.

Solnograška, za Solnograško, Štajersko, Koroško in Tirolsko; 1 nadškof, 5 škofov.

Goriška, za Primorje in Kranjsko; 1 nadškof, 4 škofje.

Praška, za Češko; 1 nadškof, 1 škof.

Olomuška, za Moravsko in Šlezko; 1 nadškof, 1 škof.

Levovska, za Galicijo in Bukovino; 1 nadškof, 3 škofje.

Ostrogonska, za zahodnjo Ogersko; 1 nadškof v Ostrogonu, 8 škofov.

Jagerska, za severoizhodnjo Ogersko; 1 nadškof, 5 škofov.

Koločka, za južnoizhodnjo Ogersko, Erdeljsko, Srbsko in Banat; 1 nadškof, 2 škofa.

Zagrebska, za Hrvaško, Slavonsko in Vojaško mejo; 1 nadškof, 2 škofa.

Zaderska, za Dalmacijo; 1 nadškof, 5 škofov.

Beneška, za Beneško; 1 patrijarh, 10 škofov in 1 titularni nadškof.

Levovska, za katoliške Grke v Galicii in na severnem Ogerskem; 1 nadškof, 5 škofov.

Fogaraška, za katoliške Grke na Erdeljskem, južnem Ogerskem in v Banatu; 1 nadškof, 2 škofa.

Levovska, za katoliške Armence v Galicii in na Ogerskem; 1 nadškof.

Apostoljska vojna vikarija za avstrijsko vojaštvo; 1 škof.

Nekatoliška duhovstva.

Karlovska nadškofija, za odcepljene Grke; 1 patrijarh, 10 škofov.
Evangeljske konzistorije, za evangeljce trojnih ločin so: na Dunaji, v
 Peštu in Sibinji; pod njimi je 19 nadzornikov.

Število raznih vernikov.

Katolič. latinskih . . .	23,792.000	Grkov odcepljenih . . .	2,839.300
„ grških . . .	3,690.900	Protestantov	2,929.100
„ armenskih . . .	4.600	Judov	668.800

Učilne naprave v cesarstvu.

Vseučilišč 7: na Dunaji, v Gradci, Innsbuku, Prazi, Levovu, Krakovu
 in Peštu.

Posebnih viših šol: bogoslovskih 38, zdravniških 9, pravoslovskih 5.

Gimnazij 209, tehnik in realk 132, vojaških učilnic 24.

Ljudskih šol, glavnih in družih nad 24.000.

Slovenci so po veri sploh katoličani, razun Nagoriške vasi na Ko-
 roškem, in 5 far v Železni in Zaladski županii na Ogerskem.

Po teh škofijah so razdeljeni:

V Ljubljanski . . . v 20 dekanijah,	V Goriški . . . v 10 dekanijah,
„ Labodski . . . „ 24 „	„ Tržaški . . . „ 7 „
„ Sekovski . . . „ 2 „	„ Videmski . . . „ 4 vikarijah,
„ Krški . . . „ 10 „	„ Sobotiški . . . „ 3 dijakonijah.

Šol je med Slovenci: bogoslovskih učilnic 5, gimnazij 9, tehnik in
 realk 8; ljudskih šol: na Kranjskem 288, na Štajerskem 224, na Ko-
 roškem 94, v Primorji 136, na Beneškem 24, na Ogerskem 27, zraven
 mnogo začasnih šol.

Gospodarski, opravični in potni koledar.

Štempeljski in percentni davek.

I. Štempelj po znesku, ki raste z vrednostjo reči.

Pri pismih, ki zadevajo denarne zneske, ali sploh denarja vredne reči, se štempeljski davek plačuje po meri večje ali manjše vrednosti, in sicer poleg ces. zakona 16. dec. 1862. leta po 3 stopinjah. Najmanjši štempeljski davek je pri menicah, ki ne sezajo dalje kakor na 6 mesecev; večji davek je pri navadnih dolžnih, prejemnih, pobotnih, najemnih, darilnih in enacijah pismih, razun pisem zastran prenesbe nepremičnih reči; največji davek je pri služabnih, družabnih in srečkinih pogodbah, tudi pri kupnih, menilnih in oskrbilnih pogodbah za premične reči. Zarad vojske so 1. jun. 1859. k postavljenemu znesku štempelja še prikladi privedeni.

I. Štempelj za menice.

	do	60 gl.	— gl.	5 kr.
od 60 "	120 "	—	10 "	
" 120 "	240 "	—	20 "	
" 240 "	360 "	—	30 "	
" 360 "	480 "	—	40 "	
" 480 "	600 "	—	50 "	
" 600 "	720 "	—	60 "	
" 720 "	840 "	—	70 "	
" 840 "	960 "	—	80 "	
" 960 "	1080 "	—	90 "	
" 1080 "	1200 "	1 "	—	
" 1200 "	2400 "	2 "	—	
" 2400 "	3600 "	3 "	—	
" 3600 "	4800 "	4 "	—	
" 4800 "	6000 "	5 "	—	
" 6000 "	7200 "	6 "	—	
" 7200 "	8400 "	7 "	—	
" 8400 "	9600 "	8 "	—	
" 9600 "	10800 "	9 "	—	
" 10800 "	12000 "	10 "	—	
dalje za vsakih 1200 gl. po 1 gl. več.				

II. Štempelj za pisma.

	do	20 gl.	— gl.	7 kr.
nad 20 "	40 "	—	13 "	
" 40 "	60 "	—	19 "	
" 60 "	100 "	—	32 "	
" 100 "	200 "	—	63 "	
" 200 "	300 "	—	94 "	
" 300 "	400 "	1 "	25 "	
" 400 "	800 "	2 "	50 "	
" 800 "	1200 "	3 "	75 "	
" 1200 "	1600 "	5 "	—	
" 1600 "	2000 "	6 "	25 "	
" 2000 "	2400 "	7 "	50 "	
" 2400 "	3200 "	10 "	—	
" 3200 "	4000 "	12 "	50 "	
" 4000 "	4800 "	15 "	—	
" 4800 "	5600 "	17 "	50 "	
" 5600 "	6400 "	20 "	—	
" 6400 "	7200 "	22 "	50 "	
" 7200 "	8000 "	25 "	—	
dalje za vsakih 2000 gld. po 1 gld. 25 kr. več.				

III. Štempelj za pogodbe.

nad	do	10 gld.	— gld.	7 kr.	nad	800 do	1000 gld.	6 gld.	25 kr.
10	20	20	—	13	1000	1200	7	50	„
20	30	30	—	19	1200	1600	10	—	„
30	50	50	—	32	1600	2000	12	50	„
50	100	100	—	63	2000	2400	15	—	„
100	150	150	—	94	2400	2800	17	50	„
150	200	200	1	25	2800	3200	20	—	„
200	400	400	2	50	3200	3600	22	50	„
400	600	600	3	75	3600	4000	25	—	„
600	800	800	5	—	4000	4200	26	25	„

dalje za vsacih 200 gld. po 1 gld. 25 kr. več.

II. Štempelj po stanovitnem znesku.

Poleg ces. zakona, danega 16. dec. 1862. l. pri pismih, ki zadevajo posebna pravila, placuje se tako:

Pri vlogah do Njih Veličanstva, in pri vlogah do vseh oblasti sploh	— gld. 50 kr.
„ prošnjah za podelitev posebne pravice, javne službe	1 „ — „
„ zapisnikih, ki veljajo za vloge, ali drugače	— „ 50 „
„ vlogah do sodstev za manjše tožbe 12 kr. ali	— „ 36 „
„ v vlogah za prepis ali vpis	1 „ 50 „
„ oglasih za pritožbo k višemu sodstvu, enako kakor pri razsodbi 5 gld., 10 gld., ali	1 „ — „
„ dokladah in spisih rubrik	— „ 15 „
„ prepisih, ki niso vidimirani, ali jih kdo sam napravi	— „ 50 „
„ prepisih, ki so pri uradu narejeni in vidimirani	1 „ — „
„ izpisih, ki so vzeti iz javnih bukev	1 „ — „
„ krstnih, oklienih, poročnih in smrtnih listih	— „ 50 „
„ posih in legitimacijskih kartah	1 „ — „
„ posih in potnih bukvicah za posle, delavce	— „ 15 „
„ spričbah zarad osebnih lastnosti stanū kake reči	— „ 50 „
„ šolskih, učilnih, služabnih spričbah	— „ 15 „
„ o splošni pogodbi, pismih o pooblaščenji	— „ 50 „
„ vožnjih listih	— „ 5 „
„ pismih o pridobitvi nepremične reči, zemljišča, pohištva, razun percentnega davka sploh	— „ 50 „
„ velicih bukvah trgovcev in obrtnikov, vsaka pola	— „ 25 „
„ drugih zapisnih bukvah, vsaka pola	— „ 5 „

III. Percentni ali odstotni davek.

Za prenosbo imetka na otroke, roditelje, moža, ženo	1 percent
„ „ „ „ daljnejše sorodnike	4 „
„ „ „ „ zgolj tuje	8 „

Za prenosbo nepremičnega posestva na otroke, roditelje, moža

ženo 1 $\frac{1}{2}$ percent

„ „ „ „ na tuje po kupčii . . 3 $\frac{1}{2}$ „

za vmeščenje percentnega davka pri soseskah, cerkvah na vsakih 10 let 2 „

„ vpis kake pravice v javne bukve ali intabulacijo . . . 1 $\frac{1}{2}$ „

Kadar se je zadnja prenosba zgodila pred 4 ali 8 leti, percentni davek je za pol ali za del manjši.

Zarad vojske je od 1. jun. 1859. l. pri davku za 3 $\frac{1}{2}$, 1 $\frac{1}{2}$ in 1 percent priklada po 15 od 100, pri družih tacih plačilih je priklada po 25 od 100 postavljenega davka.

Mere in tehte.

Po novejših cesarskih zakonih se mora vse prodati po avstrijski ali dunajski meri in tehti.

Mere na dolgost.

Avstrijske zakonite mere.

Milja, avstrijska	4000 sežnjev.
Seženj, dunajsk	6 čevljev.
Čevelj, dunajsk	12 palcev.
Palec (cola)	12 črt.
Poteza, v vojaški meri . . .	3 palcev.
Vatel, dunajsk	29·579 palcev.

Druge mere.

Brač, benešk, za volno . . .	0·878 d. vat.
Brač, benešk za svilo . . .	0·821 d. vat.
Čevelj, parišk	1·027 d. čev.
„ anglešk	0·964 d. čev.
Dlan (4 prstje)	3 d. plc.
Kilometer, francoz.	593·922 d. sež.
Komolec (4 na 1 sež.) . . .	1·5 d. čev.
Korak (4 na 2 sežnja) . . .	2·4 „
Lahtra rudarska	1·033 d. sež.

Laket (3 stari vatli)	3·381 d. vat.
Meter francozk	3·161 d. čev.
Milimeter, francozk	0·455 d. črt.
Milja, nemška zemlje-	
merska	3905·6 d. sež.
„ italijanska	976 „
„ angleška	848 „
Palica, bistriška	1·5 d. vat.
„ novomeška	2 „
Ped, navadna	9 d. plc.
„ stara tekavska	8·333 „
Pest, v konjski meri	4 „
Seženj, francozk	6·322 „
Vatel, stari kranjski	
(4 stare pedi)	1·127 d. vat.
„ st. štajerski	1·111 „
„ požunsk	0·706 „
„ anglešk	1·172 „
Vrsta, ruska	562·5 d. sež.

Mere na planoto.

Avstrijske zakonite mere.

Štirjaška milja	10000 orali.
Oral, avstrijska	1600 ☐ sež.
Štirjašk seženj	38 ☐ čev.
„ čevelj	144 ☐ palc.

Druge mere.

Vagan posetve	533·333 ☐ sež.
Postat vinograda	1200 ☐ „
Ara, francozka	27·112 ☐ „
Hektara, franc.	1·760 oral.

Mere na debelost.

Avstrijske zakonite mere.

Kočen seženj . . .	216 k. čev.
„ čevelj . . .	1728 k. palc.

Druge mere.

Kočen palec, parišk	1·083 d. k. pc.
Stera, francozka .	31·64 k. čev.

Votle mere za suhe stvari.

Avstrijske zakonite mere.

Vagan, dunajsk . . .	8 osmink.
Osminka	4 bokale.
Merica	2 bokala.
Bokal	2 poliča.
Polič	2 masljeca.

Druge mere.

Birgelj, celovšk . .	1·333 d. vag.
„ grašk . . .	1·311 „
„ mariborsk . .	1·406 „
Bokal, tržašk . . .	1·357 d. bok.
Hektoliter, francozk .	2·141 d. vag.

Liter, francozk . .	0·687 d. bok.
Mernik, nov kranjsk (16 d. bok.)	0·5 d. vag.
„ star kranjsk	0·437 „
„ star celjsk .	0·432 „
Polovnik, tržašk . .	0·401 „
Somma, metrična, italijanska . . .	1·622 „
Star, kranjsk (4 stari merniki) . . .	1·748 „
„ tržašk . . .	1·5 „
Vagan, peštansk . .	1·232 „
Kvarter, anglešk . .	4·728 „

Votle mere za tekočino.

Avstrijske zakonite mere.

Vedro, avstrijsko . .	40 bokalov.
Bokal	2 poliča.
Polič	2 masljeca

Druge mere.

Barilo, primorsko . .	1·166 a. ved.
Čeber, vipavsk (50 bo- kalov) . . .	1·25 „
„ ogersk veliki .	1·468 „
Hektoliter, francozk .	1·718 „
Kvinč, primorsk (60 bokalov) . . .	1·5 „

Liter, francozk . .	0·627 a. bok.
Polovnjak, štajersk .	5 a. ved.
Štrin, štajersk . .	10 „
Vedro, poljansko (15 bokalov) . . .	0·337 „
„ hrvaško in celjsko (20 b.)	0·5 „
„ trebanjsko (30 bokalov) . . .	0·75 „
„ dolensko (32 bokalov) . . .	0·8 „
Orna, tržaška . . .	1·162 „
Galona, angleška . .	3·210 d. bok.

Tehte za vaganje.

Avstrijske zakonite tehte.

Cent, dunajsk (1·120 colnih centov) 100 funtov.	
Funt, dunajsk (1·120 colnih funtov) 32 lotov.	
Lot, dunajsk (0·035 colnega funta) 4 kvintelce.	

Cent, novi colni (100 colnih funtov) 89·285 d. funt.	
Funt, novi colni (500 francozk gram) 28·571 lotov.	
Manjše deline funta so desetinke, stotinke, tisočinke.	

Druge tehte.

Funt, budsk, 28 d. lotov.
 Grama, francozka 0.228 d. kv.
 Kilogram, francozk 1.785 d. ft.
 Kvintal, francozk (200 colnih funt.)
 178.571 d. funt.
 Funt, anglešk 0.810 d. funt.

Libra, beneška 0.851 d. funt.
 Marka, kolonijska (16 dunajsk. lot.)
 0.5 d. funtov.
 Pud, rusk 29.250 d. funt.
 Tunja, mornarska 20 d. cent.
 Unča, dunajska 2 d. lota.
 „ tržaška 8 d. lotov.

Novci (denarji) stari in novi.

Po novejših cesarskih zakonih se morajo vsa plačila šteti po novem avstrijskem denarji. Iz 1 novega funta srebra se kuje po 30 zveznih tolarjev, in po 45 avstrijskih goldinarjev, iz 1 novega funta zlata pa po 50 zveznih kron, in po 100 polkron. Veljava srebrnega denarja je stanovitna, veljava zlatega in tujega denarja se ravna po kupčijski ceni.

Avstrijski zakoniti novci (denarji).

Srebrni.

Véliki zvezni tolar . 3 gld. — kr
 Mali zvezni tolar . . 1 „ 50 „
 Dvagoljdinarsk tolar . 2 „ — „
 Goljdinar, zlatnik ali
 forint 1 „ — „
 Petica ali četrtnik (4
 na 1 gld.) . . . — „ 25 „
 Desetica (10 na 1 gl.) — „ 10 „
 Petérka (20 na 1 gl.) — „ 5 „

Kupreni.

4 Krajc. . . . — gld. 4 kr.
 Krajcar ali sold (100
 na 1 gld.) . . . — „ 1 „
 Pol krajcarja ali pol
 solda — „ 0.5 „

Papirnatí.

Bankovci po 1 gld., 5 gld., 10 gld.,
 100 gld. in 1000 gld.

Razmera starih in novih denarjev.

100 gld. konvencijnih 105 gld. — kr.
 100 „ dun. veljave 42 „ — „
 100 „ renskih . 87.50 „ — „
 100 lir avstrijskih 35 „ — „

Stari avstrijski novci (denarji).

Srebrni.

Dvagoljdinarsk tolar
 in avstrijsk skudo 2 gld. 10 kr.
 Goljdinar, pol skuda 1 „ 5 „
 Dvajsetica, nova, in
 avstrij. lira . . — „ 35 „
 Dvajsetica stara . . — „ 34 „
 Desetica, pol lire . . — „ 17 „
 Petérka, četrt lire . . — „ 8.5 „
 Šestica — „ 10 „
 Groš, srebrn . . . — „ 5 „
 Križávec 2 „ 30 „
 Pol križavca . . . 1 „ 12 „
 Četrt križavca . . — „ 55 „

Drugi novci (denarji).

Zlati.

Krona, zlata nova . 13 gld. 50 kr.
 Pol krone 6 „ 75 „
 Cekin ali dukat, avstrijsk 4 „ 72.5 „
 Suverendór ali sovrán
 avstrijsk 14 „ — „
 Friderikdór, prusk . 7 „ 70 „
 Imperijál, rusk . . 8 „ 1.5 „
 Napoleondor, francozk
 (20 frankov) . . 8 „ 10 „
 Suverendór, anglešk . 10 „ — „

Srebrni.

Duro, špansk	2 gld. 10.3 kr.	Lira, italijanska	— gld. 40.5 kr.
Frank, francozk	— „ 40.5 „	Pijaster, turšk	— „ 8.9 „
Funt šterlingov, an-		Drahma, grška	— „ 36.2 „
glešk	9 „ 89.5 „	Rubelj, rusk	1 „ 61.9 „
Goljdinar, južno-		Skudo, rimsk	2 „ 17.6 „
nemšk	— „ 85.7 „	Tolar, za 5 frankov	2 „ 2.5 „
		„ za 5 lir ital.	2 „ 2.5 „

Pri menjevanju starega in novega denarja sploh velja vodilo :
4 stari krajearji dadé 7 novih; 20 starih goljdinarjev dáje 21 novih; in
1 star goldinar dáje 1 gld. 5 kr. novega denarja.

Stari krajearji se lahko premené v nove, če se k številu starih
pridene polovica in še četrtnina tega števila. Na pr.: 20 kr.; k 20 polo-
vica 10, in še četrtnina 5, to je 35 n. kr.

Stari goldinarji se premené v nove, če se k številu starih prišteje
po 5 odstotka ali percentov; na pr.: 100 gld. daje 105 n. gld.

Novci dunajske veljave se lahko premene najpoprej v konvencijne
(250 gld. dun. velj. dáje 100 gld. konv.) po tem v nove.

II.

Letopis

Matice Slovenske v Ljubljani

za leto

1866.

Poročilni del.

1800.

Poročilo

o

Matici Slovenski v Ljubljani

od njenega začetka

t. j. 4. februarja 1864 do 1. julija 1866.

I.

O delovanji začasnega odbora slovenske Matice za 1. občni zbor,

ki je bil 11. maja 1865. leta,

spisal France Levstik, tajnik.

Slavni zbor!

Uže dalje so se trudili slovenski rodoljubi, da bi se našemu narodu ustanovila Matica. Njihovo prizadevanje pak je bilo dolgo brezi vspéha. To misel je g. dr. Toman zopet izprožil v „Novicah“ 7. januarja 1863. l., ter potlej so štajerski rodoljubi prvi dejanski stopili na noge, in g. dr. Toman uže 8. marca 1863 l. v ljubljanskej čitalnici, pri „besédi“, ktera se je obhajala na spomin tisočletnega godu sv. Cirila in Metoda, oznani, da se je iz Maribora blizu 40 gospodov oglasilo za Matičine ustanovnike, ter o tej priliki izreče, naj bode ta dan slovenske Matice prvi dan. Hitro na to so „Novice“ začele oznanjati darila raznih domoljubov, in prinesle so tudi g. dr. Tomanov dopis, ki je razglasil mariborskih ustanovnikov njemu poslan list, v katerem nahajamo uže Matičinih pravil črtež. Med prvimi podporniki slovenske Matice beremo tudi ime slavnega mecena južnoslovanske omike, svetlega škofa g. Strosmajerja.

Uže predno je bila Matica potrjena, prejme 22. septembra 1863. l. od mlade slovaške Matice v Turčijanskem sv. Martinu na Ogorskem pozdrav in željo, da bi z ljubljansko sestro stopila v društveno zvezo.

Gg.: dr. Ivan Bleiweis, dr. Lovro Toman in dr. E. H. Costa so po mariborskem načrtu in po raznih pravilih slovanskih Matic in društev sestavili pravila, ktera so se potem poslala na podpis 40. začasno postavljenim odbornikom, predno so se na poudritev položila pred vlado. Potrjena so bila 4. februarja 1864 l., ali s tem pristavkom, da se morajo sem ter tam nekoliko predelati, kar je c. k. deželno prvosedstvo osnovalnemu odboru oznailo 20. februarja 1864. l.

Nato se je 9. marca 1864 l. osnovalnim odbornikom razposlalo povabilo k 1. seji na 11. dan aprila. V tej seji so bili pričujoči gg.: dr. Ivan Bleiweis, dr. Leon Vončina, dr. Jernej Zupanec, dr. E. H. Costa, Davorin Trstenjak, France Ks. Sovan starejši in Andrej Pirnat. O tej priliki je g. dr. Bleiweis oznail, da hrani do 4000 gld. Maticinega imetka. Potem so se predelala pravila, kakor je ukazala vlada, in izvolili so se začasni opravniki, med kterimi je bil za prvomestnika izvoljen g. Anton baron Cojz, za njegovega namestnika g. dr. Leon Vončina, za blagajnika g. dr. Jernej Zupanec, za ključarja pa gosпода dr. E. H. Costa in France Ks. Sovan, a za tajnika je seja postavila g. Fr. Levstika, odločivši mu po 30 gld. plače na mesec. Dalje se je ukrenilo, naj bi se po raznih krajih Matici dobili poverjeniki, in da bi se dal natisniti njenih pravil kratek posnetek s povabilom k pristopu, katero naj se razpošlje raznim slovanskim škofijam, čitalnicam, slovanskim Maticam in društvom, ter da se za doklado priloži tistim slovanskim in nemškim časopisom, kteri hodijo med naš narod. Naposled se je ukrenilo, da se izmed začasnih odbornikov naredi opravljeni oddelek, v kteri so bili izvoljeni gg.: dr. Ivan Bleiweis, dr. E. H. Costa in dr. Leon Vončina, da začasno prevzemó potrebne opravke in Matici dobodo pisalnico, katero je od 1. maja 1864. l. dala čitalnica brez plače.

Opravljeni oddelek se je bil zbral v prvo sejo 7. maja 1864. l. Sklenilo se je, da povabilo k pristopu naredi g. dr. E. H. Costa, in kar je bil sklenil prvi zbor osnovalnih odbornikov, to se je zdaj tanje določilo, da se namreč ta povabila razpošljó v slovanskem jezici: vsem prečestim slovanskim škofijstvom s pristojno prošnjo, da ga blagovoljno razpošljó svojim dekanijam, naj ga te potem razdadé čestitemu duhovstvu, dalje vsem slovanskim čitalnicam, raznim slovanskim društvom, posameznim rodoljubom in slovanskim časopisom, kteri donašajo oglasnike; v slovanskem jeziku z nemško prestavo: Maticinim poverjenikom, a neslovanskim časnikom v tistem jezici, v kterem hodijo na svitlo. Odločilo se je, da Maticin poziv za priloge dobodo ti-le časopisi: „Novice“, „Narodne Novine“, „Narodni Listy“, „Laibacher Zeitung“, „Tagespost“, „Draupost“ in „Il Nazionale“, a tajniku je bilo naročeno, da zvé od vsacega teh časopisov, koliko iztiskov povabil potrebuje, in koliko bode treba plačati za prilogo. Tudi se je sklenilo, da vsako prvo sredo v meseci „Novice“ raz-

glasijo, kdo in koliko novcev je poslal Matici; da bode tajniku tekla plača od tistega dneva, ko je bil postavljen, in da nekaj plače prejme čitalničen služabnik, ki je dobil naročilo, naj stráže Matici.

Druga seja opravielnega oddelka je bila 6. junija 1864. l. Najprvo se je oznanilo, da je za časopise treba natisniti 16.675 povabil, in da je za njihovo prilogo vnénjim časnikom poslati 46 gld. 80 kr. priložnine; seja pa ukrene, da vrhu tega za škofijstva, čitalnice, druga društva, poverjenike itd. Matica dá natisniti 7.500 povabil.

Tretja seja opravielnega oddelka 9. julija 1864. l. sklène, naj popolnoma potrjenih pravil, ktera je deželno prvosedstvo vrnilo 6. dan julija, Matica dá natisniti 2000 iztiskov, a 100 iztiskov še po vrhu na lepšem listu; naj se naredi glavni imenik za 1000 Matičinih družabnikov, da se bodo vpisovali po vrsti, kakor kdo pristopi; naj se povabila k pristopu razpošljó tistim osnovalnim odbornikom, kateri takrat niso bili še pristopili; naj pojde svitlega ljubljanskega knezoškofa posebno Matičino poslanstvo prosit, da blagovoli Matičina povabila razposlati po kranjskih dekanijah; naj se Matičine blagajnice ključí izročé ključarjema g. dr. E. H. Costi in g. Fr. Ks. Sovanu, ter naj se pošljó pravila s povabili vred: češkej, lužiškej, srbskej, ilirskej, dalmatinskej Matici, ljubljanskej in goriškej kmetijskej družbi, in kmetijskej podružnici v Celji.

V 4. seji opravielnega oddelka 23. julija 1864. l. se je sklenilo, naj gre Matičino poslanstvo k nj. ekscelencii c. k. namestniku, g. baronu Schloissnigu, da bi se tudi kranjskim c. k. okrajnim gosposkam poslala povabila v pristop k Matici; naj se naredé Matičine sprejemnice, podobne diplomu, z besedami tem-le enacimi: „Slovenska Matica, potrjena po sklepu Nj. veličanstva, izvolila je za svojega družabnika gospoda I. I.“ itd., ter da bodo iméle podobo sv. Cirila in Metoda poleg družih slovstvu in znanstvom pristojnih znamenj; naj se napravi knjižna omara; naj se Matičino leto začne od 4. februarja 1864. l., ker takrat je bila potrjena; naj bi se o Matičinih stroških natisnil Koledar g. dekana Hicingarja; naj se povpraša sv. Mohorja društvo, koliko stroškov je imelo s knjigami, ktere mu je izročil g. dr. Vojska, ktere pa to društvo zdaj prepušča Matici, in koliko je teh knjig; naj se naposled po „Novicah“ povprašajo tisti gg., kateri so bili Matici poslali darove v manjših zneskih, ali želé pristopiti, da se jim ti novi potem vštejejo med društvenino, ali so morda to-le darovali Matici?

V 5. seji opravielnega oddelka 22. novembra 1864. l. se je sklenilo, naj se pošlje vsem dekanom kranjske škofije povabilo, da blagovolijo prevzeti Matičino poverjenišstvo; naj Koledar dobodo vsi osnovalni odborniki, celó tisti, kateri se takrat niso bili še vpisali; naj se povabilo za Matičino poverjenišstvo pošlje vsem tistim gospodom, ktere je g. dr. Srnec nasvetoval v dopisu od 16. no-

vembra 1864. l., in ti gg. naj se tudi natisnejo v Koledarji med poverjenike, naj v Koledar pride zgodovina slovenske Matice; naj društvo g. Dobovšek, ki naroča, kdo naj bi po njegovej smrti za njim dobival Matičine knjige, odgovori, da on od poslanih 100 gld. lahko odloči 50 gld., da bode on zanje dobival knjige, 50 gld. pa, da jih bode zanje prejemal kdo iz njegove rodbe, ker Matičinih pravil §. 9. govori, da le moralne osebe morejo biti nesmrtni družabniki, — in srbske Matice dopisu naj se odgovori, da bi o naše Matice stroških v Ljubljano poslala svoje ponujane knjige; naposled je bilo oznanjeno, da je g. Peter Kozler Matiči obljubil svojega novega zemljevida toliko iztiskov, da vsak družabnik letošnjega leta prejme po en zemljevid, in da bode pozneje vsa ploča Matičina lastnina.

V 6. seji 10. decembra 1864. l. se je sklenilo, naj se naredi imenik vsega premičnega Matičinega imetka; naj se poverjenikom napravi pooblastnica, ktere se 200 iztiskov dá natisniti na celej polji; naj se za zdaj ne bodo še delale sprejemnice, ker bodo morale biti posebno lepe, kar bi Matiči prizadelo preobilo stroškov; naj se novčnemu ministerstvu podá prošnja, da bi Matica uradovom smela dopisovati brez poštarine; naj se g. Antonu Kunšiču vrnejo kompozicije, ktere je poslal, da bi jih Matica natisnila, ker društvo menda nikoli ne bode moglo tacihi del na svetlo spravljati. — Tudi se je oznanilo, da je natisnenih 1200 Matičinih Koledarjev, in seja ukrene, da se kolek dne za zdaj samo na 700 iztiskov, kteri se potem dadé g. bukvovezu Hohnu, da 300 iztiskov mehko zveže za g. bukvarja Giontinija, ki bode za 25 odstotkov dobička prodajal Koledar po istej ceni, po kterej se je dobival g. Hicingarjev Koledar, druge pa naj zveže Matičinim udom, ker vsi do 4. februarja 1865. l. pristopivši dobodo Koledar, in sicer ustanovniki trdo vezan, letni plačniki pa mehko vezan; sklenilo se je dalje, da poverjenikom in Matičam, ktere so v djansko zvezo stopile z našim društvom, Matica Koledar pošlje ob svojih stroških, toda vsacemu poverjeniku samo za toliko družabnikov, kolikor jih je v njegovem mestu ali trgu; naj se društvu preskrbé „Novice“ 1863. in 1864. l.; naj tajnik spiše račun o tistih novcih, ktere je od blagajnika prejel za vsakdanje manjše društvene stroške, ter da ga potem s prilogami vred na pregled in podpis dá g. prvomestniku ali njegovemu namestniku.

V 7. seji opravičnega oddélka 5. januarja letos se je ukrenilo, naj društvo g. Vrečku, ki svetuje spremembo Matičinih pravil, odpiše, da njegov nesvet pride v občnem zboru na vrsto; potem o dopisu mariborskih odbornikov in družabnikov, kteri več nasvetov, kako bi se preuredila Matičina pravila, polagajo pred prihodnji občni zbor, ki naj bi se sklical uže pred 4. februarjem letos, ukrene seja, da se te nasvetovane premembe shranijo občnemu zboru, kteremu so namenjene, ter da, opiraje se na mariborski dopis, Matica pismeno povpraša vseh osnovnih odbornikov, naj vsak razodene, kaj misli o tej stvari, a pristavi naj se,

da opravični oddelek nasvetuje, da bi se občni zbor sešel prve dni maja meseca letos; dalje o pismu g. Petra Kozlerja, kateri obeta, da hoče Matici pokloniti toliko zemljevidov, kolikor bude imela družabnikov do konca prvega leta, ter svetuje, kako naj Matica popravi, potlej natisne in svojim družabnikom priloži k zemljevidu njegov „Narodopis,“ ukrene seja, naj se g. Peter Kozler poprosi, da Matici pošlje 500 zemljevidov, in odgovori naj se mu, da se „Narodopis“ zaradi mnogih vzrokov in tudi zaradi stroškov društvo zdaj ne more lotiti, ali da bi se pa morda vendar obširneje izpolnila njegova želja, torej da hoče Matica naprositi g. dr. Erbeno, ki ima na tanko popisane vse slovenske dežele, naj bi on Matici podal svoj rokopis, po katerem bi se potlej narodopisna knjiga izdelala, ter natisnila o Matičinih stroških. Ukrenilo se je tudi, naj se čitalničnemu služabniku za dozdano službo za 8 mesecev da 40 gld.; naj se naredita še dva imenika po abecednem redu, in sicer ustanovnikom posebej, letnikom posebej; naj Matica kupi obligacije ogerske ali hrvaške zemljiščne osvoboditve.

V 8. seji opravičnega oddelka 24. februarja letos se je sklenilo, naj bode občni zbor prve dni maja, ker je nadpolovična večina odbornikov o tej stvari enake misli z opravičnim oddelkom; naj se občnemu zboru napravi račun do konca 1864. l. in proračun do konca 1865. l.; naj se s povabili k občnemu zboru vsacemu družabniku pošlje imenik po ustanovnikih in letnih plačnikih; dalje naj se g. Peter Kozler naprosi, da bi podaril še 300 zemljevidov in 400 k zemljevidom spadajočih imenikov, ker Matica je do zdaj prejela od njega samo 400 zemljevidov in 300 imenikov, družabnikov pa je že 627 vpisanih; naj se terjajo tisti družabniki, kateri do zdaj niso še za prvo leto plačali, in o tajnikovem poročilu, da g. Janežič iz Celovca piše, da knjig g. dr. Vojske je do 180, pa da je sv. Mohorja društvo do zdaj z njimi imelo 26 gld. 24 kr. stroškov, seja ukrene, naj se zvê, ali so te knjige vredne vsaj 100 gld. ali ne; dalje se sklène, da se pisano povabilo k pristopu v Matičino društvo pošlje 66 gospodom, pa da si tajnik pri teh povabilih najme pomočnika, na kar je g. dr. E. H. Costa za to delo prijazno ponudil in potlej tudi dal svoje pisarje na pomoč.

Deveta seja opravičnega oddelka 22. marca letos ukrene, naj se bodo k zemljevidom spadajoči imeniki pošiljali samo ustanovnikom, ker g. Peter Kozler je oznanil, da jih nima več toliko, kolikor je vseh Matičinih družabnikov. Ko je tajnik poročil, da g. dr. Vojska ni mogel povedati, ali so vsaj 100 gld. vredne tiste njegove knjige, katere ima sv. Mohorja društvo, ali da so pa v njih posebno važne reči in tudi slavna južnoslovanska dela, sklène seja, naj se ta stvar občnemu zboru podá na razsodbo; dalje seja ukrene, da bode občni zbor 11. dan maja meseca, in sicer naj se ta dan obhaja ob osmih zjutraj v stolnej cerkvi slovesna maša, zbor sam pak da se začne ob devetih v mestnej

dvorani, opoldne da se napravi obed, kterega se lahko vdeleži vsak družabnik; potem se je ustanovilo, kako naj se vrsté razgovori v občnem zboru, in ukrenilo se je, da k povabilu na občni zbor poleg imenika vsak družabnik dobode tudi volilni list, račun, proračun in pravila; naposled se je naredil črtež opravnega redú slovenske Matice.

V 10. seji opravnega oddelka 9. aprila letos g. dr. E. H. Costa oznani, da sta z g. Sovanom 25. dan marca pregledala Matičino blagajnico, v kterej sta našla na tanko, kolikor je kazal blagajnikov dnevnik, namreč 14,318 gld. 65 kr. v obligacijah in gotovine; prebral in popravil se je tudi dovršeni opravljeni red, o kterem se je sklenilo, naj se dá natisniti še le potem, ko ga bode potrdil novoizvoljeni odbor, pred kteri se ima položiti.

V 11. seji opravnega oddelka 21. aprila letos se je za občni zbor sestavil proračun.

V 12. seji opravnega oddelka 8. dan t. m. se je prebralo to poročilo, in tajnik je oznani, da je g. Peter Kozler ta dan poslal še 230 zemljevidov, na kar je seja ukrenila, da se g. Petru Kozlerju pošlje zahvalnica.

To so ob kratkem važnejši sklepi dozdanjih Matičinih sej. Kar je sklenila vsaka posamezna seja, to se je vselej dovršilo do prihodnje.

Matica je ob svojih stroških natisnila g. Hicingarjev Koledar, v kterem je njena zgodovina, pravila in imenik tedanjih družabnikov. To se je storilo zato, da bi se o Matici in njé hvalnem namenu še bolj razglasilo po vseh krajih slovenstva, česar je bilo gotovo treba, da - si je šlo nad 23,000 povabil po svetu, ker še zdaj vidimo, da Matica družabnikov pogreša v mnogih krajih, od koder se jih je smela za trdno nadjati. Koledar se je pa natisnil tudi zato, ker matičinih pravil §. 6. za črko c) ukazuje, da mora vsak ud poleg imenika Matičinih družabnikov prejeti vsako leto poročilo o tem, kaj je storilo društvo, in kako je gospodarilo z novci; pa tudi, ker se je bilo bati, da bi udje ne začeli tako obilo pristopati, da bi letni plačniki morda celó odpadali, ako ne dobodo uže prvo leto kacega književnega dela. Vseh stroškov za Koledar je bilo 348 gld. 22 kr., in izkupilo se je zanj 146 gld. 50 kr., da je torej Matica trpela samo 201 gld. 72 kr., tedaj ne dosti več, nego kar bi se bilo moralo potrošiti za sam tisti razglas, kteri se družabnikom mora vsako leto podati. Pozabiti se pa tudi ne smé, da je Koledar Matici mnogo mnogo več koristil, nego prizadel stroškov, ker so družabniki začeli jako pristopati, ko so zvedeli, da uže prvo leto nekaj prejmo od Matice, kakor ima to poročilo slavnemu zboru pozneje dokazati.

Koledarja se je natisnilo 1200 iztiskov, od kterih jih je za 25 odstotni dobiček vzél bukvar g. Giontini 487, društvo pa 713.

Da so pa družabniki prvega leta uže dobili, ali kteri niso še dobili, da prejmo poleg Koledarja tudi drugo slovstveno delo, ima se Matica zahvaliti g. Petru Kozlerju, ki je blagodušno

poklonil toliko zemljevidov, kolikor bode imela prvo leto družabnikov.

Iz početka družabniki niso kaj množno pristopali k Matici. Imela je v prvih 6 mesecih, t. j. od 11. aprila do 11. oktobra lani samo še le 157 vseh družabnikov. Ko se je pa razglasilo, da izdā Koledar, potem so se tudi začeli udjé zelo oglašati; jako je tudi pomoglo, ko se je zvedelo, da je g. Peter Kozler zemljevid obljubil. Pristopilo jih je od 11. oktobra do 4. februarja t. j. do konca prvega društvenega leta 426, in od 4. februarja do 10. maja tega leta jih je pristopilo 134, da torej Matica zdaj šteje 717 družabnikov, izmed katerih je ustanovnikov 338, in med njimi je 190 neduhovnih in 148 duhovnikov; letnih plačnikov pa je 379, in sicer 279 Kranjcev, 63 Štajercev, 10 Korošcev, 2 iz Goriškega, 6 iz Tržaškega, 4 iz Primorja, 10 iz Hrvaškega in 5 iz drugih dežel; med letemi pa je 184 neduhovnih in 185 duhovnikov. Največ družabnikov je dala Ljubljana, t. j. 129, in sicer 71 ustanovnikov in 58 letnikov; za Ljubljano je pa Maribor prvi na vrsti, ker je dāl 65 družabnikov, in sicer 48 ustanovnikov in 17 letnih plačnikov. — Pomrlo je pa Matici do zdaj uže 5 družabnikov, in sicer 4 ustanovniki in 1 letnik. Če tedaj te odbijemo, šteje društvo denes 712 družabnikov.

Prejela pa je slovenska Matica do 10. maja letos: 13,959 gold. 62 kr.

O tej priliki nam je dolžnost, da hvaležno imenujemo tiste gg. družabnike, kateri so Matici podarili po več nego po 50 gld., in sicer v obligacijah: sl. hranilnica kranjska v Ljubljani 3000 gld.; g. dekan Rozman iz Konjic 1000 gld.; g. Anton baron Cojz 500 gld.; g. Fideli Terpinec 500 gld.; g. Matija Debeljak 240 gld.; g. Ivan Vilhar 200 gld.; g. Jožef Pleiweis 160 gld.; g. dr. Lovro Toman 100 gld.; g. France Ks. Sovan 100 gld.; g. Jožef grof Barbo-Wexensteinski 100 gld.; g. Mihael Dobovšek 100 gld.; g. Matěj Vrečko 100 gld.; g. Anton Kos, prošt 73 gld. 50 kr.; g. Anton Grašič 50 gld.; vsega 6223 gld. 50 kr.

Gospodje družabniki, kateri so plačali po več nego po 50 gld. v gotovini: g. Juraj Josip Strosmajer, škof 1000 gld.; g. dr. Ivan Bleiweis 100 gld.; g. Juri Dobrila, škof 100 gld.; g. Leopold Jugovec 100 gld. 72 kr.; g. dr. Jožef Kozler 100 gld.; g. dr. Jožef Muršec 100 gld.; g. Dragutin Rudež 100 gld.; g. Andrej Golmajer, nadškof 100 gld.; g. dr. Jernej Zupanec 100 gld.; g. Matej Vrečko 10 gld.; Anton Grašič 10 gld. 38 kr.; g. Mihael Dobovšek 5 gld.; vsega 1826 gld. 10 kr.

G. župan, dr. E. H. Costa plača v 5 letih 100 gld., a dal je uže 20 gld.

Družbe, ktere so pristopile, in plačale vsaka po 100 gld.: Čitalnica mariborska 100 gld.; Občina razdrtska, za ktero je plačal g. Peter Kozler 100 gld.; semenišče tržaško, za ktero je plačal škof g. Jernej Legat in nekteri slovanski duhovni v Trstu 100 gld.

Družbe, ktere so pristopile, a do zdaj plačale po menj nego po 100 gld.: Občina idrijska 50 gld.; „Leseverein“ v Bistrici 50 gld.; čitalnica v Celovci 40 gld.; čitalnica v Ajdovščini 20 gld.; čitalnica v Celji 20 gld.; čitalnica v Ljubljani 20 gld.; čitalnica v Trstu 20 gld.; južni Sokol 20 gld.; poddružnica kmetijska v Celji 20 gld.; vsega 260 gld.

V djansko zvezo z našo Matico so stopile: 1. Matica dalmatinska v Zadru, 2. Matica gališko-ruska v Levovu, 3. Matica slovaška v Turčijanskem sv. Martinu, 4. Matica srbska v Novem Sadu.

Predno to poročilo zvršimo, nam je sveta dolžnost, da hvalležno v misel vzamemo tudi vse tiste gospode in družabnike, kateri so Matico podpirali tudi drugače nego z novci. In tukaj moramo najprvo imenovati g. Petra Kozlerja, ki je Matici poklonil 707 zemljevidov in 470 imenikov, kar ima nad 700 gld. vrednosti, ako premislimo, da bukvarji zemljevid z imenikom vred prodajajo po 1 gld. 20 kr. Potem je Matica veliko hvalo dolžna ljubljanskej narodnej čitalnici, ktera ni le vse svoje knjižne zbirke združila z Matičino knjižnico, ampak dala je našemu društvu tudi od 1. maja lanskega leta brez plače stanovanje, in dovolila jej za rabo tisto vsak dan potrebno orodje, kterega Matica do zdaj še nima. Hvalležno mora dalje društvo tudi imenovati svojega blagajnika g. dr. Jerneja Zupanca, kateri poleg svoje novčne podpore ni le samo z delom trudil se za Matičino korist, ampak poklonil je tudi več knjig. Dalje nam je imenovati g. Brusa, oskrbnika škofijskih grajščin, ki je poklonil Matici „Novice“ vseh tečajev do zvršenega 1864. leta, in potem g. Jožefa Blaznika, kateri je letos jél Matici brez plače pošiljati „Novice.“ Hvalležno imenujemo tudi g. Vaclava Kubelko, ker je Matici poklonil nad 40 zvezkov čeških, največ klasičnih del, med kterimi se odlikujejo Tylove povesti, potem slovečega hrvatskega pisatelja, Matičinega družabnika, g. Mirka Bogovića, ki je društveni knjižnici poklonil vsa svoja dela, g. dr. Matija Lebna za razne slovenske časopise, in posebno g. Alfreda barona Moškona iz Pešć na Štajerskem, za 2 dragocena, jezikoslovno jako važna rokopisna zvezka, v kterih sta 2 tretjini sv. pisma, kakor ga je 1680. l. poslovenil novomeški kanonik Matija Kastelec, potem pa najbrže zato ne natisnil, ker ga je smrt prehitela. Uže Valvasor o tem sv. pismu pripoveduje, in pozneje pater Marko v „Bibliotheca Carnioliae“ piše, da ne vé, kam je izginilo, in res je bilo skrito učenemu slovenskemu svetu, dokler njegovih dveh tretjin g. baron Moškon 22. decembra lanskega leta ni poslal slovenskej Matici. Kje sta óni dve tretjini, še zdaj ni znano. Naposled nam je med Matičinimi rokopisi tudi imenovati zadnje dni po g. dr. Strbencu poslano Ravnikarja (Poženčana) rokopisno zapušćino, v kterej je mnogo zgodovinskih preiskav o starih Slovanih, o njihovem basnoslovju, poleg slovarskih spisov, lepoznavanskih povesti, Ravnikarjevih in narodnih pesmi. Pri narodnih pesmih je večkrat zapisano, kako se to ali to po nekterih krajih drugače prepeva, nego je bilo do zdaj znano.

Tako je po samih darilih Matica pridobila 203 veče in manjše zvezke brez rokopisov in brošúr.

Pozabiti ne smé Matica ni tistih svojih rodoljubih delavcev, kateri so jo podpirali tudi s tem, da so se zanjo trudili, nabiraje družabnike, pošiljaje od njih nabrane novce, in da so delili méd-nje, kar jim je društvo pošiljalo. To so Matičini poverjeniki, katerih ima 47.

Iz tega poročila se vidi, da Matica res do zdaj še nikakor ni prišla do tiste stopinje, na katero se s pomočjo zvestih rodoljubov mora povzdigniti, ako hoče slovenskemu narodu koristiti tako, kakor si je postavila za svoj namén; toda ta darila, koja je narod prvo leto prinesel na njen oltár, budé veselo upanje, da si s krepkim delom, premišljenim ravnanjem in neutrudnim prizadevanjem Matica pridobi toliko moči, da, če Bog dá, nam bode ona trdna podpora hitrejšega napredka in blagonosen studenec prave slovenske omike.

II.

O delovanji slovenske Matice

od 11. maja 1865. l. do 1. julija 1866. l.

spisal Jožef Marn, zapisnikar.

a) Iz zapisnikov.

Prvi god svoj je obhajala slovenska Matica v Ljubljani 11. maja 1865 v dan prvega občnega zbora po tem, ko je preteklo 13. mescev, kar je imel 11. dan aprila 1864. l. začasni odbor prvo sejo, v kateri je bil postavljen opravični oddelek, da bi izvrševal vse, česar bi se mu zdelo treba za Matičino korist. Preden je bral tajnik poročilo o delovanji začasnega odbora, je pozdravil prvosednikov namestnik g. dr. L. Vončina zbrane gos-pode, katerih je bilo do 130 pričujočih, s tem, da je zaznamnjaj, kako imeniten je ta dan, ko opravični oddelek izroči občnemu zboru društvo, katero šteje več kot 700 družnikov in imá nad 26.000 gld. zagotovljenega premoženja. Danes pak je v rokah občnega zbora, da Matica spravi na pot, po katerem bode mogla delati slovenskemu narodu na korist in blagost. Matica doseže ta namen, če ne bode trpela v ulnjaku kvarljivih trotov; če nje ogenj ne bode požigal, ampak ogreval in svetil, če se bode ogibala vsega, kar bi utegnilo žaliti slovensko ljudstvo, ki je vdano katoliški cerkvi. Če bodo vsi družabniki združeni delali, tedaj smemo pričakovati, da se bodo spolnovala slavnega g. dr. Tomana besede: Bog naj blagoslovi naše početje, da se širi prava kerščanska omika in poviša slava našega premilega naroda!

Mestni župan g. dr. E. H. Costa pozdravi občni zbor v imenu ljubljanskega mesta in pové, kako ga veseli, da se obhaja ravno v glavnem mestu, v Ljubljani, ktera je duševno središče vsem slovenskim deželam in mora s pristréniim sočutjem spremljati vse važne prigódbé slovenskega naroda, in sicer v starodavni mestni dvorani, ter oméni, da se bo Matičin namen dosegel popolnoma, če se bomo držali besed sv. Avgustina: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas.“

G. mestnemu županu se je zahvalil g. D. Trstenjak za prijazni sprejem prvega občnega zbora slov. Matice.

Po prebranem sporočilu zbor navdušeno vsklikne trikrat: „Slava“ presvetlemu cesarju za poterjenje Matice slovenske.

Blagajnik dr. Zupanec bere račun prvega društvenega leta do 31. decembra 1864 in g. prvosednik dr. Vončina imenuje gospode, R. Pregeljna, Fr. Ks. Sovana in A. Lesarja, ki naj ga pregledajo, in na to bere blagajnik proračun, po katerem bi imela Matica za l. 1865 potrošiti 1445 gld. 79 kr., in za izdavanje društvenih knjig jej ostane 530 gld. 79 kr.

Na to se oglasi g. dr. Vošnjak rekoč: Ker je izdavanje knjig pravi namen slov. Matice, naj se stroški znižajo v tem, da tajniku s koncem mesca junija plača neha, služabniku pa se zmanjša, in da Matica ostane pod čitavnično streho. Za knjige naj se odločite dve tretjini t. j. 900 gld., za druge stroške pa 500 gld. t. j. ena tretjina.

Temu nasprot govori g. Trstenjak, da je društvu tajnik potreben, da mora znati dobro slovenski, naj se torej plača.

G. dekan Burger svetuje, naj jenja ali vsaj naj se zniža tajnikova plača.

G. dr. Srnec podpira Vošnjakov nasvet gledé na čitavnico Mariborsko, češ, da so v Ljubljani bogoslovci, sokolci, čitavničarji, ki so jezika zmožni in radi delajo za narodno korist.

G. Kunčič govori, da bode vse v redu in da ne bode nobenih pritožeb, za lastnega tajnika, in ker je čitavnica svoje društvo Matica svoje, za lastno stanovanje, da Matica ne bo brez njega, ako bi čitavnica nehala, in ker ima čitavnica za se komaj prostora dosti, Matica pa že tudi nekaj orodja.

Odgovorila sta mu dr. Srnec, da obé društvu imate namen, da skrbite za narodno izobraženost, in dr. Vošnjak, da v družem letu ne bo toliko opraviti, in da jako dvomi, da ne bi bila stalna čitavnica.

Dr. Bleiweis opravičevaje odbor, zakaj je tako delal in za prihodnje tako nasvetoval, ovrača ugovore, vendar se ne ustavlja ničemu, kar bi utegnilo zmanjšati stroške.

Dr. Vošnjak ponovi svoj nasvet, in temu nasprot g. Trstenjak govori za plačanega tajnika po §. 12 društvenih pravil.

G. Svetec razkaže, da občni zbor ne more sklepati o stvari, ktera je po §. 19 odločena samo odboru, in da se o tem glasovati ne more, ampak g. dr. Vošnjak izreče le željo, ktero naj bi odbor spolnil.

G. dekan Burger pa meni, da imá veliki zbor večo oblast mimo odbora, in da sme sklepati o tej reči.

G. dr. Costa trdi, ako obveljá dr. Vošnjakov nasvet, bode Matici na škodo; da se družba s 700 družniki ne more mériti z Mohorjevo z 2000 udi; da o stanovanji določuje čitavnični odbor, toraj svetuje, naj se potrdi proračun, kakoršen je.

Nasprot oméni dr. Srnec, da pravi namen Maticin je izdavatí knjižice, in le s tem si utegne pridobiti več družnikov po zgledu Mohorjevega društva.

G. Sajevec pravi, ker po §. 3 Maticinih pravil njena knjižnica za zdaj sme rabiti čitavnici, naj jo ima tudi pod svojo streho. Po današnji želji pa naj skrbi odbor, da dobode, ako je moč, tajnika ali zastoj ali vsaj za manjšo plačo, in ravno tako služabnika.

G. M. Peternel želi, ker da knjižnica ravno tako kakor blagajnica veliko opraviťi, dobrega tajnika, naj bode plačan ali ne; lepo pa bi bilo, da vkup ostanete Matica in Čitavnica.

Dr. Bleiweis ponovi, da po pravilih zbor danes sklepati ne more, odbor pa te želje ne bo v nemar puščal; tudi Mohorjevo društvo od konca ni dajalo toliko knjig, in prva reč ostane, da nabereмо dosti družnikov.

G. prvosednik misli, naj se glasuje o nasvetih dr. Vošnjaka in dr. Costata.

G. Bleiweis misli, naj se glasuje prej o Svetčevem nasvetu, da odbor skrbi, da se ta želja po moči spolni, g. Parapat, naj se po §. 19 glasovanje godi pozneje, g. Pajk pa, naj se potrdi ves proračun razun plače tajnikove; in o tem se glasuje najprej, toda ta nasvet pade, in za njim o dr. Vošnjakovem nasvetu, ktereга podpira dr. Srnec, naj se izreče želja, da bi odbor 900 gld. odločil za knjižice, drugo pa za ostale stroške, in ta nasvet zbor odobri z veliko večino, da-siravno se to ne zdi praktično g. dr. Costu.

Po tem je bila na vrsti volitev 40 odbornikov, pri kateri se je oddalo 269 volitnih listov s tem pristavkom, da veljajo le podpisani; dr. Srnec nasvetuje, naj bi volitne liste pregledali in glasove sošteli gg. dr. Bleiweis, dr. Vončina, dr. Costa in tajnik, ter naj bi ti gospodje tudi sklicali prvo odborovo sejo, kar je zbornica odobrila.

Po volitvah je bil govor o dr. Vojskovih knjigah, da jih pošlje Mohorjevo društvo Matici samo da Matica povrne stroške, in sklenilo se je po razgovoru, ktereга so se vdeleževali gg. Costa, Burger, Srnec in Svetec, po nasvetu poslednjega, naj novi odbor zvě, ali so Matici te knjižice koristne ali ne, in naj poroči prihodnjemu občnemu zboru, da o tem veljavno določi.

G. dr. Bleiweis je poročal zdaj o knjigah, ktere naj bi se za to leto izdale o Maticinih stroških ter je v imenu začasnega odbora nasvetoval 1) Koledar za 1865. l., ker po §. 6. Maticinih pravil mora društvo vsako leto izdati poročilo, kaj je storilo, z

imenikom vred, kar se lahko opravi s koledarjem, ki z Matico seznanjeni tudi druge, kateri niso družabniki, kajti letošnjega koledarja se je prodalo nad 400 iztisov, kar je Matici zmanjšalo stroške. 2. Naj izdaj zemljepis slovenskih dežel po Erbenovi knjigi: „Vodstvo Korutany a Krajina v geografsko-statističnem i historičnem přehledu,“ da bode razlagal Kozlerjev zemljevid, in v to je g. Erben že dovolil, ki obeta, da skoro dovrši enak spis o Štajerski, Primorski in Goriški, ter ga hoče tudi prepustiti v rabo slovenski Matici.

G. Trstenjak želi, naj prva knjiga le malo koledarskega ima v sebi, in naj se imenuje „Letopis slov. Matice“; drugo pa naj naši pisatelji pregledajo, popravijo in dostavijo, česar bi še manjkati utegnili, in zlasti naj se porabi iz Naučnega slovnika Riegrovega sostavek: „Jihoslovani.“

Ta nasvet je podpiral dr. Srnec in dr. Vošnjak s pristavkom, naj bi v uni knjigi naznanjalo se vse južnoslovansko slovstvo s ceno in krajem itd.

G. Pajk omeni, naj bode pisava v Matičinih knjigah navadna, obče razumljiva, Svetec pa, naj se prepusti ta reč odboru, in g. Jeran, naj bode vodilo slovnica, ker ta časnik piše tako, drugi drugače. Ker se dr. Srnecu premalo zdi teh knjig, zato hoče, da odbor pozve, kaj se da storiti o tolikanj potrebnem drugem delu (slov. nemšk.) slovníku po oporoki ranjkega ljublj. knezoškofa Antona Alojza Wolfa; dr. Dolenec, naj skrbi, da se izdaj Prešernov življenjepis in kritična preiskava njegovih pesem; g. Trstenjak, naj skrbi Matica po §. 2. za spise ljudstvu primerne in naj prosi vlade, da jej prepusti zalogo učilniških knjig. Dr. Bleiweis se vjema s Trstenjakom ter pové, da je skrb o Wolfovem slovarji prevzel deželni odbor in da te reči ne bode izpustil iz misli.

Naposled zbor potrdi nasvet začasnega odbora o Letopisu in Zemljepisu po Erbeni.

V razgovoru, kaj bi se počelo z Matičino gotovino, dr. Zupanec nasvetuje, naj se kupuje obligacije zemljiške odveze; ktere dežele, to naj sklene odbor. Nasvet se odobri.

Zastran tiskarjev svetuje dr. Dolenec, da se jim dovoli konkurencija, in dr. Bleiweis se s tem strinja, ter le samo razloži, zakaj je opravični oddelek Matičine reči doslej dajal tiskati pri Blazniku, in po tem Dolencev nasvet glasovanje potrdi.

G. prvosednik praša, ker so na vrsti nasvetje o premembni Matičinih pravil, ali se seja odloži na popoldne, in ker g. Pajkov svet, naj seja jenja, pade, spregovori g. Trstenjak, ker imamo doslej še premalo skušnje, in ker bi spet mnogo časa minulo, da bi se prenavrejana pravila dala visoki vladi v potrjenje, da se to posvetovanje odloži za drug čas in da se seja sklene; dr. Srnec pa zahteva v imenu mariborskih odbornikov in družih družnikov, naj se pravila pretresajo. G. Trstenjakov nasvet podpira g. Svetec oziraje se na slovaško Matico, in ker se smemo

nadjati v kratkem novega društvenega zakona, naj ostanejo za zdaj, da se pokažejo, ali so dobra ali ne, in da-siravno se dr. Srnec temu upira, obvelja po glasovanji z veliko večino nasvet g. Trstenjaka, kateri k sklepu zahvalo izreče zlasti opravnemu oddelku in voščji, da bi vse, kar stori Matica, bilo za vero, cesarja in domovino!

Po določitvi občnega zbora so šteli glasove po volitnih listih imenovani gospodje, katerim so pomagali še nekteri drugi 13. in 14. maja, in razglasili, kako so se glasovi bili razdelili, kateri ljubljanski in kateri vnanji odborniki so izvoljeni.

V 13. seji opravnega oddelka 25. maja 1865 je nasvetoval dr. Bleiweis, da se izvoljenim odbornikom oznani občnega zbora volitev, in dr. Costa, da se o tej priliki napové prva seja novega odbora, in po misli g. barona Cojza, češ da duhovniki v nedeljo ne morejo od doma, naj bode v delavnik, se določi 22. dan junija ob 4 popoldan v mestni dvorani. Tudi se sprejme vrsta razgovorov v tisti seji, kakor jo je razredil dr. Costa, in ta se je tiskana poslala odbornikom z opombo, ako ne pridejo sami, naj pismeno naznanijo, ktere odbornike da volijo za prvosednika, njegova dva namestnika, za blagajnika, pregledovalca društvenih računov in za dva ključarja, ter da razodenejo svoje misli o stvaréh, ki so se imele obravnavati.

I. seja Matičinega odbora je bila toraj 22. junija vpričo vladnega komisarja in 20 odbornikov. Prvosednik je bil dr. Vončina, zapisnikar Levstik. Prvosednik po pozdravu napové, da ima zdaj odbor izvršiti želje občnega zbora, in v red spraviti, kar se poprej določiti ni moglo. Prebere se zapisnik občnega zbora in dveh naslednjih sej opravnega oddelka ter po nekterih razgovorih potrdi.

Namesti g. vladika dr. J. Dobrila, ki se je pismeno odpo-vedal volitvi odbornikovi, se po žrebu izvoli g. J. Gorup. Za tem se je volil prvosednik, dobil je g. baron Zojs 23 glasov, ali ker dr. Bleiweis v njegovem imenu sporoči, da ne more prevzeti te volitve, odbor po dr. Bleiweisovem nasvetu z vsklikom voli si za predsednika g. dr. L. Tomana, Matičinega prvega ustanovitelja. Za prvosednikovega namestnika se voli po večini glasov za prvega dr. Vončina s 25 in za drugega dr. Bleiweis z 11 glasovi, in ker le-ta ne more sprejeti te izvolitve, stopi na njegovo mesto z 10 glasovi stolni prošt, g. A. Kos. G. dr. Zupanca si izvolijo odborniki z vsklikom za blagajnika, in za preglednika društvenih računov po dr. Bleiweisovem nasvetu g. dr. Vojska, za ključarja pa gg. J. Vilharja in J. Marna.

Po tem poroča g. Lesar v imenu zaznamnanih gospodov, da so računi prejšnjega leta v tankem redu, in le nasvetuje, naj si blagajnik napravi še drugo poštveno knjigo.

Na to se prično razprave o tajniku, ali bi se mogel dobiti brez plačila. G. Lesar se oglasi, da ga Matica dobode, ako se tajnikov posel razdeli na troje, da bi opravljali ga tedaj tajnik,

zapisnikar in knjižničar, in pri razpošiljanji društvenih knjig naj bi se smel najeti poseben pomočnik, ako se ne dobi zastoj. G. Marn se ponudi, da prevzame knjižnico, Lesar je pripravljen katero koli unih dveh, Levstik se v posebnem dopisu odpove tajniške službe.

Da odbor spozna, ali se more razcepiti tajnikov posel, zahteva dr. Vojska, naj se poprej razloži, in g. Svetec meni, naj to popiše Levstik sam, kateri tudi res pové, da je bilo tolikanj dela, da je po 30 gld. malo plače za tako opravilo na mesec.

Da se želja občnemu zboru vendarle spolni, se ponudi g. Vávru, da prevzame knjižnico, ako g. Marn sprejame zapisnike, kateri se slednjič v to podá, in na to so prevzeli imenovani odborniki brez plače tajništvo; dr. Costa pa reče očitno, da želi plačanega tajnika, in zahteva, da se ta želja v zapisniku imenuje. Tako tudi gg. dr. Vojska in Vilhar. Dosedanjemu tajniku pa, menita dr. Kočevar in dr. Vojska, naj se podá zahvalnica in naj ostane tajnik še do 11. julija.

O Letopisu pregovori dr. Bleiweis, naj bode iz dveh delov, koledarskega in podučnega, in naj se izvoli oddelek treh odbornikov, da ga dajo na svetlo. Dr. Vošnjak svetuje, naj ne bode nič koledarskega v letopisu, in v tem ga zaporedoma podpirajo gg. Levstik, Svetec, ki želi v njem mnogo iz zgodovine slovanske, g. Vávru, ki misli, naj se popišejo vse Maticе slovanske, g. Marn, ki svetuje, naj ima letopis tri razdelke a) matičine, b) slovenske in c) slovanske reči; g. Praprotnik, ki pové da imata že dva druga koledarja priti na dan. Dr. Bleiweis reče, naj se glasuje, in glasovanje odloči, da Matica izdá letopis brez koledarja, in sicer v več zvezkih, in naj se delo plača pisateljem, kakor je plačuje Mohorjeva družba. V oddelek pa, kateri ima vredovati letopis, se po dr. Bleiweisovem nasvetu volijo gospodje, ki so prevzeli tajništvo.

Na to pravi dr. Bleiweis, da se zemljepis po Erbenovem spisu dá „mutatis mutandis“ na svetlo, v več zvezkih, in pové, da je prvi del o Kranjski zemlji že poslovinel g. Rebec. Zoper Erbenov spis v tej obliki govorita gg. Vávru in Marn, ki svetujeta, naj se posebej prenaredi, razširi in pomnoži, kakor so tudi Čehi svojo deželo posebej popisali.

Dr. Vošnjak želi slovenske zgodovine, dr. Hočevar geografije slovenske zemlje za začetnike, in dr. Bleiweis opomni, da je sprožil to misel g. Kozler, in da bi njegov zemljevid imel majheno ilustracijo, in da temu namenu Erbenov spis popolnoma vstreza. G. Svetec svetuje, naj se izvoli oddelek, kateri ima presoditi, ali je spis primeren, in kako naj se spremeni ali popravi, in poročiti po tem odboru, in po dr. Bleiweisovem imenovanji se volijo v to gg. Cigale, Kozler in Svetec.

V razgovoru o tiskarji se določi, naj tiska, kateri bode najcenejši, in izroči se ta reč gg. Vojsku in Vilharju.

O stanovanji naj se čitavnici dá zahvalnica, ker je imela doslej Matico v svojih prostorih, in naj se poprosi, da bi še dalje hotla imeti jo pod svojo streho, za velike seje pa naj se prosi g. mestni župan, da dovoli v ta namen mestno dvorano. O služabniku se sklene, da mu prvosednik ali njegov namestnik sme dati 50 gld. na leto, če bode treba; o Matičinem orodji, da se za zdaj ne kupuje nič novega; o razglaševanju pa, da dr. Bleiweis blagovoli po „Novicah“ kakor doslej še vprihodnje naznanjati, koliko in kdaj je kdo plačal Matici.

Opravični red se odloži; nekterim poverjenikom se pošljejo pisma, in seja izreče glasno željo, naj posebno odborniki skrbijo, da bi Matici dobili več povernikov. Dotična pisma je odpravil tajnik, zahvalnico tajniku pa poslal g. Lesar v imenu odborovem.

Ker je bilo slišati, da bi svetli knezoškof naklonili Matici slovečo Fabiolo v slovenski prestavi, se sklene, naj gredó posebej k njim trije odborniki: gg. Kos, Bleiweis in Vončina sam.

Druga seja Matičinega odbora je bila 11. januarja 1866. Vodil jo je dr. Toman s 16 odborniki. Prvosednik pozdravi pričujoče, izreče svojo hvalo, da so ga volili ter obljubi, da hoče, svest si prijaznosti in zaupanja gospodov odbornikov, delati Matici na korist in čast; gledé družnikov pa se nadja potrpljenja, ker se stavi zdaj še ulnjak in se mora nabirati premoženje, da bo mogla potem Matica vspešno delati.

Zapisnik I. seje se prebere in potrdi. Tajnik g. Lesar pové, da je prevzeti mogel tajništvo še le 8. avgusta 1865, in poroča po tem o važnejših dopisih; o darovih, ki so došli Matici; o novih udih; o plačevanju vstanovnine in letnine; zastran kterega se določi, da se udje po „Novicah“ rahlo opomnijo in poverjeniki poprosijo, naj redno pobirajo plačo, ker se bodo družbine knjige poslale le tistim, kateri bodo tedaj s plačevanjem v redu.

Blagajnik dr. Zupanec poroča o raznih stroških za poprejšnjega tajnika od 11. dec. 1864 do 11. julija 1865 210 gld., služabniku 48 gld.; za Verthajmovo blagajnico 162 fl.; za vezanje raznih knjig 14 gld. 20 kr.; za novo omaro 20 gld. 30 kr., za prestrojenje sobe 10 gld. 90 kr. in druge potrebe je stroškov vseh 602 gld. 56 kr.; toraj sme za knjige se še dati 791 gld. 91 kr. Vse poročilo se mu potrdi.

Pregledovavec društvenih računov dr. Vojska pové o nekterih računih, ostalih koledarjih in o Kozlerjevih zemljevidih, da so vsi gotovi, in skazalo se je, da so se imeniki k omenjenemu zemljevidu poslali na zadnje le vstanovnikom, ker jih je zmanjkalo za vse družnike.

G. Svetec naznanja razsodbo o slovenski prestavi Erbenovega zemljepisa Koroške in Kranjske dežele, katero so pismeno poslali gg. Cigale, Kozler in Trstenjak, iz ktere se vidi, da so le-ti gospodje sicer zoper obliko, ne pa zoper reč samo, in ker je delo, da-si nedovršeno v prestavi, vendar znanstvene vrednosti, posebno pripravno, da se vstanovi statistična terminologija, naj

se v ta namen da še v pregled g. Jesenkotu, kateri je spisal zemljepisno začetnico, in naj se popravljen dá na svetlo prvi del, po tém drugi o Štajerskem, Goriškem itd.

Da se ima spis Erbenov dati na svetlo, to je sklenil že občni zbor, pravi dr. Bleiweis, in je že vse preskrbljeno; glejmo le, v kateri obliki se naj zgodi, in sklene se, da se pošlje prestava g. Cigaletu s prijazno prošnjo, da blagovoli prestavo popraviti in dovršiti zlasti imenstvo, in da tako popravljeno izdá Matica za leto 1865.

Da-siravno sta se gg. Vojska in Vilhar obrnila do ljubljanskih tiskarjev in v Gradec; vendar nista mogla dognati te reči; bile so jima zahteve prevelike. Pooblastila sta se toraj s tajništvom vred pogodbo skleniti z najcenejšim tiskarjem, in prevzela je tiskanje prve Matičine knjige tiskarnica Egerčina.

Dr. Vončina naznani, da je „Fabiola“ po neprijetni naključbi v slovenski prestavi zapadla, in je torej tudi svetli knezoškof Matici nakloniti ne morejo.

O Letopisu Matičinem pové g. Marn v imenu tajništva, kteremu je bilo vredovanje izročeno, da se te reči slovenski pisatelji niso poprijeli tako, kakor bi se bilo smelo misliti po glasovih, ki so se takrat razodevali za „Letopis Matičin,“ da-siravno se je dvakrat razglasilo povabilo do pisateljev sploh in mnogim tudi posebej pisalo! Došlo je le desetero spisov, izmed kterih bi le trije bili primerni. Ko bi se torej prvi zvezek tudi spravil na dan, kdo nam je porok, da ne bode prvi zvezek tudi zadnji, — kar se je nekdanjemu slovenskemu društvu bilo primerilo. Po tej skušnji nasvetuje, da se razpisani letnik za zdaj pusti, in da se izdá le po Matičinih pravilih „Letno sporočilo,“ v kterem se razkaže družnikom, koliko premore in kako se ravna Matica, kar se je tudi potrdilo.

Med spisi je „Zgodovina Slovencev,“ katero je po naročilu slovenskega društva l. 1849 bil sestavil g. Trdina, in jo je Matici izročil g. dr. Bleiweis. Obžalovati je, pravi, da ni bila že tedaj natisnjena, in dobro bi bilo, ko bi jo še sedaj Matica dala na svetlo nekoliko popravljeno. Da siravno so posamni sestavki sem ter tje po berilih in časnikih, bilo bi vendar želeti, da bi skupaj se dali v roke Slovincem, da dobijo nekak spregled zgodovine svojih očetov. Odborniki pritrdijo, in izvolijo se gg. dr. Costa, dr. Vončina in Svetec, naj spis nekoliko pregledajo, malo vravnajo ter v natisk izročijo. Ker je pa kmali na to bil v Ljubljani g. prof. Macun, vzame spis seboj, da ga izroči g. prof. Bradašku v Zagrebu, ki je zgodovinar sam in popolnoma sposoben, v kratkem času ga pregledati in vrediti, kar se je tudi zgodilo.

Zastran „Letnega Sporočila“ se sklene, naj se sestavi in s povabilom k občenemu zboru razpošlje, tako da dobijo družniki za l. 1865 naslednje knjige: Erbenov spis o Kranjski in Koroški, Zgodovino Slovencev, in letno Sporočilo.

Slavno Mohorjevo društvo je sklenilo, da Matici brez povračila prejšnjih stroškov prepusti knjige, ktere mu je bil g. dr. Vojska poklonil; odbor je odgovoril, da jih prevzame, in dr. Vojska obljubi, še nekaj družih bukev pridjati. Omenjene te knjige pa še niso došle iz Celovca.

Na to se rešijo nektera vprašanja in posamesni nasveti s pristavkom, da Matica, dokler rokopisa nima v rokah, ne more nobene knjige sprejemati in za njo gotovega plačila obetati.

V tretji seji, ki je bila 7. junija 1866, je Matičin odbor iz poročila tajnikovega izvedel:

a) Prvosednik in tajnik sta poverjeniška pisma bila poslala vsem gg. dekanom slovenskih dekanij tudi na Štajarsko, Koroško, Goriško in Tržaško, kateri so vsi prevzeli to opravilo razun treh, pa tudi izmed teh treh sta dva nasvetovala namestnika, le eden se je naravnost odpovedal. Ker je to ravnanje mnogo udov pridobilo Matici in se kaže pravkoristno, ga je odbor tudi s pohvalo odobril.

b) „Zgodovina slovenskega naroda“ je iz Zagreba popravljena dospela 9. aprila, in dala se tiskati v tiskarnici Egerčini, ktera je prevzela bila tiskanje po najnižji ceni, polo po 27 gold. Natisnjena je bila konec junija in precej razposlana, ker je pa tretja seja odborova predsedništvu in tajništvu prepustila, da določi, kdo naj to knjigo prodaja, in po kateri ceni? — je to sklenilo, da jo prodajajo vsi bukvarji in slovenske čitavnice po 60 kr., tako da imajo pri vsacem iztisku 8 kr. dobička.

c) Slovenska Rebečeva prestava Erbenovega zemljopisa Koroške in Kranjske je popravljena po gosp. Cigaletu došla 14. maja „Koroška.“ Po misli g. predsednika in več odbornikov, naj se začne knjiga s „Kranjsko“, se je počakalo, da je dospel 5. junija drugi del, in po sklepu tretje odborove seje se je tiskanje izročilo g. Blazniku iz mnogih vzrokov, in g. Cigaletu dalo 30 gold. za njegov trud, in predsedništvu naročilo, da določi, koliko se še plača za prevod g. Rebecu, kdo in po čem naj prodaja tudi to Matičino knjigo; ker pa v tisku še ni dovršena, zato predsedništvo s tajništvom vred še nič ni uganilo o tej stvari.

d) Tretja knjiga za 1865. l. bi bilo „Letno Sporočilo“, ktero bi obsegalo popis Matičinega delanja 1. in 2. leta in njene knjižnice, imenik vseh njenih udov, sklep računa za 2. leto 1865, in proračun za 3. leto 1866., vabilo k 2. občnem zboru in dnevni red za ta zbor, in naznanilo, kateri odborniki naj stopijo iz odbora, da se volijo drugi po pravilih slovenske Maticе.

Ali g. dr. Bleiweis nasvetuje pri tej seji: 1) naj izdā Matica slovenska po izgledu družih Matic za leto 1867 koledar z letopisom gledé na črko c) §. 6. in črko a) §. 2., in ga izdaja vsako leto; 2) sostava koledarskega dela naj se proti primernemu honoraru izroči g. dekanu Hicingerju s tem pristavkom, da se izpusté nektare manj praktične pritikline, ki jih je imel koledar od 1865. leta; 3) letopis vsled črke c) §. 6. oskrbi tajništvo, ostale sostavke vsled črke a) §. 2. oskrbijo odborniki brez honorara.

O prvem predlogu meni g. B. Raić, ali bi se ne mogla Matica združiti z družbo sv. Mohora tako, da bi skupaj dajali obe družbi koledar in sporočilo o svojem delovanju? Ker je za to leto bilo že prepozno, razloči odbor, da se Matično predsedništvo spusti v dogovor z vredništvom družbe sv. Mohora o tem; sicer pa, da se za leto 1867 dá na svetlo koledar s sporočilom vred še pred občnim zborom, in da se po g. dr. Costovem svetu imenuje koledar in letopis slovenske Matice. Ravno tako se sprejemata naslednja dva Bleiweisova predloga, samo s tem pristavkom, da podučne sestavke oskrbijo odborniki ali drugi slovenski pisatelji, in ker se nekteri pričujoči gospodje v to koj ponudijo, se izroči njihovo vredovanje g. dr. Bleiweisu, predsedništvu pa, da poravná z g. dekanom Hicingerjem zastran plače za prejšnji in prihodnji koledar ter da s tajništvom poskrbi, kdo in po čem bode prodajal Matičin koledar in letopis.

In po tem sklepu dobijo družniki slovenske Matice za leto 1865 omenjene tri knjige v znani obliki.

e) Matici se ponujajo naslednji rokopisi za 1866. l.:

1. „Štirje letni časi“ po Rossmässlerji, poslovenil g. Iv. Tušek, volili so se trije pregledovalci za ta rokopis. 2. „Matevža Hladnika vrtiček samotnih cvetlic“, zbral g. Štef. Kocijančič; tudi za ta rokopis so bili izvoljeni trije pregledovalci; toda g. Kocijančič ga je nazaj zahteval, in vrnil se mu je.

f) G. Cigale poprašuje, ali bi Matica sprejela „filosofično propedevtiko“, ako jo posloveni? — Odbor je izrekel, da bi s tem delom g. Cigale gotovo vstregel Slovencem, da ima gosp. dr. Bleiweis na porabo v rokopisu kratek znanstven slovník o tej vedi, ktereга je sestavil ranjki g. J. Poklukar; da bi vendar bilo dobro, da g. Cigale imenuje izvirnik, po katerem se misli ravnati in da se pri tem delu ozira na druge Slovane, na pr. Hanuša itd.

G. Marn naznani odboru, da sta med Ravnikarjevimi rokopisi zlasti dva, ki bi bila vredna, da ji Matica spravi na svetlo in tako svojo hvaležnost skaže ranjkemu s tem, da mu postavi ta spominek. Prvi rokopis je skoro dovršen, naslov mu je: „Stari sled Slovencev“, drugi pa prestava podučne povesti „Popotovanje v Spiebergen ali utopljeni“ popolnoma dovršen. Za oba rokopisa izvolili so se po trije pregledovalci.

G. A. Lesar nasvetuje, da Matica v djansko zvezo slovstvene zajednosti še stopi z naslednjimi društvi:

1. z družbo sv. Mohora v Celovcu; 2. z Matico ilirsko v Zagrebu; 3. z Matico česko v Pragi; 4. z Besedo umetniško v Pragi; 5. s Pravniškim društvom v Pragi; 6. z Antropološkim društvom v Moskvi; 7. s Cesarsko akademijo nauk v St. Petersburgu.

Odbor je enoglasno sprejel ta predlog.

Kdaj da ima biti drugi občni zbor, ki se naj obhaja dopoldne s cerkveno slovesnostjo, zvečer pa s slovesno besedo v čitavnici, to določiti je odbor prepustil predsedništvu.

b)

Odbor slovenske Matice v Ljubljani.

Ljubljanski:

Vnanji:

1. **Dr. Lovro Toman**, prvosednik.
2. **Dr. Leon Vončina**, 1. prvosednikov namestnik.
3. **Anton Kos**, 2. prvosednikov namestnik.
4. **Dr. Jernej Zupanec**, blagajnik.
5. **Anton Lesar**, tajnik.
6. **Jožef Marn**, zapisnikar.
7. **Ivan Vavrû**, knjižničar.*
8. **Dr. Janez Bleiweis**.*
9. **Anton baron Cojz**.*
10. **Dr. E. H. Costa**.
11. **France Levstik**.
12. **Dr. Janez Zlat. Pogačar**.
13. **Andrej Praprotnik**.
14. **Fidel Trpinec**.*
15. **Ivan Vilhar**.
16. **Dr. Andrej Vojska**.

1. **Jožef grof Barbo**.*
2. **France Cegnar**.
3. **Matej Cigale**.
4. **Anton Črne**.
5. **Dr. Ferdinand Dominkuš**.
6. **France Erjavec**.
7. **Anton pl. Gariboldi**.
8. **Jožef Gorup**.*
9. **Juri Grabrijan**.
10. **Anton Janežič**.*
11. **Štefan Kocijančič**.
12. **Dr. Štefan Kočevár**.
13. **Peter Kozler**.
14. **Matija Majar**.
15. **Dr. France Miklošič**.
16. **Matej Pirec**.
17. **Božidar Raić**.
18. **Dr. Radoslav Razlag**.
19. **Dr. Janko Srnc**.
20. **Luka Svetec**.*
21. **Davorin Trstenjak**.
22. **Dr. Jožef Ulaga**.*
23. **Dr. Jožef Vošnjak**.
24. **Andrej Winkler**.*

* pomenja, kateri gg. odborniki da so bili 11. julija t. l. po žrebu izvađljani.

Imenik Matičinih udov

do avgusta 1866.

Sestavil Anton Lésar, tajnik.

Opazka: Zavoljo lepšega spregleda razvrstili so se udeje po škofjeh in krajih. Radi bi pa bili vse tudi razvrstili po dekanijah, zlasti zavoljo tega, ker so skoro vsi visokočastiti gg. dekanji radovoljno prevzeli poverjeništvu Maticino, kar je udom in Matici na korist na več strani. Ker nam pa ni popolnoma znano, katerim dekanijam so pristeti razni kraji lavantinske, krške, goriske in tržaške škofije, zato se je ta razvrstitev popolnoma dovršila le v ljubljanski škofiji. Za prihodnje leto pa tiste čast. ude, ki kako drugače, kakor po g. dekanu pošljejo svoj donesek ali za nove ude pristopijo, prosimo, da nam naznanijo tudi svojo dekanijo, kamor se jim bodo posiljale knjige. Ustanovniki, ki so ustanovino doplačali so zaznamovani s **, vsi drugi ustanovniki s *, letniki so brez znamnja, poverniki pa so tiskani s razprtimi črkami.

Vsak ud, ki ne bode našel svojega imena v tem imeniku, pa je bil do avgusta naznanjen odboru, ali pa bode sapisil kako napako, naj nam blogovoljno naznani, da se to popravi. Za smote, ki se gotovo nahajajo osir stanovašišč, ne moremo kaj, ker se nam dotične premembe niso naznanile. Kdor toraj ni tiskan v dekaniji, v kateri zdaj biva, ta naj išče knjig pri čast. gosp. dekanu ali poverjeniku, v čegar dekaniji je bival, ko se je vpisal.

I. Ljubljanska škofija.

1. Ljubljanska dekanija:

Ljubljana.

Blaznik Jožef, tiskar in posest. **
Bleiweis Ivan, dr., vrednik „Novic“, deželni odbornik itd. **
Bučar Viktor, trgovec. **
Češko Valentin, posestnik. **
Debelak Matija, gimn. profesor. **
Dreo Aleksander, trgovec. **
Eger Rozalija, lastnica tiskalnice in kamnotisne naprave. **
Frelj Anton, hišni posestnik in mestni odbornik. **
Gariboldi pl. Anton, posestn. **
Holcer Dragotin, trgovec. **
Hranilnica Kranjska. **
Kleimayer pl. Ignaci, knjigar, tiskar in posest. **

Kos Anton, stolni prošt in vesoljni škofov namestnik. **
Kozler Ivan, grajščak. **
Kozler Peter, trgovec. **
Kozler Jožef, dr., posestnik. **
Krisper Valentin, trgov. in posest. **
Peternel Miha, profesor c. k. višje realke. **
Pleiweis Jožef, trgovec. **
Pleiweis Valentin, posest. **
Pongrac Oskar, dr. pravdosrednik in posestnik. **
Samassa Anton, zvonar. **
Skodlar Henrik, trgovec. **
Sovan Ferko, trgovec. **
Sovan France Ks. starejši, trgovec in posestnik **

Sovan Fr. Ks. mlajši, trgovec.**
 Svetec Luka, magist. komisar.**
 Toman Lovro, dr. pravdosrednik.**
 Trpinec Fidel, grajščak in kmet.
 družbe prvosednik.**
 Vilhar Ivan, trgovec.**
 Vitenec Andrej, klavirar.**
 Zois baron Anton, grajščak.
 Zupanec Jernej, dr., biležnik.**
 Arce Rajmund, c. k. poštni vrad.*
 Auer Juri, pivovarniški oskrbnik.*
 Bürger Ljudevit, trgovec.*
 Codelli baron Anton Fahrenfeld,
 deželni glavar.*
 Costa Ethin Henrik, dr., mestni
 župan in deželni poslanec.*
 Cvajer Ivan, dr., posestnik.
 Čebašek Andrej, dr., prof. bogos.*
 Čepon Anton, krojaški mojster.*
 Čitalnica, društvo.*
 Debevec Jožef, trgovec, posestnik
 in mestni odbornik.*
 Dolenc Henrik, dr., avskultant.*
 Frančiškanska knjižnica.*
 Gariboldi pl. France, c. k. vradnik.*
 Germek Henrik, c. k. poštni vrad.*
 Heidrih Drag., sakr. pri st. cerkvi.*
 Jamšek Ivan, trgovec.*
 Jarec Anton, dr., c. k. šolski svet.*
 Jerajeva Ivana, posestnica.
 Jeran Luka, duh. pom. in „Zg.
 Danice“ vrednik.*
 Klemenčič Jožef, kateh. c. k. norm.*
 Kušar Jožef, trgovec in hišni p.*
 Lésar Anton, profesor na c. k.
 viši realki.*
 Lukman Jožef, c. k. rač. vradnik.*
 Majhenič Gašpar, vodja križ. cerk.*
 Mali Ognjeslav, dr., okrajni zdrav.*
 Marn Jožef, prof. na c. k. viši gimn.*
 Milec Rudolf, tiskar.*
 Močnik Matej, učit. mestne gl. šole.*
 Novak Ivan kr., korar in sem. vodja.*
 Pavšler Jožef, korar.*
 Pesjakova Luiza.*
 Pfeifer France, c. k. rač. vradnik.*
 Pogačar Ivan Zl., dr., stolni dekan.*
 Poklukar Janez, kanonik.*

Ravnikar France, dež. rač. vrad.*
 Robič Luka, davč. nadzornik.*
 Rozman Ivan, vodja m. gl. šole.*
 Skale Pavel, učitelj živinozdravst.*
 Smukavec Ivan, vrad. v bolnici.*
 Sokol južni, društvo.*
 Valenta Alojzi, dr., prof. in primár
 v bolnici.*
 Vavrů Ivan, prof. na c. k. viši gimn.*
 Vojska Andr., dr., c. k. vradnik.*
 Vončina Leon, dr., prof. bogosl.*
 Zupančič France, dr., pravdosr.*
 Zupan Jožef, dr., pravdosrednik
 in dež. odbornik.*
 Zupan V. C., trgovec.*
 Zupan Toma, prefekt v Alojz.*
 Auer Pavel, posest. in pivovar.
 Belar Leopold, učit. m. gl. šole.
 Blaž Jernej, hišni posestnik.
 Cvajer Dragotin, trgovec.
 Drašler France, čevljarski mojster.
 Drašler Pavel, trgovski pomočnik.
 Garbajs Hinko, vradnik pri železn.
 Gerber Matija, posest. in bukvozev.
 Gnjezda Ivan, prefekt v Alojzj.
 Göck Ferdinand, gostilničar.
 Hohn Edvard, posest. in bukvozev.
 Hohn Hugon, c. k. poštni vradnik.
 Hohn Robert, vradnik pri železn.
 Horak Ivan Nep., posestnik, ro-
 kovičar in mestni odbornik.
 Hudec Aleks., pravdosr. koncipist.
 Inglič Jakob, zasobni učitelj.
 Ivanetič Martin, načelnik dež. rač.
 Jentl Anton, trgovski tovarš.
 Jentl Bernard, trgovec.
 Kandrnal France, gimn. profesor.
 Kaprec Ivan, c. k. drž. pravd.
 namestnik.
 Klemenčič Anton, mag. vradnik.
 Klemens France, trgovec.
 Klein Anton, vod. Egerjeve tiskarn.
 Klofutar Leonard, dr., prof. bogos.
 Konšek Valentin, gimn. profesor.
 Kolman France, trgovski pom.
 Kremžar Andrej, vrad. dež. rač.
 Križnar Miroslav, vikar pri stolni
 cerkvi.

Krsnik Jožef, c. k. sod. adjunkt.
Kubelka Vaclav, staviteljski mojst.
Kunšič Lovro, c. k. dež. sodstva svetovalec.

Kurnik Vojteh, stolár.
Kušar Matija, trgovski pomočnik.
Lahajnar Dragotin, zasobni vrad.
Leben Matija, dr., korar in prof. bogosl.

Lercher Juri, bukvár.
Levstik France, pisatelj.
Lozar Jožef, trgovski pomočnik.
Maršalek Avgust, krojaški mojster.
Melcer Dragotin, gimn. profesor.
Mulej Andrej, c. k. rač. vradnik.
Ničman Henrik, posest. in bukvov.
Noli Jožef, doktorand.
Oblak France, dosl. mag. svetov.
Oblak Jožef, zasobni vradnik.

Orel Jožef, dr., notar.
Pakič Miha, trgovec.
Perona Ljudevit, c. k. policije vrad.
Petrič Ivan, c. k. dež. sodstva svet.
Pour Edvard, trgovec.
Puhar Dragotin, posestnik.
Praprotnik Andrej, učit. m. gl. šole.
Pregelj Rajmund, blag. v hran.
Raktelj France, m. gl. šole učit.
Ribič Jožef, trgovec.
Štelba Jožef, svečar.

Štrukelj Gothard, trgovski pom.
Tisen Ivan, trgovski pomočnik.
Tomec Jakob, magistratni vradnik.
Urbančič Anton, trgovec.
Urh Peter, vikar pri stolni cerkvi.
Valenta Vojteh, magistr. vradnik.
Več Ivan, trgovec.

Videc France, trgovec.
Vrhovec Blaž, posest. in m. odb.
Zamejec Jožef, posadni kaplan.
Zitterer Andrej, čevljar.
Žagar Dragotin, vrad. pri c. k. blag.
Šventner Jožef, posest. in m. odb.

Čelešnik Dragotin, vradnik pri zemljiščinih knjigah.

Smolej Jakob, c. k. gimn. prof.
Drobnic Andrej, duh. pomoč. pri sv. Petru.

P. H.
Schrei Jožef pl. Redelwert, dosl. c. k. račun. svetnik.

Brezovica.

Šranc Stanko, duh. pomočnik.*
Potočnik Janez, župnik.

Črnuče.

Dolinar Jožef, učitelj.

Dobrova.

Kajdiž Toma, duh. pomočnik.
Vidmar Janez, župnik.

Golo.

Zorec Ivan, župnik.

Ig.

Govekar France, učitelj.
Kosec Jernej, duhovni pomočnik.

Sv. Katarina.

Prijatelj Štefan, župnik.

Šmartno.

Malnaršič Jožef, duh. pomočnik.
Namre Anton, župnik.

Sora.

Jereb Matej, duhovni pomočnik.

Št. Vid.

Potočnik Blaž, župnik.
Stare Alojzi, duhovni pomočnik.

Šmartno.

Skul Martin, posest. in mlinar na Vikrečah.

Število ustanovnikov 82.
„ letnikov . . 89.

2. Loška dekanija.

Stara Loka.

Kramar France, dekan.

Loka mesto.

Remec Primož, župnik.*

Vidmar Jožef, kaplan.*
Hrovat Mihael, kaplan.
Hafner Jožef, župnik v pokoji.
Kadivčeva Radovojka.
Kalan Matija.

Selca.

Majer Vincenci, župnik.
Škul Valentin, kaplan.
Jalen Šimen, kaplan.
Štamcar Andrej, učitelj.
Šmid Matija, kmetovavec.
Dolenec Janez, mlinar in župan iz Praprotni.
Prevec Juri, kmet in župan iz Studenega.
Habijan Janez, mlinar in župan.
Kumar Matija, kmet v Knapih.

Poljane.

Globočnik Janez, župnik.*
Rožič Alojzi, kaplan.*
Berčič Janez, kaplan.
Dolenec Janez, inženir h. št. 8.*

3. Kranjska dekanija.

Kranj.

Reš Janez, dekan.*
Bleiweis Dragotin, dr. zdravnik.*
Pleiweisova Ivana, trgovska vdova.*
Pirc Matej, trgovec.*
Ros Matej, trgovec.*
Šavnik Dragotin, lekar.*
Šavnik Sebastijan, župan.*
Mežnarec Anton, kaplan.*
Strbenec Juri, dr. prava, kaplan.*
Florijanov Nikolaja.*
Kadilnik France, trgovec.*
Cebin Peter, učitelj.
Gregoračeva Malica, gospodičina.
Pajek Janko, gimn. profesor.
Pec Dragotin, vradnik.
Lazar Mihael, gl. šole vodja in kat.
Dolenec France, trgovec.

Primskovo.

Vomberger Blaž, župnik v pokoji.

Cerklje.

Robas Janez, župan.
Košmerlj Anton, kaplan.
Kanduč Ignaci, posest. v Štiški vasi.

Trata.

Bogolin Mihael, kaplan.

Železniki.

Globočnik Leopold, posestnik.*
Finc Anton, župnik.
Babnik Jernej, kaplan.
Plavec Maks., župan in fužinar.
Globočnik Anton, posest. in fužinar.
Levičnik Jožef, posest. in učitelj.
Učilnica župna.
Tušek Janez, kmet v Begunščici.
Steinmetz France, fužinar.

Sorica.

Boncelj Jožef, župnik.

Oslica stara.

Šlibar Martin, župnik.*

Oslica nova.

Ulčar Blaž, župnik.

Žabnica.

Kuralt Janez, posestnik.

Število ustanovnikov 7.

„ letnikov . . 27.

Šentjuri.

Koprivnikar Janez, kaplan.

Mali Ignaci, kaplan.

Smartno.

Strojova Antonija, gospodičina.
Golob Anton, župan v Stražišči.

Predoslje.

Krčon Jožef, župnik.

Sajè Janez, učitelj.

Tržič.

Košir Alojzi, fajmošter.

Duple.

Šlibar Toma, fajmošter.

Podbrezje.

Praprotnik France, učitelj.

Kovor.

Bohinec France, župnik.

Kokra.

Strmole France, župnik.

Zapoge.

Narobe Martin, župnik.

Smlednik.

Preželj Matej, župnik.

Število ustanovnikov 11.

„ letnikov . . 23.

4. Radoliška dekanija.

Radolica.

Vovk Simon, dekan. **
Munda France, dr. advokat. *
Lah Valentin, kaplan.

Kranjska gora.

Vilfan Simon, župnik
Matek Juri, kaplan.
Hauptman Janez, strojar.
Robič Jakob, posestnik.

Srednja vas.

Jerala Janez, kaplan. *

Bistrica bohinska.

Mesar Janez, župnik.
Kristofič Lovro, kaplan.

Grad (Bled).

Peharec Simon, župnik.

Jesenice.

Klinar Dragotin, kaplan.

Kamnja gorica.

Bernik Lovro, župnik. *

Število ustanovnikov 4.
„ letnikov . . 9.

5. Kamniška dekanija.

Kamnik.

Bogataj France, kaplan.
Gavster Mavrici, dr., c. k. okrajni zdr.
Treven Valentin, trgovski pomočnik.
Orel Jožef, trgovec.
„Leseverein.“

Mengeš.

Kuralt Janez, župnik.
Kmetič Mihael, kaplan.
Jaklič Štefan, kaplan.

Vodice.

Brgant Valentin, župnik.
Teran Ivan, kaplan.

Šmarna gora.

Marešič Jožef.

Skarnučina.

Stritar Andrej, duhoven v pokoji.

Dob.

Kršič Ivan, administrator.

Brdo.

Höffern pl. Viljehmina, grajščinska
gospodičina.

Švajgar Jožef, grajski oskrbnik.
Kočevar France, c. k. aktuar.
Barlič Martin, benef. pri sv. Vidu.

Komenda.

Vovk Jožef, župnik.

Tuhinje (zgornje).

Bononi Jožef, župnik.

Nevlje.

Mrvec Blaž, župnik.
Učilnica ljudska.

Homec.

Hiti Janez, župnik.

Mekine.

Kraševce Jernej, župnik.

Tujnice.

Lomberger Jožef, župnik.

Zlato polje.

Peharec Alojzi, župnik.

Število ustanovnikov —
„ letnikov . . 25.

6. Moravska dekanija.

Moravce.

Toman Ivan, dekan.
Zorec Juri, duh. pomočnik.
Budnar Ivan, duh. pomočnik.

Vače.

Tavčar Miha, župnik.
Mazek Lovro, bnecijjat. *

Sv. Gothard.

Završnik France, župnik.

Kolovrat.

Novak Joan, župnik.

Krašinja.

Varl Juri, župnik.

Peče.

Kapuz Ivan, župnik.

Sv. Helena.

Razpotnik Jakob, župnik.

Vode Jožef, trgovec na Dolskem.

Blogovica.

Zupančič Ivan, župnik.

Sv. Gora.

Kosmač Šimen, župnik.

Zagorje.

Anton Urbas, župnik.

Število ustanovnikov 1.

„ letnikov . . 13.

7. Šmarijska dekanija.

Šmarje.

Brolih Matija, dekan.*

Št. Vid.

Stritar Janez, benefcijat.*

Krka.

Urbanija Lovro, kaplan.

Zupančič France, žagar na Šici.

Lipoglav.

Rumpler Maksimilijan, župnik.

Žalina.

Windischer Miha, župnik.

Poljica.

Šivec Janez, lokalist.

Število ustanovnikov 2.

„ letnikov . . 5.

8. Litijska dekanija.

Šmartno.

Burger Jožef, dekan.*

Kobler Alojzi, posestnik.*

Adamič France, učitelj.

Kozjek Andrej, župnik v pokoji.

Štupica Lovro, župnik v pokoji.

Janša Janez, benefcijat.

Knifec Feliks, kaplan.

Polšnik.

Tavčar Mihael, župnik.

Dobovec.

Jerič Jožef, župnik.

Primskovo.

Strah Januar, župnik.

Št. Juri.

Gestrin Leopold, župnik.

Litija.

Črne Avgust, pek.

Število ustanovnikov 2.

„ letnikov . . 10.

9. Trebanska dekanija.

Trebno.

Rozman Jožef, dekan.*

Greselj Josipina, grajščinska gospodčina.**

Rakovnik.

Barbo-Waxensteinski grof Jožef, grajščak.**

Blagne Anton, oskrbnik.

Žužemberk.

Novak Jozip, kaplan.*

Babnik Janez, kaplan.*

Macun France, c. k. aktuar.*

Trebelno.

Šular Janez, župnik.

Dovič Janez, kaplan.

Sv. Križ.

Sajevec Janez, kaplan.*

Mirna.

Voglar Jožef, kaplan.

Sv. Lavrenc.

Lunder Janez, kaplan.

Ambrus.

Skrli Jakop, župnik.

Selo.

Zorman Anton, administrator.

Število ustanovnikov 7.

„ letnikov . . 7.

10. Krška dekanija.

Leskovec.

Polak Edvard, dekan.

Vovk Janez, kaplan.

Krško.

Mahkot Janez, c. k. vradnik.*

Lampe Jožef, c. k. vradnik.*

Irkič Ivan, biležnik.*

Žarek Simon, trgovec.

Škocijan.

Petek Andrej, kaplan.

Raka.

Šarabon Valentin, kaplan.

Kostanjevica.

Lesjak Janez, župnik.**

Markič Matej, kaplan.*

Hribar Vatroslav, župan v Jesenicah.*

Candolini Vojteh, c. k. pristav.

Majntinger Ivan, c. k. vradnik.

Pihler Jožef, c. k. vradnik.

Bele France, c. k. priglednik.

Salcer Ivan, c. k. logar.

Šetinec France, trgovec.

Ekšcl Dragotin, trgovski opravilnik.

Grdežič Jožef, c. k. aktuar.

Kodrič Mihael, trgovec v Krški vasi.

Melhar Anton, veliki logar v Jesenicah.

Gač Vekoslav, trgovec.

Žugel Srečan, c. k. dačni vradnik.

Šebavec Franjo, pregl. potrošnine.

Dolina.

Zajec Andrej, župnik.

Knavs Janez, župnik.

Križevo.

Vovk Janez, župnik.

Sv. Duh.

Zagorjan Martin, župnik.

Studence.

Albreht Leopold, župnik.

Bučka.

Gasperlin Gašper, župnik.

Catež.

Štrukelj France, kaplan.

Svoboda Janez, gozdnar.

Število ustanovnikov 6.

„ letnikov . . 26.

11. Novomeška dekanija.

Novomesto.

Arko Jernej, prošt.

Svetličič Matej, kanonik.

Kuhelj Matija, vikar.

Kržič Gregor, namestnik drž. pravdnika.**

Kravs Vojteh, avskultant.

Narodna čitalnica.

Rozina Jožef, dr. advokat.

Ravnikar Ludovik.

Bučar Žiga, dr., okrajni zdravnik.

Mohar Martin.

Št. Mišel.

Mejač Anton, župnik.

Mirna peč.

Režek Peter, kaplan.

Stopiée.

Lukanec Jožef, kaplan.

Bela cerkev.

Jerin Jakob, župnik.

Prečina.

Preša Jožef, kaplan.*

Št. Peter.

Drčar Martin, kaplan.

Podgrad.

Orešnik Jožef, lokalist.

Število ustanovnikov 2.

„ letnikov . . 15.

12. Metliška dekanija.

Semič.

Skubec Martin, dekan.*

Pleško France, kaplan.

Logarjeva Ljudevita, gospodičina.

Črnomelj.

Šutaj Matija, župnik.

Vinica.

Mraz Toma, dr., župnik.**

Stari Trg.

Mrzel Jožef, župnik.

Rozman Lovro, kaplan.

Stanovnik Nikolaj, učitelj.

Dragatuš.

Volčič Ivan, župnik.*

Podzemelj.

Kalan Rajmund, kaplan.

Suhor.

Škofec Janez, župnik.*

Vrh.

Zadnik Simon, župnik.

Preloka.

Šos Mihael, lokalist.

Število ustanovnikov 4.

„ letnikov . . 9.

13. Kočevska dekanija.

Kočevje.

Kožuh Matej, dekan.*

Gašperin Viljem, kaplan.

Fortuna France, trgovec.

Koprivnik.

Olpič Janez, župnik.*

Stara cerkev.

Parapat Ivan, kaplan.*

Fara pri Kostelu.

Justin Blaž, kaplan.

Abram Lavoslav, učitelj.

Nemška loka.

Vajvoda Simon, lokalist.

Število ustanovnikov 3.

„ letnikov . . 5.

14. Ribniška dekanija.

Ribnica.

Holzappel Ignaci, dekan.*

Rudež Dragotin, grajščak.**

Rudež Jožef, grajščak.**

Frank Rihard, kaplan.

Smolej Matija, kaplan.

Klobus France, kancelist.

Arko Anton, posestnik in župan.

Arko Jakob, posestnik in gostilničar.

Klun Janez, posestnik in trgovec.

Logar Miroslav, posestnik.

Obrstar Matija, posest. v Jurjevici.

Pakiž Simon, župan v Jurjevici.

Pavser Janez, posestnik.

Podboj Ivan, posestnik.

Šle Andrej, umetalni vrtnar.

Draga.

Jereb Jožef, župnik. *

Dolenja vas.

Ziegler Janez, župnik.

Jan Primož, kaplan.

Pogorelec Anton, posest. in trgovec.

Sodražica.

Lesjak Jožef, župnik. *

Kaplenk Janez, kaplan. *

Fajdiga Janez, posest. in trgovec.

Loški potok.

Šega Janez, logar in posestnik na Travni gori.

Sv. Gregor.

Perčič Matej, lokalist.

Gora.

Klemenec Primož, eksposit.

Število ustanovnikov 6.

„ letnikov . . 19.

15. Vrhniška dekanija.

Vrhnika.

Bonner Jožef, dekan. *

Klemenčič Jožef, posestnik. **

Polhov gradec.

Povše Martin, kaplan.

Jereb France, kaplan.

Preserje.

Podobnik Ignaci, župnik.

Mencinger Lovro, kaplan.

Borovnica.

Jugovec Anton, župnik.

Robič Simon, kaplan.

St. Jošt.

Bartol Baltazar, župnik. *

Črni vrh.

Povše France, lokalist.

Podlipo.

Okorn Ignaci, župnik.

Rovte.

Vidmar Matej, župnik.

Hotederšica.

Rihar France, župnik.

16. Idrijska dekanija.

Idrija.

Kovačič Janez, dekan. *

Občina mestna. *

Höchtel Dragotin, c. k. notar.

Gregorič Ignaci, kaplan.

Jakič Anton, kaplan.

Grbec Ljudevit, dr. rudniški zdrav.

Stranecky Jožef, trgovec.

Urbas Leopold, rudninski pristav.

Žiri.

Majnik Janez, župnik. *

Gorišek France, kaplan.

Idrija spodnja.

Močnik France, župnik. *

Grm Janez, duh. pomočnik.

Šoklič Blaž, duh. pomočnik.

Ledine.

Rome Janez, župnik. *

Črni vrh.

Aleš Luka, vikar.

Osana Anton, kaplan.

Zavrac.

Pivek Janez, lokalist.

Sv. Magdalena.

Aichholcer Adalbert, lokalist.

Godovič.

Svetličič France, župnik. *

Vojsko.

Brgant France, lokalist.

Število ustanovnikov 6.

„ letnikov . . 14.

17. Cerkniška dekanija.

Cerknica.

Anžlovar France, dekan.
Peterlin Primož, kaplan.
Obreza Adolf, posestnik.*
Janežič Jakob, bukvovez.

Lož.

Endlicher Rudolf, c. k. vradnik.

Obloke.

Lovšin Simon, kaplan.*

Planina.

Potočnik Anton, župnik.
Grivec France, kaplan.*
Tomec Matej, učitelj.

Unec.

Brence Janez, lokalist.

Grahovo.

Žerovnik Toma, lokalist.

Begne.

Ahčin Anton, eksposit.
Hren France, posestnik in župan.*
Zarnik Janez, učitelj.
Učilnica ljudska.
Vidmar Andrej, posestnik.
Meden Matija, posestnik.
Meden Matija, mlinar.
Meden Toma, posestnik in župan.

Število ustanovnikov 4.

„ letnikov . . 15.

18. Postojnska dekanija.

Postojna.

Hicinger Peter, dekan.*
Vesel Ivan, gl. šole kateh. in vodja.*
Globočnik Anton, c. k. predstojnik.*
Gestrin Dragotin, dr.*
Martinak Dragotin, c. k. aktuar.
Staudahar Feliks, c. k. davk. vrad.
Premrou Dragotin, posestnik.**
Razpet Martin, dr., okrajni zdrav.*

Hrenovice.

Blaznik Jakob, administrator.
Grčar Jožef, kaplan.
Molj Gustav, kaplan.

Senožče.

Pašič Janez, farman.
Legan France, kaplan.
Zelen Jožef, posestnik.

Slavina.

Pokorn Anton, farman.
Erjavec Janez, kaplan.

Vreme.

Rudolf Lovro, farman.

Št. Peter.

Klemenec France, eksposit.

Razdrto.

Občna selska.**

Oreh.

Dolenec Ljudevit, grajščak.*
Križaj Andrej, eksposit.

Število ustanovnikov 8.

„ letnikov . . 13.

19. Trnovska dekanija.

Trnovo.

Grašič Anton, dekan.**
Oblak Janez, kaplan.*
Urbanček Janez, kaplan.*
Bilec Janez, zgodnik.

Brinšek Ivan, trgovec.*
Ličan Skender, trgovec.*

Bistrica.

„Leseverein.“*
Pavčič Janez, sodn. služabnik.
Župan Matija.

Na Kalcu.

Vilhar Miroslav, grajščak.*

Košana.

Brgant Jožef, farman.*

Skubec Mihael, kaplan.*

Suhorje.

Zupan Urh, eksposit.

Pregarije.

Vode Janez, duhovnik.

Število ustanovnikov 9.

„ letnikov . . 5.

20. Ipavska dekanija.

Ipava.

Grabrijan Juri, dekan.*

Hiti Luka, benef. in gl. šole vod.*

Ložar Gregor, dr., biležnik.*

Barle Jožef, učitelj.

Tomažič Janez, kaplan.

Spazzapan Štefan, dr., advokat.

Stupica Ignaci, nadzornik c. k.
finančne straže.

Kete Jožef, strojar.

Št. Vid.

Košir Jakob, vikari.

Kavčič France, posestnik.*

Vrtovec Filip, posestnik.

Podraga.

Šraj Valentin, beneficijant.

Kmetijska čitalnica.

Šturja.

Petrič Blaž, kurat.

Goče.

Lampe Anton, kurat.*

Podvelb.

Pečar Janez, kurat.

Budanje.

Stupar Janez, kurat.

Podkraj.

Erjavec Matija, kurat.*

Planina.

Nakus Jožef, kurat.*

Višnje.

Bajec Jožef, kmetovavec.

Slap.

Koder Matej, kurat.*

Ferjančič Jožef, posest. in župan.*

Rzelj.

Kopitar Mihael, kurat.*

Število ustanovnikov 10.

„ letnikov . . 13.

II. Lavantinska škofija.

1. Celjska dekanija.

Celje.

Vodušek Jožef, opat.**

Kočevar Štef., dr., okrožni zdr.**

Čitalnica.*

Poddružnica kmetijska.*

Kapuz France, trgovec.*

Krušič Ivan, gimn. profesor.*

Urek Ivan.*

Ipavec Dragotin, pravdosr. konc.

Ripšl Mavrici, trgovec.

Petini Andrej, trgovec.

Grize.

Strobelj France, rudninski ravnat.*

Janežič Jakob, rudninski vradnik.

Toplak Jožef, učitelj.

Žuža Ivan, posestnik.*

Jug France, rudninski služabnik.

Križan Henrik, kaplan.

Št. Juri.

Trstenjak Davorin, župnik.*
Ipavec Gustav, dr., zdravnik.**

Ljubno.

Šribar Janez, kaplan.*
Krulc Jožef, vél. logar in posest.

Teharje.

Občina selska.*

Štore.

Jesenko Gregor, ranocelnik.
Lukažič Janez, ranocelnik.

Vojnik.

Roze France, ranocelnik.

Gotovlje.

Plešnik Mihael, kaplan.

Število ustanovnikov 13.

„ letnikov . . 13.

2. Mariborska dekanija.

Maribor.

Pikl Mihael, stolni prošt.**
Kostanjevec Jožef, kanonik.*
Vogrin Lovro, dr., kanonik.**
Zorčič France, kanonik.*
Glazar Marko, častni kanonik.*
Modrinjak Matija, konzist. svetnik.*
Uлага Jožef, dr., prof. bogoslovja.*
Kovačič Martin, prof. bogoslovja.*
Bohinec Jakob, prof. bogoslovja.*
Šinko Božidar, prof. bogosl.*
Jeraj Jožef, škofov kaplan.*
Dominkuš Ferdinand, dr., adv.**
Prelog Matija, dr., zdravnik.*
Rupnik Janez, trgovec.*
Pavlič Valentin, dr. pravd. konc.*
Majciger Janez, gimn. profesor.*
Šuman Jožef, gimn. profesor.*
Radej France, dr. biležnik.*
Čitalnica.**
Srebre France, pravdosred. konc.*
Rapoc France, pravdoslovec.*
Pavša Matija, kaplan.*
Roj Jakob, c. k. pristav.*
Jedlička Otokar.*
Sket Jožef, vradnik pri železnici.*
Junkar Janez, zemljemerski asist.*
Videršek Matija.*
Sovič Jožef.*
Janžek Slavomil.*
Babnik Miroslav.*
Zmazek France.**
Srebre Juri, zdravnik.
Morič Maks., trgovski pomočnik.
Renschmidt Ferdinand, posestnik.
Miklošič Ivan, učitelj.

Oroželj Janez Nep., dr., pravdosredni koncipist.

Semlič Jožef, učitelj.

Čuček Jožef, pravdosredni koncip.

Duhač Ferdinand, pravd. koncip.

Flek Jožef, kaplan.

Kandut Kristof, korvikari.

Čuček Jožef, korvikari.

Zajdel France.

Marko Mihael, biležni koncipist.

Bezjak Ivan, stavbar.

V Mariboru so se vpisali, a kje zdaj bivajo Matici ni znano:

Glazar Dragotin.*

Irgolič Anton.*

Muršec Anton.*

Rajhov Anton.*

Skrbec Davorin.*

Srnc Jozip.*

Šantl Anton.*

Turner Pavel.*

Vraz Anton.*

Pavlica Števo, trgovski pomočnik.

Lembah.

Vrlič France, kaplan.**

Hrg Lovro, župnik.

Hoče.

Murko Anton, dekan.*

Sv. Lorenc v puščavi.

Simonič Aleks. Ivan, kaplan.**

Sv. Marjeta.

Kosi Božidar, kaplan.

Število ustanovnikov 43.

„ letnikov . . 17.

3. Bražlovška dekanija.

Vransko.

Bratkovič Andrej, biležnik.* †
Šentak France, posestnik.*
Oset Simon, trgovec.*
Šventner Lavoslav, trgovec.*

Lopan Jakob, podučitelj.
Gradišnik Luka, zdravnik.

Gomilsko.

Zupančič Davorin, podučitelj.

4. Slovensko bistriška dekanija.

Bistrica slovenska.

Vošnjak Jožef, dr., okrajni zdr.**
Slomšek Janez, kaplan.*
Ratej France, c. k. biležnik.*
Kmetič Jožef, trgovec.
Šepc Dragotin, c. k. priglednik.
Limavšek Peter, gostilničar.
Korbar Blaž, c. k. aktuar.
Šoštarič Jožef, mlinar.
Štger Albert, trgovski sin.
Bauman Jožef, meščan.

Poljskava spodnja.

Novak Vincenci, župnik.*
Gršak Vincenci, podžupnik.

Poljskava gornja.

Trafenik France, župnik.*

Poljičane.

Šmon Anton, župnik.

Ložnica.

Stepišnik Lovro, mlinar.

Sv. Venceslav.

Frelih Anton, župnik.

Tinje.

Regula Juri, župnik.

Število ustanovnikov 5.
„ letnikov . . 12.

5. Cerkovška dekanija.

Cerkovec.

Nagy Albert, dekan.
Sparovec Andrej, kaplan.
Krajnc Tomaž, župan.

Fravhajn.

Rath France, župnik.
Kukovec Jožef, kaplan.*

Slivnica.

Kraglj Martin, podžupnik.

6. Gornje gradska dekanija.

Gornjigrad.

Florijančič Jožef, dekan.

Žolcrah.

Bezenšek Juri, kaplan.*

Mozirje.

Lipold Jožef, posestnik.*
Blaž Božidar, trgovec.

7. Št. Jurjevska dekanija.

Ljutomer.

Klemenčič Anton, dr., župnik.
Antolič Ivan, kaplan.
Ermenec France, kaplan.

Sv. Križ.

Kramberger Lovro, župnik.
Zadravec Jožef, kaplan.

Veržeje.

Stranjščak Anton, kurat.

8. Konjiška dekanija.

Konjice.

Vrečko Matevž, kaplan. **
Knjižnica župna. **
Korošec Štefan, kurat v Stranica.
Muršec Jakob, c. k. aktuar. *
Šepc Ivan, trgovski opravnik.

Loče.

Virk Jožef, župnik.

Zreče.

Kovač Jožef, krojač. **

9. Kozješka dekanija.

Kozje.

Kosar France, dekan. *
Srnc Janko, dr., advokat. *
Vraz Jožef, kaplan. *

Sv. Vid v Planini.

Jurko Janez, učitelj.

10. Laška dekanija.

Laški trg.

Žuža Anton, dekan. *
Šavperl Dragotin, kaplan. *
Gregel Janez, kaplan. *
Elsbacher Andrej, trgovec.
Žnidaršič Urban, zdravnik.

Št. Rupert.

Arzenček Matija, župnik. *

Trebovlje.

Hašnik Jožef, župnik. *

Sorglechner France, kaplan. *
Spenger Gregor, kaplan. *
Pust France, župan. *

Loka.

Ripšl Dragotin, župnik. *

Goleci.

Pirnat Andrej, rudn. vrad. **

Zidan most.

Vošnjak Mihael, vradnik pri želez. *

11. Marenberška dekanija.

Marenberg.

Meško Jakob, dekan. *
Kapus Anton, c. k. adjunkt.

Sobota.

Trampuš Janez, župnik.

Brezje.

Grosskopf Matija, župnik.

12. Novocerkevška dekanija.

Nova cerkev.

Šuc Jožef, kaplan. *

Vitanje.

Trstenjak Jakob, kaplan. *

Dobrna.

Franjo Mikuš, župnik.

Balon Anton, kaplan. *

13. Ptujška dekanija.

Ptuj.

Herman Mihael, c. k. sodn. pristav in dež. poslanec.
Petovar Ivan, dr., pravdosredni koncipist. *

14. Rogaška dekanija.

Sv. Peter na Medvedovem selu.

Wolf Anton, župnik. *

Sv. Križ na Kisli vodi.

Gostenčnik Peter, kaplan. *

Kostrivnica.

Kolarič Jožef, kaplan.

Sv. Trojica.

Žurman Janez, posestnik.

Sv. Mihael v Žitilih.

Polec France, kaplan.

15. Skalska dekanija.

Soštanj.

Masten Jožef, duh. pomočnik.

16. Šmarijska dekanija.

Sladka gora.

Ogradi France, kaplan.*

Slivnica.

Kunej Ivan, kaplan.*

17. Št. Lenartska dekanija.

Sv. Benedikt.

Jančar France, kaplan.**

Poterč Alojzi, kaplan.

Sv. Lenart.

Knez Slavoljub, c. k. biležnik.*

Drvanje.

Čolnik Dominik, posestnik.*

Velcl Anton, kmetov sin.

Negova.

Forko Martin, učitelj.

Cmurek.

Lorber Henrik, dr. pravn. koncip.

Payalec Juri, kaplan.

Kremberg.

Repič Andrej, kaplan.

Trotkava.

Fekonja France, kmet.

Sv. Peter pri Radgoni.

Kurnik Janez, župnik.

Rantuša Juri, kaplan.

Kamnitar France, trgovec.

Šribar France, kmet.

Halbenrajn.

Hanžič Jakob, kaplan.

Zeiring.

Seifrid Ljudevit, kaplan.

Gederoyce.

Mlinarič Jožef, krčmar in kmet.

Število ustanovnikov 3.

„ letnikov . . 14.

18. Veliko nedeljska dekanija.

Ormuž.

Mavčič Jožef, župnik.

Središče.

Simonič Jožef župnik.

Lorenčič Andrej, kaplan.

19. Šmartinska dekanija pri slov. Gradu.

Sv. Il pri Turijaku.

Kos Vekoslav, kaplan.*

20. Videmska dekanija.

Brezice.

Razlag Radoslav, dr., adv.**

Lenček Alojzi, posest. na Blanci.*

Holinger Neža, gospá posestnica.*

Novak Janez, mestni podžupnik.

Janežič Janez, meščan in dež. posl.

Hoffman Edvard, c. k. pristav.

Mencinger Janez, odvetniški vaj.

Pregelj Anton, grajščinski ekonom.

Vélíki kamen.

Kožer Jožef, posestnik.

Zagorje.

Trjašek Dragotin, župnik.

Kozje.

Kumer Dragotin, c. k. biležnik.

Ponkva.

Hajšek Anton, župni oskrbnik.

Sv. Lovrenc.

Rakoše Mihael, kaplan.

Število ustanovnikov 3.

„ letnikov . . 10.

19. Vuzeniška dekanija.

Vuzenica.

Galuf Anton, nadžupnik in dekan.
Drozeg Anton, kaplan.
Potočnik Lovro, kaplan.*

Ribnica.

Držečnik Luka, sin, p. d. Vinšek.*
Ozvald Janez, posestnik.
Miklavčič Janez, krčmar.

20. Završka dekanija.

Sv. Barbara.

Weixl Ivan, dekan.*
Raić Božidar, duh. pomoč.*
Vučnik France, učitelj.*
Hrzič Ivan, duh. v pokoji.
Vidovič Anton, dijak.
Knjižnica učiteljska.

Zavrč.

Stranjščak Davorin, župnik.*
Trampuš Ivan, kaplan.*

Sv. Vid.

Švajger Gabrijel, kaplan.*

Leskovec.

Mlinarič Jožef, župnik.*
Arnoš France, kaplan.*

Sv. Trojica.

Kancler Pavel, župnik.*
Hirtiš Benedikt, kaplan.*
Petanjek Lavoslav, kaplan.*

Dobrava.

Rejsinger France, posest. in trg.*
Število ustanovnikov 4.
„ letnikov . . 21.

III. Krška škofija.

Celovec.

Janežič Anton, c. k. više realke profesor.*
Čitalnica.*
Božič Ivan, vrednik „Slovenca.“
Polak Gvidon, knjigovodja.
Zupan Jožef, trgovski pomočnik.
Pesjak France, trgovski pomočnik.

Doberlaves.

Lijavnik Janez, prošt.
Činkovec Jožef, beneficijar.
Kapun Valentin, kaplan.

Jezero.

Vrankar Štefan, župnik.
Muzi Peter (mlinar), posest. pri sv. Ožboltu.
Štular Janez, posest. pri sv. Ožboltu.

Koprivnica.

Laknar Janez, župnik.

Št. Pavel.

Venedig Herman, gimn. profesor.

Mrakar Maksimilijan, samostanski dohodničar.

Pliberk.

Westermayer Jakob, dekan.
Leskovar Jožef, kaplan.
Torkar Matija, kaplan.
Ambrož Matija, kaplan v Žabnici.

Sovodnje (Gmünd).

Hraševce France, c. k. okrajni načelnik.*

Zila (spodnja).

Levičnik Jer., dekan pri sv. Moh.
Ožgan France, župnik pri sv. Štef.
Zablatnik Ivan, kaplan.
Majar Matija, župnik v Gorjah.

Trbiz (Tarvis).

Dobovšek Mihael, dosl. duhoven.**

Število ustanovnikov 4.
„ letnikov . . 21.

IV. Goriška nadškofija.

Gorica.

Golmair Andrej, dr., knez in nadškof. **

Bensa Štefan, nadškof. kancelar in konz. svetnik. *

Budal Bernard. **

Furlani Jožef, duhovnik. *

Hrast Ivan, dr., voditelj bogosl. semenišča. *

Kocijančič Štefan, dr., prof. sv. pisma. **

Marusič Andrej, gimn. prof. *

Moos Avgust, c. k. pošt. vradnik. *

Pleteršnik Maksimilijan, gimn. profesor. *

Šolar Janez, gimn. profesor. *

Winkler Andrej, dež. odbornik. *

Kafol Štefan, nadškofov tajnik in cerkveni računar.

Mašera Jožef, vikar v št. Mavru.

Dekanija Cirkno.

Jerom Jožef, dekan.

Novake.

Selak Anton, vikari.

Otalež.

Kristan Lovro, vikari.

Ajdovščina.

Čitalnica. *

Avber.

Brtoncelj Gašper, župnik. *

Gradiška.

Bizjak Jakob, duhovni oskrbnik v kazniivnici.

Dekanija Kanal.

Wolf Andrej, dekan. *

Wolf Ivan, podružnik. *

Tonkli Jožef, dr., advokat.

Ivančič Jožef, notar.

Makarovič Andrej, kaplan.

Štrukelj Gregor, vikar.

Dekanija Tmin.

Doljak Jakob, dekan.

Hvalica Anton, duh. pomočnik.

Pencin Dragotin, duh. pomočnik.

Lužnik Valentin, notarski pisar. **

Podbrdo.

Rutar Anton, fajmošter.

Volče.

Kobal Peter, duh. pomočnik.

Most ali sv. Lucija.

Rutar Tomaž, fajmošter.

Vales Marko, duh. pomočnik.

Idria di Bače.

Leban Ivan, kurat.

Spodnja Tribuša.

Kustrin Janez, provizor.

Roča.

Velikonja Janez, previdnik.

Mevce.

Skočir Jože, kaplan.

Grahovo.

Bevek Janez, vikar.

Nemški Rut.

Kramar Filip, fajmošter.

Tržič (Monfalkone).

Kavčič Josip, c. k. sodec. *

Število ustanovnikov 17.

„ letnikov . . 23.

V. Tržaška škofija.

Trst.

Legat Jernej, dr., škup. **

Bučar France, trgovec. *

Cegnar France, viši telegrafist. *

Čizman Anton, c. k. navtične akademije profesor. *

Čitalnica. *

Fegec France, c. k. namest. tajnik. *

Godina, finančni komisar.

Gorup Jožef, veliki trgovec. **

Jan Juri, župnik v Dolini. **

Kastelec France, trgovec. *

Krsnik Ferko, trgovec.*
Napret Teodor, c. k. deželni.
sodstva svetnik.*

Podobnik Janez, c. k. poštni vrad.*
Pertot Janez, posest. v Barkoli.*
Sorč Edvard, trgovec.*

Valentinčič Luka, c. k. poštni vrad.*
Zorman Jožef, kapl. pri sv. Antonu.*
Žvanut Matija, trgovski opravnik.*

Aleš Anton, kaplan pri sv. Jakobu.
Bartl Jožef, kaplan pri sv. Ivanu.
Kuhn Anton, duhovnik.

Legat Janez Nep., bogoslovec.
Schweiger Juri, policijski komisar.*

Žminj v Istri (Pazen, Pisino).
Sajevec Jakob, duh. pomočnik.

Kastav.

Volčič Jakob, kaplan.**

Prosek.

Gorjup Ivan, pek in posestnik.
Milič Gregor, posestnik.
Nabrgoj Ivan, župan in posestnik.

Tomaj.

Črne Anton, posestnik in župan.**

Skopo, vas v duhovni Dutovlje
(plačuje g. dr. J. Orel, v Ljubljani).

Mune.

Šinkovec Jakob, farman.
Koželj Anton, duh. pomočnik.
Teran France, kaplan v Staradi.

VI. Kraji drugih škofij.

Admont.

Lajh Jožef, Korbinijan, novinec.*
Vagaja France, Rudolf, bogosl.*
Rešek Enrik, bogoslovski prof.
Šlander Emeran, duhovnik.
Trček Slavoljub.

Aleksandrija.

Jugovic Leopold, trgovec.**

Belotinci.

Žizek Marko, župnik.
Zemljč Štefan, kaplan.
Murkovič Janko, učitelj.

Črenšovec.

Kovačič Marko, župnik.

Cibin.

Žimnic Dragotin, zemljemerec.

Dijakovo.

Strossmajer Jozip Juraj, bi-
škup itd.**

Dunaj.

Cigale Matej, c. k. koncipist.
drž. ministerstva.*

Dolenec Matija, dr., advokat.**
Klun Vincenci, profesor trgovske
akademije.*

Lipold France, pravdnik.*

Lipold Janez, doktorand sv. pisma
v Avgustinišči.*

Melcer Rajmund, dr., vodja bolnice.*
Miklošič pl. France, profesor.**
Steiner Janez, dr., advokat.*
Jevnikar Jakob, oficijal pri poli-
cijskem ministerstvu.

Festenburg (pošta Vöran).

Kramberger Feliks, župnik.

Gradec.

Muršec Jožef, dr., profesor na
viši realki.**

Robič, dr., c. k. prof. bogoslovja.
Krek Gregor, dr., prof. sloven-
ščine na realki in Joanneumu.*

Tosi J., dr., c. k. prof. bogosl.
Paltauf Jakob, župnik v pokoji.
Polič Dragotin, župnik v grad-
janskej bolnišnici.

Kovačič J., katehet c. k. normalke.
Wallner Peter, kateh. c. k. nižje
realke.

Kopač J., dr., c. k. prof. pravo-
slovja v pokoji in c. k. svetov.

Šubic S., dr., prof. naravoslovja
na trgovski akademiji.

Sarnec Fr., mestjan.

Ipavec Benjamin, dr., zdravnik.*
Krainc Ivan, c. k. vradnik.
Kvas Koloman, prof. slovenščine
na c. k. vseučilišči.

Zamuda France, knjigovodja v
branihni.

Kocijančič Alojzi, kamnosek.
Šmidt Ferdinand, trgovski opravnik.
Regula Franjo, odvetniški koncip.
Peteln J., magistratni blagajnik.
Dreisiebner Jože, knezošk. tajnik.
Misia Jakob, dr., knezošk. prof.
v avgustinišču.

Lupšina, ravnatelj v c. k. zastavn.
Šlik Jožef, kaplan na kalv. gori.
Vrbnjak Jožef, kurat v dež. bolniš.
Molj Leopold, bogoslovec.

Waser pl. vitez, Jožef, državni
pravdnik.

Del Negro Mavrici, c. k. višega
sodstva svetnik.

Melè Janez, dr., državni pravdnik.*
Slovenija društvo.

Hallstadt.

Krišnicka Dragotin, računovodja
pri c. k. rudniški upravi.

Hitzendorf.

Žunko Jozip, kaplan.

Levov.

Chocholoušek Emanvel, zemlje-
merek.*

Liberec.

Wiest Viktor, c. k. novčni koncip.
in preiskovalni komisar.*

Miskolecz.

Robič Andrej, mašinski tehnik na
kolodvoru.*

Neunkirchen.

Pinežič Viktorin, kaplan.*

Pakišič France, kurat pri sv. Jurji.

Osek.

Stražimir Franjo, lekarski pomoč.

Sv. Peter na Ottersbachu:

Niedorfer Marko, kaplan.

Poreč.

Dobrila Juri, dr., poreški in pulj-
ski škof.*

Požega.

Mazek Anton, gimn. profesor.*

Pulje.

Sušnik Gašper, stotnik avditor.*

Bušič Jožef, c. k. poštni voditelj.*

Promontura.

Mrgolič Ivan Živko, duhovnik.*

Reka.

Blaž France, trgovec.*

Jenko Skender, trgovski opravnik.*

Vodopivec France, realni učitelj.

Štridova v Medjimurji.

Luci Anton, kaplan.

Terezina (Theresienstadt.)

Comelj Andrej, c. k. poročnik pri
26. pešnem polku pri 4. komp.
vojniškega reda.

Zagreb.

Bogovič Mirko, književnik.*

Bradaška Franjo, k. gimn. prof.*

Concilia Ivan, trgovec.*

Jelovšek Martin, k. više realke
profesor.*

Kočevar Ferdo, računski vradnik.

Kopač Jozip, dr., pravd. koncip.*

Kos Anton, pravdnik.*

Macun Ivan, k. gimn. prof.*

Vancaš Aleks., dr., zdravnik.*

Vranicani baron Ambroz.*

Weber Adolf, k. gimn. ravnatelj.**

Tušek Ivan, k. više realke prof.*

Bučar Jozip, oficijal pri računstvu.

Erjavec France, k. više realke
profesor.

Gostiša Andrej, dr., apelacijski
svétnik.

Novak Anton, finančni pristav.

Oblak France, vradnik pri računst.

Pagon Anton, oficijal pri računst.

Velikajne France, pravdosr. konc.

Weiss France, kavanar.

Trnovec Matej, pravnik.

Število ustanovnikov 37.

„ letnikov . . 54.

Ko je bila že tiskana 2. pola, je pristopil:
Gosp. Fux France, dr., primar v bolnici v Ljubljani.

V djansko zvezo književne vzajemnosti je stopila naša Matica:

1. Z Matico dalmatinsko v Zadru 1864. leta;
2. „ Slovaško Matico v Turčijanskem sv. Martinu 1864. leta;
3. „ Matico Srbsko v Novem sadu 1864. leta;
4. „ Matico galičko-rusko v Levovu 1865. leta;
5. „ Družbo sv. Mohora v Celovcu 1866. leta;
6. „ Matico ilirsko v Zagrebu 1866. leta;
7. „ Matico česko v Pragi 1866. leta;
8. „ Besedo umetniško v Pragi 1866. leta;
9. „ Spolekom (društvom) pravnikiškim v Pragi 1866. leta;
10. „ Anthropologiškim društvom v Moskvi 1866. leta;
11. „ Akademijo carsko v St. Petersburgu 1866. leta.

Konečni razgled.

	vstanov- nikov	letnikov	vseh	u d o v	
				duhovnih	svetnih
Ljubljanska škofija . . .	177	353	530	250	280
Lavantinska „ . . .	115	107	222	108	114
Krška „ . . .	4	21	25	17	8
Goriška „ . . .	17	23	40	32	8
Tržaška „ . . .	20	13	33	12	21
Druge škofije	37	54	91	31	60
	370	571	941	450	491
O občnem zboru 11. maja 1865 } je Matica imela }	334	378	712	333	379
Torej jej je prirastlo . .	36	193	229	117	112

c) SKLEPI

vseh dohodkov in stroškov „Slovenske Matice“
to je, za

Štev.	D o h o d k i	Posamezno		Skupaj	
		gld.	kr.	gld.	kr.
1	Imetek konec 1864. leta . . .			7679	22
2	Plačila družabnikov:				
	ustanovnikov v gotovini .	5664	—		
	„ v obligacijah .	300	—		
	letnih plačnikov v gotovini	1645	—		
				7609	—
3	Kupljene obligacije			16200	—
4	Darila:				
	v obligacijah	3000	—		
	v gotovini	54	40		
				3054	40
5	Obresti:				
	od obligacij	1127	27		
	od gotovine v hranilnici .	39	94		
				1167	21
6	Razni prejemi			285	96
	Znesek vseh dohodkov			35995	79
	Če se odbijejo stroški . . .			12956	19
	ostaja imetka			23039	60
	in sicer:				
	v obligacijah	22490	—		
	v vrednosti sobne oprave . .	236	30		
	v gotovini pri blagajniku . .	313	30		
	Skupaj			23039	60

RAČUNA

od 1. januarja 1865 do 30. junija 1866,
poldrugo leto.

Štev.	S t r o š k i	Posamezno		Skupaj	
		gld.	kr.	gld.	kr.
1	Plačilo tajniku Fr. Levstiku od 1. jan. do 11. julija 1865 in strežaju za poldrugo leto . .	282	—		
2	Za kupljene obligacije . . .	11764	51		
3	Sobna oprava ,	218	44		
4	Tisk in vezanje knjig . . .	398	10		
5	Pisarnične potrebe	24	27		
6	Razni izdatki	268	87		
	Znesek vseh stroškov			12956	19
V Ljubljani dne 30. junija 1866.					
Dr. Jernej Zupanec ,					
blagajnik Matice slovenske.					

PRORAČUN

Slovenske Matice za tretje leto, t. j. od 1. julija 1866 l.
do 1. julija 1867. l.

1. 23558 gld. a. v. v 5 % obli-		
gijah, od katerih je obresti .	1177 gl. 90 kr.	
in po odbitih 7 % davkih . .	82 „ 45 „	
		1095 gl. 45 kr.
2. Darila	93 „ 20 „	
3. 510 letnikov po 2 gl. na leto	1020 „ 20 „	
Matica torej sme potrošiti .	2154 gl. 65 kr.	

Stroški.

Tajnik	360 gl. — kr.	
Služabnik	48 „ — „	
Poštarina	30 „ — „	
Drva	21 „ — „	
Tisk navadnih pisarniških potreb .	20 „ — „	
Razni stroški	40 „ — „	
Po odbitih stroških, ki znašajo	519 gl. — kr.	
ostane Matici za izdavanje knjig	1635 gl. — kr.	

V Ljubljani 30. junija 1866.

Dr. Jernej Zupanec,

blagajnik Matice slovenske.

d)

Poročilo o Matičini knjižnici.

Vredil Ivan Vávrů, knjižničar.

I. Slovenske knjige.

Slovar s kratko slovnico. Megiser.

Tu malu besediſhe treh jeſikov itd. (Parvum dictionarium trilingue).

P. Marcus. 1781.

Slovensko-nemški in nemško-slovenski ročni besednik. Murko 1832.

Lexicon linguae slovenicae veteris dialecti. Miklosich. 1850.

Deutsch-slovenisches Wörterbuch. Wolf. 1860.

Kraynska grammatika (mit einigen nützlichen Gesprächen). P.

Marcus. I. natisk 1768. II. 1783.

Pifmenoſt ali gramatika ſa perve ſhole. Val. Vodnik. 1811.

Saggio grammaticale italiano-cragnoſico. Vincenzo Franul de Weissenthurn 1811.

Lehrgebäude der slovenischen Sprache itd. Fr. Metelko. 1825.

Slaviſche Bibliothek. Miklosich. 1851. I. Bd.

Beitrag zum Studium des ſlaviſchen Zeitwortes aller Dialekte.

Navratil. 1856.

Slovenski jezik pa krajnska ſpraha. Dr. J. Bleiweis. 1862.

Ankündigung eines allgem. lat. ſlav. Welt-Alphabets. Poklukar. 1851—58.

Theoretisch-praktiſche windiſche Sprachlehre. J. L. Schmigoz. 1812.

Lehrbuch der windiſchen Sprache. Dainko. 1824.

Ueber die nominale Flexion des Adjectivs im alt- und neuslovenischen. Dr. Krek. 1866.

Kmetijske in rokodelske Novice vsi tečaji.

Zgodnja Danica, katoliſk cerkven list tečaj 14, 15, 16, 17, 18. (1861—1866.)

Letopis slovenskega društva na Krajnskem. 1849.

Slovenija I. 1849 in 1850.

Ljubljanski Časnik 1850.

Slovenska Bčela. II. III. tečaj. 1851. 1852.

Triglav II. Jahrgang. 1866.

Drobtinice za leto 1862.

Učiteljski tovarš (list za ſolo in dom). Tečaj 1, 2, 3, 4, 5. 1861—1866.

Torbica jugoslavjanske mladosti, pet ſnopčev.

Koledarček ſlovenski za leto 1852. in 1856.

- Koledar slovenski za leto 1865.
Landes-Museum im Herzogthume Krain. II. Jahresbericht 1838.
Rechenschaftsbericht d. Landesausschusses des Herzogth. Krain 1864.
Das Programm der Linken des österr. Reichstages mit Rücksicht
auf Slovenisch- und Italienisch-Oesterreich. Kozler 1849.
Carniola antiqua et nova sive inclyti ducatus Carnioliae Annales &c.
Schönleben. I, II, III. pars. 1681.
Oryctographia Carniolica I, II. Theil. 1781.
Številstvo za slovenske šole. 1830.
Shodni ogovori. Vertovec. 1850.
Občna povestnica. Vertovec. 1853.
Kratek slovenski zemljepis itd. Kozler. 1854.
Zlata vas, podučna in kratkočasna povest, posl. F. Malavašič. 1850.
Vodnikov spomenik. Dr. E. H. Costa. 1859.
Nanos, slovenski zabavnik. 1862.
Postojnska jama. Dr. E. H. Costa. 1863.
Imenik mest, trgov in krajev zapopadenih v zemljevidu Slovenske
dežele. 1864.
Makrobiotika po Hufelandu posl. Prelog. 1864.
Sacrum promptuarium etc. 1691.
Zlati vek, (spominica na čast ss. Hermagoru.... Cirilu in Me-
todu) 1863.
Zgodovina sv. apostolov slovanskih Cirila in Metoda. Majeiger. 1863.
Pésme sa pokuhino. Vodnik. 1806.
Pesme Valentina Vodnika. 1840.
Perstavik nekterih cerkvenih in drugih pesem. Mattiuzi. 1826.
(v Vidmu).
Pesme sa kmete ino mlade ljudi. V Gorici 1838.
Devica Orleanska. Koseski. 1848.
Cvetje jugoslavjansko. Macun. 1850.
Pesmi M. Vilharja. 1860.
Marija Stuart, poslovenil Cegnar. 1861.
Abuna Soliman. Umek. 1863.
O slovenskih narodnih pesmih. Pajk. 1863.
Svete pesmi. Jeran. 1863.
Valenštajnov ostrog. poslov. Cegnar. 1864.
Strup, vesela igra v enem djanji. L. Pesjak-ova. 1865.
Življenje svetnikov in svetnic Božjih. Dr. Rogač. 1866.
Kortonica, koroška deklica. Cigler. 1866.
Prilike patra Bonaventure. Lézar. 1866.
Koledarček družbe sv. Mohora za l. 1867.
Slovenske večernice 13. in 14. zvezek 1866.
Zgodovina slovenskega naroda. Trdina. 1866.

II. Hrvaško-srbske.

- Spisi saborski od godine 1861. 4 zvezki.
Hrvatsko-ugarski ustav ili konstitucija. Šulek. 1861.

Aktenstücke zur Geschichte des kroatish-slavonischen Landtages und der nationalen Bewegung vom Jahre 1848. u. s. w. Pejaković. 1861.

Odlomci državnooga práva hrvatskoga za narodne dynastie. Rački. 1861.
Adresa sabora trojedne kraljevine... na kralj. predloge. 1861.

Govor Antuna Stojanovića u saboru. 1861.

Govori Ivana Vončine o kralj. predlozih. 1861.

Govor Mirka Bogovića u saboru. 1861.

Uputa u pjesmenu umjetnost. Sladović.

Narodne pripovjedke u i oko Varaždina. Valjavec. 1858.

Pripovjesti. Bogović. 1859.

Biljarstvo, uputa v poznavanje bilja. Šulek. 1856—1859.

Put na Plitvice. Tkalčević. 1860.

Glas hrvatsko-slovinski iz Dalmacije. X. 1860.

Preводи klasikah latinskih. Laelius Cic. Tkalčević. 1860.

Pojavi u zraku itd. Perkovac. 1860.

Listovi o Italiji. Tkalčević. 1861.

Ljutovid, župan posavskih Hrvatah, pověstnička pripovjest iz IX. veka. Šviglin. 1862.

O Andrije Kačića Miošića: Razgovor ugodni naroda slovinskoga. 1862.

Uspomena na Sloveniju. Kos. 1863.

Deveto godišnje izvešće kr. više realke u Zagrebu (programm). 1863.

Črtice iz Kolumbova života ili otkritje Amerike 1862. I. dio,

Kortes ili otkritje Amerike 1862 II. dio,

Pizar " " " 1863 III. " preveo Budinjački.

Kolo, članci za literaturu, umjetnost in narodni život. IV, V, VI, VII, VIII, IX. knjiga. Stanko Vraz. 1847—1851.

Dubrovnik, cvet narodnoga knjižtva za god. 1851. III. svez. Ban.

Bosanski prijatelj, časopis, III. svezak. Banjalučanin. 1861.

Leptir za godinu 1861. Vukotinović.

Hrvatski koledar za god. 1862. I. tečaj.

Narodni koledar novi in stari za 1863, 1864, 1865, 1866.

Prorok, ilustrirani koledar za god. 1864. II. tečaj.

Književnik, časopis za jezik in povest hrvatsku in srbsku i prirodne znanosti. Rački, Jagić, Torbar. 1, 2, 3, 4. svezak. 1864.

Dramatička pokušenja od Dr. Demetra. dio II. Teuta. 1844.

Matija Gubec, kralj seljački, drama u pet činah. Bogović. 1859.

Izabranadjela, svezak I. (Zatečenici, igrokaz u IV. čina. Jurković. 1862.

Narodno glumište. II. svežić „Saul.“ Sundečić. 1863.

Osman u dvadeset pjevanjah. Gundulić. I. izdanje. 1844.

" " " " II. 1854.

Bogatstvo in ubožtvo, velepjesan v 30. pjevanjah. Kavanjin. 1861.

Biedna Mara, hist. pripoviest iz narodnog života u Dalmaciji u 2. polov. 16. veka. Botić. 1861.

Djulabije, ljubezne ponude za ljubicu. Stanko Vraz. 1840.

" " " " II. izdanje 1863, 64.

Gusle i tambura, različite pesni. Stanko Vraz. 1845.

" " " " II. izdanje 1864.

- Slavjanke sa historičkimi primetbami. X. 1848.
Domorodni glasi. Bogović. 1848.
Vinjage I, II, III. snopić. Bogović. 1861, 1862, 1864.
Pjesne. Pučić. 1862.
Kriesnice, milošte dragoj nesudjenoj. Lukšić. 1863.
Tisučnica slovjenških Apostolah Cirila in Metoda. 1863.
Narodne Pjesme. 1865. (Matica dalmatinska).
Одговоръ чокрлану, сведочеки да е источна црква истинно православна.
Мала нѣмачка граматика за Србе. Ђурковић. 1851.
Путник 1862. Лист за умну и душевну забаву. V, VI. свесак 1863.
Матица, лист за књижевност и забаву. Год. I. 1865.
Petitionen der Serben und Slovaken vom J. 1861.

III. Bulgarske.

- Кратка бѣлгарска историја отъ П. Войникова. 1861.
Бѣлгарски народни пѣсни собрани одъ Димитрия и Константина Миладиновци. 1861.
Основа за бѣлгарску грамматику отъ Ј. Груева. Третен издание. 1864.
Букваръ отъ Данова. 1864.
Учебенъ атласъ въ 24 карты отъ Хр. Дановъ. 1865.

IV. Česko-slovanske.

- Starožitnosti a památky země české. Mikovec.
Vpád Mongolů do Moravy. II. vydání. Šembera. 1842.
Zeměpis starého světa pro školy. Klicpera. 1849.
Slovanský národopis s mapou. Šafářik. 1849.
Základové všeobecného zeměpisu pro školy. Zap. 1849.
Dějiny národa českého pro školy. Malý. 1849.
Paměti a znamenitosti města Olomouce s osmi obrazy 1861.
Živa, časopis přírodnický. 39 svazkův od leta 1856—1863.
Počátkové rostlinství. Pečírka. 1848.
Základové pitvy (anatomie). Staněk. 1840.
Malá encyklopedie nauk. Dobrověda. Klácel. 1847.
Staročeská bibliothéka.... Didaktika Komenského. 1849.
Vypsání živočichův pro školy. Pečírka. 1849.
Počtářství pro život obecný a. t. d. Skrivan. 1850.
Zákon o živnostech řemeslnických, obchodnických a. t. d. 1860.
Základové dialektologie českoslovanské. Šembera. 1864.
Rukopis královský a jiné básně. Hanka. 1847.
Institutiones dialecti veteris. Dobrovský. 1822.
Školka, čili praktické, názorné vyučování malých dětí. Svoboda. 1839.
Böhmisches Rechtschreibung. 2. Aufl. Šembera. 1844.
Počátky posvátného jazyka slovanského. Hanka. 1846.
Mistra Jana Husy ortografie česká. Šembera. 1857.

- Dějiny řeči a literatury československé. Šembera. 1861.
Anthologie z novočeské literatury, za čítanku pro vyšší gymnasia, svazek III. vydání II. Jos. Jireček. 1865.
Bibliothéka zábavného čtení. Malý, Hvězda, Štulec. 1838.
Novočeská bibliothéka, A. Marka základní filosofie, logika, metafysika. 1844.
Lidokupec, aneb příhody Ludvika Kýsevetra. Pospíšil. 1853.
Národní báchorky a pověsti. Božena Němcova. 1854.
Babička, obrazy venkovského života. Božena Němcova. 1855.
Zvuky večerní, cyklus ballad. Ceyp. 1856.
Život černých otroků v Americe. Tomsa. 1856.
Vézeň, příběhové rakouského strážmistra z dob 7 leté války. Tomsa. 1856.
Syn bankéřův z francouzského. 1857. (Z „Pražských Novin“ r. 1856.)
Sebrané spisy Jos. Kaj. Tyla: „Kusy mého srdce, povídky, novel, obrazy, nástiny a arabesky. 12 svazkův. 1857—1859.
Věčný ženich, humoristický román. Šabina. 1858.
Bibliothéka českých původních románů historických i novověkých. Ročník IV. 4, 5, 6, 8, 9, 10. svazek. 1858.
Krátký životopis c. k. polního maršála hr. Jos. Radeckého z Radče. 1858.
Roční zpráva o činnosti zpěvického spolku slovanského ve Vídni I. 1863. a 1865.
Letopis matice slovenskej v tisícročnú pamät pokrestanenia Slovákov a. t. d. 1864.
Slovenská čítanka pre nižšie gymnasia, II. del. Černý. 1865.
Národní Kalendár na rok 1866.
Nový maďarsko slovenský a slovensko-maďarský slovník. Jančovič. 1848.
Maďarská mluvnica predložená slovensko-maďarskému slovníku. Jančovič. 1848.
Praktický Uher. Očkovský. 1847.

V. Ruske.

- Записки императорской академии наукъ 1862—1866. Томъ I—IX. (17 zvezkov).
Русская бeсeдa. 1856—1860. (31 zvezkov.)
Лекции профессора погодина по Герену о политикѣ . . . главныхъ народовъ древняго мира. 1836.
Начертание Русской исторіи для гимназій. Погодин. 1837.
Нeвeстa на ярмаркѣ. Повесть въ двухъ частяхъ. Погодин. 1837.
Славянскія древности сочиненіе П. И. Шафарика, переводъ Бодянского. I, II. книга. 1837.
Краткое начертание Русской исторіи. Погодин. 1838.
Царская и патриаршія граматы. 1838.
Повесть краткая и достоверная о расколнѣхъ. Лозанковичъ. 1848.

- Освобожденіе Москвы въ 1612 году. Драма в пяти дѣйствіяхъ.
Аксаков. 1848.
- Русскіе на восточномъ океанѣ. Марковъ. 1849.
- Физиономія нижегородской ярмарки. 1851.
- Очеркъ исторіи морскаго кадетскаго корпуса. Составилъ Ѳ.
Веселаго. 1852.
- Опытъ арифметическаго рѣшенія некоторыхъ астрономическихъ
Вопросовъ. Студитскаго. 1854.
- Русская исторія I, II. часть. 1855.
- Журналъ министерства народнаго просвѣщенія. 1858.
- Голосъ древней Русской церкви рече А. Шапова. 1859.
- Книга наума о великомъ божіемъ мирѣ. Максимовичъ. 1859.
- О Србін Б. Григоровичъ. 1859.
- Euchologion der Orthodox-katholischen Kirche von M. Rajevsky.
I, II, III. Bd. 1861—1862.
- Стихотворенія А. С. Хомякова. 1861.
- Erörterung zwischen dem Hochw. Herrn Bischof von Nantes und
dem Herrn Erzpriester J. Vassilieff in Betreff der kirchlichen
Autorität in der russ. Kirche. 1861.
- Четыре статьи изъ записки проф. Коссовичъ. 1861.
- О Русской правдѣ и Ролской кривдѣ. 1863.
- Лекціи по исторіи западной Россіи. М. Кояловичъ. 1864.
- Нумизматическія изслѣдованія славянскихъ монетъ. Сонцовъ.
1865.
- Извѣстія антропологическаго отдѣленія. Томъ I. Сонцовъ.
Федченко 1865.
- Неколико речій о славенскимъ народима у Аустріи и Турской.
А. Ѳ.
- Элементаръ для дзеци Вейскихъ. 1865.
- Etat Actuel de l'église orthodoxe et des couvents en Moldavie. 1864.

VI. Rusinske.

- Ермак сумо-гляд. Долинняненьк. 1849.
- Науковыи сборникъ (izdaja gališko-ruska Matica), I, II, III,
IV. вынукъ. 1865.

VII. Različne.

- Deutsch-Ungarisch-Lateinisches Lexicon J. v. Márton.
Lexicon trilingue latino-hungarico-Germanicum. Márton. 1818.
- Ollendorfs neue Methode; Anleitung zur Erlernung der ungar.
Sprache. F. Ney. 1857.
- Slavische Blätter. Lukšić. 1865.
- Ost und West. 1861.

Rokopisi.

Gosp. dr. Štrbenec je poslal 4. maja l. 1865. Matici rokopisno zapuščino Mateja Ravnikarja (Poženčana), v kateri so ti-le spisi:

Sled Slovencev med nekdanjimi ljudstvi (35 pol).

Sled Slovencev po nekdanjem zemljopisu in po imenih nekdanjih oseb. 1846.

Stari sled slavljanstva iz slovenskega ozira. 1850.

48 pol o istej stvari.

10 sešitkov o zgodovini.

Dostavek: Bogoslovje nekdanjih Slovencev (10 pol po dolgem popisanih).

Letopisni pregled slovenske povestnice od l. 2050. pred Kr. do 1526 po Kr. z imenikom zemljopisnih povestniških in bogoslovskih imen (samo lit. A. do trimphaei 5 pol).

Vvod, vodila pri nekdanjih pisavcih najdena slovenska imena lože spoznati (16 pol po dolgem popisanih).

Izobraženim mladenčem. (Govor). 4 pole.

Potovanje v Špicbergen (Utopljeni) ali zaupanje v Boga (3krat).

Zgodbe. 1839. Pod Semičem. (123 popisanih strani).

O slovenskeji mitologiji pisano v nemškem jeziku.

Pesmi iz samote.

Cerkvene pesmi.

Više pesmi in povasne popevke. I., II., III., IV., V. del. Na Gori. 1838.

Pesmi 1843.

Slovenske narodne pesmi. Na Selih pri Kamniku. 1845.

Povasne pesmi, zložene v 19. stoletji.

Novejše pesmi. (2 snopiča).

Slovensko-nemški slovar.

Natanjčniji popis Ravnikarjeve zapuščine se hrani v zapisniku l. 1865, št. 338.

Gosp. baron Alfred Moškon je poklonil Matici 29. maja 1864: Dva zvezka (II., VI.) sv. pisma po prestavi Matija Kasteleca, kanonika v Novem mestu 1680.

Po jeziku, v katerem so spisane, je v matičini knjižnici:

slovenskih	105
hrvaških	70
srbskih	5
bulgarskih	5
českich	127
ruskih	83
rusinskih	6
ogerskih	5

406 zvezkov.

Omenjene knjige so poklonili Matici ti-le zavodi in gospodje:

Ljubljanska čitalnica	156 zvezkov	
Imperatorska Akademija nauk v Petrogradu po na-		
svetu g. M. Rajevskega, škofa pri ruskem po-		
slanstvu na Dunaji	83	„
Matica gališko-ruska v Lvovu	6	„
„ slovenska v B. Bistrici	4	„
„ dalmatinska v Zadru	5	„
„ srbska v Novem sadu	4	„
„ ilirska v Zagrebu	19	„
„ slovenska v Ljubljani	2	„
Društvo sv. Mohorja v Celovcu 1866. l.	6	„
Gosp. V. Kubelka, staviteljski mojster v Ljubljani	67	„
„ M. Bogović v Zagrebu	36	„
„ A. Brus, oskrbnik škof. grajščin v Ljubljani	21	„
„ dr. Dolenec, zavetnik na Dunaji	14	„
„ dr. Zupanec, bilježnik v Ljubljani	10	„
„ M. Cigale, koncipist pri državnem minister-		
stvu na Dunaji	8	„
„ H. Pavker, spirital v bogosl. semenišči v		
Ljubljani	7	„
„ baron Kušlan in dr. Šuhaj v Zagrebu	4	„
„ Danov nakladnik na Dunaji	4	„
„ E. Pour, trgovec v Ljubljani	4	„
„ dr. Leben, bogoslov. profesor v Ljubljani	3	„
„ J. Blaznik, tiskar v Ljubljani pošilja „No-		
vice“ od l. 1865. naprej.		
„ A. Kos, pravnik v Zagrebu	3	„
„ J. Hašnik, župnik v Trebovljah	2	„
„ J. Sajevec, kaplan pri sv. Križi 1 zemljevid in	2	„
„ F. Cegnar, viši telegrafist v Trstu	2	„
„ dr. Prelog v Mariboru	1	„
„ J. Jireček, tajnik pri državnem ministerstvu		
na Dunaji	1	„
„ dr. Krek, profesor v Gradcu	1	„
„ dr. Janez Bleiweis v Ljubljani.		

Knjige, ki so bile v Maticiini knjižnici v dveh ali več natisih, so se razposlale nekterim slov. čitalnicam.

Vse Maticiine knjige so zaznamovane s pečatom slovenske Matice in vpisane v listovni katalog in jih čast. gosp. družabniki slov. Matice lahko dobivajo na posodo.

Imenovanim zavodom in gospodom je poslal g. tajnik večidel zahvalne liste, drugim pa izreka knjižničar ogibaje se poštnih stroškov tukaj očitno iskreno zahvalo.

V Ljubljani dne 12. avgusta 1866.

Podučni in zabavni del.

Podučni in razpravni del.

Črtice o koledarji in pratiki.

Spisal Anton Lézar.

Kedar hočemo vedeti, obkoré da je, tedaj se ozremo na uro, kedar hočemo vedeti, na kateri dan v tednu bode ta ali oni praznik, tedaj pogledamo v koledar, ako je pri hiši. Malokomu pa takrat, ko se ozira na uro in gleda v koledar, pride na mar, kolikošnega preudarjanja, premišljevanja, opazovanja in številjenja da je bilo treba, predno so bile ure, kakoršne so dandanes in predno je bil sestavljen koledar, ki se pri nas pod naslovom „pratika“ nahaja skoro v vsaki, še tako revni bajti. Komur je pa znano dolgo premišljevanje, skrbno opazovanje in mnogovrstno številjenje, po katerih so prišli na dan sedanji naši koledarji in umetno sestavljene ure, temu se kar nič ne bode zdelo čudno, da niti teh niti onih še ne poznajo vsa ljudstva na svetu. Kako in počem si torej ta pozvedujejo in zaznamnjujejo čas, leto in letne čase? Jako različno. Naj omenim le enega teh ljudstev, in sicer divjih severno-amerikanskih lovskih rodov. Ti si dnevni čas določujejo po solncu, nočni pa po zvezdah; oni pravijo: kedar solnce pride izza gozda, tedaj je jutro; kedar je senca najkračja, tedaj je poldne; kedar je senca najdaljša, tedaj je večer; kedar zvezde v Medvedovem repu (Medved ali veliki in mali voz je zvezdišče) proti severju gledajo v velika (njihova) jezera, tedaj je polnoči. Njihova ura je torej nebo, solnce in zvezde pa so jim kazala in ure. Leto in njegove čase si določujejo po natornih prikaznih. Indijanski starček ti ne pravi, da je 80 ali 90 let star, ampak svojo starost zaznamnuje tako, da reče: osemdesetkrat ali devetdesetkrat sem videl gozd zeleneti, ali 80, 90 snegov sem že doživel. Letne časi si zaznamnjujejo po prigodkih v naravi, n. pr. kedar jelenu odpadejo rogovi, kedar vodna muha vzleti iz vode, kedar si medved išče brloga itd. — Poljedelni narodi, kateri še niso poznali koledarja, so si pa leto in njegove pglavitne čase določevali po glavnih prikazkih, ktere so opazovali pri svojem žitu ali družih poljedelskih opravilih. Vrstenje cvetja in sadja, vročine in mraza jim je bilo naravno merilo, po katerim so si računili leta svojega življenja. To njihovo leto se ve da ni imelo mej, na tanko določenih in tudi vsako ni bilo enako dolgo; kajti niti cvetje, niti sadje, niti vročina, niti mráz se ne vrača vedno o istem času; toda ni jim bilo mar za to, ali je leto kračje ali daljše od prejšnjega, saj je poravnalo prihodnje, kar je pregre-

šilo prejšnje, zadovoljni so bili že s tem, da so se jim letni časi pravilno vračali in vrstili.

Drugače je to pri národih, ki se pečajo s kupčijo, obrtnijo in umetnijo in živé združeni v države, kajti vsi ti imajo svoje pravice in dolžnosti, vezane na čase in na tanko določene, tako da veliko odloči dan, še več pa teden ali mesec. Zato so taka ljudstva, ki so polje obdelovala, z obrtnijo in kupčijo se pečala, v mestih bivala in imela cerkveno in državno vstavo, že v starodavnih časih mislila na to, kako bi se kolikor se dá na tanko določilo in omejilo stanovitno leto. Da se to zgodi, naložila so to skrb in opravilo svojim duhovnikom; ti so iz tega namena začeli marljivo opazovati sonce in zvezde, in to že zaradi tega, ker so na nebu iskali svojih bogov. Na zvezdnatem nebu pa kaže luna gotovo največo nestanovitnost in spreminjavo ozir osvetljenja; kaj naravno je torej bilo, da so sprva po luni začeli meriti in določevati leto in njegove čase. Kmalu pa so zapazili tudi to, da se lunine spreminjave pravilno vrsté in vračajo v 29 dneh in pol. Od tod izhaja, da so skoro vsa ljudstva leto merila po 12 luninih spreminjavah, t. j. prisodili so letu 12 mesecev ali 354 dni. To leto imenujemo lunino leto. Kmalu so pa opazili, da to leto z 12 meseci ne more biti naravno, ker bi po njem letni časi morali biti nestanovitni, kajti pokazalo se je, da bi po tem računu v malih letih spomlad morala biti po zimi, zima jeseni, jesen poleti in poletje spomladi. Ko bi pa letu prisodili 13 mesecev ali 383 in pol dne, bilo bi pa ravno nasproti, t. j. v malih letih morala bi spomlad biti poleti, poletje jeseni, jesen pozimi, zima spomladi, in čem dalje bi se ravnali po tem letu, tem večé nasprotje z naravnimi letnimi časi bi se pokazalo po tem računu luninega leta. Vsa ljudstva, ki so se bila poprijela tega leta (Turki se ga še dandanes drže), so iskala sredstva, po katerem bi se dalo v okom priti temu nasprotju z naravo. Treba je bilo pustiti nestanovitno luno in si iskati stanovitniše podlage. In to so si po dolgem in marljivem opazovanji tudi našli v tem nebnem prikazku, da sonce o določnem, t. j. vsako leto istem času nasproti stoji isti nepremični zvezdi. Kdo da je to prikazen prvi zapazil, tega ne vemo. Nekteri trdijo, da so bili stari Kaldejci, ki so prvi določili natančno solnčno leto; nekteri pa to čast pripisujejo Egipčanom; toda kdor pomisli, da niti ti niti oni niso imeli natančnega orodja, kakoršnega je treba, da se to določi, ta ne bode več trdil, da gre ta čast ali Kaldecem ali Egipčanom, če so tudi še tako na tanko opazovali sonce; kajti, ko bi bilo to res, gotovo ne bi bil rimski koledar, ki se po tem računu ravna, prišel v tak nered, da se je Juliju Cezarju zdelo potrebno, koledar dati popraviti po učenih zvezdoznancih svojega časa. Ta popravljeni koledar, ki se po Juliji Cezarji imenuje Julijanov, začel se je s 46 letom po Krist. rojstvu, ktero je štel 445 dni, in je imel svojo veljavo več kot 1500 let, pa vendar ni bil še prav natančen. Po tem koledarji je imelo leto 365 dni in 6 ur, teh 6 ur se je 1. 2. in 3.

leto izpustilo, 4. leto pa je teh 18 in 6 ur 4. leta dalo zopet 1 dan in ta se je 365 dnem 4. leta prištel tako, da je vsako četrto leto imelo 366 dni in imenovalo se prestopno leto.

Ker pa pravo leto, kakor se je pozneje na tanko preračunilo, nima 365 dni in 6 ur, ampak 365 dni, 5 ur, 48 minut in 47·81 sekund, tedaj je za 11 minut 12·19 sekund krajše, zato se je v Julijanovem koledarji pokazala druga napaka, namreč ta, da je v 129 letih kazal 1 dan preveč, kajti 11 minut in 47·81 sekund znaša v toliko letih že 1 cel dan. In tako se je Julijanov koledar, če tudi počasi, vendar vedno oddaljeval od nebnih prikazni, ki se vjemajo z določnimi dnevi, in od naravnih letnih časov. Leta 1582 po Kr. rojstvu je bilo tega razločka že 10 dni (dandanes ga je 12 dni), tako da je koledar začetek spomladi kazal 11. namesto 21. marca. Ko bi bil koledar ostal pri Julijanovi preuredbi, bil bi začetek spomladi čedalje bliže se pomikal novemu letu in tako bi se bili pomikali vsi drugi letni časi. Da bi se temu nasprotju z naravnim letom v okom prišlo, zato je dal papež Gregori XIII. popraviti Julijanov koledar; podlaga tej popravi so bili računi in pravila zvezdoznanca Alojzija Leli-ja, in ta popravljeni koledar je dobil ime Gregorijev koledar. Namen te poprave je bil dvojen. Prvi je bil ta, da za začetek spomladi stanovitno ostane 21. dan meseca marca, po katerem se ravna velikanoč, drugi pa ta, da se bolj na tanko všteva omenjenih 11 minut in 12·19 sekund, za katere je bilo Julijanovo leto s 365 dnevi in 6 urami predolgo.

Da se je dosegel prvi namen, izpustilo se je 1582. leta mesecu oktobru 10 dni, tako da je bil ta mesec za 10 dni krajši in se je po 4. oktobru pisalo precej 15. oktobra. Vsled te poprave se je velikanoč lahko določevala po stari cerkveni zapovedi, po kateri ima biti prvo nedeljo po ščipu, ki nastopi po 21. marcu.

Da se je dosegel drugi namen, je Gregori določil, da se na vsaka štiri stoletja izpusté tri prestopna leta, četrto stoletje pa da ostane prestopno. Po tem načinu ostanejo torej leta 1600, 2000, 2400 prestopna leta z 366 dnevi, a leta 1700, 1800, 1900, 2100, 2200, 2300, ki bi po Julijanovem koledarji imela biti tudi prestopna, imajo biti navadna leta z 365 dnevi.

Vsled te važne določbe papeža Gregorija se je njegov koledar precej prvo leto (1582) za 10 dni ločil od Julijanovega, dandanes iznaša že 12 dni ta razloček in bode čedalje večji.

Pa tudi Gregorijev koledar ni še prav natančen, bil bi le, ako bi solnčno leto štel 365 dni, 5 ur, 49 minut in 15 sekund, toda ono ima le 365 dni, 5 ur, 48 minut in 47·81 sekund, torej je Gregorijevo leto za 27·19 sekund predolgo. Ta razloček je pa zdaj še tako majhen, da se v koledarjih, ki mora po dnevnih določevati leto, ne more ozir imeti nanj; to se bo pa moglo zgoditi, ko bode razloček znašal 1 cel dan, kar se bode pa zgodilo še le čez 3177 let.

Gregorijev koledar so vsi katoličani precej sprejeli, a protestantje so se mu dolgo ustavljali menda le iz sovraštva do pa-

peža, kateri ga je popravil; vendar so ščasoma oči odprli tako očitnemu zboljšanju in 1798. leta ga je sprejela zadnja protestantska dežela. Grki in Rusi pa tega niso storili do današnjega dne, ampak držé se še Julijanovega koledarja, in tako 1. januarja pišejo, ko imamo mi že 13. januarja. Ako ostanejo pri tem koledarji, imeli bodo svoje novo leto meseca decembra in v nekoliko tisoč letih poleti. Njihovo določevanje časa se imenuje stari, naše pa novi stil (račun).

Naj po kratkem in splošnem spregledu o določevanju časa in o zgodovini našega koledarja častitim bralcem še povemo:

- a) Kaj je koledar in od kod njegovo ime?
- b) Kaj je pratika in od kod njeno ime?
- c) Kolikero koledarjev nam je znanih?

a) Kaj je koledar in od kod njegovo ime?

Koledar imenujemo knjižico, v kateri nahajamo razdelitev časa po določenih letih, mesecih in tednih, pa tudi kazalo ali razvrstitev posamnih dni enega leta. Tej razdelitvi in razvrstitvi se navadno še dostavljajo razne prikazni na nebu, n. pr. solnčni vzhod in zahod, lunine spreminjave, dolgost dni in noči, solnčno in lunino mrknjenje, tek premičnih zvezd, začetek letnih časov itd.

Slovenska beseda „koledar“ je v rodu z latinskim „calendarium“, ta pa z besedo „calendae;“ tako so Rimljanje rekli prvemu dnevu vsacega meseca, ki se je začel z luninim mlajem. Latinska beseda „kalendae“ pa je ponarejena iz greške „καλειν“ (kalein = slov. klicati). V kakovi zvezi pa je prvi dan meseca z besedo klicati? Rimljanje so imeli lunino leto, t. j. leto so določevali po luni in je delili po njenih spreminjavah na 12 mesecev, tako da se je vsaki mesec začel z mlajem (mlado luno). Da je pa ljudstvo vedelo, kedaj da se začne mesec, zato so mu imeli duhovni mlaj naznanjati ali oklicevati. In s tem ste opravičeni latinski besedi „calendae“ in „calendarium.“

Kaj pa ima slovenski koledar opraviti z latinskim „calendarium“? Da imate ti dve imeni isto koreniko, to kaže prvi pogled, o tem nikdo ne bode dvomil, vendar je pa gotovo, da niste prav istega pomena.

Da v okom pridemo njim, ki bi nas utegnili sumiti, da smo besedo koledar v novejših časih izkovali iz greško-latinske „calendae“ ali „calendarium“, zato se sklicujemo na dr. Miklošičev slovník staroslovenskega jezika, kjer se to-le bere: *КАЛАНДЪИ* pl. m. *калѣндаи*, *calendae* соуть прѣвни въ коюмѣждо мѣсеци, дѣниѣ, въ нихъже обычай бѣ иаинномъ творити жрътвы krmč.-mich. itd., in pa *КОЛАДА* f. *калѣндаи*, *calendae* krmč.-vost., krmč.-saec. XIII., nsl. srb. koleda Weihnachtslied (božična pesem), nsl. koledovati, kolednik, bul. koladъ; kolende, kolede mlad. serb. kolendati mik.

pol. koleda lit. kalēdos, kalda alb. koľndrǵ rum. колиндъ Weih-nachtslied (božična pesem).

Iz tega je razvidno, da je beseda obče slovanska, če tudi ne raste na slovanskem korenu, in da je starodavna.

Kaj da pomeni beseda „koleda“ raznim Slovanom, bode se razvidelo iz tega, kar dr. Iv. Bleiweis v svojem koledarčeku za 1852. l. po „občnem zagrebačkem koledarji za 1846. godinu“ piše:

„Naši predniki, dokler so bili še neznabogi in neverci, so malikovali ter mnogotere stvarjene reči molili. Videvši n. pr., da jim od solnca toliko dobrega dohaja, da brez njega ne bi mogla zelišča rasti, niti živali živeti, so mislili, da je solnce bog, kteremu na čast so obhajali praznike. Tako so na 24. dan meseca decembra obhajali praznik, ki so ga imenovali koleda ali kolenda. Ta dan so se ljudje veselili, da se jim je jelo solnce zopet približevati, torej so prepevali in se radovali; ker so pa tam pevcem dajali marsikterih darov, zato so od tod tudi te darovejeli imenovati koleda, kolednike ali koledarje pa tiste, ki so jih sprejemali ali nabirali; koledi so tudi malike postavljali in koleda jim je bil praznik razveseljevanja, radovanja, voščil in darovanja: Karamzin piše, da še tudi dandanašnji vsako leto koledvajo rusovski otroci, t. j. da hodijo na božič pod okna premožnejših ljudi ter spevajo pesmi, v kterih se večkrat ponavlja beseda koleda.“

„Odkar je Slovanom zasijala luč krščanstva, od tedaj so koledna razveseljevanja in šege sicer večidel prenesli na božič, vendar se pa ime koleda ni zgubilo. Na Slovenskem hodijo dečaki ali možaki o božičnem času daleč okrog po duhovnijah in soseskah darov nabirat n. pr. za novo cerkev, altar, zvonove itd. Ta nabiranje se imenuje koledvanje, nabiratelji pa, ki koledvajo, so koledniki, koledarji ali tudi koledarji. Razni ti koledniki se imenujejo po pomočniku ali pomočnici tiste cerkve, za katero nabirajo darove, n. pr. koledarji sv. Martina, sv. Marjete, Matere božje itd., za klobuki nosijo šopke ali vence in so pri ljudeh v posebnem spoštovanji. Kedar pridejo v hišo, jim darežljivi gospodar veli za mizo vvesti se ter jim prinese hleb potice, poprtnjaka ali kaj tacega, in jih močno priganja, naj si ga režejo in jedó; vendar pa kolednik, da je še tako lačen, le kaj malega odščipne, ker bi mu sicer utegnili oponašati, da se grdo vede in da ne zná (lepo) jesti.“

„Prav navadna in prava národna šega je še dandanašnji v mnogih krajih na Kranjskem koledvanje na večer pred novim letom in pred sv. 3 kralji, ker se tudi ta dva večera imenujeta božična večera; dečaki in dekleta, pa tudi možaki in žene hodijo, večidel svete božične pesmi pevajoči od hiše do hiše, kjer se jim za petje podá kakov dar.“

„Jungman piše, da se pri Hrvatih koleda ali kolenda imenuje: 1) pesem, ki se poje na novo leto, 2) tudi predglaska (antiphona), ki se na božič speva v zagrebski stolni cerkvi. Se-

danje čase znajo še vsi to pesem, vendar več ne vedó, da bi se imenovala koleda. Linde v svojem Poljskem besednjaku piše, da je koleda pri Hrvatih dar, ki se daje na novo leto; pri Bosnjakih se pa koleda imenuje pesmica, ki se poje v predbožič ali v prednovo leto.“

„O koledi v Srbii Vuk Štefanović tako-le pišo: „Pripovijedaju, da su od prije išla momčad u oči Božića od kuće do kuće te igrala in pëvala nekakove pësme od koleda, to je gotovo uza svaku riječ govorili su: koledo! Ja se malo opominjem iz takove pësme, kako pëvajo, da im krave budu mliječne, da namužu pun kabao mlijeka, da okupajo maloga Boga:

„Da okupam koledo!

„Malog Boga, koledo!

„I Božića, koledo!

„V Dobrovniku bila je stara navada, po petkrat na leto (v prednoč sv. Martina, sv. Nikolaja, rojstva odrešenikovega, prvega dnë leta in vodokrstja) prijatelje s koledo obiskati. Otroci so teh večerov z veseljem pričakovali in za prijatelje in sosedo se naučili pesem, ktere so imenovali kolende t. j. koleda. Bolj čislanim in starejšim družinam so popevali njihovo slavo in dobrotljivost, prijateljem pa in znancem njihove male nepopolnosti in napake in kako naj se poboljšajo. Vse to je bilo, da-si tudi jako šaljivo, vendar tako spodobno napravljeno, da se ni žalil prijatelj in tudi kolenda ni mogla prištevati zabavljicam. Tem pesmam enacih niso pisali ne Latinci ne Italijani, kakor misli gosp. Ročči (Danica ilirska 1839).“

„Prav tako je koleda znana Čehom in Slovakom. Tudi pri njih pojejo drobljanci na večer novega leta pod okni in dobivajo male darove. — Pri Poljaci h trpi koleda (kolenda) od Božića do Svečnice. O tem času hodijo dečki po selu od hiše do hiše (kakor tudi pri Hrvatih) z jaslicami ali s papirno zvezdo ter pojo: „V žlobie (jaslicah) leži, kto pobieži, koledovač malemu?“ itd. — Da bi se ljudëm spomin in visoki pomen teh praznikov globokejšo vtisnil v srce, zato je nekda j duhovnik sam (kakor še zdaj na Slovaškem) o tem času obiskoval svoje podložne. Pred njim so šli dečki v cerkovnih srajčicah oblečeni in z zvončeki žvenkajoči. Stopivši v stanico je dal duhovnik prebivalcem razpelo (britko martro) poljubiti, se je prijazno pogovarjal ž njimi, je otroke izpraševal iz krščanskega nauka ter skrivnosti svetih dni razlagal. In tako je hodil s koledo od hiše do hiše. — Na ta način se je koleda obhajala po selih; bogatini in veljaki so jo pa še veliko slovesnejše obhajali. Oni so svoje domačine obilno počastili in potem bogato obdarovali. Po poljskih vaséh se koleda navadno pričlenja predvečer sv. treh kraljev; Poljaki so ta dan imenovali „sčodrim večerom“ (darežljiva večerja), ker so takrat koledo delili starši otrokom in gospodarji družini.“

„Iz vsega tega se torej razvidi, da je beseda koleda ali kolenda (da-si je tudi vzrastla iz grškega debla, vendar) globoko vkoreninjena v našem národu, da je narod nima od včera ali od predvčeranjem, ampak od nepomljivo davnih časov, da je torej národna, čisto slovenska in slovanska.“

„Koleda izvirno v našem jeziku pomenja pomlajeno (novo) leto; koledar ali kolendar knjigo, ki naznanja ta veseli čas, koledar ali kolednik pa njega, kdor o treh božičnih večerih pojé srečo vošči ali koledva.“

„Tudi ta knjiga, v kateri vsemu svetu zlasti pa Slovencem voščimo blagor in srečo, se imenuje koledar ali kolendar.“

b) Kaj je pratika in od kod njeno ime?

Razun stvari, gori omenjenih, ktere se djanskega življenja dotičejo že same po sebi, se že od davnih časov v koledar jemljejo še druge reči, kakor n. pr. nakazuje se nedeljsko evangelje, vsacemu dnevu je pristavljeno ime kakovega svetnika ali svetnice (večidel s podobščinami), čegar spomin cerkev obhaja isti dan. Iz tega se kaže, da je katoliška cerkev veliko pripomogla, da se je sestavil koledar; kaže se pa tudi njen namen, vsled kterega nas napeljuje, ne le ob nedeljah in o praznikih ampak tudi ob delavnikih spominjati se nebeškega kraljestva, za katero smo vstvarjeni in čegar udje so svetniki in svetnice božje. — Dalje so se v koledarji jela naznanjati tudi opravila za odložene čase in dni, kakor n. pr. cerkvene zapovedi in postave, postni dnevi itd., in druge dolžnosti, ki so jih ljudje imeli spolnovati o določenih časih in dnevih, tako da je koledar bil tudi návod do vsakdanjih djanj ali opravil; ta návod se je pa v latinskem jeziku jel imenovati „practica“ (praktika), in iz te latinske besede je posneta slovenska beseda pratika, ki nam pomenja knjižico, ktere ne bom dalje popisaval, kajti dobro je znana vsem Slovencem, in še celó taki, ki ne znajo brati, umejo razdelitev časa, podobščine in znamenja, ki se v njej nahajajo. Rajše hočem par besedic spregovoriti o zgodovini slovenske pratike in o vražah, ki se sem ter tje naslanjajo na pratiko.

„Najstarejša pratika, ki jo imamo v Ljubljani v licealni knjižnici, je od 1415. leta, tedaj 451 let stara, na usnje (pergament) tiskana in v latinskem jeziku pisana. Podobe svetnikov in svetnic božjih so jako enake podobam sedanje naše pratike.“

„Pratika, v slovenskem jeziku pisana, je bila 1726. leta v prvič tiskana in sicer v Avgsburgi. En natisk te pratike slovenske hrani ljubljanski muzej. Iz te pratike se vidi, da je od tistih dob do letos v vseh poznejših pratikah le malo popravljenega. Dnevom še ni bilo dnevnih številk podstavljenih, pa teh tudi še v pratiki od 1787. l. ni bilo. Še le od 1788. l. nahajamo to popravo. Ker pratik od več let ne moremo dobiti v roke, zato tudi ne vemo,

v katerem letu da so bile pratikam uganjke vprvič pridjane in v katerem spet opuščene. — Prva slovenska pratika kaže, kako veliko je bilo takrat pri nas zapovedanih praznikov; vrh nedelj in sedanjih 16 praznikov so še družih 30 zapovedanih praznikov imeli. Pa teh 30 zapovedanih praznikov ni zunaj prve pratike v nobeni drugi, kar nam jih je še dozdej v roke prišlo.“ — To zgodovino naših pratik je spisal ranjki Fr. Metelko v pratiki za 1845. l.

Ni je stvari na svetu, ki bi se ne dala napak ali v zlo obracati, kako bi se bila neki pratika odtegnila napačni rabi! In prav res nahajamo ljudi, ki iz nje zajemajo marsiktere vraže, zlasti iz nebesnih znamenj, ki kažejo, v kaki primeri si naproti stojé solnce, luna, zvezde premičnice ali planeti in živalski krog; te zvezde imajo v pratiki male podobice vodnarja, rib, ovna, junca, dvojčkov, leva, device, tehtnice, škorpijona, strelca in divjega kozla ter nam kažejo, v katerem teh znamenj stoji solnce ali mesec. Nikakor ni dvombe, da smemo gledati in opazovati, v katerem teh znamenj stoji solnce ali luna; kajti koristno je, dela modrosti in vsemogočnosti božje opazozovati in premišljati; toda bila bi vraža, ako bi kdo mislil ali veroval, da od teh zvezd kako posebno moč dobiva solnce ali luna; le Bog je, ki rastlinam in živalim daje rast in vseh; le Bog blagoslavlja in nesrečo od nas odvrča. Zvezdam tek in vsemu stvarstvu red je odločil Bog, kterege nobena pratika ne bode odstavila od gospodarstva; torej tudi nobena pratika ne more določiti niti vremena niti dobre niti slabe letine niti kaj tacega.

Večno to resnico prvak naših pesnikov, slavni Koseski, tako-le izrekuje:

— — —. Prevdari pridno
O stisku tug besed spomin:
Če vse v korist ne steče vidno,
Ne zabi, da si praha sin;
Da v tvoj namen prilično, kratko
Je tebi Bog nalogo dal;
Nebeško pak veliko pratko
Je pisal sam in sam le bral.

Znamenj, iz katerih bi imeli posnemati vraže, na nebu ni, so pa znamenja, in to so brezštevilne svezde, ki jasno pričajo božjo vsemogočnost in neskončno modrost ter nam oznanjajo njegovo veličastvo. Prav je torej, da oči obračamo v nebo zato, da molimo Njega, ki bedi in kraljuje nad zvezdami, ali saj da v sebi oživljamo misel v vsepričujočega in vsemogočnega Stvarnika, ki je odkazal zvezdam tek in po očetovsko skrbi za človeka. Pratika, ktero nam je cerkev spravila v red, v kakoršnem jo imamo dandanes, naj pa nam ne kaže le opravil v državljanskem življenji in izšteviljenja časa po letih, mesecih, tednih, dnevih, urah, minutah in sekundah, ampak ona nam bodi živa oznanovateljica minljivosti našega življenja, prazniki, ki jih v njej na-

hajamo, pa naj nas opominjajo, da v minljivem življenji delajmo za neminljivo, kajti čas je setev, večnost pa žetev.

e) Kolikero koledarjev je nam znanih?

Temu splošnjemu vprašanju se dá različno odgovoriti. Meni ne hodi na misel, da bi našteval koledarje po njihovih različnih namenih, po katerih jih ločimo na astronomične, državljanske, stolotne, gospodarske, ljudske, šolske itd., ampak naštetih jih hočem (toda le ob kratkem) po raznih načinih, po katerih se čas šteje in določuje v njih.

Poglavitni koledarji (ki so bili ali so še v rabi), po raznem načinu številjenja razvrščeni, so:

1. Grški koledar. Starejši Grki so imeli lunino leto, katero so delili na 12 mesecev ali 355 dni; kmalu so pa menda temu svojemu letu še privzeli 6 dni, tako da je vsaki mesec imel 30, leto pa 360 dni. Ko se je pri Grkih zvezdoslovje povzdignilo na višjo stopnjo, so skušali to svoje lunino leto z vstavki bolj v soglasje spraviti s solničnim letom. Rabili so jim v ta namen neki krogi (cikli). Prvi dan leta jim je bil ali kres, ali pa jesensko enakonočje. — Atenci so, in sicer iz spoštovanja do olimpskih iger, prav kmalu začetek leta postavili na dan prvega mlaja po kresu, vendar pa ta dan ni bil vselej meseca julija, ker so se olimpijade z 49 meseci vrstile z olimpijadami s 50 meseci. In prav to, ker se vsi Grki ozir letnega začetka niso ravnali po slovesnih olimpskih igrah, je vzrok, da je sila težko, na tanko določiti čas, o katerem govoré grški zgodovinarji. — Pozneje je Filip, kralj macedonski, vpeljal macedonsko-grški koledar, ki se je pričel z jesenskim enakonočjem. Ta koledar so sprejeli Grki, Finicijani, Babilonci, Medijani in nektera druga ljudstva, toda le ozir mesečnih imen, ne pa tudi ozir njihove vrste. Te različnosti so pa bile kmalu poravnane s tem, da se je pri teh ljudstvih po tem, ko so jih podjarmili Rimljani, vpeljal rimski koledar. Še je pomniti o grškem koledarji, da so Grki imeli mesece s 30 dnevi, katere so imenovali polne mesece, in mesece z 29 dnevi, katere so zvali pomanjkljive; vsak pa je bil razdeljen na 3 desetine.

2. Rimski koledar. Če hočemo pripovedkam verjeti, vpeljal je Romul leto z 10 meseci (brez januarja in februarja) ali s 304 dnevi, tako da so meseci marc, maj, kvintil in oktober bili polni meseci z 31 dnevi, vsi ostali meseci pa pomanjkljivi s 30 dnevi. — Numa Pompili je to leto v lunino leto spremenil s tem, da mu je dodal še 57 dni, katere je razdelil v dva meseca, januar z 29 in februar z 28 dnevi. Ker je pa lunino leto s 355 dnevi bilo za 10 dni in skoro 6 ur krajše od pravega astronomičnega solnčnega leta, zato je začetek leta že v treh letih stopil v drugo znamenje v ekliptiki (v dozdevni solni poti), torej tudi v drugi letni čas. To zmešnjavo je Numa hotel popraviti s tem, da

je vsako drugo leto po 23. februarji vstavil nov mesec, ki je imel v prvem prestopnem letu 22, v drugem pa 23 dni. Imenoval je ta mesec macedonski mesec. — Ker je pa potem računu Numovo lunino leto bilo skoro za 1 dan predolgo, zato je bilo duhovščini ukazana skrb, da se v vsakih 24 letih izpusti macedonski mesec. Duhovščina pa je za ta posel premalo skrbela, bodi-si da je bila prenevedna, bodisi iz sebičnih namenov prenemarna; in tako je rimski koledar sčasoma prišel v tak nered, da se je bil okoli 50. leta pred Krist. za 79 dni oddaljil od pravega solnčnega stanu. Prav ta nered je napotil Julija Cezarja, da je ukazal koledarjevo popravo, o kateri smo že govorili (glej stran 54).

3. Krščanski koledarji. Katoliški ali Gregorijev — protestanški-pravoslavni. O njih smo že gori govorili.

4. Judovski koledar. — Judovska leta so lunina leta, ki jih štejejo od 7. oktobra 3761. l. pred Krist. rojstvom. Umetno podlago judovskemu koledarju je vložil rabi (učitelj) Samuel, ki je 338 let po Krist. rojstvu živel v Sori, mestu v pusti Arabii. Petdeset let pozneje sta njegov koledar rabija Ada in Hilel spravila v red, v kakoršnem je dandanes. Po tem koledarji imajo judje letni krog ali vrsto, ki znaša 19 let, kajti v 19 letih se na isti dan vračajo lunine spreminjave; med temi 19 leti je 12 navadnih in 7 prestopnih let; navadna leta štejejo po 354 dni, 21 ur in 48 minut, prestopna pa po 383 dni, 21 ur in 32 minut. V cerkvenem oziru pa še dalje ločijo svoja leta, namreč: navadno leto z 12 meseci delé na kratko, srednje in dolgo s 353, 354 in 355 dnevi, prestopno s 13 meseci prav tako na kratko, srednje in dolgo s 383, 384 in 385 dnevi. Cerkevno judovsko leto se začenja z mesecem Nizan, na čegar 15. dan obhajajo svoj največji praznik pasha (mimohod), toda tako, da ne sme nikdar biti na ponedeljek, sredo ali petek.

5. Turški koledar. — Turki in skoro vsi mohamedanci svoja leta štejejo po hedžri, t. j. po Mohamedanovem begu iz Meke v Medino, ki je bil po našem številjenji 15. julija 622 po Krist. rojstvu. Njihova leta so lunina leta in se vravnava po krogu ali vrsti, ktera ima 30 let, izmed katerih je 19 navadnih po 354 dni, 11 pa prestopnih po 355 dni. Srednja dolgost njihovega leta pa iznaša 354 dni, 8 ur, 48 minut; mesecev ima leto 12; v prestopnih letih ima zadnji mesec Sulhadše 30 dni; zadnji dan tega meseca je vstavljen. V cerkvenem obziru ima ta koledar to posebnost, da se vsak praznik vsako leto obhaja na isti dan v meseci.

Naj poslednjič omenjamo še koledarja, ki ga je bila 6. oktobra 1793. leta vpeljala francoska republika, ktera je hotela z njim ljudstvu iz spomina izbrisati vse, kar ga je spominjalo preteklih časov. Začelo se je številjenje let od 22. septembra. 1792. V tem koledarji je bilo leto razdeljeno na 12 mesecev po 30 dni, ostalih 5 ali 6 dni se je konec leta pristavilo. Ker je bila tedaj tudi vera preklicana na Francoskem, zato se je izpustila tudi de-

litev na tedne, namesti katerih se je mesec delil na 3 desetinke, vsaka po 10 dni, katerim so imena dali po različnih stvaréh. Temu koledarju pa je bilo le 12 let življenja, kajti Napoleon ga je preklical 9. septembra 1805. leta, ter namesto njega zopet vpeljal Gregorijev koledar.

Drobtinčica o omiki

oziroma na slovenske učenjake.

Spisal Raičev Božidar.

Pogubna pošast je dušno mrtvilo. Kjer se naseli, potegne za sebo v prepad posamnika, pa tudi narod in narode, katerih se loti. Ta grd je vladal več stoletij s človeštvom, zato ni bilo videtiboljša in napredka ne v društvenem življenji, ne v vednostih, le malo v umetnostih. Novejša doba se je prebudila iz kvarnega sna, počinjajoča misliti, delati, napredovati, omikavati se. Zbog tega se po pravici imenuje doba napredka, omike in prosvete. To pričajo prirodne vednosti z mnogoterimi in koristnimi izumi, n. pr. raba soparne moči, koja giblje z neštevilnimi strojevi; — brzojav, ki kakor blisk hitro nosi glasove križem sveta; — to trdi jezikoslovstvo, ktero nastopivše pravo stezo nezmerno globoko seza v skrivnosti govornega zaklada; — to resni zgodovinstvo, skrbno trebeče tuške, zuno in pleve, ter ohraniti želé kleno zrno in celo jedro resnih zgodeb. Vse hiti naprej, vse sega po omiki, vedičnost se javlja v vsakem razumnem bitji.

Gledé na take razmere ne bode menda na kvar nekoliko pregovoriti o omiki oziroma na Slovence, kteri se tudi gibljejo v nezastavljivem kolesi evropskega napredka.

Beseda „omika,“ kakor jo navadno pojмимо, rabi se v prenesenem pomenu; Slovenec pravi: „predivo mikati, omikati, omekniti,“ to je, na grebenu očistiti, osnažiti, kodeljo in pozderje ločiti od povesma: tako človek odvrgši to, kar ne velja, na p. lagodne navade, neprijetno in neprijazno ponašanje, nevednost, očistivši in razjasnivši si pojmove, priskrbevši si zdrave nazore, ugladivši besedo, v kteri govori, nasrkavši se znanosti, kolikor zahteva jegovo področje, izvolivši si poštenost in pravičnost za največo svetinjo, zove se omikan, omikanec, a skupnina teh lastnosti omika, omikanost. Kdor poseduje ta svojstva, in se trudi je drugim ljudem deliti in vcepljati, bodi-si z besedo ali po

spisih, ali z obojim, pravi se omikalec;*) zavodom, kjer se do-
biva in goji omika, pravimo omikališča. Hrvatje imajo namestu
besede omika naobraženost, uzobraženost, tudi izobra-
ženost, katero besedo smo i mi prigrlili, ki pomeni svojim spo-
sobnostim lepše lice, podobo, tedaj obraz dati, to je, primerno
je razviti. Olika se bolje ozira na zunanje ponašanje prilično
lepšim navadam in šegam sedanjega sveta, kar se po latinski ime-
nuje civilizovanje, tedaj olikanec se sme reči tak človek,
kteri se zna pristojno in spodobno ponašati v odličnejših družtvih.
Omikanec povzema navadama tudi oliko, tedaj je mnogo više in
ima prednost pred olikancem.

Omika (in govor, ki je omiki srednik) loči človeštvo od ži-
valstva; omika deli sposobnost pravičnega mišljenja; omika odvrča
pregrehe, hudobo, silo; omika zavlje robstvo; omika vodi k res-
nici, pravu, svobodi; omika osrečuje društveno življenje; omika
je človeku najdražje blago, največi zaklad na svetu.

Vse človeštvo poprek, vsak narod posebi, vsak posamni
človek ima svojo omiko v menjši ali večji meri, nekteri tudi ne-
kavno, kakor razne prikazni in razmere na njega delujejo, in kakor
je kdo sprejemlje ter obrača na svojo korist. Omika vsega člo-
veštva je v vednem napredku, to pričajo neprenehoma razvija-
joče se vednosti, občno blago vseh ljudi, izumi, umetnosti. Omika
posamnih narodov napreduje, včasih drni, peša, omahuje, pro-
pada, ali se gene iz drnenja vzbujena bodi-si od zunaj, ali pa
po posebno odličnih narodnih osebinah, delujočih z nabravšimi si
dušnimi zakladi na svoje sonarodnike. Posamnik šireči si zdrave
in bistre nazore, množeci si vede, napreduje v omiki, toda, kakor
narod more pešati, vsaj opešati, tako tudi pojedinec zapustivši in
zanemarivši se bodi-si nekoliko ali sevsema, kar svedoči dovolj
primerov.

Zibel omiki so dobro urejena in narodovim potrebam odgo-
varjajoča učilišča; kder jih ni, gorje po narodu! Slovenci za-
sedši sedanja svoja selišča nikoli niso imeli svoje domače uprave,
nego so bili vselej podložnici kake oblasti tujega življa, tedaj se
niso mogli razvijati svoji naravi primerno; tujci so si je obračali
na svojo korist in službo, a odtod se lahko razklada, da so naši
sinovi tujim čelom vence spleтали, naši dlani žuljevi so mastili ino-
rodnike, kteri niso hoteli skrbeti za tvorni naš razcvet, niti za
dušni razvoj našega ljudstva; lahko se je po takem godilo, da so
razumniki iz našega naroda po tujem kopitu vzgojeni prehajali v
sovražniški tabor, ne mareči za razplakano mater in zapuščenega
očeta svojega roda, prepustivši ju nemili zgodi. Koliko učenjakov
bi lahko našli, kteri so sedeli na učiteljskih stolicah goječih ved-

*) Omikonosec se rabi v lagodnem pomenu; s tem namreč razumevamo
nemške omikonosce, kteri od nekd z daleč dospevši so pretli poplaviti s
svojo za nas nevaljano omiko in nam najdražje svetinjo: narodnost požreti.
Srečen pot!

nosti v tujih jezikih, nerazumljivih Slovenu. Učenost in narodna omika takih možakov ni koristila narodu. Vzrok ti črni nesreči je bil nedostatek domačih narodnih omikovališč, ker pa nam niso bila privoščena, zato nismo mogli napredovati, in zanemarjeno je ostalo naše ljudstvo. V novejši dobi ne pogrešamo sicer učilišč kakor ljudskih, tak osrednjih, samo da posebno poslednja niso národna, tedaj slovenskemu narodu malo obresti donašajo, vsaj celó na kvar so nam bila tuječa nam najizvrstnejše sposobnosti. Namen jim je bil in še z večine sedaj je, ne omikavati naših sinov, da bi pozneje ljudstvu koristili, marveč da bi se zročili v naročje ošabnega in na tuje stroške širiti se želečega nemškega življa; premahnola so tedaj naša vzgajališča pravo namero. Odtod se lahko razklada, da smo imeli nezmerno malo delavcev na domačem knjižnem polji, pa tudi malo bralcev, ker priprosti Slovenec se niti ni naučil v svoji vesniški učilnici na mnogih krajevih slovenski brati, kamo li branje razumeti; srednja učilišča pa so črtila vsak narodni pojav; še več, učenci nasrkavši se deloma strupne sape sovražnih nam učiteljev, ter dovršivši taka mikališča so zaničevali vse narodno, tudi sladko besedo, katero so se naučili v milem naročji ljube mamice; isto tako dovršeni učenci nekdanjega tretjega razreda glavnih učilnic ne znajoči domače draginje. Le nekteri možje se skrbnim učenjem in velikim trudom razsvečeni, razmišljavajoči narod in njegove bedne razmere so kakor samouki počeli pod pazduhe segati slovenskemu ljudstvu, učeči se sami brez učiteljev po težavnem samoučnem poti jezik svojih sonarodnikov, da bi potlej po naravni in edino pravi stezi mogli jeti narodu prižigati posvet blage modrosti, zdigati ga iz pogubne teme gnjusne nevednosti, ter mu ljubezen vcepljati do tega, kar je domače, kar je narodno. Blago delo in neopešana marljivost ste res v kratkem donašali stoterni sad. Ti vrli, pošteni, pravični ter po pravem omikani možje so bili prvi omikovalci slovenskega ljudstva, prvi buditelji narodnega ponosa, in čestilci domače svetinje — prelepe slovenščine. Take učenjake je dolžen narod kakor svoje knjižne očake, poštene in modre vodnike ter rešnike narodnega bitja v posebni česti imeti, vselej jim hvaležen biti.

Najnovejša doba nam je jela nekoliko bolje ugajati, ker ljudske učilnice končí toliko strežejo, da se otroci naučé slovenski brati in barem nekoliko razumeti branje, tedaj morejo tudi knjige svojemu stanu primerne pozneje prebirati in se sami učiti; srednja učilišča goje slovenski jezik, čeravno samo se suho slovnico podpirano se slokimi in ne povse izpravnimi berili, več nam nemila osoda dosle ni privoščila, akoravno imamo pravico kakor drugi avstrijski narodi do slovenskih narodnih učilnic in srednjih učilišč, ker mi smo ravno tako državljanje, plačujoči težke dače, darujoči junaške korenjake krvavemu bojišču, nam je tudi neurazljiva beseda Jegovega Veličestva zagotovila narodno ravnopravnost, to je, uživati in rabiti národni jezik na Slovenskem, kakor ga rabi Lah na Laškem, Madjar na Ogerskem, Hrvat na Hrvaškem. Sedanji

časovi nam marljivo vzgajajo narodne učenjake, in po pravici smem reči, da od učencev dandanešnji dovršivših svoje više nauke, čeravno v neprijazni okolnosti, ni med dvajsetimi edinega, kateri ne bi negoval poleg boginje modrice tudi slovenščine, to je, kateri se ne bi razve drugih potrebnih učnih predmetov marljivo učil svojega materinskega jezika, kateri ne bi podpiral slovenskega slovstva bodi-si stvarno ali duševno, kateri ne bi pomagal omike širiti med slovenski narod.

To premislivši moramo reči: bodočnost je naša vkljub neštevilnim trdim oviram, ktere silama prečijo in motijo napredek. Od takih narodnih učenjakov se zahteva, da imajo zdrave in očiščene pojmove, ne kakih mračnjaških, sredovečnih, pristranskih, zverženih, zvihranih, zakrivljenih in napačnih nazorov o raznih razmerah državnih, verskih in znanstvenih, konči v predmetih, o katerih jih je volja govoriti, učiti ali pisati; da so pošteni in pravični proti vsakemu, tudi nasprotniku, vsaj celó sovražniku, stanovitni in značajni tudi v nepovoljnih in neugodnih okolnostih; vsaka plašljivost in bojzljivost je hinavščina.

Kdor tedaj ima omenjene lastnosti v potrebni meri, in more svojo učenost v dobrih slovenskih spisih ali v odbrani in uglašeni besedi svojim sonarodnikom razumljivo razkladati in naznanjati, ta se sme imenovati „omikan Slovenec.“ Stoji li rečena izmera, tako se lahko razvidi, da še je malo število takih nam nezmerno potrebnih izvrstnjakov, akoravno je sedanjost pridno množi.

Prava omika je največa popolnost, najimenitnejši zaklad, najobilnejša slava za človeka z umom previdenega, treba je tedaj in sveta dolžnost zahteva, da vsak našinec učenjak se pašči dospeti v njeno svetišče.

Modrišče.

Predelal R. B.

Laetos je vstala in se ustanovila v Zagrebu jugoslovanska akademija, po naše modrišče, ktero tudi nas Slovence sprejemlje v svoje kolo, ter je za nas in naše slovstvo velike vrednosti, zato se mi prilično zdi, drobno črtico načrtati o modrišču.

Modrišče je društvo najučenejših mož, kateri so se že poslavili in si pribavili glasovito ime sè spisi in knjigami najboljše vrste, razume se, vsak v svojem predmetu, neki tudi v večih. Taki učenjaki se rokavno shajajo in imajo seje, kjer se prebirajo spisovi zloženi od posamnih modriščnikov za modriščini časopis; pogovarjajo in posvetujejo se o napredku raznih vednostnih predelov, razpisujejo in določujejo darila za najizvrstnejše sestavke ali

knjige. Modrišče pa še ima posebno nalogo zbirati in spravljati drage zgodbe in potrebno snovo, ki išče združenja več učenjakov iz skopa sredstva, na p. zbiranje, shranjenje in priobčevanje zgodovinskih virov, umetniških in starinskih zakladov, zemljepisnih, narodopisnih in prirodoznanskih podatkov in znamenitosti; s kratkim, modrišče ima namen širiti modrost in učenost. Da si jasnejši in točnejši pojem dobavimo o modrišči, pogledimo povrhoma na razvoj njegove zgodovine.

Hoté imeti jasen razgled o početku omike, umetnosti in vednosti, treba se je vrniti k Grkom, od katerih smo podedovali pomočke in vzore dušnega in nramnega oblaženja in človečnosti. So li te zaklade Grkovi posneli od drugih narodov, vendar so nam je ohranili. Od njih je sprejetih več znanstvenih imen, čeravno se je spremenil mnogokrat pomen, toisto je z besedo akademija.

Najprvle je pomenila obširni prostor pri Atenah, jegov posestnik se je imenoval Akadem. Pozneje je ondi bil napravljen gimnazij in vrt, kjer so se ugodno menjali senčnati shodi in šetališča, cvetoče rastline in hladilne vode. Ob vhodu je stal žrtvenik, posvečen Bogu ljubezni, in jegov kip. Tod blizu se je nastanil Platon poleg malega templja, kateri je postavil modricam, in kjer se je darovalo milicam. Tu je zbiral svoje poslušalce učeči je največo resnico, do ktere se more podiči človek v svoji popolnosti. Platonovo učilišče je dobilo od tega torišča ime akademija.

Temu pojmu se je bolje prilegel zavod ustanovljen od Ptolemeja, izvrstnega vojvode Aleksandrovega, v Aleksandriji, ki slovi pod imenom „aleksandrijsko učilišče.“ V tem je zbiral možve, poslavivše se v kakem oddelku človeške znanosti, ti so dolžni bili si prisvojevati, kar ste umetnost in vednost vrednega prožali, ter jih področje širiti, kolikor se je dalo. Na ta namen bi se naj zbirale razkropljene moči, posamna prizadevanja družila, in razdeljenemu trudu obče vodilo dajalo. Aleksandrijsko učilišče je za ono dobo lepo pospeševalo vednosti, širilo pa vzdržavalo omiko, kolikor je po ondašnjih okolnostih mogoče bilo.

Karol Vélíki se je trsil vthukniti svoji državi oživljajoči duh nramnosti in omike, ker le ta more podeliti narodom pravo življenje, državam pa jakost in trpežnost. Spoznavši vrednost vednostne omike poklical je učenjake iz dalešnjih krajev, naj bi širili v njegovih državah znanstveno omiko. Družtvu teh odličnih učenjakov je bilo dano ime, akoravno ne sevsema po pravici, akademija. Ta vladar je pospeševal obraženje domačega jezika, zbiral spomenike domače umetnosti, posebno pa narodnega pesništva, ustanovil ljudske učilnice, ter po duhovnikih skrbel za nramnost in omiko; inači pa je bil grozoviten zatiravec naše narodnosti. — Alfred Vélíki je ustanovil v Oksfordu akademijo, široko po svetu slovečo. Bivši prijatelj svojemu ljudstvu ni našel v narodnih svoboščinah omejenosti svojih prav, nego najgotovejšo podlago prave sreče in velikosti za se in za ljudstvo. Branil je

umetnost in vednost, sam ji gojil, izurjen je bil v glasbi in pesništvu ter izveden v učenosti po merilu one dobe.

Dokler so države bile stalna taborišča, sosed sovražnik, pomaknila se je omika verska in vednostna v duhovske zavode in samostane; obrtnost se je razvijala v cehovih, trgovina v družtvih. Sredstva v sili so vednostim bile akademije. Brezuspешni trudovi posamnikov so saj v družtvih nahajali ugodnejši uspeh. Umetnost in vednosti so občno blago, čegar bogastvo se množi po množini deležnikov; več posestnikov, več posestvo. Podobni ste stavbi, ki se le tedaj more dognati, ako stavbarji znašajo mnogotero gradivo, da se početo delo dovrši. Daljni pomoček omikavi je izročilo; tega sredstvo pa beseda in pismo. Ustno sporočilo je bilo najgotovейše in najležeјše, zato so si morali moјže, hoteči v dušnem izobraževanju napredovati, kar je bilo dognanega, pripovedati, in na podlagi tega dalje delati. Pismeno priobčilo je bilo predrago in negotovo, ker občenje je pogrešalo hitrosti in gotovosti. Rokopis večje vrednosti je bil zaklad, za kateri bi si dnes lahko celo knjižnico kupil. Hoté spraviti obilno zalogo spisov, treba je bilo je znašati, ter tako rabiti v društvu. Po takem je nastala potrebsčina znanstvenih društev, modrišč, modrišćnic, shodišč in učilišč.

Tiskarstvo pomnoжivše in oblehkotivše priobčevanje je v tem oziru vse preinačilo. Od sega dob so se povse ločila modrišća, kakor društva, pospešujoča ume in vede, od učilišč in vseučilišč.

Kedar so na zapadu se prebudile vednosti iz dolgega in trdnega spanja, in beguni prinesli ostanke krasne davnosti na Laško iz vzhoda, kateri je spremenila bojna besnost v pustinja, razvilo se je mnogo društev, imajočih posebno namen preiskavati neumrljiva dela klasične nekdanjosti. Sčasoma je skoro vsak razdelek ved in um imel svojo akademijo. Najimenitnejša je bila v Florenci, ustanovljena leta 1582. poslavivša se z izdanjem vzornega slovarja. V Napolji je bila 1560. l. akademija prirodnih skrivnosti, pa vsled papeške prepovedi zatrta. Za zdravilstvo se je nahajala akademija v Palermu in Benetkah, za bogoslovstvo od leta 1637 v Bolonji, zato se še pri nas pravi o kakem imenitnem črnem dijaku (ki pre s pozojem vlada), da „se je učil v Bolonji;“ za zemljepisje v Benetkah, za starinstvo v Kortoni itd.

Najglasovitejša in gotovo med prvimi na vsem voljnem svetu je francozka akademija, čije začetnik je stožernik Richelieu. Konvent ji je konec preteklega stoletja dovolil po novem črteži, da se sme baviti kakor narodni zavod s vsemi človeškimi znanostmi; pa Napoleon I. ji je kreloti prirezal, zbrisavši iz nje npravne in politiške vednosti ter dopustivši samo svobodno razpravo o slovarjih in slovnici. Kasneja doba ji je vzpet bolje ugajala, in sedaj se ta narodni zavod ali skupna akademija deli na pet modrišč: 1. francozko modrišće; 2. modrišće za napise in lepo slovstvo; 3. modrišće za prirodne vednosti; 4. modrišće za lepe umetnosti; 5. za npravne in politiške vednosti.

Na Nemškem se javlja več modrišče, ktera pospešujejo vednosti na razen način. Leta 1700 je ustanovil Miroslav I. v Berlinu modrišče, razdeljeno na štiri razrede: 1. za prirodoslovje, zdravilstvo in kemijo; 2. za matematiške vednosti, zvezdarstvo in mehaniko; 3. za zgodovino in nemški jezik; 4. za vzhodne znanosti s posebnim ozirom na poslanstvo. Vsak razred je imel ravnatelja imenovanega za čas življenja. Navadno ima to modrišče vsako leto dve svečani seji, in plačuje najboljše razprave razpisanih vprašanj; l. 1798 je na novo preustrojena. Monakovsko modrišče od l. 1759 je za bavorskega kraljestva prece razširjeno in spopolnjeno.

Peter Veliki je napravil črtež modrišču v Petrovem gradu, toda predno se je ustrojilo, nastavila je bela žena bridko koso na njegovo življenje. Katarina I. je dovršila ter dareljivo obdarovala modrišče, ktero je imelo prvo sejo 1725. Razve blagih namenov za nezmerno cesarjevino ima tudi velike zasluge za slovenske starine in jezikoslovje ter za sanskritski jezik.

Kraljevsko modrišče vednosti v Stokholmu ustanovljeno l. 1739 je l. 1799 razdeljeno na šest razredov. Upsalsko modrišče preiskuje severna starinstva in jezike.

V Avstriji se je po težkem porodu prikazalo leta 1846 bečko (dunajsko) modrišče vednosti. Razdeljeno je na štiri razrede, namreč 1. na zgodovinski in jezikoslovni; 2. matematiški in prirodoznanski; 3. modroslovni in državno-gospodarstveni, in 4. zdravilstveni razred. Ta zavod je čisto nemški, akoravno dobiva obilno podporo iz državnega zaklada, kar se nam ne zdi se vsema pravično. Dr. Miklošič v njem marljivo dela za slovansko jezikoslovje.

V Pešti imajo Magjari dobro osnovano magjarsko modrišče, ono pa, žalibog, ne jemlje ozira na druge nemagjarske narode na Ogerskem!

Najmlajša hčerka boginje modrice je ravnokar potrjeno in ustanovljeno modrišče jugoslovansko v Zagrebu, ktero je v život spravljeno neopešanim trudom in velikimi darovi presvetle zvezde na zreniku jugoslavenskem, prevzvišenega J. J. Strossmajerja, ki mu je soglasno pokrovitelj izvoljen. Deli se na štiri razrede, namreč 1. v zgodovinski in jezikoslovni; 2. modroslovni in pravoslovni; 3. matematiški in prirodoslovni, in 4. umetniški. Srečno napreduj, pa prožaj blagonosne in krepilne žarke vsem bratom na jugu, segrevaj Prekdravce in Prekmurce naše slovanske krvi!

Modrišče, to je, združenje izvrstnih preiskalcev, učenjakov in misliteljev kakega naroda, pospešuje najboljšo, najvrednejšo in najsvobodnejšo omiko; tak zavod pa išče največe svobode in čiste znanstvenosti; njegova narava je svobodna dušna delavnost, in opravlja le s čisto dušnimi in nravnimi pomočki. Modrišče si samo snuje zakone, ne sme tedaj biti vladni zavod v ožjem pomenu. Edina iskra, ki daje svobodnim in pravnim narodom dovolj moči,

toplote in gibanja, ljubezen je do domovine, povekšanje, obláženje in poslavljenje domačega življenja, domače omike in npravnosti; isto bodi tudi modrišću najveća krepost, svetost in vodilo.

Národno-gospodarska razprava o davkovstvu.

Spisal Luka Robič.

Na davkih, ki jih odrajtujejo državljani, stojé države. Ali plačuješ davek ali ne, vsaki dan, dragi čitatelj, ti udarja ta beseda na ušesa. Ne bode tedaj odveč, ako spregovorimo par besedi o tem, kar je vsakdanja beseda.

Davek (porez pri Jugoslovanih, brně pri Čehih, nálog pri Rusih) se sploh razdeljuje v neravni ali posredni (indirektni) in ravni ali neposredni (direktni) davek.

Razloček davka po teh besedah je večini ljudstva malo znan; oni poznajo le zemljiščni davek (fronke), hišni davek, davek (daca) od vina, mesa itd. Kaj je direktni, kaj indirektni, tega pa ne vejo, čeravno se v oklicih in razpisih vladinih te dve besedi slišite vsaki dan.

Naj celó ob kratkem povemo, da neravni ali posredni (indirektni) davek se plačuje:

1. od vina in mošta;
2. od žganja;
3. od piva;
4. od klavne živine, ki se zakolje za prodaj, in od mesa, tudi za prodaj namenjenega;
5. od družih reči za vžitek, ki se postavljajo na prodaj v glavnih mestih ali taci krajih, ki se prištevajo k tako imenovanim „zaprtim“ krajem;
6. od blaga in reči, ki se iz ptujih držav vvaževajo v našo državo, in pa od takih, ki se iz naše države v ptuje oddajajo; — ta davek imenujemo col;
7. od vprežene in nevprežene živine, ki gre po cesarski cesti skozi kako cestninsko pregrajo (šranço);
8. od vlog in njihovih prilóg, ki se podajajo javnim gospodskam od pisem, po katerih se pogodbe delajo, ali premoženje izročuje itd., ki se plačuje s tem, da se pritisne kolek (štampelj) na pismo, vloge in priloge.

Imenujejo se pa ti davki zato neravni ali posredni, ker sploh ne zadevajo lastnika, če tudi jih on plača, ampak tistega, ki kupljeno stvar povžije; kajti lastnik poviša kup reči ali vož-

nine toliko, kolikor je za davek založil. Tedaj zadevajo ti davki le vživalca reči in blaga, ali najemnika vprega, ne pa lastnika.

Ker tedaj teh davkov tisti, kogar zadevajo, to je, vživalec, ne plačuje naravnost, ampak jih lastnik kakor naprej zaklada, da je kakor srednik med pravim plačevalcem in državo, zato se kličejo ti davki neravni ali posredni.

Ravni in neposredni davki se pa tako imenujejo zato, ker jih tisti, ki jih trpi, sploh tudi sam naravnost in brez srednika plačuje.

Ti pa so le-ti:

A. zemljiščni (gruntni) davek (fronki);

B. davek od hišne najemnine ali čimža gostačev;

C. hišni razredni davek, ki se sèm ter tje tudi imenuje davek „od oken ali pečí“;

D. davek od pridobitka ali patentov;

E. davek od dohodkov.

Namenili smo se to pot samo o teh ravnih ali neposrednih davkih obširnejše govoriti, in razložiti nekoliko reči, ki so vsakemu, ki davek plačuje, vedeti potrebne.

A. Zemljiščni cesarski davek.

Zemljiščni cesarski davek se izbriše za zmirom:

1. Če voda ali kaka druga nevihta posuje kak kos rodovitne zemlje; če ga voda zalije za zmirom, in če se porabi za javno cesto itd.; tako da naprej tak kos zemlje ne donaša nobenega vžitka.

2. Če se porabi kak kos rodovitne zemlje za pokopališče mrtvih ali za stavbo kake nove cerkve.

Kdor hoče, da se mu iz teh vzrokov davek zbriše, naj se oglasi s svojimi dotičnimi dačnimi bukvicami pri taisti dačni uradni (gosposki), kamor on od omenjenega zemljišča cesarski davek odrajuje, pa naj ondi prosi, da se vpiše sprememba, ki se je zgodila z omenjenim kosom zemlje, v dotični zapisnik.

Te uradne zapisnike prejema konec vsakega leta za to postavljeni cesarski merjavec. Ta pregleda in premeri potem dotično zemljišče in odloči, koliko se davka more zbrisati. Po ti meri in odločbi se preračuni in zbriše davek od prihodnjega leta naprej; to se tudi v lastnikovih bukvicah stori.

Začasno se odpusti cesarski zemljiščni davek:

1. Če toča pokonča ali poškoduje rastline na polji in livadah, in trte po vinogradih, ali če jih zalije povodenj. Vsak kos (parcela) mora za-se vendar najmanj za tretji del ali tretjino poškodovan biti, da se more po primeri, kar je škode, od njega davek odpisati. Ako je manj poškodovan, tedaj se ne odpusti za tisti kos nič davka.

Storjena škoda se mora pa najkasneje v osmih dneh pri okrajni ali kantonski gosposki naznaniti. To se stori ustmeno

ali z besedo, da se ondi naznanilo v zapisnik vpiše, ali pa s spisano vlogo, ki jo podpišeta dva moža iz poškodovane katastrske soseske (katastrska soseska obsega vsa zemljišča, ki so bila pri meri v eno mapo vzeta). Ako več katastrskih sosesk v eno občino spada, moreta iz vsake poškodovane katastrske soseske po dva moža omenjeno naznanilo pri gosposki ali ustmeno storiti, ali pa, če se spisano podá, podpisati je.

2. Če pokončajo mrčesi letino, takrat se sme ministerstvo prositi, da začasno odpusti davek. Za to naj prošnjo predstojništvo ali glavarstvo občine stori do okrajne gosposke, in naj jo podpiše župan pa dva svetovalca ali odbornika. V ti prošnji se mora povedati, ali je poškodovanje obširno, ali je škoda samo na njivah ali tudi na travnikih. Tudi se morajo imenovati vse k občini spadajoče katastrske soseske, v katerih se je škoda zgodila.

3. Zemljiščini davek se sme začasno odpustiti tudi takim posameznim posestnikom, ki so po nedolžnem obožali in jim nikakor ni mogoče, da bi plačali davek. To se zgodi pa le takrat, če preiskave verjetno dokažejo, da se takim njihov žalostni stan z odpuščenim davkom tudi v resnici polajša. Toraj ni pripuščeno tako polajšanje takrat, kedar bi zadolženo posestvo imelo na kant priti in bi odpust le upnikom na korist bil.

Prošnja za tak odpust se napravi do svoje c. k. okrajne gosposke. Ta naznanila in prošnje niso štemplju podvržene.

B. Davek od hišne najemnine

(od čimžev ali gostačev).

V glavnih mestih je ta davek že od nekdaj vpeljan zato, ker se ondi ne plačuje hišni razredni davek. V manjših mestih, po vaséh in trgih po deželi, koder se plačuje hišni razredni davek, ondi se pa naklada še le od 1849. leta sem.

Kdo po deželi je temu davku podvržen, in kdo se ga more oprostiti, to določuje cesarski patent od 10. oktobra leta 1849.

Iz tega patenta, iz ukaza c. kr. finančnega ministerstva od 9. avgusta 1850. leta (glej državni zakonik in vladnega lista CXIV. del) in drugih predpisov v pojasnenje povzamemo le sledeče.

Davku od hišne najemnine so po deželi podvržena:

1. poslopja, ki se oddajajo v najem, in iz tega dohodka donašajo;

2. poslopja, ki imajo več kakor tri za stanovanje pravne dele (sobe, kamre), če tudi so obložene le z 70 krajc. letnega razrednega davka, in če tudi lastnik sam ondi prebiva, kakor hitro se kateri deli v najem oddajo. Lastnik takega poslopja je dolžan tudi svoje stanovanje uceniti, in od njega davek od hišne najemnine plačati;

3. vsa poslopja, kakor v kakem kraju (mestu, trgu, vasi) polovica poslopij od stanovanja najemnino donaša.

V takih krajih je vsakemu lastniku dolžnost, da svoje stanovanje uceni po primeri drugih enakih v najem danih poslopij.

Davka od hišne najemnine so prosta:

1. vsa poslopja, katerim po predpisih, doslej za davek od hišne najemnine veljavnih, oproščenje od tistega gré.

Tù sem spadajo: farovži, kaplanije, šole, bolnišnice, občne hiše za uboge, občinske in deželne hiše, ki se rabijo za občinske in deželne uradnike, če v njih tudi kak uradnik brez plače stanuje itd. One so pa od davka le tako dolgo proste, dokler se rabijo v ta namen, in ne donašajo nobene najemnine, ktera bi bila davku podvržena.

2. V krajih, kjer niso vsa poslopja za stanovanje davku od hišne najemnine podvržena, tista poslopja, ki nimajo več kakor tri za stanovanje pripravne dele (sobe, kamre) in ki se od njih le po 70 kr. razrednega davka na leto in dan plačuje, če lastnik, ki je kak del v najem oddal, tudi sam ondi stanuje.

3. Če hišni razredni davek preseže davek, ki bi se imel od hišne najemnine plačati.

Ker pa število za stanovanje pripravnih delov poslopja večkrat določuje, ali se bo od njega davek od hišne najemnine nakladal ali ne, zato je treba dobro paziti na to, da pri popisovanji gostačev lastnik obstojne dele poslopja prav pové, in razloči hrame, v katerih se hranijo poljski pridelki, mnogovrstno orodje, reči za živež itd., ki niso za stanovanje, ampak za shrambe odložene, od kamer, v katerih stanujejo ljudje, ali pa so saj v to namenjene.

To omenimo zato, ker se v več krajih hramu tudi kamra pravi, ter se lahko pomote vrinejo pri nakladanji davka; zakaj od kamre, ki je le za shrambo, ne gré davek; od take, v kateri se stanuje, pa gré.

Tudi se večkrat primeri, da se s stanovanjem v poslopji v najem dá še kak kos zemljišča ali kaka obrtnija z orodjem, potrebnimi posodami in s pripravami vred. Če že od začetka ni zgovorjena za vsako tako reč najemnina posebej, tedaj je treba saj pri popisovanji gostačev na tanko določiti, koliko od vse najemnine pride na to in uno; tega je pa zato potreba, ker se smejo le obstojni deli poslopja z davkom hišne najemnine obložiti, nikoli pa ne zemljišče in obrtnija.

V takih okoliščinah se mora vsak sam sebe vprašati: koliko bi se dobilo najemnine za samo stanovanje v poslopji in za druge prostore, ako bi bili prazni, in bi nobena pravica za obrtnijo ž njimi v zvezi ne bila. Na priliko: nekdo dá v najem kovačnico z vso pripravo in orodjem, potlej stanovanje v istem poslopji, pa njivo in travnik, vse skup za 120 gold. na leto. Tukaj se mora pri popisovanji gostačev najemnina razločevati tako-le: od vse najemnine pride na stanovanje 20 gold.; na kovačnico s pravico, da se sme v nji kovati in pri delu lastnikovo orodje in druga priprava rabiti 60 gold.; na njivo in travnik 40 gold.

Naložil se bo potem davek le od 20 pa ne od 120 gold. — Ko bi pa kovačnica sama za-se stala in bi v istem poslopju ne bilo nobenega za stanovanje pripravnega dela, potlej bi se od nje ne plačeval davek od hišne najemnine, čeravno bi donášala omenjenih 60 gold. na leto in dan.

Davka od hišne najemnine je mogoče začasno se oprostiti:

1. od poslopja, ki je bilo na mestu, kjer je že poprej poslopje stalo, iz novega postavljeno, in

2. od poslopja že stoječega, če se je povečalo na širjavo, daljavo ali višavo, in s tem pridobilo več za stanovanje pripravnih delov. To velja pa le za mesta po deželi; za glavna mesta pa, v katerih se ne plačuje hišni razredni davek, in v katerih so vsa poslopja obložena z davkom od hišne najemnine, to ne velja. Zastran teh veljajo drugi ukazi in predpisi.

Kdor želi oproščen biti davka v glavnem mestu, izroči prošnjo za to c. k. dačni glavni gosposki (Hauptsteueramt) najkasneje v 6 tednih po izvršeni stavbi poslopja. Če se čas zamudi, ni več mogoče oprostiti se davka. Če je poslopje obširno ter obstaja iz več razdelkov in nadstropij, in se ne izdelava vse na enkrat, tedaj mora lastnik za vsak izdelan oddelek posebej v omenjenem času oproščenja prositi; ako to opusti, se mu šteje, kakor da je zamudil.

Kdor je iz nevednosti za omenjeno prošnjo odločeni čas zamudil, tak naj najpred odpusta te zamude pri c. kr. finančnem ravnatelstvu (Finanzdirektion) s pisano vlogo prosi, in ako odpust dobi, naj potem nemudoma svojo prošnjo za oproščenje od davka c. kr. dačni glavni gosposki izroči. — Obe vlogi ste podvrženi štemplju za 50 n. kr. od vsake pôle, in na vsako prilogo, če ni že prej štempljana bila, pride štempelj za 15 n. kr. V mestih po deželi, v katerih se odrajuje od poslopij hišni razredni davek, tam se mora pa najpred prositi za oproščenje od hišnega razrednega davka. Kdaj in kako naj se to stori, to se pové pozneje, ko bo od tega davka govorjenje.

Če je pa tako poslopje tudi davku od hišne najemnine podvrženo, tedaj je treba v dotičnem napovedku ali zapisniku omeniti, da je isto od razrednega hišnega davka oproščeno; in da se zavoljo tega tudi oproščenje davka od hišne najemnine zahteva.

Davek od hišne najemnine se odpiše ali odpusti:

1. Od poslopja v krajih, kjer so po postavi vse hiše davku od hišne najemnine podvržene, če v poslopju nobenega gостаča ni, in tudi lastnik ondi ne prebiva; toraj čisto prazno stoji, in nobenega dohodka ne donaša;

2. če se iz kakega poslopja gostač izseli, in tisto stanovanje prazno ostane;

3. ako hiša pogori ali jo razruši kaka nevihta, da se ne more ondi stanovati.

Ako je bil kak del poslopja (soba, kamra itd.) ali ako je celo poslopje že pri popisovanju gostačev prazno, naj se to že takrat v napovedek ali zapisnik postavi; vendar je pa potreba vsakega pol leta, to je, naj kesneje do 14. prosenca (januarja) in 14. malega srpana (julija) s posebno spisano vlogo ali ustmeno to okrajni gosposki (Bezirksamt) naznaniti; to se od pol do pol leta tako dolgo ponavlja, dokler se od omenjenega poslopja lastniku davek od hišne najemnine naklada.

Če se pa izseli kak gostač med letom, naznani se to ravno tako, najkesneje v 14 dneh po njegovem odhodu. — Tudi ta naznanila se ponavljajo od pol do pol leta, kakor je pred rečeno bilo tako dolgo, dokler stanovanje prazno stoji, in se lastniku davek od hišne najemnine naklada.

Ako po gostačevem odhodu lastnik sam v poslopji ostane, in mu to ne donša nobenega dohodka, in če stoji poslopje v kraju, kjer niso vsa za prebivanje pripravna poslopja davku od hišne najemnine podvržena, in če je bil naložen omenjeni davek tudi od prostorov, ki jih lastnik sam vživa, je pripuščeno tudi ta davek odpustiti. Zatoraj je treba tudi to v imenovanem naznanilu omeniti. Kdor je zamudil o pravem času naznaniti prazno ostale dele ali prazno ostalo celo poslopje, temu se odpiše davek od hišne najemnine le od taistega dneva naprej, ko je bila ali vloga gosposki izročena, ali se je pri nji storilo ustmeno naznanilo, ki se vpiše v zapisnik.

Opomnimo pa tudi, da se mora vsak gostač, ki na novo v kako hišo ali pa v kako poprej prazno stanovanje pride, od ktere se je davek odpisal, naj kesneje 14 dni po prihodu pri okrajni gosposki naznaniti, da lastnik ne zapade kazni. — Ta naznanila ali vloge niso štemplju podvržene.

C. Hišni razredni davek.

Temu davku so vsa poslopja podvržena, ki so za stanovanje ljudi pripravna in stojijo v krajih zunaj glavnih mest.

Po tem takem so poslopja razdeljena na 12 davčnih razredov ali vrst, od 70 nov. krajc. noter do 63 gold. redne letne plače. Pa tudi še večji se sme ta davek naložiti, ako presegajo deli, ki so za stanovanje pripravni, število, ki je za prvi razred ustanovljeno.

Ta davek se naklada namreč po številu za stanovanje pripravnih delov poslopja gledé tudi na to, ali ima poslopje kako nadstropje ali ne. Zato je treba na to dobro paziti, da se ne številijo v ta namen hrami. To je bilo že pri davku od hišne najemnine povedano. Letni razredni davek znaša brez priklade od poslopja, ki ima eno do treh sob, 70 nov. krajc., od treh do petih sob pa 2 gold. 10 kr. itd.

Hišni razredni davek se zbríše za zmirom:

1. Če se z davkom obloženo poslopje za stanovitno rabi v kak tak namen, kakor so poslopja po postavi davka prosta; to je: za šolo, kaplanijo, bolnišnico i. t. d.,

2. če poslopje pogori ali se podere, ter ga potem lastnik ne misli na novo zopet postaviti. To pa se mora v dotični prošnji povedati.

Začasno se odpusti hišni razredni davek:

1. Če poslopje pogori ali se podere, katero pa lastnik potem zopet postavi;

2. po deželi v mestih, kjer se plačuje hišni razredni davek, od poslopja, ki se na novo postavi na mesto kakega podrtega, ali pa če se poveča že obstoječe poslopje na daljavo, širjavo ali višavo, in se pridobi s tem več za stanovanje pripravnih sob in kamer.

Zniža se hišni razredni davek:

Če se zmanjša število za stanovanje pripravnih delov. Če ima, postavimo, poslopje 4 do 5 za stanovanje pripravnih delov, mora najmanj dva dela (sobi, kamri) odpraviti, ako želi, da se mu davek od 2 gld. 10 kr. na 70 kr. zmanjša. To se mora pa zgoditi tako, da se poslopiju odpravijo zunanje stene. Ako bi se pa le pregraje, ki ločijo sobo od kamre, to je, kak zid med štirimi poglavitnimi stenami odpravil, in bi se tako zmanjšalo le število za stanovanje pripravnih delov, takrat se davek ne pomanjša nič.*) Zatoraj ni varno brez pomislika obstojne dele poslopja porirati z namenom, naj bi se potem davek ponižal, ker bi se lahko primerilo, da se s tem podrtija napravi, pa vendar nič davka ne odpravi.

Hišni razredni davek se poviša

takrat, če se poslopje na daljavo, višavo, ali širjavo poveča in s tem več za stanovanje pripravnih delov (sob, kamer) pridobi, ker potem poslopje po številu obstojnih delov spada v kak drugi razred hišnega razrednega davka. Ako se pa v poslopji, z davkom obloženim, kaj predeluje, in se pregradijo poprejšnji deli, ne poviša se davek nič, če ravno se več za stanovanje pripravnih sob s tem pridobi, in to zato, ker se je sprememba le med poprejšnjimi poglavitnimi zunanji stenami zgodila.

Kdor poslopje za stanovanje stavi ali je pa povečša, on si sam davek naklada. Zatoraj, predno delo prične, naj dobro premisli, ali mu bo mogoče, od poslopja plačevati davek, ki se mu bo naložil po številu za stanovanje pripravnih delov.

Kdor zavoľo nove stavbe, ali ki je poslopje povečal, v kakem mestu na deželi, želi začasnega oproščenja od hišnega razrednega davka, ta naj podá spisano prošnjo c. k. glavni dačni gosposki (Hauptsteueramt) tistega okroga, kamor spada, naj kesneje v 4. tednih potem, ko je bilo poslopje dovršeno. Vsaka pola prošnje mora imeti štampelj za 50 kr., njene priloge pa štemplje po 15 kr.

*) Glej ukaz c. k. dvorne kamre od 9. julija 1840, šte. 16,844, ki se glasi: „Znotranje spremembe v poslopji ne pomanjšajo, pa tudi ne povikšajo že naloženega davka“.

Naznanila in prošnje za zbrisanje in odpust davka so štemplja proste in se storijo ustmeno ali pa s spisano vlogo pri dotični c. k. okrajni gosposki.

Zapovedano je pa tudi lastnikom, ki posloplja na novo stavijo ali že obstoječe povečavajo, da najkasneje v 4 tednih potem, ko se je delo dovršilo, to naznanijo c. k. okrajni gosposki, ki potem preskrbi, da se poslopje zavoljo prihodnjega davka ogleda.

Kdor to opusti, on se kaznuje s tem, da se mu povikša davek za čas, kar je izdelano poslopje večemu davku podvrženo; kazen pa ne preseže petih let. Lastnik, ki v kakem mestu na deželi poslopje na novo postavi ali poveča, ima to tudi še posebej svoji gosposki naznaniti, zato ker imate prošnja za časno oproščenje od davka in pa naznanilo za ogled poslopja zavoljo odmere in nakladanja davka različne namene in pota. Taka naznanila so štemplja proste.

Če se naloženi hišni razredni davek komu prevelik dozdeva, ta se lahko zoper razmero davka pri c. k. finančnem ravnateljstvu (Finanz-Direktion) pritoži. Tudi te pritožbe so štemplja proste. Pritožbe pa, ki se storijo zoper ravnateljstva razsodbo na ministerstvo, te so postavnemu štemplju podvržene.

D. Davek od pridobitka (patentov).

Kdo ima vse ta davek plačevati in kdo ga je prost, to določujejo dotične postave in predpisi.

Plačuje se pa dvakrat na leto, vselej polovica, in sicer: prva polovica se odraja meseca januarja (prosinca), druga polovica pa meseca julija (malega srpana).

Kadar se prosi pravice za kako obrtnijo ali rokodelstvo, tedaj je za to najpripravnejši čas meseca rožnika (junija) in pa meseca grudna (decembra).

Pa tudi za oddajanje (nazaj pokladanje) plačilnih listov (patentov) je omenjeni čas najpripravnejši. Kdor namreč meseca junija patent nazaj dá, njemu se zbriše davek za drugo polovico leta in pa zanaprej; kdor ga pa meseca decembra oddá, temu se pa zbriše davek za celo prihodnje leto in pa za naprej.

Kdor ga pa oddá še le po novem letu, to je, meseca januarja, ali pa kak drugi mesec do konca junija, ta mora plačati davek za celo prvo polovico; kadar se pa oddá meseca julija ali pa pozneje noter do konca decembra, ta ima pa plačati davek od celega leta.

Ako, na priliko, oče sinu izroči posestvo in obrtnijo, ki je pri hiši, naj ob omenjenem času oče svoj patent c. k. okrajni gosposki s tem izroči, da se za naprej plačevanje z njegovega imena zbriše, ker je obrtnijo sinu prepustil, sin naj pa pri ti priči pravice prosi na svoje imé.

Ravno tako naj se ravna, če kak obrtnik umrje, in če se misli dedič njegov z obrtnijo ranjcega pečati.

Kdor po tem nasvetu ravna, ta ne bo nepotrebnega davka plačeval.

Če kdo svoj patent izgubi, ta naj to pri c. k. okrajni gosposki oglasi, da mu preskrbi drugega, ali pa naj s spisano vlogo za-nj prosi. Tako naznanilo, ali taka vloga se mora pisati na štempelj za 50 kr. Ako je patent že ves popisan, in ni več prostora za potrdila odrajtane plače, tedaj naj se izroči tudi c. k. okrajni gosposki, ktera potem nov patent preskrbi. Prošnja zato je štempelja prosta.

Davek od pridobitka se zbríše za zmirom :

1. Če obrtnik umrje in se vdova njegove obrtnije odpové; ali če ni oženjen in njegov dedič njegov patent nazaj da;

2. če obrtnik sam želi, naj se zbríše obrtnija, in s tem sporočilom gosposki svoj patent izroči;

3. če se komu pravica do obrtnije z vradnim sklepom odtegne;

4. če se obrtnik preseli v drug kraj, in zaostalega davka, čeravno po časnikih opomnjen, v postavljenem obroku ne odrajta.

Kdor izgubi patent in želi, da se zbríše njegova obrtnija s plačilom vred, ta naj to naznani ustmeno ali pa s pisano vlogo, ki je štempelja prosta, dotični c. k. okrajni gosposki.

Ako zaostali dolg ni plačan, to ne zavira, da bi se patent ne zbrisal. Lastnik patenta mora vendar zastali dolg plačati, če ima premoženje, tudi potem, ko je bil patent zbrisan. Izbríše se obrtnija pred le zato, da od patenta še večí dolg ne narašča.

Če pa obrtnik oboža in ne more davka od pridobitka plačati, tedaj se mu po doslé veljavnih postavah in predpisih ne more pravica do obrtnije vzeti, niti se patent zbrisati.

Davek od pridobitka se odpustí, ali začasno zbríše:

1. Kadar obrtnik oboža in ne more zaostalega dolga plačati;

2. če se nabere dolg po smrti obrtnikovi zato, ker ni bil patent o pravem času gosposki izročen, da se obrtnija zbríše; ker njegovi dediči niso dolžni plačevati davka za njim od taiste polovice leta naprej, pred katero je on umrl, če ne obrtujejo na njegov patent;

3. če umrje obrtnik brez premoženja, in je zaostal z davkom.

Pomanjšanje davka od pridobitka je mogoče doseči

takrat, kadar obrtnija ali rokodelstvo peša; da se le malo pridobi in zasluži, in se vse to verjetno dokaže.

Ako pa plačuje obrtnik ali rokodelec že najmanjši davek taiste vrste, h kateri obrtnija v dotičnem razdelku spada, tedaj se ne smé letno plačilo pomanjšati.

Naznanila za zbrisanje in prošnje za časni odpust zaostalega davka, ali pa za pomanjšanje davka se storé ustmeno pri c. k. okrajni gosposki, v glavnih mestih pa pri mestni gosposki; ali pa se podajo ondi spisana. Ona niso štempelju podvržena.

Za pomanjšanje prevelikega davka se pa prošnja lahko tudi podá naravnost c. k. finančnemu ravnateljstvu.

Kadar mož umrje, tedaj sme vdova na patent ranjcega obrtnijo in rokodelstvo imeti.

Ni jej potreba zato posebne pravice. Če pa želi, da se prepiše patent na njeno ime, naj za to pri c. k. okrajni gosposki prosi in jej v ta namen ranjcega patent izroči. Prošnja je podvržena štemplju za 50 kr., patent, ki se jej priloži, pa za 15 kr. Ako se patent v zapuščini ranjcega ne bi našel, naj se to v prošnji omeni.

E. Davek od dohodkov.

Kdo je dolžan ta davek odrajtovati in od česa se plačuje, to razločuje cesarski patent od 29. oktobra 1849. leta, ukaz c. k. finančnega ministerstva od 11. januarja 1850. leta, in pa poznejši ukazi tega ministerstva.

Ž njih tukaj pesnamemo le sledeče:

Prost je tega davka med drugimi:

1. V prvem razredu, kdor od obrtnije ali rokodelstva plačuje najmanjši pridobitni (patentni) davek, in če spada obrtnija zastran pridobitka v 3. ali 4. poglavitni razdelek; pa le takrat, če ima obrtnik ali rokodelec en sam tak patent, in če tudi njegova žena nobenega nima.

2. V drugem razredu uradnik, če njegova letna plača in pa vrednost drugih stvari, ki jo namestujejo, ne presega 630 gld. na leto. To velja tudi za osebe, ki so že v počitku (penzionirani). Kadar se ustanavlja, ali je kdo temu davku podvržen ali ne, tedaj naj se seštevajo le taisti dohodki, ki pri nakladanju davka v ta razred spadajo.

Nekdo prejema, postavimo, na leto in dan za opravljanje svoje službe:

a) iz javne blagajnice določenega plačila	300 gl.
b) obresti od državnih dolžnih pisem, ki so mu v poljšek njegove letne plače namenjene	300 „
c) biro, ki jo prejema od soseske, vredno	30 „
d) vžitek od posestva, ki je tudi obstojni del službenih dohodkov, vreden	100 „

Skupaj 730 gl.

Pa on vender ni podvržen davku od dohodkov v drugem razredu, zato ker od obresti za črko b) že v tretjem razredu davek plačuje; od dohodkov za črko d) pa se davek od dohodkov s tretjinsko priklado k zemljiščnemu davku odrajteva, tako da potem za drugi razred le 330 gld. ostaja; torej dohodki v drugi razred spadajoči ne presegajo na leto 630 gld.

3. V tretjem razredu, v katerem se naklada davek od obresti tacihi kapitalov, ki niso v zemljiščne bukke vpisani (vtabulirani) in pa od vžitkov ali izgovorjenega živeža, naj je v gotovini ali v drugih rečeh spoznan, če se verjetno dokaže, da vsi dohodki, ki jih kdo ima, naj dohajajo od ene ali druge strani, torej tudi

od kakega zemljišča, po odrajtanih dolgovih, če jih ima, ne znajo na celo leto več ko 315 gld. Kdor nima več ko 315 gld. letnih dohodkov, pa se od njega zahteva, naj napové obresti, ki jih prejema od kakega nevtabuliranega kapitala, on se pa želi oprostiti davka od dohodkov, ta naj v napovedku razločno naznani vse svoje dohodke in naj jim pristavi tudi njih lastnost, ter naj na konci prosi, da se oprosti davka.

Naloženi davek se zбриše ali odpusti:

1. V prvem razredu:

- a) Če obrtnija med letom jenja, in sicer za tisti čas, kakor se obrtnik ni več ž njo pečal. To veljá tudi za umrle obrtnike, ki se jim je pri življenji davek naložil, in ki je po smrti njih obrtnija jenjala;
- b) če se komu med letom plačilo od pridobitka pomanjša na najnižjo stopnjo taistega razreda, v katerem so obrtniki davka od pridobitka prosti; ako mu je za taisto leto ta davek že bil naložen;
- c) če ima kdo dva patenta z najmanjšim davkom, in se enega znebi med letom s tem, da ga nazaj dá; ako mu je bil davek od dohodkov takrat že naložen. To veljá tudi za moža in ženo, ki imata vsaki svoj patent, če ga eden nazaj dá;
- d) če se verjetno dokaže, da se je davek komu po pomoti naložil. Davek se zбриše ali odpusti vselej od taistega časa naprej, kakor obrtnija jenja, ali se od pridobitka davek na najnižjo stopnjo zmanjša, in sploh kakor dolžnost, davek od dohodkov odrajtovati, jenja.

2. V drugem razredu: Če taisti, ki ima davek plačati, iz službe stopi ali umrje. Zбриše se od taistega časa naprej, kakor njegova letna plača jenja.

3. V tretjem razredu taistemu, ki verjetno dokaže, da so šli z davkom obloženi dohodki v zgubo; zбриše se davek za čas, od kar jih več ne dobiva.

Zaostali davek se odpusti takim

ki so obožali, in ki verjetno dokažejo, da niso v stanu več dolga plačati.

Prošnje, da bi se zbrisal ali odpustil davek, so štemplja proste, in se storijo pri c. k. okrajni gosposki (v glavnih mestih pri mestni gosposki) ustmeno, ali pa se ondi spisane podajo. Napravijo naj se hitro potem, ko jenja dolžnost omenjeni davek plačevati. Gotovo naj se pa to stori vselej do konca leta.

Pritožba zoper nakladanje omenjenega davka,

ali če kdo misli in more dokazati, da je preobložen, naj se stori do c. k. finančnega ravnateljstva in se ima podati najkasneje 14 dni potem, ko je plačilni list prinesen bil, c. k. okrajni gosposki (v glavnih mestih pa mestni gosposki). Tudi té pritožbe so štem-

plja proste; pritožbe zoper razsodbo finančnega ravnateljstva na ministerstvo so postavnemu štemplju podvržene.

Ni pripuščeno v tekočem letu obrtnijo davkov od dohodkov

oprostiti zato, ker je pred to leto stala. Zatoraj mora obrtnik v tekočem letu davek plačevati, ako se pečá z obrtnijo; za preteklo leto naj pa prosi za odpust davka, in če ga je že plačal, za povračilo, če more dokazati, da je obrtnija res stala.

Slednjič se omeni še tole:

Za pobiro davkov in njih zarajtovanje so od vlade postavljene posebne vradnije.

Plačila se smejo odrajtati le cesarskim vradnikom, ki so za to postavljeni. Kdor komu drugemu svoj denár izroči, ta stori to na svojo odgovornost. (Ako bi kdaj županija to oblast dobila, se bode že obširno oklicalo.)

C. k. vlada je zapovedala, naj se vsako pri c. k. vradnijah storjeno plačilo potrdi plačevalcu po dveh, od vradnije zato pooblaščenih vradnikov.

Plačila odstotkov (procentov) ima pa še tretji za to postavljeni vradnik podpisovati.

Zato pa, ker c. k. vlada le take potrdbe od storjenega plačila za veljavne spoznava, naj skrbi vsak, kdor kaj plača, zato, da se mu potrdi plačilo tako, kakor visoka vlada zapoveduje.

Kdor se potem ne ravna, ta ima tudi sam škodo trpeti, ako se pozneje pokaže, da plačilo ni bilo zarajtano.

Zgodovinski spominki.

Prevedeno iz Triglava.

I. Poklánjanje dedinskim Kranjskim vladarjem.

Najpred je treba pomniti, da je poklánjanje dedinskemu vladarju (Erbhuldigung) na Kranjskem, Koroškem ali Štajerskem bilo ravno to, kar na Češkem ali Ogerskem kronjanje. Poglejmo zdaj, kedaj je ta državopravna šega na Kranjskem nastala in dolej trpela.

Začetek avstrijskemu posestvu na Kranjskem storil je Babenbržec Leopold VII. s tem, da je kupil od Brižinskega stolnega kapitola cerkvena lèna ali fevde, ki so bila na Dolenskem. Njegov sin in naslednik Miroslav II. priženi sè svojo ženo Nežo iz Andechs-Meranske rodbine mnogo Kranjske zemlje ter postane najmogočnejši gospod v deželi. Pa se je zval samo gospoda od Kranjskega, ter se ni hotel poslužiti privoljenja cesarja Miroslava II., da bi bil svoje gospodstvo premenil na vojvodstvo.

Po Babenberžcih in po pémskem Otokarji, kateri je imel veliko posestva in cerkveno varstvo v deželi ter je bil zato sprejel naslov „deželni gospodar Kranjski“, Rudolf Habsburški nastopi vladati, in to najprej gorenske strani, katero je od Koroškega oddružil ter za cesarstveno lèno izrekel. On jo je potem vladal v cesarstva imeni nekaj časa sam, potem pa po svojem najstarejšem sinu Albertu, kot svojem namestniku. Leta 1282 je on s privoljenjem cesarstvenega zbora dal Kranjsko deželo v leno svojima sinoma Albertu in Rudolfu.

Pa še je trpelo celo stoletje, predno so Habsburžci prišli v popolni djanski pòsed kranjske dežele. Še le vojvodu Rudolfu IV. ustanovniku se pospeši, da je deželi, med mnoge gospodarje razdrobljeni, vredil državo-pravne razmere.

Shod (kongres) v Ljubljani (1360), dogovori z Goričani (1361 in 1364) in živo pogájanje ž njimi do 1365 zastran goriške Istre in slovenske krajine, česar vspeh je bilo združenje enega dela Istre, pak metliške in slovenske krajine s Kranjskim, bila so njemu politiška sredstva, da bi pridobil svoji hiši to za Avstrijo sè vsakega obzira prevažno okrajino, ki je kakor kamenita trdnjava proti jugu in jugo-vztoku. Kot mogočen stolp te trdnjave, na katerega bi se ena velika njena stran opirala, sezidal je stražnico Rudolfovo (sedanje Novo mesto) 7. aprila 1365. leta.

Ali pri vseh teh čvrstih prizadevah Rudolfovih preteče še skoraj celih deset let, predno so Habsburžci mogli pomisliti na sklep državo-pravne pogodbe sè stanovni vse kranjske dežele.

Leta 1360 so se stanovi gorenske Strani Rudolfu v Gradci skupaj s Korošci in Štajerci prvokrat poklanjali, leta 1374 sta skupaj vladajoča brata Albert III. in Leopold III. sklicala stanove z Gorenškega, iz Metlike, s Pivke, Krasa in iz Istre prvokrat v Ljubljano poklanjat se. Vojvoda sta zatega delj prišla osebno v Ljubljano, potrdila sta deželne svoboščine ali pravice, in sprejela od stanov prisego.

Po Albertovi smrti sta vladala deželo bratranca Vilhelm in Albert IV. Kedaj je bilo poklanjanje njima, to se ne dá na ravnost dokazati, vendar je Albert deželne svoboščine potrdil v Gradci takrat, ko je bil celjanski Herman deželni poglavar. Vilhelm je obiskal Ljubljano 1397. leta. Pri delitvi po Vilhelmovi smrti pripadejo Štajersko, Koroško in Kranjsko — notranja Avstrija — vojvodu Ernestu s pridevkom „Železnemu“. Ta 'si je izvolil svoj sedež v Gradci (1410), prišel je osebno v Ljubljano, da so se mu stanovi poklonili, ter je potrdil deželne pravice. Tudi njegov naslednik, cesar Miroslav III. je prišel k temu djanju osebno v Ljubljano (1464). Pred njim so vladarji morali vsak priseči, da bodo svoje vladarske dolžnosti zvesto izpolnovali, deželne pravice spoštovali in branili, a njemu je bila ta vladarska prisega odpuščena. On je potrdil najpred pravice stanovom na Metliškem in v slovenski Krajini, kakor sta jim jih bila poprej grof Albert goriški (1365) in Leopold vojvoda avstrijski potrdila.

Kot cesar je potem ponovil „častitim stanovom Kranjskim“ (1460) vse pravice, ki jih je bil potrdil vojvoda Albert 1398, podkrepil jih je sè zlato pečatjo in se podpisal: „Vojvoda Kranjski in gospodar slovenske Krajine“.

Potem Ljubljana več neg eno stoletje ni videla svojih vladarjev osebno priti k poklanjanju. Cesar Maks I. in Karol V., zamotana v nepretrgane vojske, sprejemala sta poklanjanje po svojih svetovalcih, kateri so tudi namesti vladarjev prisegali. Tako je poslal Maksimilian I. 1494. leta tri svoje svetovalce, namreč grofa Janeza Werdenburškega, grofa Jurja Turna in grofa Žiga Welsperškega k poklanjanju, ter je potrdil potem na Dunaji 1494 kot vojvoda Kranjski in gospodar slovenske Krajine deželne pravice. Cesar Karol V. je poslal za-se in ob enem za svojega brata Ferdinanda svoja svetovalca opata Urha iz Šent Pavla in Janeza Mandorferja, da sta poklanjanje sprejela 4. julija 1520. Ko sta pa potem Karol in Ferdinand imela delbo za svojo dedino, in sta se bila dogovorila, da se od Kranjskega, katero je bilo z drugimi avstrijskimi deželami pripalo Ferdinandu, imajo odtrgati slovenska Krajina, Metliško, Kras in Istra, in ti deli predjati k Karlovim španskim deželam, so kranjski stanovi, poklicani poklanjat se Ferdinandu, pokorščino odrekli, ter živo protestovali proti takemu raztrgu svoje dežele, rekoč, da raji trpijo vojsko in sovražni napad, ko tako pogubno razkosovanje svoje zemlje. Še le, ko sta vladarja od namenjenega razdeljenja kranjske dežele odstopila, poklonili so se kranjski stanovi nadvojvodu Ferdinandu, ko samostojnemu vladarju avstrijske dedine, ter mu prisegli 1522. leta v roko njegovih poslancev zvestobo, on je potrdil deželne pravice in svoboščine za Kranjsko, slovensko Krajino, Metliško, Trst in Istro vse pod nadslovom: „Vojvoda Kranjski in slovenske Krajine“.

Še le Ferdinanda I. sin, nadvojvoda Karol, katerega smemo po vsi pravici „notranje-avstrijskega“ imenovati, ker je prav on tej skupini razločno državo-pravno podobo dal, ta je spet osebno prišel v Ljubljano ter 28. aprila 1564 sprejel poklanjanje. Tri leta pozneje je potrdil deželne svoboščine. Nadvojvoda Vilhelm, jerob nedoletnemu Karlovemu sinu Ferdinandu, je poslal le svetovalce, da so se jim poklonili 1593. leta, 8. nov. ter je cesar Rudolf potrdil 3. dec. 1593 pravice kranjske dežele in njej pridruženih pokrajin; nadvojvoda Ferdinand, ko je nastopil vlado notranje Avstrije, on je spet osebno prišel v glavno mesto kranjsko in sprejel poklanjanje 13. febr. in pravice je potrdil 20. decembra 1597 v Gradci. Njegov naslednik, Ferdinand IV. je poslal namesti sebe kneza Maksa Dietrichsteinskega, da so se mu poklonili; ali cesar Leopold I. je spet sam prišel in sprejel poklanjanje 13. sept. 1660 med veliko slovesnostjo. Tudi od njega stanovi niso zahtevali vladarske prisega, ampak samo pismeno zavezo.

Ravno tako je Karol VI. potem, ko so kranjski stanovi

sprejeli pragmatiško sankcijo (v zboru 19. junija 1720), osebno prišel v Ljubljano leta 1728 in sprejel poklombo po stari šegi in navadi. Tudi njemu so, kakor popred Miroslavu III. in Leopoldu I. odpustili prisego, pa le proti pismeni zavezi, tako, da ta odpust ni veljal njegovim naslednikom. Da se imajo deželne pravice in svoboščine spoštovati in cele ohraniti za vse prihodnje čase, to je bilo že pred med cesarjem in stanovi v pogodbi zastran pragmatiške sankcije zmenjeno in ustanovljeno.

Karola VI. nasledniki pak so jeli bolj in bolj samodržno vladati ter za deželne pravice, o pragmatiški sankciji za vselej potrjene, ne meniti se, — in tako je dedinsko poklanjanje prestalo.

II. Notranja Avstrija.

Zemljepisna lega je storila, da se je med sosednimi deželami Štajersko, Koroško in Kranjsko že zgodaj začenjala neka skupnost v materialnih zadevah, ki je gojila prepričanje, da bi vsaki od njih na veliko korist bilo, ko bi se nekatere reči skupno obravnavale po skupnem posvetovanji odborov, v skupinski zbor združenih.

Tako nahajamo že 1338 (sept. meseca) stanove štajerske, koroške in kranjske v Gradci zbrane, da so v skupno deželno pravo posvetovali in ustanovljali. Zbirališča takim zborom bila so tedaj največ na Štajerskem; tako so se shajali v Lipnici, Mariboru, Celji, v Bruku na Muri, v Gradci; pa tudi na Koroškem v Šent Vidu, Beljaku itd. Odkar se je bila po delitvi habsburškega domačega posestva notranje-avstrijska skupina za vojvoda Ernesta bolj utrdila, bivali so skupinski zbori zmiraj bolj pogostoma. Al kakor so od začetka vladarjem bili po godi, tako so jim pozneje zmiraj nadležnejši prihajali, ker so podpirani od volje za njimi stoječih združenih narodov zmiraj huje pritiskali na odloke vojvodske vlade.

Od konca je bila največ nevarnost od Turka, ki je za Miroslava III. in Maksimilijana I. sklicavala skupinske zборе, da so sklepovali zastran prinosa v denarjih in vojščakih za deželno brambo, odkar se je pa jela vera prenavljati za Ferdinanda in še bolj za Karola, bil je namen njihovih shodov že dvojen, namreč poleg brambe od turčina tudi dosega verske svobode. Niti narodnosti niso takrat pozabili. Da bi razširjali novo Lutrovo vero, jeli so takrat tudi slovenske bukve natiskovati. Sveto pismo, po Dalmatinu prevedeno, tiskalo se je na skupne stroške, tako da je vplačalo Kranjsko 6000 gld., Štajersko 1000 gld. in Koroško 900 gld. Zbor učenih teologov in filologov iz vseh treh dežel je v Ljubljani pregledoval in vredoval ta prèvod.

Maks I. Ernestov naslednik, je notranjo Avstrijo razširil s tem, da ji je pritaknil še doljno in gornjo Avstrijo; ali nadvojvoda Karol, ki je bil Štajersko, Koroško, Kranjsko in Goriško v del dobil, on je notranjo Avstrijo leta 1565 spet nazaj naredil, kakor

je bila, ter ji upravo uredil. On je napravil dvorno kamoro, kot ministerstvo od financij, notranje-avstrijsko vlado, kot najvišje sodišče; tajno svetovalstvo, kot nekakošno dvorno kancelarijo, kakor je nekako že bila za cesarja Karola V., kateri je va-njo iz vsake dežele po enega svetovalca po predlogu dotičnega deželnega zbora jemal, in zadnjič dvorni vojni svet, kot vojno ministerstvo; ta je bil najvažnejši, ker je imel vso upravo in vojevanje na Granici v svojih rokah.

Pri tih srediških oblastih, ki so vse v Gradci svoj sedež imele, bile so dežele zastopane z določnim številom svetovalcev, ktere so deželni zbori predlagali in vladar jih potrjeval. Predsedovalec, ki je bil vladarjev namestnik, ta se je jemal le iz teh dežel, iz vsake po vrsti.

Za Ferdinanda II. je pa ta uredba že jela pešati, in svojo pomembo zgubljevati; za Leopolda I. je bilo več del oblasti že na Dunaj prenesenih; notranje-avstrijskim deželam je ostalo le še oskrbovanje Granice, te najboljše in najzvestejše straže Avstriji in civilizaciji proti polumescu.

Toliko ob kratkem v dokaz, da imamo tudi Slovenci svoje posebno historično pravo in sicer, ker med politično-historičnimi pravicami menda to ne dela kaj razločka, kedaj in za koliko časa je bila ktera silovito pretrgana, ne manj utrjeno, kot Čehi, Ogrji ali Poljaki.

Kako fotografi delajo podobe.

Spisal dr. Jan. Bleiweis.

Fotografija s telegrafijo in lokomotivom to vam je tista trójica, ktera človeškemu umu, ki jo je iznašel, največjo čast dela na véke. Kar pa so bistro glave izumile človeštvu na korist, to je vredno, da vsak omikan človek saj nekoliko pozna.

Naj tedaj ti listi, namenjeni prosveti domači, razložijo, kolikor mogoče po domače, fotografijo ali svetlopisje.

Malo se je nekda videlo podób (portrétov) nekaj zato, ker ni bilo umetnikov, ki bi bili znali podobe dobro posnémati po obrazu človekovem, a nekaj tudi zato, ker so take podobščine predrage bile, da bi se bil mogel poobličiti (malati*) dati on, kdor ni bil premožen.

*) Tudi meni, ki v soglasji z mnogimi veljavnimi slovenskimi literati ne želim, da bi pregnali iz našega slovnika vsako besedo, ktera ni slovenskega korena, se dozdeva, da beseda malati se dá opravičiti za slovensko, kakor Vodnik v 10. listu svojih „Ljublj. Novic“ od leta 1798 piše, rekoč: „Malati pravijo vsi Slovenci (Slovani) inu Moškovitarij molovati, ali

Danes je to drugače. Na vseh voglih, ako prideš v mesto, vidiš na kupe podob, moških in ženskih vseh stanov, ki te vabijo, da stopiš v delavnico umetnikovo, pa si daš za majhen denar posneti obraz svoj, da ž njim razveseliš rodbino svojo in prijatelje svoje. Umetniki potujejo celó po deželi, po mestih in kmetih, da fotografujejo ljudi in kraje.

Bilo je 1836. leta 19. avgusta, ko je francoski naravoslovec Arago v slovesni seji pariške akademije prvikrat svetu povedal do tistihmal neznano novico, da je Daguerr-u (Dagèru) po mnogem trudu obveljalo, solnčno luč vpreči v mašino, ktera obraz vsake stvari posname tako popolnoma, da noben umetnik tako.

Danes 19. avgusta — ko té vrstice pišem — ravno je tedaj 30 let, da je ta umetnost zagledala beli dan. Imenuje se v vseh jezikih fotografija. Da bi imé to grško prestavili v jezik naš, rekli bi svetlopisje zato, ker solnčna svetloba piše ali načrtuje podobe.

Lahko rečemo, da od kočé bornega kmetiča do palače bogatega velikaša slovi fotografija; malokdo je, da ne pozna podobščin, po nji narejenih, naj so obrazi človeški ali podobe mest, gorá itd. Al vendar vprašamo: koliko pa je taci, tudi omikanih, ki so se že zmenili za to: kako se delajo te podobe? Vsakdanja stvar so nam, mimo ktere človek gré, pa še ne pomisli ne, kako se godi to čudo, da v malo trenutkih ima umetnik obraz tvoj na šipici in raz to v malo urah na papirji. „Glejte, glejte, kako je dobro zadét, kakor da bi živ bil!“ — to je vse, kar gospod in kmet pravita, ogledovaje obraz kakega znanca; kako pa je samo solnce namalalo podobo, za to jima še mar ni, in vendar bi morala skrivnost taka mikati vsacega mislečega človeka.

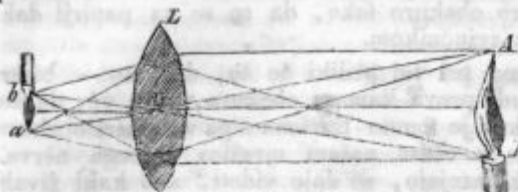
Kdor je tedaj radoveden o tem, kaj se godi v tihi delavnici natornih močí, ta naj nas posluša malo časa. Če tudi ne pozna snov, ki je rabi umetnik, nekoliko se mu vendar bode razjasnilo svetlopisje. —

Dvojna moč ti je, ktero pri svetlopisih človeški um vpreza v svojo službo, da mu narejate podobe: moč fizikalna in moč kemična. Fizikalna pot je, po kateri solnčna svetloba vtisne podobo (obraz) na šipo, na kemični poti pa si jo priklene umetnik na njo tako, da mu ne uide več.

Ne moremo se tukaj spuščati v to, da bi obširno razlagali bistvo solnčne svetlobe, kako se razprostirajo žarki, kako se lomijo, in tacega več, česar nas uči tista vednost, ki jej pravimo fizika; le o kratkem naj povemo, kako s pomočjo izboklega stekla, ki ima podobo leče (konvexe Linse), dobimo podobo vsakoršne stvari.

pa živopisati“. Al je od nemškega vzeta, al so Nemci od nas to besedo vzeli, ni mogoče skazat; priče so pomerle. Morebiti je malati bolj slovensko kakor nemško. Zakaj malam se zna reči, de pride od malega, kakor bi rekel: „jez malam, to je, na malem pokažem, na majheno podobo denem, v malem načerkam, kar je na sebi veliko“. Pis.

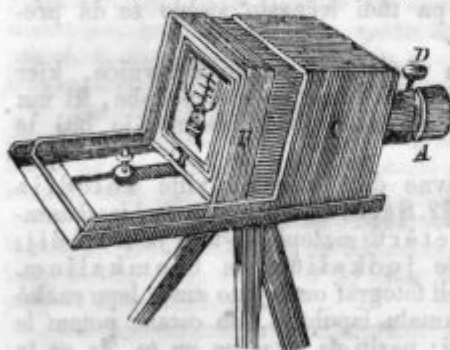
Da bodo naše besede jasnejše, dali smo narisati sledečo pripravo.

Ako, na priliko, postavimo v primerni daljavi svečo *A B* pred tako lečasto steklo (glaž v podobi leče), pada od vseh njenih strani svetloba (luč) na to lečo.

Ker pa je steklo gostejše kakor zrak, se takrat, kader žarki ali svetloba skozi to steklo gredo, od svoje prejšnje ravne poti odkrenejo, to je, lomijo se, al za tem steklom se zopet združijo v piki, ki se vnetilna pika ali ognjišče*) v fiziki imenuje, in tako naredé narobe podobo *a b*. Bolj pa se vidi ta podoba, ako na mestu *a b* držiš listek belega papirja ali pa temno-brušeno šipo. Podoba ta je prav tako velika, manjša ali večja, kakor je stvar prav tako blizu, bliže ali dalje od lečastega stekla.

Kamera obskura (temničica), ki je poglavitna mašina fotografova, je prav to, kar je takošno lečasto steklo. Vidiš jo tu na drugi pripravi v mednem (mesingastem) okovu nad črko *A*.

Da se pa podoba, kar največ mogoče, naredi bistra, se mora od temno-brušene šipe *E*, na kateri se prikaže, odvrčati vsa svetloba, ki bi utegnila od strani na-njo padati, kajti ta stranska svetloba motila bi uno ravno. Za to je temničica *C*; na njeni sprednji strani se nahaja lečasto steklo, na zadnji strani pa je temno-brušena šipica. Kakor pri sveči, se tudi tukaj naredi podoba vselej narobe.

Vsaka stvar pa daje podobo od sebe, ako se sama sveti ali je saj dosti razsvetljena, zato se podoba človekova naredi boljša, ako se dá poobličiti o jasnem solnčnem dnevu. Ker pa se, kakor smo ravno rekli, narejajo v imenovani mašini podobe vse narobe, zato stoji ondi človek na glavi, hiša na strehi; kar je levo pri človeku, to je desno na podobi; kar pa je desno tam, to je levo tu.

Mašino, ki se imenuje kamera obskura ali temničica (temna tružica), je v sredi 17. stoletja iznašel Napolitanec Porta. Že dolgo se je svet veselil tega, da so slike, ki jih je ona delala, bile jako lične, jako podobne originalu; al milo se je vendar še pogrešala umetnost, ki bi podobo, ktero temničica naredi, prikle-

*) Tudi prosti ljudje vedó, da s takim steklom na solncu se dá goba in vsaka druga vnetljiva stvar v tej piki užgati; zato beseda ognjišče dobro izrazuje „Brennpunkt“.

nila na papir. Česar se je dolgo želelo, pa zdelo nemogoče, to je dognal slavní Daguerre. To pa je vendar tudi resnica, da že poprej so vredili kamero obskuro tako, da so se na papirji dali obrisi podobe načrtati s svinčnikom.

Mimo gredé rečemo pri tej priliki še to, da oko — biser človeških čutov — je tudi prava kamera obskura, to se vé, da še dokaj bolj umetna. To, kar je temno-brušena šipa v kameri obskuri fotografovi, prav to je v očesu našem mrežica čutnega nêrva. Lične podobe, ki se tù narejajo, se dajo videti, ako kaki živali oko izrežeš in na njegovi zadnji strani skrbno odlupiš vnanje kože, tako, da čutnega nêrva mrežica pred tabo leži. In še več: s pomočjo tako imenovanega očesnega zrcala vidiš celó podobo, ki se pri živem človeku naredí na tej mrežici.

Čujmo sedaj, kaj počné fotograf, kadar hoče narediti kako podobo.

Prvo delo njegovo je to, da podobo stvari, ktero poobličiti hoče, prav na tanko vjame v kamero obskuro. S pomočjo trinožnega stala (stativa), na katerem stoji kamera obskura, se dá ona zasukati tako, da podoba pade prav v sredo temno-brušene šipe. Da se pa podobi dá potrebna bistrost in natanjčnost, zato je zadnji del kamere *B* gibljiv, pa tudi lečnasto steklo se dá premakniti, ako zasučesh vrtilo *D*.

Idimo zdaj s fotografom v njegovo temno delavnico, kjer plošče (šipice) pripravlja, na ktere bo vjel podobo, ki mu jo naredi solnčna svetloba. Zeló zeló občutljive morajo biti te šipice za svetlobo.

Na šipo, ktero prav ravno drži v roki, vlije kolodija (kollodium). Kaj pa je kolodij? Strelni bombaž (schiessbaumwolle) v vinskem cvetu in etêru raztopljen, to ti je kolodij; tej tekočini pa je primešan še jodkalium in bromkalium. Roko polagoma potresa je razdeli fotograf omenjeno zmes lepo enako po šipi. Êter in vinski cvet kmalu izpuhtita, da ostane potem le tanka pa trdna mrena na šipi; paziti pa se mora na to, da se ta mrena ne osuši preveč.

Sedaj položi šipico v drugo tekočino, to je, v vodo, v kateri je raztopljen peklenski kamen, to je, solitarno-kisli srebreni oksid. V tem hipu pa se premeni kolodijeva mrena. Poprej je bila bistra in prezorna, al sedaj se kmalu ne vidi več skoz-njo, in poprej rumenkasta njena barva prehaja v belo. Tako dela peklenski kamen na kolodij: brom in jod se namreč ločita od kaliuma, solitarjeva kislina pa se loči od srebro-oksida, kalium se združi s kislicem srebro-oksida in s solitarjevo kislino, pa naredí solitarno-kisli kali. Potem, da se srebro-oksidu (v peklenskem kamnu) odtegne kislic, se prikaže čisto (metalično) srebro, ki pa se brž z bromom in jodom zveže v bromovo in jodovo srebro. Ker ostali soli niste raztopljivi v vodi, zato ostanete v kolodijevi mreni; solitarno-kisli kali (t. j. navadni solitar) pa se raztopi v vodi.

To vse so kemične presnove. Če, dragi čitatelj, tudi nisi kemikar, da bi poznal vse té stvari, to saj zdaj veš, da fotograf mora marsikaj početi, da navadno stekleno ploščico (šipo) naredi tako, da na njo svetloba more vtisniti podobo. Če šipo posiplješ z drobnim prahom, tudi moreš pisati po nji in napraviti kakošno podobo; al to je mehanično delo. Kar pa počenja fotograf po popisu, ki si ga ravno slišal, to je kemično početje.

Po bromovem in jodovem srebru je šipa ali prav za prav kolodijeva mrena, s katero je šipa prevlečena, zelo občutljiva postala za svetlobo. Še vlažno (mokro) nese sedaj fotograf to šipo v kamero obskuro. Če tudi je le kratka ta pot, dobro mora vendar paziti, da svetloba v sobi, kjer stoji kamera obskura, ne zadene šipe; prenese jo tedaj v tružico zavarovano. Ta tružica je pa prav tako velika, da gré v kamero obskuro. Ko jo je va-njo postavil, navzgor potegne zapah (zapornico) na prednji strani tružice, koja je proti lečastemu steklu obrnjena, in njegov medni pokrov dene na stran, tako, da svetloba sedaj prosto posije v kamero obskuro in na šipo, s kolodijem privlečeno.

S tem, da je brom (neka stvar, koja, kakor jod, klor itd. spada v vrsto mineralskih prvin, ki se haloïdi imenujejo) kolidiju primešan, se vtisne podoba na šipo v malo trenutkih. Fotograf dobro vé, koliko časa je za to treba. Ko je ta celó kratki čas pretekel, zaprè lečasto steklo in tružico, pa tružico nese v svojo temno delavnico.

Predno pa gremo za fotografom v njegovo delavnico in gledamo, kaj tukaj dalje počenja, treba, da nekoliko razjasnimo to, kako svetloba dela na občutljivo šipo, dokler ta tiči v kameri obskuri.

Če tudi je že več stoletij znano, da svetloba preminja srebberne soli, je vendar še le nedavno dr. Herman Vogel v Berlinu to reč bolj razjasnil in si s tem velike zasluge pridobil za pospeh fotografije.

Med vsem srebernimi solmi je klorovo srebro najdalje znano, in to že od 15. stoletja. Robert Boyle v 17. stoletji je prvi zapazil, da bela barva klorove soli se pologoma premeni v črno; al mislil je, da zrak to dela, a ne svetloba. Scheele-u gré hvala, da je konec preteklega stoletja si veliko prizadeval razjasniti to dogodbo; al prave vendar ni zadel, dokler ni Vogel po mnogih skušnjah potrdil resnice, da je svetloba, ki predeljuje one soli.

Kadar fotograf tako obdelano šipo vzame iz kamere obskure, tedaj se ne vidi na nji še nobena podoba; mislil bi, da vse početje fotografovo bilo je prazno. Al on položi sedaj šipo v očetovo (jesihovo) kislino, v kateri je železni (zeleni) vitrijol raztopljen — in glej čudo! v tem hipu vidiš podobo na ploši. Brž ko ta kislina zmóči kolodijevo mreno na šipi, se ti prikažejo nekteri deli podobe, in sicer tisti, ki so bili najbolj razsvetljeni, v malo minutah pa se vidi vsa podoba lepo in na tanko. Tudi to zanimivo dogodbo nam je razjasnil Vogel.

Gori omenjena kislavitrifolova tekočina nima do srebernih soli, po svetlobi spremenjenih, celó nobene moči, in vendar vidimo, da se na téh mestih loči čisto srebro, kajti ono je vzrok, da se prikaže podoba. Odkodi pa to čisto srebro? Čitatelji naši se še spominjajo, da fotograf šipo brž potem, ko jo je iz sreberne kopeli (peklenskega kamena) vzel, naravnost v kamero obskuro nese, kjer svetloba na njo udari. Šipa je bila takrat še mokra, to je, držalo se je po vsej šipi še nekoliko raztopljenega solitarnokislega srebro-oksida. To raztopljino pa razkrojuje železni vitrijol, to je, čisto srebro se loči, in najpred se to zgodi na tistih krajih podob, kamor je pritisnilo največ svetlobe. Z a k a j pa ravno ta mesta to posebno lastnost imajo, da čisto srebro na-se potegnejo, to je še zastavica, kateri dosihmal še nihče uganjke ne vé.

Sčasoma bi se vsa šipa prevlekla s čistim srebrom in čez in čez bi bila vsa taka; a potem bi se zopet nič ne videlo od podobe, kakor izprva ne. Tako dolgo tedaj, da bi se vse srebro ločilo, fotograf ne smé puščati omenjene vitrijolove tekočine na šipo, sicer se mu vse delo pokazi. Šipo mora brž stran djati, kadar se na podobi na tanko ločijo svetla in temna mesta.

Podoba je sedaj narejena, al še ni na šipi tako trdna, da bi je na dalje ne premenila svetloba. Povsod na šipi so še drobci sreberne soli, ki jih svetloba še ni spremenila; ti ostanki morajo na stran, sicer podoba, na svetlobo postavljena, ne strpi dolgo.

Še nekaj mora sedaj fotograf početi, in to je poslednje njegovo delo, s katerim ustanovi podobo (fiksira). Naredi pa to tako, da šipo v vodi dobro izmije in unito pomoči v raztoplino žveplato-kislega natrona. Ta natron s srebernimi solmi, katerih svetloba ni premenila, naredi dvojne soli, to je, v-sé jih potegne; ker pa so te dvojne soli raztopljive, se tedaj raztopijo. Poslednji njih ostanki se pa odpravijo s šipe s tem, da se šipa umije. Raztoplina žveplato-kislega natrona pa dela tudi na sreberne soli, po svetlobi spremenjene, prav tako, kakor amonijak na klorovo sebro; ona razkroji bromovo in jodovo srebro in popusti polovico čistega srebra na šipi.

Sedaj še le smé fotograf z narejeno podobo iz temne svoje delavnice na dan, da ti, ki si se fotografiti dal in že težko čakaš, da zveš, kakošna bo podoba, pokaže svoje delo. Na prvi pogled je ne bodeš vesel, ker je na nji sedaj še vse narobe, kajti to, kar bo na podobi svetlo, se sedaj kaže črno, kar pa bode črno, to ti je sedaj še svetlo. Fotograf tako ne še dovršeno podobo imenuje negativno, po kateri se še le dovrši prava podoba.

Proti svetlobi občutljivi papir, ki ga fotograf vpotrebuje, pa naredi tako, da ga najpopred pomoči v vodo, v kateri je kuhinjska sol raztopljena, potem pa v raztoplino solitarno-kislega srebro-oksida; pri tem se klorovo srebro v luknjice papirjeve vsede. Na tako pripravljeni papir položi fotograf gori imenovano negativno podobo, da solnce na-njo sije. Sedaj se negativna podoba spremeni v pozitivno, to je, kar ima na izdelani podobi biti

svetlo, to postane svetlo, temno pa to, kar ima temno biti. To pa se godi prav naravno tako, da svetla mesta, ki so na negativni podobi temna, zavoljo srebra, ki se jih drži, ne spuščajo svetlobe skozi se. Do teh mest ima tedaj svetloba celó malo moči, nasproti pa ima veliko večo moč do tistih, ki so svetla na negativni podobi in tedaj solnčnih žarkov ne ovirajo; tù solnce, tako rekoč, samo vtisne podobo.

Očitno je tedaj po vsem tem, da je sama solnčna svetloba, ktera mala podobe; umetnik pa mora skrbeti, da ji vse prav na tanko tako pripravi, da je nič ne moti v delovanji njenem. In to je vzrok, da je velik razloček med fotografijami in da kakor v vseh umetnostih, so tudi nekteri fotografi pravi umetniki, nekteri le mojstri-skaze.

Družba sv. Mohora.

Beseda vsem rodoljubom.

Spisal Josip N.

Pri vseh izobraženih narodih, kterim je kolikaj mar za razširjanje prosvete in omike med ljudstvom, nahajamo literarna društva, kterih namen je, da izdajajo in razširjajo dobre knjige, bodisi znanstvenega ali pa lepoznavsko-podučnega obsežka. Taka društva so povsodi jako koristna, tem bolj pa so skoraj potrebna pri manjših narodih, kterih slovstvo se po navadni poti, po kteri se izdajajo knjige, nikdar ne more tako krepko razvijati, kakor se to godi ravno po taci družtvih. Posebno na dvé strani se nam kaže korist taci zavodov. Prvič ima marsikteri pisatelj, ki bi sicer le težko našel založnika za svoje delo, tukaj najkrajšo pot, po kteri more pojaviti izdelek svojega uma, ni se mu treba sam še dalje vkvarjati ali pa zraven vsega svojega truda celo denarno izgubo trpeti. Drugič se pa knjige, izdane po taci literarnih zavodih, hitro in v velikem številu razširjajo med ljudstvom, ter tako namen svoj popolnoma dosežejo. Kaj pomaga najizvrstnejša knjiga, ako se le počasi razprodaja in se leta in leta valjajo iz tisi pri bukvarjih, slednjič se pa morebiti še malo število iztiso ne prodá! Še le tačas je dosežen namen dobre knjige, kedar je v obilem številu razširjena med narodom. Čem več družnikov ima tedaj kak literaren zavod, tem bolje in krepkejše tudi lahko izpolnuje svojo nalogo. Prva naloga pravega rodoljuba je, da ne pristopi le sam k takemu društvu, temveč da tudi po svoji moči pridobiva še druge za ta blagi namen, da podučuje nevedne in jim razjasnuje neprecenljivo korist taci naprav.

Tudi mi Slovenci imamo dva taka literarna zavoda, ktera imata gori omenjeno nalogo. Ta dva zavoda sta tako vsakemu

znana: slovenska Matica v Ljubljani in družba sv. Mohora v Celovcu. Naj bi se vendar vsak Slovenec, kdor ima kolikaj narodne zavesti, ne mudil dalje pristopiti k obema in z malim doneskom pospeševati razvitek domačega slovstva. To naj bi si štel vsak za sveto nalogo, in kmalu bomo videli, kako lep sad nam bode rodila združena moč vseh pravih rodoljubov, kako bode rastlo od leta do leta število izvrstnih slovenskih knjig! O slovenski Matici, ktere letopis leži pred nami, ni treba tukaj še kaj več govoriti. Lepo je pričela svojo delavnost, in želeti je samo še to, da se kmalu še bolj razmnoži število njenih udov, katerih šteje zdaj blizu 1000. Marsiktero znano imé pogreša se še vedno v njenem imeniku: naj bi se to skoraj predružačilo! Posebno veliko bi v tej zadevi lahko storili ravno isti rodoljubi, kateri so že Matični udje. S prijazno besedo pripravili bi še marsiktere ga v kolo Matičnih podpornikov. Delajmo in trudimo se tedaj vsak po svoji moči, da veleslavno pospešujemo domačo reč, da se nam lepo razcvita domače slovstvo.

Starejša ko Matica pa je druga za slovenski narod prekoristna literarna naprava, namreč: Družba sv. Mohora v Celovcu. Naj povemo tukaj, prav v duhu vzajemnega sodelovanja obeh društev za eni in isti cilj, nekoliko o tej posebno za prosti narod preizvrstni družbi. Gotovo mora vsacega rodoljuba v srce razveseliti, ako vidi, kako krepko se razširja ta družba od leta do leta po vsem Slovenskem, med vsemi stanovi slovenskega naroda. Posebno zadnja tri leta je število družbenikov velikansko naraščalo, namreč leta 1864 za 517, leta 1865 za 548, in letos celo za 1261 novih družbenikov, tako da šteje ta prekoristna družba zdaj že ogromno število 3980 udov. Te številke so nam najboljši porok, da se bode še tudi v prihodnje vedno širilo število družbenikov, na drugi strani nam pa tudi pričajo same po sebi, da mora biti delavnost te družbe posebno čvrsta in vabljava. In tako je tudi v resnici. Koliko lepega in koristnega blaga je že spravila med slovenski narod! V 4000—5000 iztisih romajo njene izvrstno vredjene knjige in knjižice okoli po slovenskih deželah ter delé na vse strani poudčne in tudi kratkočasne dušne hrane in budé veselje do branja dobrih knjig. Kako lep sad more obroditi združena moč, kaže nam ravno ta družba. Za majhno letno plačilo enega goldinarja dobivajo družbeniki celo kopo lepih knjižic, tako n. pr. za leto 1866 šest knjig, ktere obsegajo čez 45 tiskanih pol! Kaj takega je le mogoče pri tako ogromnem številu družbenikov, kajti s številom podpornikov raste tudi delavnost dotičnega zavoda. Najprva potreba pri tacihih zavodih je pa in ostane krepka in izdatna materialna ali denarna podlaga; če té ni, tudi društvo ne more razvijati takošne delavnosti, kakoršne je treba. Naj bi tedaj vsak rodoljub se trudil, da pridobi vsacemu naših literarnih zavodov obilo podpornikov, in tako pripomore, da čedalje krepkeje in čvrsteje spolnujeta svoj blagi namen.

Ako pogledamo ogromno število družbenikov sv. Mohora, mislili bi skoraj, da to velikansko število obsega gotovo vse, kar se le šteje med slovensko národno inteligencijo, da ni mogoče tega števila, posebno pri naših okoljščinah, mnogo prekoračiti, na kratko rečeno, da je družba blizo svojega vrhunca. Temu pa ni nikakor tako. Ako natančneje pregledujemo imenik družbe sv. Mohora, koliko domoljubov pogrešamo v njem, koliko je družnikov slovenske Maticе, kateri še niso prihiti v kolo podpornikov družbe sv. Mohora! Nikakor ne moremo verjeti, da bi jih zadržaval mali letni znesek enega goldinarčka ali pa 15 goldinarjev za vse življenje! Kaj tedaj je krivo te čudne prikazni? Ne moremo si drugega misliti kakor to, da ravno ti rodoljubi delavnosti te izvrstne družbe ali dobro ne poznajo ali jo pa celó krivo sodijo. Mnogo jih morebiti misli, da družba sv. Mohora ne izdaja drugega nego molitne ali pa sploh duhovske knjige. Mislé, da na podučnem polji ta družba nič ne dela za slovenski narod, je tudi ne podpirajo tako, kakor bi jo gotovo, ako bi popolnoma poznali njeno vsestransko delavnost. Naj toraj razvijemo tukaj v prav kratkik črticah njeno petnajstletno delavnost.*)

Vstanovljena kakor „društvo sv. Mohora“ leta 1852 v Celovcu je začela koj prvo leto z izdajo dobrih slovenskih knjig, akoravno so bili tedajni časi takemu početju jako neugodni in se ni mogla prav krepko razvijati. Letno plačilo je znašalo takrat za ljudske učitelje in za učence 1 gld. 30 kr. srebra (to je 1 gl. 50 kr. nov. dn.), vsi drugi družniki pa so plačevali po 3 gl. srebra na leto. Največ družnikov je bilo leta 1855 namreč 850; potem pa je jelo društvo pešati in slabeti, kar v istih časih ni bilo ravno tako čudno, in šteló je leta 1850 le še 160 družnikov. Domorodnega duha, kateri se je s tako hitrico vžgal in razširil l. 1849, zamorile so kmalu nemile burje vesoljne reakcije. Bati se je bilo, da pogine popolnoma ta edini literarni zavod slovenski. Sklenil je tedaj odbor, naj se društvo prenaredi v svoji osnovi in skozi in skozi na novo prerodi. Prestavilo se je društvo na cerkvena tla, t. j. ustanovilo se je kot družba ali bratovščina po izgledu enacih naprav pri naših slovanskih sobratih, n. pr. družbe sv. Janeza v Pragi ali družbe sv. Cirila in Metoda v Brnu, ktere so razširjale po več tisoč iztisov raznih koristnih knjig med narodom. Prestrojilo se je društvo posebno iz dveh vzrokov: Prvič je bil namen ta, da bi se tudi priprosto ljudstvo zapisovalo v večem številu za družnike, in drugič, naj bi odpadla tista ovira, ktera je po društvenih postavah zabranjevala slovenskim učencem vpisovati se med društvenike. Dalje se je sklenilo, naj se zniža letno plačilo, kolikor je le mogoče, in sicer po načelu: „tudi iz malega priraste veliko.“ Skušnja nam najbolj kaže, kako resnično je bilo to načelo. Da bi se dobivali dobri spisi, odločilo se je tudi, po koliko bode plačevala družba pisateljem za njihov trud,

*) Obširna zgodovina nahaja se v „Slovencu“ v listih 72—76, leta 1865.

kajti vsak delavec je svojega plačila vreden, zakaj bi ga ne bil vreden dober pisavec, ki se trudi in dela za ves narod. Slednjič je bilo sklenjeno, naj se ustanovi sčasoma družbena matica, da se društvo postavi na trdnjšo podlago, in res je narastla ta matica do sedaj na 4850 gl. v obligacijah in 42 gld. 58 nov. kr. v gotovem denarju.

Obrnilo se je tako prerojeno društvo do vseh domorodcev, posebno pa do častite duhovščine s pohlevno prošnjo, naj mu pritekó vsi v prav obilnem številu na pomoč kot udje in podporniki. In ni bil ta glas vpijočega v puščavi; čvrsto je začela poganjati družba svoje korenine in že danes jo vidimo razcveteno v krasno drevo, katero nam bode rodilo leto za letom lepšega sadu. V prvi dobi, to je, v prvih 8 letih, izdalo je društvo 25 raznovrstnih knjig, po svoji preosnovi leta 1860 do sedaj, tedaj v 7 letih izdala je družba zopet 30 knjig, vsega skupaj tedaj 55 knjig. Koliko zlatega zrna se je zasejalo tako že med ljudstvom! Ako pogledamo samo 13 zvezkov „Slovenskih večernic“, nahajamo mnogo raznovrstnih, prav razumljivo in po domače pisanih podučnih sestavkov iz natoroznanstvenih ved, iz zgodovine in narodopisja zraven prav mičnih pripovedek. Med bolj duhovskimi nahajamo mične cerkveno-zgodovinske knjige kakor „zgodovina starega zakona“ s podobami, „zgodovina goriške nadškofije“, „zgodovina novega zakona“, „zgodbe sv. cerkve“ spisal A. Lézar. Mnogo je lepoznavsko-kratkočasnih del spravila družba med narod, omenjamo le nekatere: „Kraljedvorski rokopis“ posl. Fr. Levstik, „Elizabeta, ali pregnanci v Sibiriji“, povest, „Deteljica ali življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov“, spisal J. Cigler; „Hudo brezno ali gozdnarjev rejenec“, povest, spisal Fr. Erjavec; „Juri Kozjak, slovenski janičar“, povest iz XV. stoletja, spisal J. Jurčič, „Oglenica ali nedolžnost in hudobija“, za Slovence predelal Fr. Zakrajšek; „Cvetnik, berilo za slovensko mladino“, vredil A. Janežič; „Kortonica, koroška deklica“, povest, spisal J. Cigler. Še celo muzikalno polje ni bilo zanemarjeno; izdala je družba dve knjižici: „Šola veselega lepega petja“ z napevi vred, in „Pesmarica za šolo in dom“, tudi z napevi. V družbenih „koledarčkih“ kakor v treh zvezkih „Drobtinice“ je shranjeno še tudi mnogo podučnega in koristnega blaga.

Pa ne samo s svojimi lastnimi knjigami je bogatila slovensko slovstvo, tudi še druge izvrstne knjige je nakupovala in razširjevala. Če je namreč kako leto znesek dohodkov za veliko presegel stroške, nakupilo se je po odborovem sklepu dobrih knjig, ter jih razdelilo za darila dekanijskim in farnim predstojnikom, slovenskim gimnazijam in realkam in duhovskim semeniščem. Po tej poti je podpirala družba tudi z denarjem slovensko slovstvo in razširjala tudi nedružbene knjige n. pr. „Živalstvo“, „Rastljinstvo“, „Zgodovino sv. Cirila in Metoda“, „Umekove pesmi“, „Kitico Andersonovih pravljic“, „Veroniko deseniško“, „Alvaredovo družino“,

„Jesenkovo zemljepisno začetnico“, „Cegnarjeve pesmi“, „Bilčeve prvence“, „Izmaelbeja“, „Kritona“ in „Georgikon“. Leta 1864 se je nakupilo knjig za 268 gl. 56 kr., leta 1865 pa za 448 gl. 17 kr., skupaj tedaj za 716 gl. 73 kr. Gotovo lepa podpora! Od l. 1863 razpisuje družba v povzdigo domače književnosti in v omiko slovenskega naroda vsako leto po tri darila po 100, 50, 30 in 20 gl. za dobre izvirne pripovedke, zgodovinske, krajepisne ali narodopisne črtice, in za dobre natoroznanske ali gospodarske in sploh podučne spise. Letos je razpisala sledeča darila: 120 gl. za najboljšo нравno-podučno povest v obsegu petih tiskanih pol, kateri naj se vzame tvarina iz domače zgodovine ali vsaj nasloni nanjo; 100 gl. za najboljšo gospodarsko delo o kaki važni panogi slovenskega kmetijstva, n. pr. o živinoreji, o ratarstvu, o sadjoreji, o vinstvu ali kakem drugem gospodarskem predelu.

Iz vsega tega se bode menda vsak prepričal, kako izvrstna in vsestranska je delavnost tega za Slovence tako koristnega zavoda, katerega podpirajmo, kar je moč. Ako bi vsaka slovenska škofija štela v primeri toliko družnikov kakor jih šteje Krška, v kateri pride na 154 duš že eden družbenik, poskočilo bi število družnikov še čez 7000. Koliko krepkejši bi delala potem ta že zdaj tako izvrstna družba! Široko polje ima tu pred seboj rodoljub, na katerem se dá mnogo koristnega storiti za dušni blagor slovenskega naroda. Posebno pa do Vas, blagi rodoljubi, ki ste prihiteli že slovenski Matici na pomoč in postali njeni podporniki, posebno do Vas, kar Vas še ni v kolu družbenikov sv. Mohora, se obračajo le-te vrstice. Ne odtegujte dalje svoje podpore temu prekoristnemu zavodu, katerega menda dozdej niste tolikanj čislali, kolikor gotovo po vsi pravici zaslužijo. Podpirajmo krepko in vzajemno oba naša literarna zavoda, da se nam čedalje lepše razvijata in lepega dušnega sadu obrodita. Bodimo vzajemni in složni v vsem, delajmo in trudimo se drugi za drugega, vsi pa za eno in isto preblogo svrho: Za vesoljni napredek premilega našega naroda!

Nekaj iz družbenega življenja štajerskih Slovencev.

Spisal Davorin Trstenjak.

Dasiravno narod slovenski v svojih pesmah očituje več melanholičnega, nego veselega značaja, vendar v društvenem življenju najdeš tudi prav dosti šale in prevzetnosti. Kdor si je prizadeval dobro spoznavati ljudstvo slovensko v različnih razmerah,

ta mi mora pritrditi, da ima bister um in dosti utipa. To potrjujejo razni priimki, ktere je soseska soseski izmislila. Tako n. pr. sem bil enkrat priča krvavega tepenja med fanti, ki so se med seboj s takimi priimki pikali, in eden drugzega dražili. Radmerčanje so Lotmeržance dražili: „Kaj pa vi Lotmeržanci, ki imate medveda na lanci? To je bilo zadosti, da se je začel hud boj. Al kako so Lotmeržanci prišli do te oponosnice?

Medved je zaradi svoje moči in divjosti podoba silovitosti in hrabrosti.

Voguličan, ko vstane in se napravlja na lov, najpopred moli pred medvedovo taco in kriči: „ne smeš me ubiti!“ Finci medvedu dajejo sama ljubezniva imena: „Ljubi starček, krasen moj, zlati prijatelj“ itd. Stari Škandinavci niso se upali medvedovega imena izreči. Cesar Friderik II. je celo poseben red leta 1213 ustanovil in ga imenoval „Ritterorden vom Bären“, pa ga tistim poklonil, kteri so mu pomagali Otona IV. iz dežele iztirati. Lotmeržanci so toraj mogli kadaj sloveti zavoljo svoje moči, hrabrosti ali pa divjosti; sedaj so prav krotki, posebno pa, kadar jim mraz trte popari ali toča grozdje izpreša.

V lotmerški okolici sem slišal tudi to basen (fabulo):

Medved je enkrat po zimi srečal lisico, ktera je v Muri si rib nalovila in jih v lapah v svojo luknjo nesla. Tudi medveda je mikalo po ribah, al lisica mu svetuje, naj gre sam v Muro na led, naj s taco led prekluka, potem pa svoj rep noter vtakne, ribe se bodo na rep obesile in kolikor dalje bode rep v vodi držal, toliko več rib bode si nalovil. Medved to stori in rep tako dolgo v luknji drži, dokler ni zamrznil; in ko je hotel rep iz luknje potegniti, si ga je odtrgal, in odsihmal ima medved kurtast rep. Tako je medved tudi podoba nemodrosti.

Pa pustimo Lotmeržance in idimo k Savcem. Savci stanujejo v tomaževski fari, in sosedje so jim izmislili, da modrost na brusnem kamnu brusijo; toraj so boljše olikani in prebrisani kakor Lotmeržanci. Al prebivavci te okolice so mogli nekdanj pogumni in srčni biti, ker jih tudi imenujejo „sekolovce“. Sek pomenja ogerskega vola z dolgimi rogovi. Odkod vendar ta priimek? Zakaj se Tomaževci velijo sekolovci? Jeli so kedaj na Oggersko hodili in z lovom sekov kruh služili? Sedaj hodijo na Oggersko kopat, kosit in mlatit. Gotovo ima ta priimek lepši začetek, kakor nemška prislovica: „Schmeckst du ein paar Ochsen?“ kar se obrača na človeka, kteri kaj imeti želi. Štajersko nemško ljudstvo naimer pripoveduje, da je enkrat kmetič z voloma oral, ko je velika nevihta nastala. Strela udari v voliče, in ju ubije. Drugo leto sopet orje z novima voličema, in ko se je jelo sopet bliskati, je gromu in blisku nasproti krohotaje klical: „Schmeckst du ein paar Ochsen?“ in je voliča domú gnal. —

Pustimo lotmerške govorce in podajmo se med hribovati svet, in sicer v trg Planino, po nemškem Montpreis. Planinčani mislijo, da so Francozi, in trdijo, da se njihovo tržišče veli:

Monte-Paris — pariški breg. Mi smo neskončno malo v Planini zasledili francoskega „espritá.“ Planinska okolica slovi zavoljo lepe živinoreje in imenitnih sejmov. Trg je dosti ubožniši, kakor slednje predmestje v Parizu. Bil sem enkrat na planinskem sejmu. Na trgu kupčuje Zibičan s Planincem, in se grozno pridrušuje, da telica ni več vredna ko 30 goldinarjev. To Planinca razžali in Zibičanu reče: „Pojdi se solit — ti tuzek. Zibičan mahne s svojo gorjačo in vseka po Planinci, rekši: „kaj jaz sem Tuzek? — ti pa si kuzlosnedec.“ Prizadevam si oba pomiriti in vprašam: kaj je to tuzek? Zibičan mi reče, da to je neka neumna ptica, ktero z batinami lovijo; jaz pa nisem tuzek. Preiskoval sem vse slovnike slovenske in edini Belostenec je zapisal: tuzok, ptica, tarda, nemški Trappe. Tedaj Zibičane imajo za tuzeke, tudi še več rodovinskih imen je v zibiški okolici in po bližnjih soseskah s tem imenom. Pozvedavši, zakaj se Planinci velijo kuzlosnedci, nisem mogel drugega izvedeti, kakor da se o njih pripoveduje: Planinci o Labinovem sejmi (St. Albini) kuzlo zaprejo, o Vidovem (farni patron) jo ošlatujejo, ali je že debela, in o Šmarjetinem jo snedó. Morebiti streže ta prislovica na ubožstvo planinskega trga? Kakor se Zibičani velijo tuzeki, tako imenujejo petujake Podravljane, kateri luk (čebulj) posebno iz okolice dornovske po vsem Štajerji na prodaj vozijo: lileke — Taucher. Jeli zavoljo lilajočega (flatternden) oblačila, ali zavoljo lilahen, s kterimi so posebno ženske v deževnem vremenu ogrnjene? —

„Rucmanci imajo ježa na lanci“ zopet nova psovka soseske v lotmerških goricah. Symbolika gotovo tiči v njegovih bodcih (Stacheln). Henrik IV. amienski je imel v grbu svojem ježa z napisom: „undique tutus“; v drugih ježevih grbih se najde napis: „tot tela, quod hostes“ dalje: „ab omni parte-timendus.“ — Rucmanci so se toraj nekaj znali braniti, ko ježi. Ali ima jež kakošno mythologično podlago pri Rucmancih? Solnčni bog starih Prusov je imel ježa za attribut. Kaj pomenja beseda Rucman — sansk.: ruč, svetiti, rukmani boginja svetlobe!! —

„Biserjanci imajo recaka na lanci.“ Čedna ta ves Biserjane stoji kraj Ščavnice. Ali se sme pri tej prislovisci misliti na Shakespeareove besede (Antonius in Cleopatra III. djanje, 8. prizor), kjer ljubezni polni Antoni za Cleopatro beži, kakor recak za reco. Pri štajerskih Nemcih sem našel vražo: Kdor recakov klun si v hlače všíje, tega mora vsako dekle ljubiti.

Od Pucanjcev pravijo, da želve na jajca valijo, in se želvinega mesa bojijo. Tudi starorimska prislovica pravi: „testudinis carnem aut comesse oportet, aut non comesse.“

O Čagovcih pravijo, da v njihovih mlakah žabe ne vegajo. Spomni se tukaj na Plinijevo „rana Seriphia,“ in Aelianovo „βαταχλος αερίστος“ — kar se je obračalo na ljudi, kateri tiho sedijo in nič ne govorijo, ali iz neumnosti nič govoriti ne vedó.

O Gologranci, prebivalcih gornje-graškega pogorja, pravijo, da so močni ko močeradi. Gotovo so stari Sloveni imeli

vero, da močerad še celó v ognji ne zgori. V Talmudu se bere, da se močerad iz ognja rodi, in da temu, kateri se z močeradovo krvjo namaže, ogenj nič ne škoduje. Janez, kralj aragonski, je imel v grbu močerada z napisom: „Durabo“, in kralj Frančišek I. z napisom: „mort a autrui, à moi vil“ (drugim smrt, meni življenje).

O Šratovcih (ves kraj Mure) pravijo, da vse vejo ko ščuke. Velikemu ruskemu knezu je ščuka povedala, kam mu je njegovega ribiča vodni mož Košček odnesel. Toraj v ščuki tiči avgurska symbolika.

O Pivolanih (ves na podnožji Pohorja) pripovedajo, da so skopi ko pivole (pijavice). Blizo Pivol še dandanašnji pivole lovijo. Marsikteri narod imenuje svojega vladarja ali njegovega denarstvenega ministra pijavico. Ko so bolnemu polskemu kralju Zigmundu I. pijavice na nogo postavili, je dvorski glumač (Hofnarr) Stanczyk okolistoječim dvornikom rekel na pijavice kazajoč: „Glejte lepo podobo kraljevih prijateljev in dvorskih prilizunov.“

Kosilo pri raznih narodih, posebno pri Grcih in Rimljanih.

Spisal Ivan Macun.

Dokler ljudje tako živé, kakor je v sami naši naravi, jedó v hladnih krajih trikrat na dan, v toplih zemljah se je manje, ter so stareji Grci in Rimljani kosili le dvakrat na dan, in pisavec Svetoni hudo graja še celo cesarja Vitelija (ubili so ga vojniki 69. l. po rojstvu Kr.) da je četirikrat obedoval, kar v mrzlih krajih ni nič posebnega. — Le divjaki ne držé se pri tem nikakega reda.

Trezni Grci in Rimljani so zajtrkovali malo; za južino ali obed opoldne vemo, da se je zato le malo nekaj davaló, večidel mrzla jedila; pravi obed pak bil jira je, posebno po mestih, prav pametno pod večer, in potem ni bilo več vsakdanjega dela, ampak bil je čas počitka. Kar bo se tedaj tukaj dalje govorilo o grškem in rimskem obedu, ima se razumeti o tem podvečernjim kosilu.

Bogati ljudje pri vseh narodih imajo posebne obednice, t. j. sobe za obed; posebno o Grcih in Rimljanih vemo to iz Pompeja in Herkulana, ki jih je 79. leta po rojstvu Kr. zasul Vezuv, ter jih sedaj od leta 1720. zopet razodevajo. Al v tem še je n. pr. kralj loungski v Africi pred njimi, ker ima posebno sobo za obed, posebno, kjer pije, in to prav sam, tako da ga živa duša ne sme gledati.

Ravno o tem je med raznimi narodi velik razloček, kdo da je vse pri mizi. Kar je narodov po jutranjih deželah, tedaj

na strani Azije in po sami Aziji, ženski spol ni veliko číslan, ter tudi domačiče ali gospodinje z otroci vred niso pri obedu v društvu gospodarja in pozvanih gostov, ampak obed je za nje v posebni sobi. Taka je bila pri starih Grcih, taka je še danes po zemljah turške države; pri starih Rimljanih pak so žene imele več pravic tako, da so z otroci vred bile pri vsakem obedu, ter si grški pisavec Plutarh (ki je umrl l. 120 po r. K.) rimsko razuzdanost razklada kakor naravno, ker pravi, da rimska poštena žena tako, kakor pri Grcih le žene slabe cene in še slabejega imena, med možkimi leže pri mizi in gledajo in slušajo razuzdane govore in dela možkega spola. Al to bi le dokazovalo, da so takrat moški bili hudo izkvarjeni, kar je naravno tudi brez teh obedov segalo do ženskega spola. — Le pri piru t. j. pri ženitnih obedih bile so ženske nazoče.

Posebne vrste so bili plačani grški obedi (Piknik) pri kakem znancu, in javni državni obedi, kjer so morali obedovati vsi dorasli možkega spola kakor n. pr. v Sparti; ženam tu ni bilo mesta ravno tako kakor pri politíških evropejskih in pri učenih nemških obedih, kterim po pravici sami pravijo „Zweck-Essen.“

Na Angleškem je ravno taka navada, kakor pri hrvaških velikih obedih, da ženski spol gre od mize, kadar je obed že bolj na koncu, ter možki hočejo razvijati svoje politikovanje ali pak veselico starega Bakha, boga vinorejcev.

Zdi se mi, da je po sami naravi tako napravljeno, da človek pri kosilu sedi. To navado nahajamo ravno tako v najstareji dobi grškega in rimskega naroda, kakor razun Turkov in Laponcev (po severni strani Evrope) gotovo po vseh evropejskih krajih. Po takem so v tem Grci in Rimljani pozneje odstopili od naravne navade, ker so pri mizi le žene in otroci sedeli, možki pak so ležali, in če se kje na starih slikah nahajajo ženske, ki leže pri mizah, pravijo zvedenci, da to znamenjuje le ženske slabega imena in glasú.

Postelje, na kterih so ležali, stale so okoli mize tako, da je le ena od četirih strani bila pristopna; morale so biti neki tak visoke, kakor mize, ter bi drugače težko bilo jesti. Na eni postelji ležala sta pri Grcih po dva, pri Rimljanih večidel po trije. Bile so zastrote odejami, krzni itd. Po enakih odejah in krznih posedajo drugi narodi n. pr. Laponcei, bogateji Turci, siromasniji pak kakor Laponcei čepé po tleh na podvitih nogah. O starih Frankih pripovedajo, da so obedovali sedé na senu. — Kdor leže je, mora se pri tem na eno stran nagniti, večidel na levo, da po takem lahko z desnico sega po jedila.

Žene po nekih dalmatinskih in hrvaških krajih stojé za sedečimi možkimi, ter same segajo do jedil, ali jim pak možki davajo po kosih; tako bo menda navada še večidel po turški carevini.

Če nas ni preveč, mi Evropejci radi sedimo vsi pri eni mizi; tega ne imajo vsi narodi tako; ampak najstareji Grci, kakor nas uči oče Homer, davali so vsakemu gostu posebno mizo in poseben

del vsakega jedila; to šego danes še nahajamo pri Kinezih in Japoncih; pri Obajitih pako ne samo, da vsak sedi pri svoji mizi, ampak ni mož z ženo ali z otroci ne govori, še celo gledati koga, sega proti vtrjeni narodni šegi.

Pri rimski mizi so zmiraj bile po tri postelje, tedaj obično za devet gostov; al v eni sobi je moralo biti več miz. —

Mize bile so na četiri vogle, in vse do časov cesarja Domicijana (umorjen l. 96. po r. Kr.) brez krušnice (prti), tako, da v grškem in latinskem klasičnem jeziku ni prave besede za to reč, ki je pri nas vsakdanja; po takem pak so mizo pri obedu morali večkrat obrisati. Še le ko so Rimljani prišli do razuzdanih krajev v mali Aziji, prenašali so od leta 187 pred r. Kr. vsakovrstne drage reči v Rim, postelje in mize začeli so delati iz dragocenega lesa in pozneje iz suhega (čistega) srebra, in kinčiti jih srebrom, zlatom, slonovo kostjo in želvino lupino.

Prtiči ali kakor se jim pravi na Hrvaškem obrusi (za obrisati si roke in usta) bile so že Grkom znani; gostje so jih dobivali pri mizi, ali posebno pri Rimljanih znali so si jih tudi seboj prinašati, ker so Greci in Rimljani v njih, kakor pri velikih gostijah n. p. na Hrvaškem v papiru, sladkarije za otroke domú nosili. Smešno je, kar pripoveduje jezični pesnik Marcial (umrl o. l. 100 po r. Kr.), da se včasih gostje niso upali obrusov prinašati, ker se je bilo bati, da se jim ne ukradejo. —

Teh obrusov trebalo je tem več, ker so Greci in Rimljani imeli le žlice za juho, skoro za vse drugo pak so jim služili prsti kakor danas pri divjih narodih in n. p. Turci v najbližjem našem sosedstvu; za vilice in nož pri sami mizi vemo, da so še le kakih četrsto let v navadi. Da se po takem ne bi preveč zmal ozal obrus, predlagale so se kugeljice posvaljkanega kruha, da si gostje na njih čisté vsaj roke; po obedu davali so jih psom. Še sedaj po jutranjih deželah, v Egiptu in še več pri drugih divjih narodih n. p. pirinč (laško pšeno ali rajž), pečenko in druga jedila jedó prostimi rokami.*) — Potopisci pripovedujejo, kako neki Kinezi in Japanci še celo pirinča ne jedo žlico, ampak imajo dve palčici, kateri znajo tak hitro in umetno motati in ravnati, da jedó kot da bi imeli žlico.

*) Matj. Mažuranić, ki je kot kovač leta 1839—40 potoval po Bosni, pravi o tem na str. 65. prekrasne svoje knjige: „Pogled v Bosnu“ tole: „Kad će Turci da jedú, ondu postave na sřed sobe sofru (nizko mizo), pa okolo sofre križ noge posédaju. Ako jim dodje čorba (juha), povade kašike (žlice) izza pojasa ili koji nenosi za pojasom, njemu se kod sofre dađe. Kaj posrću (posrkaju) čorbu, onda i kašike bace; a drugo jelo sve jedu prstima. Ako se štogod mastnoga ima, onda lépo treba po malo lomiti kruha, pa onako s kruhom iz sahana (kotla) zajimati. Kruh se nesmije rezati nožem, jerbo je jazuk (po turski greh). Kada dodje meso, onda se rukama odkida (trga); red ide od starijega do mladjega. Ako na dnu sahana od kaknog jela čorbe ostane, tako naj prvo mogu popiti stariji, a ako neće nitko, ondu može i naj mladji. Budué da nesmije biti moža pri stolu (miza), zato prosti ljudi glodju kosti zubima, a gospoda lepo noktima opiplju, pak bace.“

Kjer tedaj pri mizi ni nožev in vilic, tam je potrebno, da se pri samem obedu in po končanem kosilu nosi voda, da si gostje operó roke, kakor to dobro vemo o Grcih in Rimljanih. Tako še je do sedaj v Londonu navada, da se po dovršenem kosilu vsakemu v zdeli donese vode, in o Turcih pravi M. Mažuranič: „prije jela peru roke, a pošle i usta i roke.“ Da pak po nekih krajih izobražene Evrope po veliki gostiji na samo mizo pred goste stavljajo zdelice in mlačne vode, da si v društvu vsak oplahne usta; to prištevamo neslanim, ostudnim stranam družtvene naše omike.

Tudi posluživanje pri mizi ni povsod enako; bogateji Grci radi so s seboj imeli domače svoje strežnike; vendar ni bilo nikdar grde navade, katero v starejih časih vidimo na večih dvorih evropskih, posebno na Španskem in v Londonu, da strežnik vsako jelo ponuja klečé; ta način vidimo še sedaj na Japanskem. Na Francoskem so strežniki pri tem bili orožani, in kadar se je kronal kralj, bilo jim je po stari stari navadi jedila nositi na konjih. Göthe pripoveda (v knjigi Wahrheit und Dichtung), da se je košček te komedije obdržal še celo do leta 1764., ko so v Frankobrodu Jožefa II. kronali za nemškega kralja.

Kar se tiče pijače in pitja, velik je v tem razloček pri raznih narodih. Pri nekih, n. pr. pri Grcih, ni bilo v navadi ob enem jesti in piti, in grški pisavec Plutarh graja hudo, da so ljudje po Rimu začeli te dve reči mešati. Pri teh dveh narodih vse do tega najslabejega časa bila je navada, da so se še le po dovršenem obedu imele posebne mize postaviti pred goste, ter se je najpred doprinesla žrtva; prva kupica posvetila se je bogovom sploh, druga herojem ali slavnim možem najstarejega časa, tretja Jupitru rešitelju; in še le sedaj se je začenjalo pitje. Pri drugih narodih, kakor n. pr. sedaj skoro po vsej Evropi, je se in pije ob enem.

Največi grški pijanci niso nikdar pili čistega vina, ampak redko na polovico z vodo, večidel so bile dve tretjini vode in ena tretjina vina, ter se je to na vse ob enem zmešalo v posebnem kotlu ali vrču, ki so mu rekli „kratér;“ na Hrvaškem pak pije se pri večih gostijah „suho,“ t. j. nemešano vino. Po takem se lahko verjame, kako da po onem, kar vemo o grških šegah, niso se gostje toliko prenapijali, dasiravno vemo, da so sem ter tje kaj veliko posrkali takega „mokrega“ vina, ter da so pri takih pijankah grških in rimskih velikokrat se posvadili in v svaji se znali stepsti, tako, da so nekteri tudi brez nosa prikinkali domó.

Pri samem uživanji dalje vidimo razloček, al vsak pije, kako hoče, al je morebiti kakšen red. In v tem se grška in rimska šega ujema z navado na Hrvaškem. Ker so si navadno gostje izbrali ravnatelja za to veselico, ki mu na Hrvaškem pravijo „stolaravnatelj,“ da postave izreče, po kterih bi se pilo, in da napiva gostom in sploh ravna veselico, do katere znamo da so veliko držali Grci, ter pri ti priložnosti kaj veliko znali izmisliti novih burk in kar gre na veselje in kratek čas. Že rimski

pesnik Horacij (umrl je osem let pred. r. Kr.) hvali si pitje brez stolaravnatelja, ker ga tako nikdo ne sili, da mora piti čez potrebo in čez sile („solutus legibus insanis“ Sat. II. 6. 67.). Tako so že Grci tudi imeli navado, da poredoma vsaki gost isto za to namenjeno kupico izpije polno, kadar koli zopet pride do njega; taki kupici na Hrvaškem pravijo „vanderček,“ in tukaj zraven nje vsaki gost po nekih praviilih tudi pije iz svoje kupice, česar ni bilo pri Grcih.

Prosti, tudi naši, ljudje sploh radi vsi pijeje iz ene ter iste posode naj bo vrč ali steklenica (flaša); in ko je neki o času sedemletnega boja knez v Brunsviku (Braunschweig) izvedel, da neki kmetje imajo staro zapravljivo navado, da tako po deset in večkrat poredoma pijejo iz vrča, gre jih enkrat gledat; da pak jih odvrne od tega pijančevanja, sede k njim, in ko mu je župan, ki je med njimi sedel prvi, zato dal zaušnico, ker jih je začel grajati, pokaže se kneza; za tem najpred eno počí za uho županu, in komandira, da poredoma tudi zaušnica do desetkrat potuje okol mize; in tako pravijo, da so kmetje res opustili to navado.

Al kakor so Grci sploh bili narod, kateri je naj slabejim šegam znal pridati duh lepote, tako so tudi svojim „pijankam“ dodavali nekaj tega višjega duha. Tako jim je soba bila nadčinčena cvetjem in venci, sami so na glavi imeli vence; po pivnici so bile slike in kipovi (statue) o bogovih in slavnih možeh; na kupicah bile so enake mikavne slike, katere so ljudi budile na ljubezen do bogov in do domovine. — Tako je dalje znal stolaravnatelj odrediti, da vsi skupaj ali pak vsak po redu, kako je do njega prišla kupica, ali mu je pak se dal mirtov venec, ima peti kako pesem, ter je za gostije nastala posebna vrsta pesem, ki so jim pravili „skoliá“; davale so se zastavice ali uganjke, kakor tudi pitanja iz modroslovja ali druge kake umetne vrste; kdor ni zadovoljil, posebno če je imel peti novo pesem, imel je pretrpeti vsakovrstne kazne, n. pr. izprazniti kupico „suhega vina“ ali pa samo „mokre vode,“ itd. — Na Hrvaškem pak vemo, da je pri taki priložnosti govorov o politiških ali socialnih pitanjih, in to veliko pripomaga, da ljudem jezik lahko in glako teče v javnih govorih.

Zraven tega pa pri bogatejih grških in rimskih obedih ni bilo brez muzikantic, in plesavek; in Rimljani, ki so sploh od Grkov znali posojevati posebno slabejo stran vsake vrste, niso kaj marali za duševno grško zabavo, tem več pak za ravno omenjeno slabo reč; vendar tudi ni bilo preveč redko, kar nam pripovedajo stari pisavci, da je domačin ali gospodar sam kaj bral, ali pak po kom drugem dal na glas brati posebno poezije.

Lepa navada, da se je obed začel z molitvijo, in tudi dovrševal tako, živela je tudi v najslabejem času grškega in rimskega naroda.

Starodaven vrbovsk rokopis.

Našel Vicko Dragan.

Vvod in predgovor.

Sicer sem v občinski seji Matice slovenske glasoval zoper koledarovce, in zarad tega bi me utegnili kritiki nedoslednosti dolžiti; vendar naj prvi list teh bukvic prav pogledajo, pa videli bodo, da ima naslov: koledar in letopis Matice slovenske. Za koledarja je pisal Tržičan, za letopis pa Vrbovčan z mnogimi drugimi literati, tedaj vendar mora ta željno pričakovana knjiga matičina izvrstna biti, ako sinki takošnih slavnih in imenitnih mest in trgov sodelujejo. Vrbovčan Vam izročuje v turnu sv. Mihala najden rokopis, gotovo iz starih časov. Naj prvaki naših kritikov sami presodijo, v katero stoletje se ima prav za prav postaviti začetek te pesme, ktera, kolikor jaz sodim, je podobna spevoigri, škoda, da sem samo „libretto“ našel, godbe pa ne. Ali nič ne dé! saj imamo dovolj izvrstnih skladateljev in godcev, bode jo že ta ali uni v muziko postavil, in ker še narodnega gledišča nimamo, bodo jo naši pridni glediščni prostovoljci na kakošnem skednu v Šiški ali kjer koli predstavljali, ker po mojem mnenji je le za kmeta pisana, ne pa za inteligencijo in kulturovce.

Djanje je posneto iz vsakdanjega življenja, manjka mu estetičnosti, vendar pihljá iz njega živ črstev duh. Vrstice so prece rode, pesnik ni poznal nemških klasikov, tudi ni mogel slovenskih „schmierblattov“ brati, ker ni še jih bilo. Kakor iz rokopisa vidimo, se je ta spevoigra igrala za kralja Matjaša, ali prvo- ali drugokrat, to se ne dá skončati. Spevoigra je pisana na 10 sežnjev dolgem pergamentu, ki je okoli hrastovega valca zamotan. Pergament je širok 3 vatlje, tinta je že prece plaha. Ako Slovenska Matica ne bode od neizbrojne trume slovenskih pisateljev dobila boljših rokopisov, bodem ji prvopis poslal, da bodo udje videli, kakošne so črke in kakošna je ortografija. Čuda, da je z latinico ne pa z kirilico pisana, da-si ravno so Slovenci za kralja Matjaša še vendar bliže bili sv. Kirilu in Metodu kakor sedanjí. Gotovo so že tadaj spoznali, da je sicer častivredna, al za občno porabo nepraktična. Bomo morali tedaj tudi dan današnji ostati pri latinici, ako nočemo še one male kopice slovenskih bralcev zgubiti, katero imamo.

Toliko za porazumljenje tega imenitega rokopisa. Sadaj pa k tekstu. Glasi se od besede do besede tako-le:

Kako si je Vrbovčan svojo svojeglavno ženko poboljšal.

Komedija igrana za kralja Matjaša v slavnem varošu Vrbovcu.

O s e b e :

Matjaš Jazbec, krznar.
Jurko, njegov sin.
Simon Preclarovič, pek.

Marinka, njegova žena.
Jerka, njuna hči.
Mihal Hergonja, vrbovski župan.

I. Prizor

v krznarjevi hiši. Oče krznar in sin njegov Jurko.

Oče krznar :

Dragi Jurko sinko moj,
Glej! — jaz oče tvoj —
Rad bi srečnega te vidil,
Ker se nisi nikdar spridil,
Ker si pošten zmir ostal —
Lepo leskovce se bal. —
Pa kak veš, mi smo ubogi,
V revah živimo, v nedlogi,
Pet lisičjih repov le
Dobiš enkrat dedšine.

Jurko :

Hvala, očka! za dobroto,
Saj na veliko jaz doto
Nisem gledal nikadar, —
Ste naučili meštrije
Me kosmate krznarije, —
To je velik — božji dar.

Oče krznar :

Al kožuhoval ne čislajo;
Naši purgarji imajo
Raj' že nemške suknice —
Krnarija bo nehala,
Tud' pri kmetih bo vpeljala
Mest' kožuha — suknja se. —
Glej! jaz v svoji nori glavi,
Nosim misel — abotno,
Misel nosim — koristno, —
Čuj! kaj moja pamet pravi:
Sosed pek 'ma lepo hčerko
Saj poznáš bogato Jerko —
Al za ženko vzel bi jo?

Jurko:

Tega zmaja, tega pozoja? —
Ta ne boče nikdar ne moja!
Raj beračit grem po sveti,
Ko pa takšno ženo 'meti,
Oh varuj me, ljubi Bog,
Takošnih nadlog! —

Oče krznar:

Sinko, bodi miren!

Jurko:

Te pa pač nikdar!

Oče krznar:

Kaj si tak' preširen?

Jurko:

Oče! sem zadosti star —
Dobro vem že vse presodit',
Sam na svojih nogah hodit',
Nočem se, kakor komar
Oženit — ne — ne nikdar!

Oče krznar (govoré):

Potrpi sinko, glej! ravno vidim soseda Prectaroviča korakati proti našim vratom; — brž ko ne ima kaj težkega na srcu — tako otožno gleda, čuj! že na vrata trka — (zapevši):

Prosto! —

To pač ni pogosto. —
Zakaj, boter! k nam v vas
Tako redko pridete —
Ino nas
Večkrat ne obiščete?

II. Prizor.

Prejšnja; pek Prectarovič.

Prectarovič:

Nimam časa — dobre volje,
Zmirom me nadloga kolje,
Skrb za skrbjo priletí,
In domá me zadrží.

Oče krznar:

S čim Vam morem postreči?

Prectarovič:

Oh, da bi mógli obleči
Mene v kožuh debeli,
Da bi gromosti strelí
Mati ino hči —

Oče krznar:

Že vem, kje Vas bolí;
Vendar vem Vam za zdravilo. —

Prectarovič:

Ino t o bi bilo?

Oče krznar:

Dajte sinkuujem' hčerko,
Svoje svojeglavno Jerko,
In domá bo večí mir!

Jurko:

Pri nas pa vladal bo hudir!

Oče krznar:

Ne, ne, ne — sinko ljubi,
Sreča do nje mi ne zgubi,
Vzemi jo — vse bo se dalo,
Kar je krivo — poravnalo.

Jurko (hitro odločen:)

Če pa jo daste, boter predragi,
Naj si bo! —
Če bi obsedli peklenski vsi vragi
Jeriko —
Zduhtal sem si mazilo nevestinsko.

Prectarovič:

Nimam nič zoper te — priden si fant,
Nikdar ne bodeš prišel na kant,
Blaga je pri meni vsega dovolj,
Nima ga toliko nihče okol! —
Zjutra priði z županom v snoboke,
Blagoslovijo da moje Vaj' roke —
Z Bogom — zetec — ljubiček moj,
Spavaj sladko nicoj! (odide.)

Oče krznar:

Ne bi mislil, da privoli
Tako hitro, jaz nikoli.

Jurko:

Oče! tu bo treba žarke soli.

(Odideta.)

III. Prizor.

V Prectarovičevi hiši; mati Marinka in hči Jerka predete, pozneje župan Hergonja in Jurko.

Mati (pevaje):

Al boš ga vzela?

Mehek bo mož —

Jerka:

To pa Vam rečem, da mora pod koš.

V rokah bom jaz krmilo imela,

Pekova hči ne bode se vdala,

Nikdar za plotom ne bode stala,

Vbogat me mora, drugače gorjé!

Mati, vi poznate moje sreé.

Mati (govoré):

Tiho, Jerka, glej! že greste, Jurko pa župan. Primive za kolvrat. Pekova hči se mora štimano držati. Jerka, me li umeš? Mrzla hodi od kraja.

IV. Prizor.

(Župan potrka na vrata.)

Mati:

Noter, noter,

Dragi boter!

Kaj pa Vas prinese sem?

Župan:

Nu, naj brzo Vam povem:

Prišel pšenice

Lepe golice

Vam sem ponujat

(Jerki) Ne smete se kujat,

Štimano deklé,

Saj ga rodilo

Je mursko poljé!

(Jerka se nič ne ozre, temoč venomer prede.)

Župan dalje poje:

No — poglejte tam za meno

Oj rumeno — oj rumeno

Pšeničiko! —

Iz nje dobra moka bo!

Jerka (jezno in ponosno):

Ne bom se še možila,

Ni treba mi možá.

Jurko (naprej pred Jerko stopivši):

Oj, gospodična mila,
Pa jaz sem sam domá.

Jerka:

Bom takšnega zvolila,
Kateri v b o g a t' zná!

Župan:

Oj gospodična mila,
To vse naš Jurko zná.

Jurko:

Vi znate zapoved'vat',
Imeti vso oblast;
Jaz hočem samo gledat',
Kak' skazal bi Vam čast,
Saj mene že poznate,
Da mehek sem mladič —

Župan:

Da, da, res prav imate
To je pitomen ptič. —

Med tem stopijo oče pek v hišo.

V. Prizor.

Prejšnji in oče pek.

Oče pek:

Iz tega ne bo nič!
Tud' moje volje treba.

Župan:

Oj, stric Prectarovič!
Je volja svet'ga neba,
Vseh angelov je krič; —
Pa prosit' tudi známo
Očetov blagoslov —
Prej kakor pripeljamo
Nevesto pod naš krov.

Oče pek:

No, pa naj se zgodi
Sreča v mojem rodi,
Jerka, daj brž sem ti roko,
Da sklenemo zaroko.

Jerka vstane od kolovrata in se bliža Jurku ponosno peva:

Jerka:

Tvoja bom, pa tudi svoja;
Sužnosti jaz ne poznám.

Jurko:

Naj se zgodi volja tvoja,
Vse ti u gospodstvo dám!

Oče pek (blagoslovijo ženina in nevesto peva):

Mir Vama bodi,
V vsaki prigodi! —

obrnivši se k svoji ženi:

Zdaj pa k pripravi za svitlo gostijo,
Naj se ves teden ražni vrtijo,
Naj se izvé poprek in poprek,
Da hčer omožuje vrbovski pek!

Župan, mati Marinka in oče pek vsi skup:

Da! — ne kaj malega,
Temoč kaj zalega
Mora videti vrbovski svet,
Saj 'mamo zvesto
Pridno nevesto
Ino tud' priden je Jurko naš zet.

(Vsi odidejo.)

VI. Prizor.

Drugo jutro po ženitvi. Jerka sedi pri mizi in spravlja v škatlo nevestinski venec. Jurko stopi v hišo, hodi jezno gori in doli po hiši, ozira se sem in tje ter zakliče psovi, kateri zunaj vrat leži:

Jurko:

To sem cigan — leno pseto!
Vode hitro mi prinesi,
Da si roke brž umijem,
O ti, ščene, ti, prokleta!
Ali slišalo me nisi? —
Čaj, da glavo ti razbijem. —

(Vzeme sabljo s klina, skoči čez prag in psa na dvoje razseka.)

Jerka (vstane vsa plaha in bleda.)

Za božjo voljo, ali se mu blódi? —
Bog bodi vsmiljen moji ti osódi! —

Jurko pride nazaj s krvavo sabljo, se vsede; čez malo časa zopet se oglasi:

No, ti maček, al' ne čuješ:
Vode hitro mi prinesi,
Da si roke brž umijem,
Kaj se tako spotikuješ! —

Ali slišalo me nisi
Mače leno? da razbijem
Tvojo trmasto ti glavo —
Vidiš sabljo to krvavo?

Vstane, stopi iz hiše in vseka po mačko, kateri žalostno zamijavka. Čez malo časa zopet pride hodé po hiši ves jezen gori in doli in zopet zarenči:

Tù sem mačko, moj konjiček,
Vode hitro mi prinesi,
Kaj lenuh, kaj ti klusiček,
Ali slišal mene nisi?
Ne boš več se mi na trati
Postopaval tako leno,
Hočem ročno te zaklati
Maček, pes, alj konj — vse eno.

Beži iz hiše z golo sabljo, in razseka konjička. Cuzek žalostno zahrže.

Jerka, ki je vsa prestrašena v kotu hiše stala, skoči k oknu in zakriči:

Res, edinega konjiča,
Je divjak ubil!

Jurko (zaslišavši te besede zunaj zapoje):

Še bi črnega hudiča,
Če bi ga vlovil, —

med tem stopi ves razjarjen v hišo in nadaljeva:

In da bi imel hlapcev sto,
In ko Turk žená tristo —
Pa pokorne mi ne bile,
Vse prot' meni zarotile,
Vsako ročno bi zaklal!

(srdito se proti ženi obrnivši:)

Vzemi hitro ta bokal,
In po vode hitro skoči,
Sem na roke jo natoči! —

Jerka (zgrabi za bokal in mu na roke vode uliva).

Jurko:

Hvala Bogú, da si pokorna,
Ni trdoglavna, ni trdokorna
Drugač bi tebe tudi zaklal,
Idi, napravi zdaj mastno kosilo,
Tačas mi srce se bo ohladilo,
Rujnega vinca mi dišal bokal.

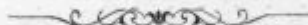
Jerka odide v kuhinjo napravljat kosila.

Jurko s smehom bolj tiho zapoje :

Ha! ha! ha!
Rekla materi domà:
„Mati, moj mož,
To pa Vam rečem, da mora pod koš, —
V rokah bom jaz krmilo iméla,
Kterega bom za moža si vzela,
Pekova hči se ne bode vdala,
Nikdar za plotom ne bode stala,
Vbogat me mora, drugač mu gorjé.“ —
Oj čakaj — o čakaj, prevzetno deklè,
Sicer sem zgubil zvestega psička,
Ino prijaznega tudi mačička,
Zgubil edinega svoj'ga konjička. —
Ali sem postal svoboden mož
In mi ne treba bo iti pod koš.
Ta vsak si nauk za ušesa zapiši:
Ako vladar češ biti v hiši,
Koj u začetku skaž' se kot mož,
Pozneje ne boš več, in prideš pod koš!

Zastor pade.

Konec komedije.

KAZALO.

Koledarski del od I. do XLIV. strani.
Letopis od 1. do 112. strani.

Poročilni del.

	Stran.
I. poročilo, spisal Fr. Levstik	1
II. poročilo in sicer:	
a) iz zapisnikov, spisal J. Marn	9
b) Odbor in imenik, sestavil A. Léšar	19
c) Sklep računa in proračun, sestavil dr. J. Zupanec	40
d) Knjižnica, vredil Iv. Vávru	43

Podučni in zabavni del.

Črtice o koledarji in pratiki, spisal A. Léšar	53
Drobtinčica o omiki oziroma na slovenske učenjake, spisal Raičev	
Božidar	63
Modrišče, predelal R. B.	66
Narodno-gospodarska razprava o davkovstvu, spisal Luka Robic	70
Zgodovinski spominski, iz „Triglava“ prevedel L. S.	81
Kako fotografi delajo podobe, spisal dr. Jan. Bleiweis	85
Družba sv. Mohora, beseda vsem rodoljubom, spisal Josip N.	91
Nekaj iz družbenega življenja štajerskih Slovencev, spisal Davorin	
Trstenjak	95
Kosilo pri raznih narodih, posebno pri Greih in Rimljanih, spisal	
Ivan Macun	98
Starodaven vrbovsk rokopis, našel Vicko Dragan	103

